శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీ భాగవతము.

ప్రథమ - ద్వితీయ స్కంధములు

మొదటి సంపుటము.

సంస్కృత శ్రీభాగవతానుసారము.

శతావధాని సంపన్ముడుంబ సింగరా...

ప్రణీతము.

ప్రథమ ముద్రణము: 1,000 ప్రతులు.

1930.

వెల రు. 2-0-0.

బెజవాడ:

ఆంధ్రగ్రంథాలయ ముద్రాక్షరశాలయందు

క. కోదండరామయ్యగారిచే ముద్రింపఁబడియె.

1930.

విషయసూచిక.

ప్రథమస్కంధము—ప్రథమాశ్వాసము.

ప్రథమస్కంధము—ద్వితీయాశ్వాసము.

ప్రథమస్కంధము—తృతీయాశ్వాసము.

ద్వితీయస్కంధము—ప్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయస్కంధము—ద్వితీయాశ్వాసము.

విజ్ఞాపనము.

శ్రీ వేదవ్యాసాది మహర్షులచే లోకానుగ్రహకాంక్షం జేసి చతుర్విధపురుషార్థప్రదంబులుగా గీర్వాణభాషయందు రచింపఁబడిన మహాగ్రంథములలో భారత భాగవత రామాయణంబులు బరమప్రమాణంబులై నన్నయాద్యాంధ్రకవిశిఖామణులచే నాంధ్రీకృతంబు లయ్యెను, యథామూలంబుగా లేమిం జేసి యందు భారత రామాయణంబులు వెండియు నాధునిక కవిపుంగవులచే నాంధ్రీకరింపఁ బడుటయు, భాగవతంబును బరమభక్తాగ్రేసరుం డగు బమ్మెర పోతనామాత్య కవిశేఖరుం డాంధ్రీకరించుటయు గ్రంథపాతంబులను నారయాదులు పూరించుటయుఁ బూరింపబడిన భాగంబులు మూలాతిరిక్తంబులును దర్శనవిరుద్ధంబులును నై సంగ్రహింపంబడి యుండుటయు, సర్వజనవిదితంబైన విషయంబ.

భాస్కరకృత రామాయణంబునకన్నను నన్నయాదివిరచితభారతంబునకన్నను బోతనామాత్యప్రణీత భాగవతం బాంధ్రదేశంబునం దాబాలగోపాలముగ మహావ్యాప్తిం గాంచియు మోక్షైకఫలసాధనం బగు నాగ్రంథరాజంబున వ్యత్యయవినిమయాదులచేతను బూరణంబులచేతను నందందు యాథార్థ్యంబు మఱుగువడి పూర్వోత్తరసందర్భంబు దుర్గ్రాహ్యం బగుటం దిలకించియు, శ్రీ భాగవతంబునం గల యాదరాతిశయంబునం జేసియు, భాగవతాజ్ఞం బురస్కరించుకొనియు మఱలఁ దెలిఁగింప సంకల్పించి శ్రీ వీరరాఘవీయవ్యాఖ్యానానుసారంబుగా నిప్పటి కీరెండు స్కంధముల నాంధ్రీకరించి యాంధ్రమహాజనుల సన్నిధానంబున సమర్పించుకొనం గల్గితిని.

శ్రీ పోతనామాత్యుల సహజమనోహరకవితామృతప్రవాహంబునందు నాకుం గల గౌరవాదరంబు లనన్యాదృశంబు లనియు, దానం జేసియ యీపునారచనంబున కుపక్రమించితి ననియు నాస్వభావం బెఱింగినవారును నిందలికృతిప్రశంసం దిలకించినవారును గ్రహింపకపో రనియు భగవద్భక్తులును రసగ్రహణపారీణులును బక్షపాతవిరహితులును నగు విద్వత్కవీంద్రులు దీని నాదరించి దోషంబులను క్షమింతురుగాక యనియుఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడను.

ఈ మొదటి సంపుటమును వ్రాయఁ బ్రారంభించినది మొదలుకొని ముద్రణము ముగియువఱకును నాకుఁ బెక్కుగతుల నాధివ్యాధులు సంభవించినను వాని నన్నింటిం బోఁదోలి కృతకృత్యుం గావించిన శ్రీ ధనాచల రామచంద్రునకుఁ గృతజ్ఞతాభివందనంబులను సమర్పించుచు నింతతో విరమించుచున్నాఁడను.

ఇట్లు,

శ్రీ భాగవతచరణపరమాణువు,

గ్రంథకర్త.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీ ధనాచల రామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ భా గ వ త ము.

—* శ్రీ భా గ వ త ధ్యా న ము *—

సీ॥ క్రమ మొప్పఁ జక్కఁగా ♦ గ్రహియింపఁ దగు నెన్ని, యన్ని యంశంబులు ♦ నమరునట్లు
శ్రద్ధతో వినునట్టి ♦ జనుల కెఱుంగఁగాఁ దగిన వేవియు నింక ♦ మిగులనట్లు
అరయ నాధ్యాత్మికా ♦ ద్యఖిలతాపములఁ బోఁ, కార్చి యానందముఁ ♦ గూర్చునట్లు
పావనస్వాంతులు ♦ భాగవతోత్తముల్, ప్రేమఁ గన్గొని యాద ♦ రించునట్లు
గీ॥ అఖిలహేయప్రతిభటంబు ♦ లగుచు నెపుడు। బరమమంగళమయములౌ ♦ పరమపురుషు
గుణగణంబులఁ బొగడుచుఁ ♦ గూర్పబడిన। భాగవతసత్పురాణంబుఁ ♦ బ్రస్తుతింతు.

—* శ్రీభాగవతకృతిపతి శ్రీరామధ్యానము *—

శా॥ శ్రీమంతుల్ ప్రియభాషణుల్ పరిణత ♦ ప్రేమావతారుల్ త్రిలో
కీమాతాపిత లస్మదన్వయనిధుల్ ♦ క్లేశాపహుల్ సాత్త్విక
శ్రీమాంగల్యమనోజ్ఞముగ్ధమధుర ♦ స్మేరాననుల్ జానకీ
రాముల్ చల్లనిదంపతుల్ మముఁ గృపన్ ♦ రక్షింతు రశ్రాంతమున్.

—* శ్రీభాగవతప్రతిపాద్య శ్రీకృష్ణధ్యానము *—

చ॥ పరమపవిత్ర! దుష్టనర ♦ పాలకులాటవివీతిహోత్ర! భా
స్వరతరశౌర్య! గోద్విజసు ♦ పర్వమహార్తిహరావతార! సు
స్థిరకరుణాంబుధీ! యఖిల ♦ దేశిక! యోగిజనైకవల్లభా!
నరసఖ! కృష్ణ కృష్ణ! యదు ♦ నాయక! నీ కివె మ్రొక్కు లచ్యుతా!

—* శ్రీభాగవతాచార్యపరంపరాధ్యానము *—

మ॥ పరికించెం బరిదృశ్యమాన సకల ♦ బ్రహ్మాండభాండంబు శ్రీ
హరిరూపంబుగ గండడంచె నరిష ♦ ట్కాహంకృతిన్ మించె వే
దరహస్యజ్ఞుని బాదరాయణు సమ ♦ త్వజ్ఞానసంపత్తి న
ప్పరమజ్ఞానతపోమయాత్మకు శుకున్ ♦ భావించి సేవించెదన్.

ఉ॥ మానితసామ్యమూర్తు లగు ♦ మానివరేణ్యు లతృప్తచిత్తులై
యానుచునుందు రెవ్వనిము ♦ ఖాబ్జమరందము జ్ఞానరూపమున్
ధ్యాన మొనర్తు నచ్యుతుని ♦ యంశమునన్ జనియించి సర్వవి
జ్ఞానముఁ గన్న యప్పరమ ♦ సత్త్వపరాయణు బాదరాయణున్.

[illegible]

[illegible] హరి కారుణ్యామృతన్ నిరంతరమును దాఁ ♦ సర్వాంగములతో ద్యద్గతిన్
హరినామంబుల నుచ్చరించుచు నఖండ ♦ డబ్రహ్మచర్యవ్రతం
బయుదార స్మరవేద్యుచున్ క్షణములో ♦ సంతర్పహర్షాభగభుర
చరణంబుం బొనరించునారదున క ♦ శాంతంబుఁ గే లోడ్చెదన్.

[illegible] హరి నాభిక మలంబు [illegible] [illegible] చక్రము [illegible] మం
[illegible] మంబు [illegible] భు దయా ♦ వాల్లభ్య లాభంబునం
[illegible] [illegible] మునం ♦ బాహ్విణ్యముం గన్న య
[illegible] [illegible] [illegible] తమహీ ♦ యః ప్రాభవుం గొల్చెదన్.

[illegible] [illegible] [illegible] సర్వకావ్యములు స ♦ ర్వామ్నాయముల్ సర్వశా
[illegible] సర్వపురాణముల్ మొదలుగా ♦ సారస్వతం బెల్ల రూ
[illegible] [illegible] నచ్యుతుం బొగడుచున్ ♦ [illegible] [illegible] మా
[illegible] భాగవతార్థము దెలియు భా ♦ గ్యమ్ము [illegible] [illegible].

[illegible] భాగవతుల్యావముల [illegible] నోక్కఁ డగుచున్ ♦ బ్రహ్మాండ [illegible]
[illegible] [illegible] యుఁ దద్గుణంబుల స్పృశిం ♦ పంబోక తేజంబునం
[illegible] యోగీశ్వరదర్శనీయుఁ డగుచున్ ♦ నానావిధానూనభ
[illegible] డౌ ననిరుద్ధు విశ్వమయు న ♦ [illegible] తంబు [illegible]

[illegible]

[illegible] గన్నము [illegible] [illegible] నా [illegible] గల్పపర్యంతముం
[illegible] [illegible] [illegible] సల్లు భద్రాత్ములన్
[illegible] [illegible] ♦ దత్త్వార్థినై మొక్కెదన్.

[illegible]

[illegible] (శ్రీ) [illegible]

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీ ధనాచల రామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ భాగవతము.

ప్రథమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము

ఇష్టదేవతా ప్రార్థనము.

శ్రీ ధనశైలశృంగమునఁ ♦ జెన్నలరారి దయారసామృతాం
భోధి యన న్నిజాశ్రితస♦మూహసమీహితసర్వకామనా
సాధకుఁడై నిరంతరముఁ ♦ జల్లనిచూపుల నేలుజానకీ
నాథు ననాథనాథుఁ గృతి♦నాథు భజించెద మోక్షసిద్ధికిన్.

సీ॥ సకలచరాచర♦సంధాత్రి ధాత్రికిఁ, బాడము నయోనిసం♦భూతయౌట
కర్మచేతనె సిద్ధిఁ ♦ గాంచిన జనకుఁడు, "గోముమీఱఁగఁ బెంచు♦కొన్నబిడ్డ
కూఁకటివ్రేళ్ళతోఁ♦గూడ రావణవంశ,వృక్షముం గూల్చిన♦వీరపత్ని
గనగన మండెడు♦ననలంబునకుఁ జల్లఁ,దనము నేర్పినసతీ♦జనమతల్లి

గీ॥ జనకు మించిన కొడుకులఁ ♦ గనినయమ్మ।శపథమునుదీర్ప నెల్లర♦సముఖమందె
దల్లియొడిలోన దాగిన ♦ ధన్యచరిత। సీత దయచేత మమ్ము ర♦క్షించుఁగాత.

చ॥ స్థిరతరమైన ప్రేమమున ♦ శ్రీరఘురాముని పాదసేవయం
దొరులకుఁ బాలొసంగుటకు ♦ నొల్లక యొక్కఁడ యొట్టిలోపముం
బొరయక యుండుచందమునఁ ♦ బూని యొనర్చి కృతార్థుఁడైన భా
స్వరతరభద్రలక్షణు వి♦చక్షణు లక్ష్మణు నాశ్రయించెదన్.

చ॥ తృణముగఁ జేతఁ జిక్కిన మ♦హీతలరాజ్యము నుజ్జగించి స
ద్గుణమణిరామచంద్రపద♦తోయరుహంబులకున్ సమస్తమ
ర్పణ మొనరించి నిర్మమతఁ ♦ బ్రస్తుతి కెక్కిన శ్లాఘనీయల
క్షణకరుణాయశోవిభవ♦సంభరితున్ భరతున్ భజించెదన్.

గీ॥ భగవదనుసేవనముకన్న ♦ భాగవతప।దాబ్జపరిచర్య మేలుగా♦నాత్మఁదలఁచి
యర్థి భరతు భజించి కృ♦తార్థుఁడైన।నిత్యశత్రుఘ్ను శత్రుఘ్ను ♦ నే దలంతు

ఉ॥ శ్రీరఘురామకీర్తనము ♦ జెల్లుచు నుండెడు నెల్లతావులన్
జేరి శిరంబు నమ్రముగఁ ♦ జేతులు రెండును జేర్చి బాష్పముల్
భూరితరప్రహర్షమునఁ ♦ బొంగి కనుంగవ నిండఁ జొక్కు న
మ్మారుతపుత్త్రు దివ్యదస♦మానపవిత్రచరిత్రుఁ గొల్చెదన్.

వ॥ అని సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేతంబుగ సమస్తభక్తజన నయన చకోరచంద్రుం డగు శ్రీధనాచల రామచంద్రుని పాదారవిందంబుల కమందానందంబున వందనంబు లాచరించి.

మ॥ కరుణన్ భారతవర్షమందుఁ బ్రజకుం ♦ గల్యాణముం గోరి ని
ర్భరమై ధర్మము జ్ఞానమున్ శమము నొ♦ప్పం గల్పపర్యంతముం
బరమాశ్చర్యకరంబుగాఁ దపమునన్ ♦ భాసిల్లు భద్రాత్ములన్
నరనారాయణులన్ మునిప్రవరులన్ ♦ దత్త్వార్థి మ్రొక్కెదన్.

మ॥ భగవద్వ్యూహములందు నొక్కఁ డగుచున్ ♦ బ్రహ్మాండభాండస్వరూ
పకుఁడై యొప్పియుఁ దద్గుణంబుల స్పృశిం♦పం బోక తేజంబునం
దగి యోగీశ్వరదర్శనీయుఁ డగుచున్ ♦ నానావిధానూనభ
ద్రగుణుం డా ననిరుద్ధు విశ్వమయు న♦శ్రాంతంబుఁ జింతించెదన్.

మ॥ హరినాభీకమలంబునం బొడమి ది♦వ్యాంచత్తపఃప్రౌఢిమం
బరితోషం బొనరించి యచ్యుతదయా♦వాల్లభ్యలాభంబునం
బరిపూర్ణంబుగ విశ్వకల్పనమునం ♦ బ్రావీణ్యముం గన్న య
య్యరవిందోద్భవు నద్భుతాద్భుతమహీ♦యఃప్రభవుం గొల్చెదన్.

శా॥ ఆమ్నా[illegible] సత్కావ్యములు స♦ర్వామ్నాయముల్ సర్వశా
స్త్రమ్ముల్ సర్వపురాణముల్ మొదలుగా ♦ సారస్వతం బెల్ల రూ
పమ్మై యొప్పఁగ నచ్యుతుం బొగడుచున్ ♦ భాసింతు వ్యాసింతు మీ
మమ్మున్ భాగవతార్థముం దెలియు భా♦గ్య[illegible]ం బ్రసాదింపుమా.

మ॥ హరికారుణ్యమున న్నిరంతరముఁ దా ♦ నవ్యాహతోద్యద్గతిన్
హరినామంబుల నుచ్చరించుచు నఖం♦డబ్రహ్మచర్యవ్రతం
బరుదార న్నెరవేర్చుచున్ క్షణములో ♦ నంతర్బహిర్భాగసం
చరణంబుం బొనరింపు నారదున న♦శ్రాంతంబుఁ గేల్మోడ్చెదన్.

చ॥ మానితసౌమ్యమూర్తులగు ♦ మౌనివరేణ్యు లతృప్తచిత్తులై
యానుచు నుందు రెవ్వనిము♦ఖాబ్జమరందము జ్ఞానరూపమున్
[illegible]మూర్తి నచ్యుతుని ♦ యంశమునన్ జనియించి సర్వవి
[illegible] గన్న యప్పరమ♦సత్త్వపరాయణు బాదరాయణున్.

శ్రీ భాగవతము - ప్రథమస్కంధము.

౧. పరికించెన్ బరిదృశ్యమాన సకల♦బ్రహ్మాండభాండంబు శ్రీ
హరిరూపంబుగ, గండడంచె నరిష♦ట్కాహంకృతిన్, మించె వే
దరహస్యజ్ఞుని బాదరాయణు సమ♦త్వజ్ఞానసంపత్తి, న
ప్పరమజ్ఞానతపోమయాత్మకు శుకున్ ♦ భావించి సేవించెదన్.

౨. అని యివ్విధంబున సత్సంప్రదాయక్రమంబున శ్రీ భాగవతాచార్యపరంపరం
బ్రస్తుతించి.

౩॥ "రామరామ"యనుచు♦రమియింతు రామరో। రామునందు, నొక్క ♦ రామనామ
మది సహస్రనామ ♦ సదృశం బటంచుఁ బా।ర్వతి కెఱుంగఁ జేయు♦భవుని దలఁతు.

చ॥ అలఘుదయాతిరేకమున ♦ నాత్మవిభుం డుపదేశ మీయ మం
గళకరరామనామమును♦ గైకొని భక్తి జపించి సర్వమం
గళయయి యాశ్రయించిన య♦కల్మషచిత్తుల కట్ల సర్వమం
గళము లొసంగు నయ్యచల♦కన్యక మా కిడు మంగళంబులన్.

ఉ॥ అమ్మురవైరికిన్ గృహము ♦ నాసనముం శయనమ్ము నాతప
త్రమ్మును నంశుకమ్ము నుప♦ధానముఁ దొట్టి విశిష్ట శేషభా
వమ్మును దెల్పుసర్వవిధ♦వస్తువులై దానయి శేషనామధే
యమ్మునఁ గీర్తిఁ గాంచిన య♦నంతు నరాతికృతాంతు నెంచెదన్.

మ॥ హరికిన్ వాహనమై ప్రపన్నజనర♦క్షార్థంబు విచ్చేయు న
య్యరవిందాక్షుమనోజవంబునకుఁ దు♦ల్యంబై జవం బొప్పఁగా
స్థిరశౌర్యంబునఁ గ్రూరదైత్యవితతిం ♦ జెండాడుపక్షీంద్రు న
క్షర తేజోబలసాంద్రు సర్వగుణని♦స్తంద్రుం బ్రశంసించెదన్.

మ॥ ఇభవక్త్రాదు లసంఖ్యసభ్యులు సతం ♦ బెవ్వానియాజ్ఞప్తి వి
ఘ్నభయంబుం దొలఁగించి లోకములకుం ♦ గావింతు రకల్యాణముం
బ్రభు నాసూత్రవతీవిభున్ విబుధసం♦భావ్యప్రభావప్రభున్
శుభసంధానమతిం జమూపతి దయా♦స్తోకోన్నతిం గొల్చెదన్.

గీ॥ ఆర్తు లగుభక్తజనులభ♦యంబుఁ దీర్ప। నింతయు విలంబ మోర్వని ♦ యిందిరేశు
హస్తములఁ గ్రాలుచుండు పం♦చాయుధంబు। లస్మదార్తిహరంబులై♦యమరుగాక!

క॥ ప్రశమంబుఁ గొనక ప్రకృతికి। వశులై చెడునరులఁ బ్రోవ ♦ భగవన్మహిమన్
విశదముగఁ దెల్పినపరాం।కుశ పరకాలాదిదేశి♦కులఁ బ్రణుతింతున్.

మ. హితసత్యార్థవివేచనప్రవణులై ♦ యింపొందుభాష్యత్రయా
మృతముం గ్రోలఁగఁ జేసి యోపరమధ్యా♦గ్రిందు జీర్ణప్రతి

స్ఫురితసూత్రింబులయాంతరజ్వరము నిశ్శేషంబుఁ గావించె మ
త్స్ఫురితయాలక్ష్మణదేశికోత్తమునియంగీకారముం గాంచుతన్.

చ. పరిగణితప్రమాణనఖభగ్నముఖై ప్రతివాదిమత్తకుం
జరములవాదకుంభములు జయ్యన వ్రయ్యలుగాఁగ సర్వది
క్చరితంబుగా నిగమగర్జితముం బొనరించునప్పరా
శరమృగరాజు మాకుఁ బదసౌష్ఠవముం గరుణించుఁగావుతన్.

క. శ్రీ[illegible]రమణకథాసారము వివరింప వ్యాసభట్టారకుఁడే
[illegible] పరీక్షిన్మహీపాలుఁడు వినుటింతు వ్యాసభట్టారకునిన్.

క. మాతాపితృహీనుని ననుఁ జేతము రంజిల్లఁ బెంచి [illegible]
[illegible] నర్చినయస్మత్తాతామహుఁ గృష్ణగురుని మతి మతిఁ దలఁతున్.

సీ. రామకథాసుధా[illegible]నయశో[illegible]చరిత్రు వాల్మీకపుత్త్రి
[illegible]సమర్థ, భవ్యప్రభావవిభాసు వ్యాసు
[illegible]వర్ణనాకరభటీచమత్క్రియా, కలనాఽనమవిలాసుఁ గాళిదాసు
రామచరిత్ర[illegible]కథావిధావవి, ఖ్యాతభారవి భవభూతిసుకవిఁ

గీ. [illegible]పిందసమాప్తు బాణభట్టు నమృతనిష్యందిసరసశబ్దాఘు మాఘు
[illegible]కర్ణపూరుఁ జోరు బుద్ధి నెంచెద మృదుపదసిద్ధికొఱకు.

క. [illegible] గులికెడు తెలుఁగుంబద్దెంబులఁ దొల్లి సత్ప్రబంధము లెన్నే
[illegible] పన్నయముఖ్యులఁ దద్దయు నొద్దిక భజించెదం జిత్తమునన్.

ఉ. [illegible]పవిత్రచరిత్రు నెమ్మనం
[illegible] నిల్పి విమలాంతరభావపరిమళంబుచే
[illegible]ప్రసూనముల నర్చితుఁ జేయు సనాతనాఽధునా
[illegible]విసార్వభౌములపాదంబుల కేను నమస్కరించెదన్.

[illegible] [illegible]లేనివారొరులఁ దప్పులువట్టిన నెట్టివారునుం
[illegible]రు గుప్పలుగఁ దప్పులు గల్గిన యస్మదాదులుం
దప్పవఁ దప్పుగాదె? సమతం గనియేనియు నాప్రబంధపుం
[illegible] దలంపకుండు రనుచుం గుకవీంద్రులఁ బ్రస్తుతించెదన్.

కృతి ప్రశంస.

[illegible] [illegible]పోతరాజు కవిపట్టపురాజు ప్రతిజ్ఞఁ జేసి జ
[illegible] సార్థకమ్ముగ నొనర్చెఁ బునర్జనమ్ము లేనిచం
[illegible]త్మని సుధామయవాణిని నాయశక్తి భా
[illegible] భాగవతమ్ము రచింపఁ జేసెడిన్.

క. కాలమున కంతు లేదు, వి।శాలము భూతలము, బుధులు ♦ సారగ్రాహుల్,
పాలకుఁడు రాఘవేశ్వరుఁ। డేలా భాగవతరచన ♦ కే వెనుదీయన్.

ఉ॥ పోతనసత్కవీశ్వరుని♦పోకడలం గడుఁ దృప్తిఁ గొన్న మీ
చేతములందు నా తెలుఁగు♦సేతయు నించుక సొచ్చుఁగాక ల
క్ష్మీతరుణీమనోహరుని ♦ జెప్పెడుపొత్త మదెట్టిదైన సం
ప్రీతి గ్రహింపకుండుదురె ♦ పెద్ద లటంచెద నూఱడిల్లెదన్.

మ॥ రసభావంబులు లేక దోషశతసం♦రంభంబునం బొల్చుచుం
బసదూలం గనుపట్టు మత్కృతి లస♦ద్భాషాని శేషార్భటీ
ప్రసృతంబై తగుపోతనార్యులమహా♦గ్రంథప్రబంధోచితిం
బొసఁగం జేయునుగాక రత్నమహిమం♦బుం దెల్పు కాచం బనన్.

ఉ॥ నారకలోకబాధల న♦నారతముం దలపోసి కుందు న
న్నారసి సర్వపాపపరి♦హారముగా నిటు దారిఁ జూపె నే
కారణముం గ్రహింపక య♦కారణబంధుఁడు మా ధనాచల
శ్రీరఘురామమూర్తిదయ ♦ చిత్రము దుష్టుని శిష్టుఁ జేసెడిన్.

ఉ॥ వాగితి నెన్నియో పరుష♦వాక్కులు జేసితి నెన్నియో మహా
భాగవతాపచారములు ♦ బాపము సర్వముఁ బక్వమయ్యె నిం
కేగతియంచుఁ జింతపడు♦నిత్తఱి రాముని యాజ్ఞ యయ్యె నీ
భాగవతప్రబంధమున ♦ బంధముఁ ద్రెంచెద ముక్తిఁ గాంచెదన్.

చ॥ ప్రతిపదమందుఁ గుప్పలుగ ♦ భాసిలుచుండును దప్పు లిందు మీ
మతి నటు వోవనీక మురమర్దనునద్భుతసచ్చరిత్రసం
గత మిది యంచుఁ గాంచుఁ, డటు ♦ గాంచిన నాకుప్రయత్నమెల్ల న
ప్రతిహతమయ్యెడుం బరమ ♦ భాగవతోత్తములార! మ్రొక్కెదన్.

వ॥ అని శిష్టాచారప్రకారంబుగ నిష్టదేవతానమస్కారంబును సకలభాగవతపుర
స్కారంబును దుర్జనతిరస్కారంబునుం గావించి.

ఉ॥ ఘోరతరాఘకూపమునఁ ♦ గూలినమాదృశులున్ వివేకసం
స్కారమునం దరింపఁగ న♦కారణకారుణికత్వ మొప్ప న
ర్చారమణీయరూపమునఁ ♦ గ్రాలుచు సేవ యొసంగుచుండు నీ
హారమనోజ్ఞకీర్తికి ధ♦నాచలవర్తికి రామమూర్తికిన్.

ఉ॥ తాతలనాఁటనుండియు సు♦ధామయదివ్యకటాక్షలక్ష్మిసం
ప్రీతి జనింపఁజేయుచు న♦రిష్టములన్నియుఁ ద్రోయుచున్ శుభ

వ్రాతము సంఘటించుచు నిరంతరమున్ మము నాదరించు న
త్యాతతభద్రకీర్తికి ధనాచలవర్తికి రామమూర్తికిన్.

ఉ॥ అక్షరశూన్యుఁ జేసి పశువట్లోనరింపక, రెండుబాసలన్
దక్షు నోనర్చి, యందుఁ గవితాపటిమంబు ఘటించి, యంతఁబో
కక్షర మైనభాగవతమాంధ్రమునన్ రచియింపఁ జేయు న
య్యక్షయదివ్యకీర్తికి ధనాచలవర్తికి రామమూర్తికిన్.

ఉ॥ అంచితభక్తియోగ మలరారఁగఁ జిత్తము నిల్వరించి భా
షించిన నాలకించిన రచించినఁ బాతకమున్ హరించి ని
శ్చంచల మైనసౌఖ్యము నోసంగెడుభాగవతప్రబంధ మ
ర్పించెద ఘోరసంసరణభీతిఁ ద్యజించెద మేలుఁ గాంచెదన్.

౧-వ అధ్యాయము

మంగళాచరణము.

౧ సీ. జగతి కెవ్వని నుండి ♦ జన్మాదికము దలి,ర్చెడు నన్వయ వ్యతి♦ రేకములను
వివిధార్థములయం ద ♦ భిజ్ఞుండును స్వయంప్ర, కాశమానుండునై♦ గ్రాలునెవ్వఁడు
యద్దర్శనమున మో♦హముఁగాంతు రెసూరు లా, శ్రుతిఁ దెల్పెవిధికి స♦న్మతినెవండు
తేజఃకబంధమ్ము ♦ ద్వినిమయరీతిఁ ద్రి,సర్గ మెవ్వని యం ద♦సత్యమగును
గీ. స్వీయధామవిశేషము♦చేతనెపుడు,కుహకము నెవండు నిరసించి ♦ కొమరుమిగులు
వానిగొల్తుముసత్యుని♦బరుని బరము,భక్తిధీమహిపదమునఁ♦బ్రత్యహంబు. శ్లో ౧.
౨ సీ. వేదవేదాంతార్థ ♦ విజ్ఞాననిధియైన, ఘనుఁడు వ్యాసమహర్షి ♦ గ్రంథకర్త
నిత్యుఁడై శుభదుఁడై ♦ నిఖిలతాపము లార్చు, విభుఁడులక్ష్మీభర్త ♦ వేద్యవస్తు
వెంతయుఁ గపటంబు ♦ నెడలించి నిర్యాణ,సాధనం బగు భక్తి ♦ సాధ్యధర్మ
మనిశంబు శమముఁ గై ♦ కొని మచ్చరింపఁ బో,నట్టి సజ్జనుఁడు ము ♦ ఖ్యాధికారి
ఏల శాస్త్రాంతరములతో,♦నాలకించి,నంత శ్రీభాగవతముధ♦న్యాత్ము లగుచుఁ
గట్టివేయుచునుద్రుహ్య♦త్కమలముందు,నఖిలలోకేశుఁడత్కాల♦మందదనరులు. శ్లో ౨.
౩ సీ. ఆశ్రయించిన వారి♦కఖిలార్థము లొసంగు, వేదకల్పక మందుఁ♦బ్రోదిఁగాంచి
శ్రుతిభూషణంబుకొ♦సొబగుఁ బల్కుల చేత, నొప్పు శుకముఖంబు♦నుండి జాఱి
యద్భుతానంతమ ♦ హానంద మొనఁగూర్చు, నమృతద్రవంబున♦నతిశయిల్లి
త్యజియింపఁ దగినప♦దార్థంబు లేక కే,వలము రసస్వరూ♦పమునఁ బరఁగి
గీ. భవ్యమైన యట్టి♦భాగవతఫలంబు, సారెసారెకును న ♦ హోరసజ్ఞ
లార!భగవదనుభ♦వైకాత్ములార! మీఱ,గ్రోలువఱకుభువిని♦ద్రావరయ్య. శ్లో ౩.
క. భగవత్సాన్నిధ్యంబునఁ, దగి దేవక్షేత్ర మనఁగఁ దజ్ఞుల చేతం
బొగడొందె నైమిశము పొ,ల్పగు సంయమిజనుల కెల్లనావాసంబై, శ్లో ౪.
౪ గీ. అందు గోవిందపాదార విందయుగళ, మధురమకరందరసపానమత్తచిత్తు
లగుచునిరతిశయానందమందఁజేయు,పరమపదమునుగాంక్షించిపరమమునులు. శ్లో ౪.
ఉ. శౌనకముఖ్యు లూర్జితులుసత్యరతుల్ శ్రుతమున్, దపంబు, వి
జ్ఞానము, శీలముఁ, సమము గాఁదనరారెడు సాధుపుంగవుల్,
క్షాంతులు, స్వీయులన్ రిపుల మధ్యములన్ మది భేదభావనన్
గానని వారు కేవల మకారణకారుణికుల్ మహామహుల్. శ్లో ౫
మ. తమలో నొక్కఁడు వక్తగా, నితరులుం దచ్ఛ్రోతలున్గా, నన
ల్పమతిన్ శ్రీభగవద్గుణానుభవరూ పంబైన యాబ్రహ్మ స

త్రము సాగించిరి వేయి వత్సరము ల / త్యంతంబు దీక్షించి చి
త్తమునం దత్తఱపా టొకింతయును జెం / దం బోక సానందులై. శ్లో ౪.

ఉ. అమ్మునిచంద్రు లొక్కదిన / మందు హరిస్మరణంబుతోన క
ల్యమ్మున మేలుకాంచి నది / యం దవగాహన మాచరించి య
ర్ఘ్యమ్ముఁ దమోపహర్త యగు / నాగమమూర్తి కొసంగి యగ్నిహో
త్రమ్ముల వేల్చి స్వాంతము ని / తాంతము శాంతము గాఁగ నంతటన్. శ్లో ౫.

సీ. అఖిలపురాణ రహస్యార్థజాలంబు, కరతలామలక మై / పరగువానికి
గొంగుబంగార మై / కోవిదునకు రమా, వల్లభుం డాశ్రిత / వత్సలుండు
సత్యశమ దమాది / సద్గుణౌఘం బేమ, హోదారశీలున / కుగ్గుఁబాలు
పట్టుఁ గొమ్మ యఖండ / భవఖండనోద్దండ, మై యొప్పు భక్తికే / యమలమూర్తి

గీ. అతఁడు నిగమాగమైకవి / ద్యావినోద
రతుఁడు కూర్మి శిష్యుఁడు బాద / రాయణునకు
సూతుఁడు సమస్తలోకవి / ఖ్యాతుఁ డేఁగు
దేర నెదు రేఁగి తెచ్చి యా / తిథ్య మిచ్చి. శ్లో ౫.

—* శౌనకాదులు సూతుని గాంచి మోక్షోపాయమును ప్రశ్నించుట *—

గీ. ఆదరంబు తోడ ♦ నధ్వ శ్రమము నివ
ర్తింప మిగుల సత్క ♦ రించియును, బ్రి
యోక్తు లాడియును సు ♦ ఖోపవిష్టు నొనర్చి
పలికి రిట్టు లపుడు ♦ పరమమునులు. శ్లో ౫.

మ. ఇతిహాసంబుల నీ వెఱుంగనిది క ♦ ద్దే? ధర్మశాస్త్రంబులన్
బ్రతిపాదింపఁగ నీకుఁ బోలె నిపుణ ♦ త్వం బేరి కుండున్? బురా
ణతతుల్ దెల్పెడు నప్పు డయ్యమృతముం ♦ ద్రావించు రీతిన్ సమం
చితసారస్వతమాధురీఝరులతోఁ ♦ జేకూర్తు వానందమున్. శ్లో ౬.

౫ చ. నిరుపమశీల! వేదముల ♦ నేర్చెఱిఁగా కటు లాచరించుచుం
బరఁగెడు వారిలో ఘనుఁడు ♦ వ్యాసమహర్షియునుం, దదన్య లీ
శ్వరచిదచిత్స్వరూపములఁ ♦ జక్క నెఱుంగు మునీంద్రులున్ సతం
బరయుదు రెన్ని యొప్పు నవి ♦ యన్నియు నీమది ముద్రితంబులై. శ్లో ౭.

మ. భగవానుం డగు బాదరాయణునకుం ♦ బాదాబ్జకైంకర్యముం
దగఁ గావించి యగణ్యపుణ్యమునఁ ద ♦ త్కారుణ్యము న్గాంచుటన్
సుగమంబౌ నిగమాంతవేద్య మగుచున్ ♦ శోభిల్లు తత్త్వంబు, స
త్త్వగుణాగ్రేసర! నీ వెఱుంగుదు సమ ♦ స్తంబున్ బ్రశస్తంబుగన్. శ్లో ౮.

సీ. పరిచర్యన్ బరికించి భక్తియును సం ♦ భావించి శ్రద్ధాసమా
దరముల్ గైకొని బుద్ధియుం దెలిసి య ♦ త్యంతంబు సంతుష్టులై

కరుణాసాంద్రులు దేశికేంద్రులు మహా ♦ గాఢోపగూఢంబులౌ
పరమార్థంబులు నాత్మశిష్యులకు సం ♦ భాషింతు రశ్రాంతముల్. శ్లో ౯.

వ. మఱియు నస్మత్ప్రశ్నంబులకుఁ బ్రత్యుత్తరం బొసంగ నీవ సమర్థుండ వట్లగుటం జేసి. శ్లో ౯.

౯ శా. ఆయాశాస్త్రము లాత్మ యుం దరయఁగా ♦ నందందు సందేహముల్
బాయం జేసియు నీవు నిశ్చయమునన్ ♦ భాసిల్లు నే శ్రేయ, మా
శ్రేయం బిమ్మహి దేనఁ బూరుషులకున్ ♦ సిద్ధించు సిద్ధాంతమై
దాయం బేద నుపన్యసింపుము సుధా ♦ ధారానుకారోక్తులన్. శ్లో ౧౦.

౧౦ ఉ. సందియ మింత లేదు బుధ ♦ సన్నుత! డెందెడు నాయు వల్పమై
మందమ పో స్వభావ, మతి ♦ మందము బుద్ధియు, మూఁడుతాపముల్
గ్రందుకొనం గడుం దఱచు ♦ గా నిటు గ్రమ్ముచు నుందు రింక నే
మందము మందభాగ్యు లక ♦ టా! కలికాలమునందు మానవుల్. శ్లో ౧౦.

౧౧ గీ. వినుము పౌండరీకము వాజ ♦ పేయము సన
వఱలు నామభేదంబులున్ ♦ వాని యం దె
సంగెడుకలాప భేదంబు ♦ లుం గడంగి
వినఁ దగిన కర్మ లెన్నియో ♦ విస్తరిల్లు. శ్లో ౧౧.

సీ. తెలియఁ దగి నది యెంతయో ♦ గలదు శాస్త్ర
మా యనంతము, కాలమా ♦ యల్పతరము
భంగములు పెక్కులు, గ్రహింప ♦ వలయు సార,
మంబుమిశ్రితదుగ్ధంబు ♦ నంచ వోలె. శ్లో ౧౧.

ఉ. కావునఁ జెల్పు మిష్టమును ♦ గల్గఁగఁ జేసి యనిష్ట మంతయుం
దోవఁగఁజాలి సంతసము ♦ దోకొనఁగా నొనరించి సర్వశా
స్త్రావళిసారభూత మన ♦ నైన యుపాయము సూక్ష్మ బుద్ధిచే
నోవిబుధాగ్రగణ్య! దధి ♦ నుండి ఘృతం బటు లేర్పఱించుచున్. శ్లో ౧౧.

౯ గీ. శ్రద్ధతోడ నిన్ను ♦ సంప్రార్థన మొనర్తు
మయ్య! పరమపదము ♦ నందఁ దగు నుపాయ మాన తీయు ♦ మహాత్మ ప్రసన్నత్వ
మంద మాకుఁ బొడి ♦ తావతంస. శ్లో ౧౧.

వ. మహాత్మా! త్రివర్గసాధనంబు లశ్రావ్యంబులు, తత్ప్రమాణ్యంబునం బగులు, వారికి శ్రోతవ్యంబులు బహుళంబులు. తాపత్రయవర్గత్రయతృష్ణం జేసి మందభాగ్యులై మానవులు నశించు చుందురు, గావున సర్వశాస్త్రార్థసార భూతం బైన ముక్తిసాధనంబు నెఱింగింపుము. మఱియు. శ్లో ౧౨.

మ. అసమానంబు లమానుషంబు లగు నే ♦ యానందలీలారస
ప్రసరంబుల్ హరి భక్తవత్సలుఁ డొన ♦ ర్పం గోరి శ్రీ దేవకీ
వసుదేవాత్మజుఁ డయ్యె నయ్యది భవ ♦ ద్వాచో విధేయంబు, సం
తస మొప్పన్ వచియింపు మంతయును సూ ♦ తా! నీకు మేలయ్యెడున్ శ్లో ౧౨. ౧౩

మ. పరులన్ శిక్ష యొనర్చి తత్క్షణము సై ♦ వల్యంబు సంధించుచున్
నిరతిన్ గొల్చెడు వారికిం జెలిమి సా ♦ న్నిధ్యంబుఁ గల్పించుచున్
గరుణా సాగరుఁ డిందిరావరుఁడు మో ♦ గక్షేమముల్ గూర్చుఁ దా
నిరతం బీగతి నెల్ల భూతములకున్ ♦ లీలావతారంబులన్. శ్లో ౧౪.

ఉ. స్ఫారతరాఘసంకలిత ♦ జన్మజరామరణాదిరూపసం
సారమహాసముద్రశత ♦ సంగతదుఃఖతరంగపంక్తి బి
ట్టారక యీఁదఁ జొట్టఁ గడు ♦ నుక్కఱి బిక్కఱి యైన నరుండు త
త్తారకనామమున్ నుడివి ♦ తత్క్షణ మంద విముక్తి నందెడున్. శ్లో ౧౫.

౧౦ ఉ. అమ్మహనీయునామము మ ♦ హాత్మ! భయమ్మున నైనఁ, బారవ
శ్యమ్మున నైన, వైరమున ♦ నైనఁ బ్రియమ్మున నైన, మానవుం
డెమ్మెయి నెట్టి వాఁ డయిన ♦ నేతఱి నెచ్చట నుచ్చరించినన్
బిమ్మటఁ జెంది తత్క్షణము ♦ మృత్యువు కాలికి బుద్ధిఁ జెప్పదే. శ్లో ౧౬.

శా. ఏనామంబు వికుంఠనామనగరీ ♦ శృంగారసౌధాంతరా
శానూనస్థితకీరరాజమధుర ♦ వ్యాహారనీహారమో
యేనామ్నాం బఘముల్ హరించి సకలా ♦ భీష్టంబులుల్ గూర్చు నో
శ్రీనిత్యం బలకృష్ణనామము జగ ♦ త్క్షేమం కరంబయ్యెడున్. శ్లో ౧౭.

సీ. ఆశ్రితాభీష్టక ♦ ల్యాణసంసిద్ధిఁ గూ, ర్పఁగ నేదిముంగిలి ♦ పారిజాత
మధికదుర్దాంతదుస్తరంతదుర్భరకలి, దోషంబులకు నేది ♦ ధూమకేతు
వమృతధామముఁ జేర ♦ నరుగు ముముక్షు సం, తానంబులకు నేది ♦ దారిబత్తె
మఖిలజ్ఞులైన వ్యా ♦ సాదికవీంద్రుల, విమలవాక్కులకేది ♦ విడిదిగృహము
గీ. పావనంబులకును నేది ♦ పావనంబు; ధీవిశారదులకు నేది ♦ జీవనంబు
ధర్మతరువున కేది యుత్పత్తిబీజ, మట్టిహరినామ మహిమంబు ♦ నరయఁదరమె.
శ్లో ౧౮.

సీ. చిదచిదీశ్వరతత్త్వ ♦ సిద్ధాంతరాద్ధాంత, బద్ధాంతరంగులై ♦ ప్రబలువారు
శ్రీరమావిభుని పా ♦ దారవిందములె ప్రా, ప్యప్రాపకములుగాఁ ♦ బరఁగువారు
స్వాంతంబునం దను ♦ క్షణము నేమఱక సం, తతముఁ దన్మననం బొ ♦ నర్చువారు
అంచిత శమదమా ♦ ద్యఖిల సద్గుణముల, కాశ్రయభూతులై ♦ యలరువారు
గీ. తెలిసి తమునాశ్రయించి వ ♦ ర్తించునరులఁ, జరణ సంస్పర్శచేతనే ♦ సదయులగుచు
నప్పుడె పవిత్రులను జేయు ♦ నట్టివారు, వాసుదేవుని దాసాను ♦ దాసులనఘ. శ్లో ౧౯.

ఉ. అమ్మహనీయమూర్తివిచు ♦ లాంఘ్రిసరోజమునందుఁ దొల్లి జ
న్మమ్మును గాంచి భక్తిగరి ♦ మమ్మున స్వీయజలమ్ములందు స్నా
నమ్మును బానముం దగ నొ ♦ నర్చుజనమ్ములకల్మషమ్ము నా
శమ్మొనరించుచుండు నని ♦ శమ్ము గంగ దయాంతరంగయై. శ్లో. ౧౫.

ఉ. కోరినకోర్కులెల్ల సమ ♦ కూర్చుచు నిక్కలికల్మషంబులన్
వారణసేయునట్టిభగ ♦ వానునిభూరిభవాబ్ధితారకో
దారకథాసుధారసము ♦ నాత్మకు శుద్ధిని గోరునట్టియే
పూరుషుఁ జాలకించుటకు ♦ బుద్ధినొనర్పకయుండు నిద్ధరన్॥ ౧౬.

౧౧ గీ. ధరణి నవతారములు లీలఁ ♦ దాల్చుచుండు
కృష్ణునియుదారచరితంబు ♦ లించువేడ్క
నారదాదులు గానంబొ ♦ నర్చుచుండు
రీప్చ జనియించె వినఁదెల్పు ♦ మీ మహాత్మ! ౧౭.

వ. అదియునుగాక.. ౧౮.

మ. హరి సర్వేశ్వరుఁ డిచ్చవచ్చినటు స్వీ ♦ యాశ్చర్యశక్తిన్ మనో
హరముల్ దివ్యము లద్భుతంబులు నగ ♦ ణంబుల్ భవాంభోధిని
స్తరణంబుల్ శుభవర్ధకంబు లగుచే ♦ ష్టల్ పెక్కు సేయున్ నిరం
తరముం గావునఁ దెల్పఁ గోరెదము త ♦ త్సర్వం బఖర్వంబుగన్॥ ౧౮.

మ. హరిపైఁ జిత్తము నిల్పుచున్ హరియశం ♦ బ్రాణంబు లర్పించుచున్
హరికళ్యాణగుణంబు లొండొరుల క ♦ త్యాతంబు బోధించుచున్
హరిదివ్యాద్భుతవిక్రమక్రమముల ♦ న్భాషించుచున్ సజ్జనుల్
నాశభక్తిం జరియింత్రు రక్తియును శ్రీ ♦ దాసక్తియుం గిల్కొనన్॥ ౧౯.

గీ. ఎన్నిమాఱులు వినిన శ్రీ ♦ కృష్ణదివ్య
చరితము రసజ్ఞులకు క్షణ ♦ క్షణము వెల్లి
గొల్పుచుండును మాధుర్య ♦ గుణముఁ గానఁ
దనివిఁజెందదు డెంద ము ♦ తయు మహాత్మ॥ ౧౯.

౧౨ గీ. కపటమానవుండు ♦ గా నొప్పి, భగవానుఁ
డైన కేశవుండు మ ♦ హావిభూధుఁ
డగుచు రాముతోడ ♦ నతిమానుషంబులౌ
చేష్టితములు మున్ను ♦ జేసెఁగాదె॥ ౨౦.

౧౩ క. ఒకమాఱువినిన మఱిఁ గ । ల్గకయుండునె బుద్ధి మనుజ ♦ కార్యములను సా
రెకు భగవదమానుషకృ । త్యకలాపములందుఁ గోర్కె ♦ యగు నధికంబై॥ ౨౦.

చ. తపమున కంతరాయమును ♦ దాప్పను హాకలి వచ్చె నంచు మే
మిపుడు గ్రహించి భద్వభవ ♦ మొల్ల నడంపఁగఁ జాలునిందిరా

థిపునిచరిత్రముల్ వినుచు ♦ లిం బొనరింతుము బ్రహ్మసత్త్రముల్
గృపదళుకొత్త శ్రీహరి న ♦ సించుకతంబున నిందఁ బొందఁగన్ శ్లో. ౨౧.

చ. పురుషుల సత్త్వసంతతియు ♦ బోకకుఁ బెట్టఁగఁ జాలి చాలదు
స్థిరమయి పాపరూపమున ♦ సాగెడు నీకలి నిస్తరింపఁగా
స్థిరమతినున్న మే మిపు డ ♦ దృష్టవశంబునఁ గంటి మిందు నిన్
గురుతరవార్ధి దాటుటకుఁ ♦ గోరుజనమ్ముల నావికుంబలెన్॥ ౨౨.

ఉ. ఇంచుకయైన హానిఁ జోలు ♦ నీకును, వాయక ధర్మముం బ్రతి
ష్ఠించియు నించియున్ మిగులఁ ♦ జెల్మి మహీసురులందు భక్తియో
గాంచితుఁడైన కృష్ణుఁడు మ ♦ హామహుఁ డాత్మపదంబుఁ జేర ర
క్షించెడు నింక ధర్మమును ♦ జెప్పుడకుండఁగ నెవ్వఁ డుండ్నయో॥ ౨౩.

౧౩ చ. పనివడి నేఁడు ధర్మపరి ♦ పాలకుఁ డెవ్వఁడు లేనియిట్టిగం
బునఁ గలి నోర్వలేక కడు ♦ ముచ్చిరియున్నది ధర్మ మట్లుగా
వున భగవద్గుణానుభవ ♦ ము బొనరించినచో నవశ్య మెం
దును నిలువంగ లేక కలి ♦ ద్రుంగెడు గోం డ్రని యూరగలాడెన్ ౨౩.

౨వ యధ్యాయము

వ. అని యివ్విధంబున మోక్షసాధనంబును దదనుగ్రాహకతమంబు నైన శ్రీకృష్ణచరి
త్రంబును నెఱింగింపు మనిన నాలకించి యుత్తమంబు లైనయమ్మునిసత్తముల
ప్రశ్నంబుల కానందించి సూతుం డభినందించుచుఁ బ్రత్యుత్తరంబు నొసంగ
నుపక్రమించి తన మనంబున ౧

౧౪ సీ. యోగీశ్వరులలోన ♦ నుత్తముఁ డనఁగ బ్రహ్మోపాసనంబున ♦ బ్రహ్మమైన
యప్పింటఁ గృతకృత్యుఁ ♦ డైయుంట మొదలాట, దేహానుబంధముల్ ♦ ద్రెంచి విడిచి
జనకుండు మొదలుగా ♦ సర్వంబు విడనాడి, యతిదీక్ష సన్న్యాస ♦ మనుసరించి
యజ్ఞానమూలదే ♦ హాత్మభ్రమముఁ దూల్చి, నిస్పృహాయుండయి ♦ నిర్గమించి

గీ. యరుగునెడఁ "బుత్రపుత్రా" యు ♦ టంచు విరహ
భీతి నెవ్వాని వ్యాసుఁడు ♦ పిలుచుచుండ
మాఱుమ్రోసెను దరులు త ♦ న్మయము లగుచు
నఖిలభూతహృదయు నమ్మ ♦ హర్షి నెంతు ౨

సీ. తొలుఁదొల్తఁ బరమసం ♦ తోషంబు సంభ్రమంబును దలిర్పఁగ సన్నుత ♦ సన్నుతమగుచు
మాధవారాధనా ♦ త్మకకర్మబోధచే, సకలవేదములకు ♦ సారమగుచు
భగవత్స్వరూపరూ ♦ పవిభూతివర్ణన, వ్యాప్తిచే నిస్సమా ♦ భ్యాసమగుచు
నాత్మపరాత్మయా ♦ థాత్మ్యవిజ్ఞానంబు, చూపింపఁగా మహా ♦ దీపమగుచు

గీ. నతిరహస్యమైన ♦ యది యీ పురాణము
నరులు భవము దాటఁ ♦ గరుణఁ జేసి
సర్వవాని మునుల ♦ కాచార్యుఁ డగువాని
నాశ్రయింతు శుకుని ♦ వ్యాససుతుని. శ్లో. 3
౧౫ గీ. మునిపరాయణు నారాయ ♦ ణుని భజించి
నరులలో నుత్తముం డగు ♦ నరుఁ దలంచి
వనరుహాసనుసతిని వ్యా ♦ సుని నుతించి
పలుకఁదగు ఘాతదురితము ♦ భాగవతము॥ ౪
వ. అని యివ్విధంబున నాచార్యవందనంబును దేవతానమస్కారంబును గావించి సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె.
ఉ. ప్రాణిహితైకవర్తనులు ♦ పావనమూర్తులు సర్వశాస్త్రపా
రీణులు ధర్మపాలనధు ♦ రీణులు మీరలు నేఁడు విశ్వక
ల్యాణము నాత్మ నెంచి ప్రియ ♦ మారఁగఁ జేసినప్రశ్న పొంతియుఁ
రాణఁదలిర్చుఁ బాతకప ♦ రంపర నేర్చు నొసఁచ్చు భద్రముల్. 〃
చ. అనయము నొక్కమాఱు విని ♦ నంతన యొంతియు శాంతిఁ గూర్చు కృ
ష్ణునిజగదేకమంగళము ♦ నోహరదివ్యకథాసుధారసం
బున నిలఁ గల్గునల్లజన ♦ ముల్ గృతకృత్యులుగాఁగఁ గోరి చే
సినతమప్రశ్నకన్న నిఁక ♦ శ్రేయము గల్గునె యెందుఁ జూచినన్. 〃
చ. ఎఱిఁగినవారు శాస్త్రముల ♦ యెల్లవిశేషము లుల్లమందు మీ
ఱెఱుకకురాని దించుకయు ♦ నేని రహస్యము లేదు నాపయిం
బఱపి కృపారసంబు హరి ♦ పాదపయోజనుతిన్ శుభంబు నే
కుఱఁ గృతకృత్యుఁ జేయుటకుఁ ♦ గోరి యొనర్చిరి యిట్టిప్రశ్నముల్. 〃
గీ. పరమభాగవతోత్తముల్ ♦ పావనాత్ము
లైనమీయాజ్ఞ శీఘ్రము ♦ నంతసఁ దాల్చి
మీసముఖమందు విజ్ఞప్తిఁ ♦ జేసికొందుఁ
గరుణఁ విన నర్హ మునులు వి ♦ జ్ఞానఘనులు. 〃

—* సూతుఁడు భగవత్కథాప్రశంసఁ గావించుట *—

వ. అని పలికి సూతుండు వెండియు నిట్లనియె. 〃
శా. హా యింబా పెడుగర్భజన్మమరణా ♦ ద్యత్యంతసంతాపముల్
వాయుఁ శ్రీభగవద్గుణానుభవరూ ♦ పంబైనమోక్షంబె సు
శ్రేయంబంచు ముకుందుపాదములపైఁ ♦ జెల్వొందుసద్భక్తి త
చ్ఛ్రేయస్సాధనధర్మమంచు మునిరా ♦ ట్సిద్ధాంతరాద్ధాంతముల్. 〃

చ. ఫలమునఁ గోర్కి యుంచుకయుఁ ♦ బొల్పడనీయక యెట్టివిఘ్నముల్
దలకొనినన్ జలింపక స ♦ తంబును స్వాంతమునందు శాంతి నె
క్కొలిపెడుభక్తి నేది యొసఁ ♦ గూర్చెడు శౌరిపదాంబుజంబులన్
దలఁపఁగ దానినే పరమ ♦ ధర్మముగా వచియించు శాస్త్రముల్. శ్లో. ౬
ఉ. ఆశ్రితవత్సలుం డయిన ♦ యంబుజపత్ర విశాలనేత్రుపైఁ
బ్రశ్రయవృత్తి యేర్పడఁగ ♦ భారము సర్వము నిల్పి సర్వవి
శ్రుతవేదమార్గ న ♦ వీడక వీడి ఫలాభిసంధి వ
ర్ణాశ్రమధర్మముం జలుప ♦ నా, నది భక్తిని గూర్చుఁ గావునన్. ౭
౧౬ మ. భగవానం డగువాసుదేవునిపయిన్ ♦ భాసిల్లుసద్భక్తితీ
ప్రగతిన్ దద్వ్యతిరిక్తసర్వవిషయ ♦ ప్రాతంబునం దోష్పఁ జ
క్కఁగ వైరాగ్యము సంఘటిల్లఁ బరిసా ♦ త్సాక్షాత్కారవిజ్ఞానముల్
నెగడంబో దది కారణాంతరముచేన్ ♦ నిక్కంబు వాక్రుచ్చితిన్. ౮
చ. తలఁప ఫలాభిసంధిరహి ♦ తంబుగఁ జేసెడునట్టిధర్మమే
యలభగవత్కథాశ్రవణ ♦ మందు రుచిం గలిగించి భక్తి నె
క్కొలిపెడుఁ గాక తత్ఫలముఁ ♦ గోరి నిరంతర మెంత చేసినన్
ఫలము శ్రమంబె కేవలము, ♦ భక్తి జనింపదు దాన నంతయున్. ౯
౧౭ చ. అనఘమనోజ్ఞమంగళగు ♦ ణౌఘమహార్ణవుఁ డైనవాసుదే
వునిచరితంబులందు రుచి ♦ వుట్టక ధర్మము నెంత చక్కఁగా
నొనరిచినన్ మహీజనుల ♦ కొక్కశ్రమంబె ఫలంబు గాక యిం
కను గికురించి మించినయ ♦ గాధభవాబ్ధిని ముంచి వైచెడున్. ౧౦
వ. అని పలికి సూతుండు మఱియు నిట్లనియె. ౧౧
సీ. ధర్మంబుచేఁ బొందఁ ♦ దగియుండుకతన న,ర్థంబు తత్ఫలముగాఁ ♦ దనరుచుండు
నర్థంబుచేఁ బడఁ ♦ బడుభావ్యమగుటఁ గా,మంబు తత్ఫలముగా ♦ మలయుచుండుఁ
గామంబుచేఁ గల్గఁ ♦ గావున నింద్రియ,తృప్తి తత్ఫలముగా ♦ నెసఁగుచుండు
నింద్రియతృప్తిచే ♦ నేర్పడుఁగాన జీ,వనము తత్ఫలముగా ♦ వఱలుచుండు.
గీ. జీవనముచే లభింపఁగాఁ ♦ జెల్లియుంట
ధర్మమే తత్ఫలంబుగాఁ ♦ దగును మరల
నిట్టి చక్రంబుపగిది నా ♦ వృత్తియొప్పు
ననుచుఁ గొందఱువల్కెద ♦ రజ్ఞులగుచు. ౧౨
గీ. కేవలముగ ముక్తి ♦ కిని సాధనంబులు
గావు గాని ముక్తిఁ ♦ గలుగఁజేయఁ
దగినభక్తి కెపుడు ♦ ధర్మార్థకాములుల్
కారణంబు లగుచుఁ ♦ బొలుచుచుండు. ౧౩

క. అనఘాత్ములార! తమయం । తన పురుషార్థములుగాక ♦ ధర్మము నర్థం
బును గామమును బరంపర । నొనఁగూర్చును ముక్తిఁగూర్చు♦చుండెడిభక్తిన్
౧౮ ఉ. ఎడఁద ఫలాభిసంధి యొక ♦ యించుకయేనియు లేక చేయఁగాఁ
బడియెడుధర్మ మెప్పుడును ♦ భక్తిని గూర్చి దానిచే ఘటిం
చెడు సకలాపదల్ వెస న ♦ శింపఁగ మోక్షము నిట్టిపీనికిన్
గడకొని యర్థ మేపగిదిఁ ♦ గాఁదగునో ఫల మూహసేయుఁడీ. శ్లో.
గీ. ఫలముఁ గోరక యొనరింపఁ ♦ బఱుచునందు
ధర్మమె ప్రయోజనంబుగాఁ ♦ దగినయర్థ
మునకు నన్నాదిరూపమై ♦ తనరుకామ
మేవిధంబున ఫలమగు ♦ నెంచిచూడ.
గీ. అన్నపానాదిరూప మై ♦ నట్టికామ
మును దనదుజీవధారణం ♦ బునకుఁ దగిన
యంతమాత్రమ కైకొన ♦ నగును గాన
నెట్లు దానికి నింద్రియ ♦ తృప్తి ఫలము. ౧౦
గీ. తత్త్వజిజ్ఞాసయే సేయఁ ♦ దగును గాన
నట్టిజీవధారణమున ♦ కనవరతము
నిహమునం గర్మసాధ్యమై ♦ యొసఁగుధర్మ
మెట్లు ఫలమగుఁ బరమము ♦ నీంద్రులార!. ౧౦
క. అటుగావున ధర్మాదుల । కెటులు ఫలంబు లన నొప్పు ♦ నిఁక నర్థాదుల్
పటుతరమనీష వినుఁ డి । చ్చట విజ్ఞాపన మొనర్తు ♦ సారాంశంబున్. ౧౦
మ. ఫలకాంక్షన్ విడనాడి విత్తమున సం ♦ పాదించి ధర్మంబు ని
ర్మలుఁడై పొందఁగ నొప్పు మోక్షమును గూ ♦ ర్పన్ భక్తియోగంబుఁ గే
వలము న్గామము దేహమాత్రమును ని ♦ ల్పన్ దానిచేఁ దత్త్వముం
దెలియం గోరికఁబూని పూరుషుఁడు వ ♦ ర్తింపందగు న్నిత్యమున్. ౧౦
ఉ. అంతియగాని కామమున ♦ కై వ్యయముం బొనరింపరాదు కా
సంతయునైన నర్థము న ♦ నర్థము లొప్పెడు దాన నెప్పుడున్
జింతలు గూడుఁ గామమునఁ ♦ జేకొని యింద్రియతృప్తిఁ జేయ జ
న్మాంతముదాఁక న ట్లగుట ♦ న ట్లొరింపఁగ రాదు మేదినిన్. ౧౦
వ. అని యిట్లు జననమరణాద్యనర్థరూపం బగుసంసారంబు నివర్తించిన లభిం
చెడుబ్రహ్మానందానుభవాత్మకమోక్షంబ నిరతిశయం బైనశ్రేయంబనియుఁ, బరబ్ర
హ్మోపాసనాత్మకంబును దైలధారావ దవిచ్ఛిన్నస్మృతిసంతానరూపంబును బ్రత్య
క్షతాపన్నంబును బ్రీత్యాత్మకంబును నైనతద్భక్తియోగంబ శ్రేయస్సాధనధర్మం
బనియు, ననభిసంహితఫలంబు లైనవర్ణాశ్రమధర్మంబులచేతను జ్ఞానయోగశమదమా

దులచేతను సత్సంగాదులచేతను భగవద్గుణంబులయందు శ్రవణమననాదిరుచిం గలి
గించుచు నాభక్తియోగంబు సిద్ధించుననియుఁ, గావున భక్తియోగానుగ్రాహకం
బైనవర్ణాశ్రమధర్మంబ శ్రేష్ఠంబనియు, నభిసంహితఫలం బైనతదతిరిక్తంబు సర్వంబును
బునస్సంసరణకారణం బగుట ననర్థావహం బనియు, నెఱింగించి సూతుండు
శౌనకాదులం గాంచి వెండియు ని ట్లనియె. శ్లో. ౧౦

గీ. తత్త్వజిజ్ఞాసయనుట క ♦ ర్థంబుగాదె
ధర్మజిజ్ఞాస, యటుగాన ♦ ధర్మము ఫల
మనఁ దప్పేమి జీవనం ♦ బున కటంచుఁ
దగదు వచియింప ధర్మము ♦ తత్త్వమగునె. ౧౦

మ. "భగవంతుం" డనుచుఁ "బరాత్మ" యనుచుఁ ♦ "బ్రహ్మం" బటంచుఁ సదా
నిగమంబుల్ బలుకం దనర్చి కలితా ♦ నిర్వాచ్యవిజ్ఞానమై
సుగుణాఢ్యంబయి నిస్సమాభ్యధికమై ♦ శోభావిశేషంబునం
దగునారాయణరూపవస్తువును ద ♦ త్త్వం బండ్రు తత్త్వార్థగుల్. ౧౧

సీ. అటుగాన భక్తిని ♦ హరిపాదములపై ని,రంతరప్రీతిగా ♦ సంతరించి
యాభక్తి నొడఁగూర్చు ♦ నదియాట వర్ణాశ్ర,మాదిధర్మము శ్రేష్ఠ ♦ మని గ్రహించి
ధర్మార్థకామముల్ ♦ తనరఁ బరంపరా,శక్తి మోక్షముఁగూర్చు ♦ సరణి నెంచి
యపవర్గమునకన్న ♦ నధిక మహాపురుషార్థ, మనంబు లే దని ♦ యవధరించి
గీ. శ్రద్ధధాను లగుచు ♦ సంయమీశ్వరులు య
జ్ఞాదిరూపధర్మ ♦ మాచరించి
జ్ఞానమును విరక్తి ♦ గలిగి సద్భక్తి జీ
వాత్మయందుఁ గాంతు ♦ రంతరాత్మ. ౧౨

శా. భ్రాంతిం జెందక వేదచోదితము లౌ ♦ వర్ణాశ్రమాచారసి
ద్ధాంతంబు ల్గుఱుతించి తోవ్వనమునన్ ♦ ధర్మంబుఁ గావించినన్
సాంతత్యం బొనఁగూడఁ దజ్జననవి ♦ ఘ్నంబుల్ విదారించి య
త్యంతంబున్ హరి డెందమందు ముదమం ♦ దన్ భక్తిఁ గల్గించెడున్. ౧౩

క. తమతమ వర్ణాశ్రమముల । క్రమములు ననుసరించి నడుచుపొగాపించెడు ధ
ర్మములకు సంసిద్ధి రమా । రమణుని హృదయాంబుజాత ♦ రంజన మరయన్. ౧౩

సీ. చిదచిత్స్వరూపమై ♦ చెలఁగునీజగమునం, గనులాత్మరూపంబుఁ ♦ గాంచవలయు
సత్కృత్స్మృతంబులై ♦ యలరారు శౌరిలా,లితచరిత్రంబు లా ♦ లింపవలయు
నఖిలకల్యాణాశ్ర ♦ యము లైన పురుషోత్త, మునినామమహిమముల్ ♦ పొగడవలయు
వాచామగోచర ♦ వైభవంబున నొప్పు, నిత్యస్వరూపు ధ్యా ♦ నింపవలయుఁ
గీ. జిత్త మిట్టుల నోకుండఁ ♦ జేసి యెపుడు
తలఁచినంతనె యాపదల్ ♦ తొలఁచి చెంత

నిలిచి చూపుల భక్తుల • వలచి కరుణఁ
జిలుకుచుండెడుహరిని బూ • జింపవలయు. శ్లో. ౧౪

ఉ. ఎవ్వనిభక్తిఖడ్గము గ్ర • హించి నిరంతరముం మహామహుల్
నెవ్వగలెల్లఁ దీర విద • ళింతురు కర్మముపేరిబంధనం
బవ్వనజాక్షుభక్తిఁ దన • రారఁగఁ జేయుకథాసుధారసం
బెవ్వఁడు దా శ్రవోంజలుల • నేర్పడఁ గ్రోలుట కెంచకుండెడుం. ౧౫

వ. అట్లగుటం జేసి ౧౬

మ. కలకాలంబును ధర్మముల్ తగుగతిం • గావించి శుశ్రూషకుం
గలబాధంబులఁ బాసి శ్రద్ధమిగులం • గాంక్షించి నిత్యంబుఁ బె
ద్దల సేవించినఁ బుణ్యతీర్థముల సం • దర్శించినం జక్కఁగా
నలరారుం హరిసచ్చరిత్రములపై • నాసక్తి నిర్ముక్తికై. ౧౭

క. వినినం బాడినఁ బున్నెం । బును గూర్చెడు తనదుచరితములు వినియెడుస
జ్జనులమది నిలిచి యఘభం । జనమును గావించు శౌరి • సౌహార్దమునన్. ౧౮

౨౦ సీ. సతతంబు నిటు భాగ • వతసేవఁ జేయుచు, విష్ణుచరిత్రముల్ • వినెడుకతన
నించుమించగ నశి • యించును పాపంబు, లంతఁ దన్మూలంబు • లై మనంబుఁ
గ్రమ్ముతామస • రాజసంబులు గామ, లోభమాత్సర్యాదు • లును నడంగ
విడివడి వానిచే • నెడఁదయు శుద్ధస, త్త్వమునందు స్థిరముగాఁ • దగి ప్రసన్న

గీ. మగుఁ బ్రసన్నచిత్తుఁ • డై ముక్తసంగుఁడై
పరఁగుపురుషునకును • భక్తి గలుగు
నపుడు దాసిసపన • హరిస్వరూపగుణాదు
లెల్ల నున్నరీతి • నెఱుఁగవచ్చు ౧౮, ౧౯, ౨౦

౨౧ సీ. మాధవుండీశుండు • దృష్టమాత్రుఁడైనంతఁద, త్త్వాపి కైంకర్యయుఁ బ్రకృతిబాధకముగఁ
బాసఁగెడు సుస్థిర • పురుషార్థమోక్షసాధనమైనయంతయు మాయయగును
బిమ్మటఁ దన్మూల • కర్మము లాసన్యథా, జ్ఞానాదు లన్నియు • నాశమొందు
నంతట ముడివడ్డ • యట్లుండెడు మనః, పిడిచిపుచ్చఁగరాని • విధిఁ జెనంగి

గీ. "నేను" "నాయది" యనునట్టి మాన మంత
ముందు వేయేల సంసార • మంతయును స
మూలకంబుగఁ బుచుబు • గాళ్ళ పగుచు
దూరదూరంబుగా భీతిఁ • దొలఁగిపోవు. ౨౧

క. తృప్తిగఁ బరమాత్మునిపై పర । మాప్తుఁడు గా నెంచుచుంట • సంశల బ్రహ్మ
ప్రాప్తియు బ్రహ్మానుభవప్రాప్తియుఁ దనుయంతఁ గల్గు • నప్పురుషునకున్. ౨౧

క. కావున నింతయుఁ జక్కఁగ । భావించి మహాత్ము లెపుడుఁ • బద్మాక్షునిపైఁ
గావింత్రు భక్తిఁ జిత్తము । నావిలమై యుండునట్టు • లతిశ్రద్ధమునన్. ౨౨

వ. అని పలికి నారాయణుండె హిరణ్యగర్భుండును రుద్రుండును ననుజీవుల కంతరా త్మయయ్యును స్వావతారరూపంబునను జగంబులకు జన్మస్థితిలయంబుల నొన ర్చుననియు, నందు సాత్త్వికవాసుదేవభక్తియే మోక్షోపాయం బనియు, దచ్ఛ రీరభూతు లైనచతుర్ముఖాదులయందలిభక్తియోగం బంతవంతంబు లైనసత్యాది లోకంబులం బొందించు ననియు, జీవశరీరకుండై తద్రూపంబునం గానంబడినను కర్తృత్వభోక్తృత్వాదికర్మంబులు జీవగతంబులుగాని పరమాత్మగతంబులుగా వనియు, శరీరధర్మంబులు శరీరికిం జెల్ల వనియు నెఱింగింపం దలంచి సూతుండు వెండియు ని ట్లనియె. శ్లో. ౨౧

క. ఇల సృష్ట్యాదు లొనర్చెడు । నలినజరుద్రాదు లుండ ♦ నారాయణునం
దలిభక్తియె మోక్షంబును । గలిగించునుపాయ మెట్లు ♦ గాం దగు ననినన్. ౨౧

౨౧ ఉ. ప్రాకృతముల్ గుణంబు లట ♦ వాని శరీరముగాంగం గూడి తా
నేకవిధిం జెలంగుచు ర ♦ మేశుం డుమేశుండు భారతీశుం డం
చాకృతు లాఖ్య లొప్ప నవ ♦ నాదులం జేయుం బురాణపూరుషుం
డాకమలేక్షణుం డొసంగు ♦ నందు శుభంబులు సత్త్వమూర్తియై. ౨౩

చ. పొగ జనియించుం దొల్దొలుతం ♦ బుట్టెడుం బిమ్మట నగ్ని పార్థివం
బగునొకకట్టెనుండి యటు ♦ లయ్యు ననర్హము ధూమ మూర్ధ్వలో
కగతికి వహ్ని యర్హుండగు ♦ నట్టులె ప్రాకృతమయ్యు సత్త్వ మొ
ప్పుగ నిడు ముక్తి నట్టు లిడం ♦ బోవు రజస్తమముల్ దలంపంగన్. ౨౪

గీ. అట్లుగావునం దొల్లి మ ♦ హర్షు లెల్ల
దారితరజస్తమస్క స ♦ త్త్వప్రవిష్టు
హరిని గొలిచిరి వారల ♦ కరణిం గొలుచు
ఘనులు తప్పక శ్రేయంబుం ♦ గాంచంగలరు. ౨౫

౨3 చ. అమితరజస్తమోగుణమ ♦ యంబులు ఘోరతరాకృతుల్ మహో
గ్రములు సమగ్రసాధ్వసని ♦ కారవికారవిచారహేతుభూ
తము లగుభూతరాజములం ♦ ద్యాగముం జేసి యసూయం బాసి మో
క్షము మదిం గోరి కొల్చెదరు ♦ సాధులు శౌరిశుభావతారముల్. ౨౬

౨౪ మ. తమచందాన రజస్తమోగుణములం ♦ దళ్కొత్తుచుంటన్ సతం
బు మనంబందు రజస్తమోగుణమయా ♦ త్ముల్ గొల్తు రత్యంతసం
భ్రములై భూతగణేశులన్ బితరులన్ ♦ బ్రహ్మాదులన్ మానవుల్
ఘనపుత్ర శ్రీయును నాధిపత్యమును సం ♦ తానంబుం గాంక్షించుచున్. ౨౭

వ. మఱియుం బూర్వోత్తరభాగంబులు తత్ప్రతిపాదకంబు లగుటం జేసి వేదంబులు వాసుదేవపరంబు, లగ్న్యాదిదేవతాశరీరకతదారాధనస్వరూపంబు లగుటం జేసి, యాగంబులు వాసుదేవపరంబులు, రుద్రేంద్రాద్యసంభావ్యమానంబులును దదేక

విషయంబులు నగుటంజేసి యోగంబులు వాసుదేవపరంబులు. వైదికపూర్వ భాగోపబృంహణాత్మకంబులు గానఁ దదారాధనాత్మకంబు లగుటంజేసి స్మార్త కర్మంబులు వాసుదేవపరంబులు. ప్రకృతిపురుషశరీరకతద్విషయకంబు లగుటం జేసి కపిలాద్యాగమోక్తజ్ఞానంబులు వాసుదేవపరంబులు. తదేకారాధనస్వరూ పంబు లగుటంజేసి మన్వాదిస్మృత్యుక్తములును కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణప్రాయో పవేశాదికంబులు నైనసకలతపంబులును వాసుదేవపరంబులు. వెక్కేల వైదిక స్మార్తంబు లగుసమస్తధర్మంబులును దత్ప్రాప్త్యుపాయంబు లగుగతివిశేషంబు లును వాసుదేవపరంబులుగా నెఱుంగునది యని చెప్పి సూతుండు వెండియు సమ్మునుల కిట్లనియె. శ్లో. ౨౮ ౨౯

౨౯ గీ. ఆతఁడే సూక్ష్మచిదచిత్స ♦ మేతుఁ డగుచు
స్పృష్టికిం దొల్లి యొక్కఁడై ♦ చెలఁగి గుణమ
యంబుఁ దనకు శరీరంబు ♦ నైనప్రకృతి
యందుఁ జొచ్చియుఁ దా నంత ♦ రాత్మయగుచు. ౩౦

గీ. కార్యకారణరూపము ♦ గా మహత్తు
మొదలుకొని పృథ్వివఱకు మా ♦ ర్పున నెసంగు
మాయఁ జొచ్చి యీగతి సృష్టిఁ ♦ జేయుచుండు
జగము దానిగుణంబులం ♦ దగులువడక. ౩౧

మ. తనమాయన్ రచితంబులై యెసఁగునీ ♦ దైవాదిదేహంబులం
దును జీవాత్మలతోడఁ గూడుకొని తత్స్థానంబునం జొచ్చి య
వ్వనజాక్షుండు తదీయధర్మములతో ♦ వర్తించువాఁడుం బలెన్
దనరుం గావున వాసుదేవపరమై ♦ తత్సర్వముం గ్రాలెడున్. ౩౨

సీ. వినుఁడు ప్రమాకులకన్న ♦ వేఱయి విశ్వాత్ముఁడగునగ్ని యన్నింటి ♦ యందు నొక్క
విధమువాఁడయ్యుఁదన్ ♦ వెలయించునా ప్రమాకు,లాదిగాఁ దగువాని ♦ యందుఁ బెక్కు
గతుల వెలింగెడు ♦ కరణి జీవుండు జ్ఞా, నానందరూప మొ ♦ ప్పార నొక్క
పగిది నొప్పారియుఁ ♦ బ్రాకృతదేహంబులను బెక్కువిధములఁ ♦ దనరుచుండు

గీ. నట్లు జీవశరీరుఁడై ♦ యచ్యుతుండు
నొక్కఁడయ్యును జీవాత్మ ♦ నొంది ప్రకృతి
నమరి దేవాద్యనేకభే ♦ దములు గల్గు
వాని చందంబునం గాన ♦ వచ్చుచుండు. ౩౨

౩౨ గీ. సంతతంబు విశ్వాత్ముఁడౌ ♦ శౌరి భూత
ములును సూక్ష్మంబు లింద్రియం ♦ బులును నాత్మ
యనుపదార్థంబులను గొని ♦ తనయొనర్చి
నట్టిదేవనరాదిదే ♦ హంబులందు. ౩౩

గీ. చొచ్చి జీవశరీరుఁడౌ ♦ చు మఱి జీవ
మూలమునన పృథివ్యాది ♦ భూతగుణము
లైనగంధాదివిషయంబు ♦ లనుభవించు
నట్లు పుణ్యపాపంబులు ♦ నాచరించు. శ్లో. 33

చ. అనయము లోకకర్త యగు ♦ నయ్యఖిలేశుఁడు శౌరి కర్మబం
ధనములఁ గ్రాఁగుజీవసము ♦ దాయముఁ బ్రోవఁగ శుద్ధసత్త్వముం
దనరఁగఁ బూని లీలమెయి ♦ దైవతమానుషతిర్యగాదులం
దనయుశుభావతారముల ♦ నెత్తి జగమ్ముల నేలుచుండెడిన్. 3౪

3 వ యధ్యాయము

వ. అని యిట్లు సత్త్వప్రవర్తకుం డైనపుండరీకాక్షునియందలిభక్తియోగంబు మోక్ష
ప్రదంబగుట భగవదీయ ప్రబంధంబు శ్రోతవ్యం బని ప్రతిష్ఠించి యవతారప్రయో
జనంబు నెఱింగించి యనంతంబు లైనయయ్యవతారవిశేషంబులును దచ్చరిత్రం
బులును దెలుపువాఁడై సూతుండు శౌనకాదులం గాంచి వెండియు నిట్లనియెఁ.

గీ. జగముల సృజింప నెంచి యా ♦ శౌరి జీవ
కలితమై యొప్పు పదియాఱు ♦ కళలచేతఁ
దనరి మహదాదికసమష్టి ♦ తత్త్వరూప
మైనరూపమునం బొందె ♦ నాదియందు. ౧

ఉ. అంబుధిఁ బవ్వళించి యఖి ♦ లాత్ముఁడు శ్రీరమణుండు యోగని
ద్రం బొలుపొందుచుండఁగ బ్ర ♦ హ్మ దప్రతిమానతదీయనాభిప
ద్మంబునఁ బుట్టె లోకసము ♦ దాయము సృష్టియొనర్చువారికె
ల్లం బతియై పితామహుఁ డై ♦ లర్చెను నాలుగుమోముదమ్ములన్. ౨

చ. తనకు శరీర మాప్రకృతిఁ ♦ దాల్కొను నాపరిణామజాతమున్
మునుకొని యిమ్మహాభువన ♦ ముల్ సకలంబు నొనర్చె నీశ్వరుం
డను వగువానిరూప మది ♦ యంతయుఁ గేవలమున్ విశుద్ధస
త్త్వనిభృతమై తనర్చు సత ♦ తం బనిరుద్ధసమాఖ్య నొప్పుచున్. 3

సీ. అలరారు నెయ్యది ♦ యద్భుతంబై భుజా, చరణోరుముఖసహ ♦ స్రములతోడఁ
దనరారు నెయ్యది ♦ దర్శనీయంబయి, శ్రవణకంధరసహ ♦ స్రములతోడఁ
గొమరారు నెయ్యది ♦ యమలినంబై విలో, చననాసికాసహ ♦ స్రములతోడఁ
బొలుపారు నెయ్యది ♦ లలితమై విలసిత, స్వర్ణభూషణసహ ♦ స్రములతోడ
గీ. నట్టిదేవాదిదేవు ది ♦ వ్యానవధిక । నిరతిశయనిత్యకళ్యాణ ♦ నిర్మలాని
రుద్ధరూపంబు విజ్ఞాన ♦ రూఢబుద్ధిసూక్ష్మదర్శులు నిరతంబుఁ ♦ జూచుచుంద్రు. ౪

వ. సకలావతారంబులకు నిదానం బైన యయ్యనిరుద్ధరూపంబు జగత్కర్త యగు పితామహుని జన్మంబునకును గారణ మగుటం జేసి సర్వలోకాంకురంబు నప్రాకృతంబు నవ్యయంబు నై ప్రకాశించుచుండు. నయ్యనిరుద్ధుండు స్వకీయంబు లైన యంశాంశంబుల చేత సురనరతిర్యగాదిసకలజంతుసృష్టిం గావించుచుండుఁ. దదీయావతారంబు లనంతంబు లం దేకవింశత్యవతారంబుల వక్కాణించెద నాకర్ణింపుండని సూతుం డమ్మునీంద్రుల కిట్లనియె. శ్లో. ౫

—* సూతుఁడు భగవంతుని యేకవింశత్యవతారములను వర్ణించుట. *—

౨౯ సీ. నాభిపద్మమున జ ♦ న్మంబుఁ గన్నచతుర్ముఖుని శరీరంబుగా ♦ ననుగమించి
యనఘసనత్కుమా ♦ రాదిమునీంద్రుల, యాకారముం గొని ♦ యవతరించి
యఖిలదోషనిధాన ♦ మని నిరూపింపఁగ, సంసారఘోరపా ♦ శములఁ ద్రుంచి
కామరోషాదులం ♦ గదలనీయక పట్టి, యూర్ధ్వరేతస్కుఁడై ♦ యొప్పుఁ గాంచి
గీ. యంతరాయములకు ♦ నలఁగక తొలఁగక । జ్ఞానమూర్తి యగుచు ♦ లోనఁగనుచు
నవని బ్రహ్మచర్య ♦ మాచరించెను చక్ర । ధరుఁడు దొలుతటియవ ♦ తారమందు. ౬
౩౦ సీ. లోకంబు లన్నియుఁ ♦ జీకాకునొందఁ జ, రించుదుష్టులను శి ♦ క్షించుకొఱకుఁ
దనయంద భారమం ♦ తయు వైచి భక్తిఁగా, వించుసజ్జనుల ర ♦ క్షించుకొఱకుఁ
బరిపాలకుఁడు లేమిఁ బరితాపమున దేవు, రించుధర్మమును బా ♦ లించుకొఱకుఁ
బాతాళమునఁ గూలి ♦ పలవించుభూదేవి, లీలఁ బైకెత్తి లా ♦ లించుకొఱకు
గీ. నఖిలలోకవిభుఁడు ♦ యజ్ఞేశ్వరుఁడు శౌరి । ఘోరఘుర్ఘురాతి ♦ ఘోషభీష
ణోరువీర మొప్ప ♦ వారాహరూపంబుఁ । దాల్చె రెండవయవ ♦ తారమందు. ౭
సీ. పరిదృశ్యమానమై ♦ పరఁగు నీజగమెల్ల, నారాయణునకు శ ♦ రీర మంచుఁ
దద్వ్యతిరిక్త మిం ♦ త యు లే దగుట వాని, గొల్చిన ముక్తి జే ♦ కూరు నంచు
నిష్కామచిత్తులై ♦ నిరతంబు వైదిక, స్మార్తకర్మలు సేయఁ ♦ జను నటంచు
మహితనివృత్తి ధ ♦ ర్మపరాయణులకుఁ బ్ర, వృత్తిధర్మము సేయు ♦ టె గ్గటంచుఁ
గీ. దెలుపుపాంచరాత్ర ♦ దివ్యశాస్త్రముఁ బ్రవ । ర్తింపఁ జేసె జగతి ♦ దివ్యమౌని
యైననారదునిసు ♦ భాకారమును బూని । శౌరి మూఁడవయవ ♦ తారమందు. ౮
సీ. ధర్మాత్ముఁ డై యొప్పు ♦ ధర్మునివలన స, మూర్తిగర్భంబునఁ ♦ బుట్టి వంది
నరు లెల్లరు "నరుండు" ♦ "నారాయణుం" డను, పేరులం బిలువగాఁ ♦ బెంపుఁ గాంచి
కారుణ్యవాత్సల్య ♦ గాంభీర్యశౌర్యాది, మంగళగుణముల ♦ మహిమఁ దనరి
తగ శిష్యగురువులుఁ ♦ దా నై మంత్రమం, త్రార్థముల్ గృపఁ దెలి ♦ యంగఁ జెప్పి
గీ. శమదమాదిసత్త్వ ♦ సంపన్ను లై మహా । ద్భుతము భూతహితము ♦ దుశ్చరంబు
నైన మేటితపము ♦ నాచరించె రమావి । హారి నాల్గవయవ ♦ తారమందు. ౯
సీ. కర్దమువలనఁ ద ♦ త్కామిని యగుదేవ, హూతిగర్భంబున ♦ నుద్భవించి
మునులు "జేజే" యని ♦ వినుతు లొనర్పఁగాఁ, గపిలనామంబున ♦ ఘనత కెక్కి

స్వస్వరూపంబున ♦ భాసిల్లుసిద్ధుల, కందఱ కధిపతి ♦ యై దలిర్చి
కాలక్రమమున సాం♦ఖ్యము ప్రవర్తకులు లే,మిని దిరోహితమౌట♦మిగులఁ దెలిసి
గీ. ప్రకృతిమహదాద్యనేకత♦త్త్వములనున్న।రూపున నెఱుంగ సిద్ధవ♦ర్యుఁడయి యొప్పు
నాసురికిఁ దెల్పె నచ్యుతుం♦డరసి సాంఖ్య।తంత్రమెల్లనై దవయవ♦తారమందు. ౧౦

సీ. అత్రిమహర్షి సంప్రార్థింపఁ దత్పత్ని,యనసూయకుఁ గుమారుఁ ♦ డై జనించె
నఖిలజనంబు మే ♦ లని సన్నుతింప ద, త్తాత్రేయుఁ డనఁ గీర్తి ♦ నతిశయిల్లెఁ
బ్రహ్లాదముఖ్యుల ♦ కాహ్లాద మెసఁగ న, ధ్యాత్మవిద్యను దెలి♦యంగఁ జెప్పె
నాత్మపరాత్మయా ♦ థాత్మ్య మలరఁగ న, కట్ల మొఱంగించి ♦ యలరఁ జేసె
గీ. నిగమనిగమాంతవిజ్ఞాన♦నిరతిఁ జూపి।యార్యనివహంబునకు విస్మ♦యంబుఁ గూర్చెఁ
గరుణఁ గాపాడె ధర్మమా ♦ ర్గంబు నెల్ల।వారిజాక్షుఁ డాఱవయవ♦తారమందు. ౧౧

సీ. "రుచి" యను మానిచం ♦ ద్రునకుఁ దద్భామిని,యాకూతికి సుతత్వ♦మంది నాఁడు
యజ్ఞస్వరూపుఁడు♦యజ్ఞేశ్వరుండౌట, "యజ్ఞుడు"నాఁ బేర ♦ నలరినాఁడు
పుంభావ మరదిన ♦ భూతదయ యనంగ, నెల్లదిక్కులఁ గీర్తి♦నెసఁగినాఁడు
ధర్మమార్గంబు సుం ♦ తయుఁ దప్పిపోకుండు, రీతిఁ జక్కఁగఁ బ్రవ♦ర్తించినాఁడు
గీ. యాముఁ డాదిగ సురసమూ♦హంబుతోడ।సర్వవిధముల స్వాయంభు♦వాంతరంబుఁ
బాలనమొనర్చినాఁడు పా♦పంబులెల్లఁ।దలఁగ శౌరి యేఁడవయవ♦తారమందు. ౧౨

సీ. ఆగ్నీధ్రునకుఁ బుత్రుఁ♦డై యొప్పునాభికి, మేరుదేవికిని గు ♦ మారుఁడయ్యె
మునిజనర్షభుఁ డితఁ ♦ డని తెల్పువిధమున, ఋషభుఁ డనెడుపేర ♦ నెసక మెసఁగెఁ
బరమయోగులలోనఁ♦బరమోత్తముఁడునాఁగ,నధ్యాత్మయాథాత్మ్య♦మధికరించె
నింద్రుఁ డోర్వక యనా♦వృష్టిఁ గల్పింప యో,గబలంబున సువృష్టిఁ♦గలుగఁ జేసె
గీ. సకలకర్మిష్ఠులకు సను♦ష్ఠానయోగ్య।మగుచు సకలాశ్రమస్థులు ♦ నభినుతింపఁ
దనరు ధర్మమార్గముఁ దెల్పె♦దయను బరమ।పూరుషుం డెన్మిదవయవ♦తారమందు. ౧౩

సీ. హుంకారమున వేను ♦ నింకించి నట్టిమ,హర్షుల ప్రార్థనం ♦ బాదరించి
ధర్మముఁ బాలింపఁ ♦ దగినవారలు లేమి, నవయుచుండెడు లోక ♦ మువధరించి
వీరాధివీరుఁడై ♦ విమలశీలుం డైన, పృథుచక్రవర్తియై ♦ కృతి వహించి
గోరూపధారిణి ♦ యై రహించెడుభూమి, వలన సమస్తౌష ♦ ధులను బిదికి
గీ. దాన దండంబునం దమం♦దముదమంది।ప్రియతముఁడటంచు నెల్లరుఁ♦ బ్రేమపడఁగ
లోచనోత్సవమెంతయు♦నాచరించె।దయను హరి తొమ్మిదవయవ♦తారమందు. శ్లో. ౧౪

సీ. మహితచాక్షుష ♦ మన్వంతరంబున, భయదమై వర్తిల్లు ♦ ప్రళయ మరసి
కనుచుండఁగా క్షణ♦ క్షణము నంతంతకుఁ, బ్రబలినమత్స్యరూ ♦ పంబు నొంది
సత్యవ్రతుండైన ♦ సత్యవ్రతునియందుఁ, గరుణాకటాక్ష వీ♦క్షణముఁ బరపి
తనరఁ వైవస్వత ♦ మనువుగా నతని స,మగ్రచిత్తమున న ♦ నుగ్రహించి

గీ. ధాత్రితలంబెల్ల నొకనావ♦గా నొనర్చి। యందు నాతని నెక్కించి ♦ యఖిలలోక
మూలకారణుఁడగుమహా♦పూరుషుండు। శౌరిరక్షించెదశమావ♦తారమందు. శ్లో. ౧౪

సీ. ఖలహాలాహలసమ♦గ్రఫణాగ్రములతోడఁ, దనరువాసుకి దరి♦త్రాడుగాఁగఁ
దరులతాభారబం ♦ ధురమైనమంధర, వసుమతీధరము క♦వ్వంబుగాఁగ
నత్యంతదీక్షాస ♦ మంచితుల్ దేవదై,త్యారాతులును ద్రచ్చు ♦ వారుగాఁగ
సమయోచితముగ స♦ర్వముఁదెల్పుచుం దాను, సకలకార్యోపదే♦శకుఁడుగాఁగ

గీ. లోలకల్లోలమాలికా ♦ కీలితంబు। పాలసంద్రంబుఁ ద్రచ్చెడు ♦ పట్టునందు
నచ్యుతుఁడుకూర్మమై క్రుంగుచున్నట్టినగముఁ। దాల్చెఁబదునొకండవయవ♦తారమందు౧౫

సీ. క్రొక్కారుమెఱుఁగులఁ♦ గ్రుమ్మరించెడుమేన, నలరారుపచ్చని ♦ వలువతోడ
నందమ్ముగాఁ దమ్మి♦లం దమ్ములనిపించు,కందమ్ముల వెలార్చు♦కరుణతోడఁ
బున్నమచందురుఁ♦బోలునెమ్మొగమున, సొగసులూరెడు చిఱు ♦ నగవుతోడ
దగదగమెఱయునం ♦ దంపుబంగరుకుండ,లముల నొప్పారు క♦ర్ణములతోడఁ

గీ. గరమునందు నమృత ♦ కలశంబు రాణింప। విమలవైద్యవిద్య ♦ విస్తరింప
జలధినుండి వెడలెఁ ♦ జక్రి ధన్వంతరి। పేర ద్వాదశావ♦తారమందు. శ్లో. ౧౬

సీ. తొంగలిఱెప్పలం ♦ ద్రోయుకన్నుంగవ, సొగసుగాఁ గ్రేగంటఁ ♦ జూచిచూచి
కులుకుబిత్తరిగబ్బి ♦ గుబ్బలఁబయ్యెదఁ, జానొప్ప నపుడప్పు ♦డార్చిజార్చి
నిండుజాబిల్లివె ♦ న్నెలలఁ జల్లెడుమాటఁ, జిఱునగవులఁ గూర్చి ♦ నెఱపినెఱపి
పవడంపుఁగెమ్మోవిఁ ♦ బానకం బూరించు, చెలువునం గెంగేలుఁ ♦ జేర్చిచేర్చి

గీ. మోహినీస్వరూప♦మునుబూనియసురుల। కెల్ల మఱపుఁగూర్చి♦యిచ్చె నమృత
మమరులకుముకుందు♦డాత్మనానందమొం। దఁగఁద్రయోదశావ♦తారమందుశ్లో౧౭

సీ. నాకంబుమీఁద దు ♦ ర్లోకదార్ఢ్యమున దం,డెత్తినాఁ డమరుల♦ మొత్తినాఁడు
అలఘునిష్ఠాగరి ♦ ష్ఠులు మునీంద్రుల సమీ,పించినాఁ డెంతయు♦నొంచినాఁడు
విష్ణుధర్మంబులు ♦ విన్నంతనే యాడుఁ,గఱచినాఁ డన్నియుఁ ♦ జెఱచినాఁడు
హరిభక్తుఁ బ్రహ్లాదు ♦ నాత్మసుతుం జెడఁ,దిట్టినాఁ డాయాస ♦ పెట్టినాఁడు

గీ. కనకకశిపుఁ డట్టి♦ఖలుని దుఁగను జూప। లల్లువాఁడు జీల్చు ♦ నట్లు జీల్చె
నఖములనుమురారి♦నరసింహుఁడైను హా। ధ్వతిఁజతుర్దశావ♦తారమందు. శ్లో౧౮

సీ. అసురులు చెలరేగి ♦ యఖిలసంపదలకుఁ, బాప వేల్పులు పశు ♦ పాట్లు జూచి
కొమరులగతికినై ♦ కుంది తపించిన,యదితిభక్తికిఁ జాల ♦ హర్షమొంది
వామనమూర్తియై ♦ ప్రేమను దొల్కాడ, నామెగర్భంబునం ♦ దవతరించి
బలిచక్రవర్తియ♦ధ్వరవాటికకు నేగి, ధీరవాక్యముల సం ♦ తృప్తిఁ గొల్పి

గీ. మూఁడడుగులర్థిఁగోరి తో♦ మ్రోడవిష్ణు। వంతకంతకు నధికుఁడై ♦ యఖిల మాత్ర
మించిత్రైలోక్యరాజ్యము♦ర్పించెనన్యుత్త। వైరికెలమిఁబంచదశావ♦తారమందు. ౧౯

సీ. మహితతపస్త్వికశిఖామణి యైనజమదగ్ని, మునికిఁ బుత్రుండుగా ♦ జననమొంది
వేదంబు మఱి ధనుర్వేదంబు నిది బ్రాహ్మ్య, మిదిక్షాత్ర మని జగం ♦ బెన్న నేర్చి
యనదయాగోమాత నపహరించిన మదో, న్నతకార్తవీర్యకంఠంబుఁ దఱిగి
యనపరాద్ధుని దన యనుఁగుఁదండ్రిని వధిం, చినతత్కుమారులఁ ♦ జెండివైచి
గీ. బ్రహ్మకులము నేఁచు పాపుల నృపుల ముయ్యేఁడుమాఱులడఁచి యిలను క్షత్ర
రహితఁ జేసెఁ బరశురాముఁడై శ్రీజనార్దనుఁడు షోడశావ ♦ తారమందు. శ్లో. ౨౦.

సీ. సర్వజ్ఞుఁ డగుపరా ♦ శరమహర్షికి సత్య, వతియందుఁ బుత్రరూపమునఁ బొడమి
జన్మంబుతోన వి జ్ఞానస్వరూపుఁడై, బాదరాయణుఁడు నాఁ ♦ బ్రథితి కెక్కి
పరమార్థ మెఱుఁగంగ నరులకు బుద్ధు ల, త్యల్పంబు లైయుంట నాత్మఁ దెలిసి
ఋగ్యజుస్సామాద్య ♦ నేకశాఖలతోడ, వేదవృక్షంబును ♦ వెలయఁ జేసి
గీ. స్వస్వరూపానుసంధాన ♦ సరణిఁ దెల్పి యుద్ధరించె జగంబు న ♦ చ్యుతుఁడు పెక్కు
వ్రాసె నితిహాససూత్రపు రాణములను దయ దలిర్ప సప్తదశావ ♦ తారమందు. ౨౧

సీ. అవతరించె సమస్త ♦ దివిజకార్యముఁ దీర్ప, భూమిపై దశరథ రాముఁడగుచు
గార్హస్థ్యధర్మ సం ♦ గతికిఁ దా మార్గద, ర్శకుఁడయ్యె జానకీ ♦ రాముఁడగుచు
నాచరించెను బెక్కు ♦ లబ్ధిబంధాదివి, క్రమములఁ గోదండ రాముఁడగుచు
దశకంఠకంఠని ♦ ర్దళనంబుఁ గావించి, రాణించెఁ జయరమా ♦ రాముఁడగుచు
గీ. సకలజనులకు లోచనో ♦ త్సవముగాఁగఁ గ్రాలె రమణీయపట్టాభి ♦ రాముఁడగుచుఁ
బ్రణతసద్భక్తహృదయాభి ♦ రాముఁడైన శౌరి పదునెన్మిదవయవ ♦ తారమందు ౨౨

సీ. శీలసంపన్నమై ♦ చెలఁగుయాదవవంశ, వనధిఁ జంద్రుం డన ♦ జననమంది
యనయంబు బలముచే నభిరాముఁడై యుంట, బలరాముఁ డను పేర ♦ బాగుమీఱి
లోకకంటకులై వె ♦ లుంగు ప్రలంబాది, దైత్యులశిరములం ♦ దఱిగివైచి
హలధారియై మనో ♦ హరమహాద్భుతవిచి, త్రములైన పెక్కుకృ ♦ త్యము లొనర్చి
గీ. సాధుజనులపాలిఁటిపారి ♦ జాతమై యరాతిజనులపాలిటిధూమ ♦ కేతువై ది
గంతములయందుఁ గీర్తి విశ్రాంతుఁడయ్యె శౌరి పందొమ్మిదవయవ ♦ తారమందు ౨౩

సీ. మృద్భక్షణవ్యాజ ♦ మెసఁగించి తల్లికి, వదనంబుఁ దెఱచి వి ♦ శ్వంబుఁ జూపె
నటుకులం దినువ్యాజ ♦ మమరించి యఖిలార్థ, సిద్ధిఁ జేకూర్చెఁ గు ♦ చేలునకును
బాండవరక్షణ ♦ వ్యాజముఁ గల్పించి, దుష్టభూజానులఁ ♦ ద్రుంచివైచెఁ
బార్థుని బురికొల్పు వ్యాజముఁ బూని య, ధ్యాత్మరహస్యంబు ♦ లానతిచ్చె
గీ. గోపబాలురతో లీలఁ ♦ గూడువ్యాజ మెలమిఁ గొనిభక్తసౌలభ్య ♦ మెల్లఁ దెలిపె
యదుకులంబున శ్రీకృష్ణుఁ డన జనించి శౌరి యిర్వదియవ యవ ♦ తారమందు. ౨౩

సీ. అఖిలకల్మషముల ♦ కాస్పదంబై. క్రమ, క్రమముగాఁ గలి వచ్చు ♦ గతి నెఱింగి
యం దాస్తికజ్ఞాన ♦ మనుసరింపకయుండు, సురవిరోధులయిన ♦ నరులఁ దెలిసి

యంతములేనిమ ♦ హామోహవారాశి, నవ్వారిమునుఁగా ♦ నాత్మఁ దలఁచి
యనువుగా మధ్యగ ♦ యాప్రదేశమునందు, జినసుతుఁడనయుఁడై ♦జననమంది
గీ. వెడలి తజ్జనములనెల్ల ♦ విమతబోధ।సలిపి ముగ్ధులఁ గావించి ♦ కలఁచివైచు
బుద్ధుఁ డను నామమున మహా♦పూరుషుండు।తనర నేకవింశత్యవ♦తారమందు. ౨౪
వ. ఇయ్యవి భగవంతునియేకవింశత్యవతారంబు లని పలికి సూతుండు మఱియు
ని ట్లనియె. ౨౫
చ. జలజదళాయతేక్షణుఁడు ♦ సర్వజగత్పతి శౌరి యాపయిం
గలికృతసంధిఁ బ్రాయికము ♦ గా ధరణీశ్వరులెల్లఁ జోరులై
యలరుటఁ గాంచి విష్ణుయశుఁ ♦ డన్ ద్విజవర్యునకుం గుమారుఁడై
చెలఁగుచుఁ గల్కిమూర్తియనఁ ♦ జెందు నఖండపరాక్రమంబునన్ ౨౬
మ. విమలాంభస్సుల నొసరస్సువలనన్ ♦ విచ్చేయునాకాల్వ ల
ట్లమలాత్ముం డనిరుద్ధమూర్తివలనన్ ♦ హారొ్వందుదివ్యావతా
రము లుర్విం దనరారుచుండు వివిధా ♦ ర్థంబుల్ విశిష్టంబు లు
త్తముముల్ పెక్కు లసంఖ్యముల్ శుభదముల్ ♦ ధర్మైకవర్మంబులై. ౨౭
సీ. మహనీయులై మహా ♦ మంత్రమంత్రార్థంబు, లరసినయవ్వసి♦ష్ఠాదిఋషులు
నాత్మపరాత్మయా ♦ థాత్మ్యంబుఁజక్కఁగా, నవధరించినశ్రీశు♦కాదిమునులు
విధివిధానంబుగా ♦ వివిధాధ్వరంబుల, నాచరించినమహేం ♦ ద్రాదిసురలు
ధర్మమార్గంబు నిం♦తయును దప్పక చరిం, చినప్రియవ్రతముఖ్య♦మనుతనయులుఁ
గీ. బావనస్వాంతు లగుపితృ♦దేవతలును।సాధులైనదక్షాదిప్ర ♦ జాపతులును
వేయునేటికి నెల్లరున్ ♦ వెలసి రిట్టు।లఖిలకారణుఁడగుహరి♦యంశములను. ౨౮
గీ. హరికి నంశావతారము ♦ లైనవీరు।నరయఁ బూర్ణావతారమై♦యలరుచుండు
కృష్ణభగవానుఁడును దేవ♦రిపులఁ ద్రుంచి।జగముఁ బ్రోచుచుందురుయుగ♦యుగమునందు.
గీ. వారిజాక్షునియీయవ ♦ తారములర।హస్యమును రేపుమాపు స♦మాహితైక
మానసంబునఁబఠియించు♦మానవుండు।భయదసంసారదుఃఖముల్ ♦బాయుచుండు. ౨౯
వ. అని పలికి కేవలము రామకృష్ణాద్యవతారాత్మకం బగు రూపంబుగాక ప్రకృతి
గుణవైషమ్యమూలకంబు లగుమహదాదులచే విరచితం బైనపరిదృశ్యమాన
ప్రపంచం బంతయు భగవద్రూపం బని యెఱింగించువాఁడై సూతుండు మఱియు
ని ట్లనియె. ౩౦
౩౧ గీ. అరయఁ బ్రకృతిగుణంబులై పరఁగెడుమహదాదులరచింపఁబడిపరమాత్మయందుఁ
గానఁబడునీప్రపంచము♦జ్ఞానరూపుఁ।డై యరూపుఁ డావానిరూ♦పై యెసంగు.
౩౨ గీ. ఆకసమునందు మేఘంబు ♦ లట్టు లనిల।మందుఁ బార్థివధూళియ♦ట్లజ్ఞజనుల
చేత నారోపితంబగు ♦ జీవునందు।దృశ్యమంతయుఁదత్తచ్ఛ ♦ రీరముగను. ౩౧

సీ. ప్రకృతికిఁ బ్రత్యగా♦త్మకుఁ బరబ్రహ్మ మచ్యుతుఁ డాత్మగాఁడను♦చుండువారి
సమరత్వమానవ ♦ త్వాదికప్రకృతియే, యాత్మగా మనమునం♦దరయువారి
నారాయణునకు శ ♦ రీరంబుగాఁడు జీవుఁడు స్వతంత్రుం డని ♦ నుడువువారి
ధరియించుచుండు ని♦త్యంబును బ్రత్యగాత్మయె ప్రకృతి నటంచుఁ♦దలచువారి
గీ. నెఱుకలేనివారలనుగా ♦ నెంచవలయు। జీవులును దేహములును ల♦క్ష్మీమనోవి
హారునకు శరీరంబగు♦ననెడువారి। నెఱుకగల్గువారలనుగా♦నెంచవలయు ౩౧

౩౩ సీ. అచిదాత్మకంబయి ♦ యలరారునీదృశ్య, విశ్వంబుకన్నను భిన్నమగుచుఁ
బ్రకృతివిధంబున ♦ బహువిభక్తగుణాళి, చేత స్థూలత్వంబుఁ ♦ జెందఁబోక
కార్యకారణదశా ♦ గతమహాప్రధానంబు, గతిని దృష్టంబును ♦ శ్రుతముఁ గాక
యకారణమున బా ♦ హ్యాంబులైతనరునింద్రియములకును గోచ♦రింపరాక
గీ. యలరువస్తువు జీవాత్మ♦యనగ నొప్పు। నదియుఁ బ్రకృతిసాంగత్యము♦నంది సారె
సారె జన్మించు వినుఁడుత♦జ్జననహేతు। వైనప్రకృతిబంధము వీడు♦నట్టితెఱవు. ౩౨

గీ. కేవలాజ్ఞానమునఁజేసి ♦ జీవునందు। సరగ నారోపితంబులౌ ♦ జన్మనాశ
వములుహరియాత్మయనెడుజ్ఞా♦నమ్ముచేతఁ। బాయుముక్తాత్మరూపంబుఁ♦బడయనగును

గీ. మఱియు మహదాదికార్యస♦మగ్రమాయ। యునుఁదదీయాభిమానముం♦జనగునాష్ట
కమునఁదనరిబ్రహ్మానంద♦మమరముక్తుఁ। డలరుఁజరమపదనివాసు♦లభినుతింప. ౩౩

వ. కావున నేతాదృశజీవస్వరూపస్వభావంబులకన్నఁ బరమాత్ముం డగువాసుదే
వునిస్వరూపస్వభావంబులు విలక్షణంబులై యొప్పుచుండు నని యెఱుంగునది
మఱియు. ౩౪

మ. అనయంబున్ హరి ప్రత్యగాత్మలటు క♦ర్మాయత్త జన్మంబులన్
గనఁబోఁ డట్టులె పుణ్యపాపమయముల్ ♦ కర్మంబులన్ జేయఁబోఁ
డెనయన్ లీల నొనర్చెడున్ సకలమున్ ♦ స్వేచ్ఛానుసారంబుగాఁ
దనుహృద్భావముల నిల్వరించు నఖిలాం♦తర్వర్తియై నిత్యమున్ ౩౫

౩౪ గీ. సర్వలోకాంతరాత్ముని♦జన్మములును। గర్మములు నిట్లు తనరాఁకఁ♦గొనవాని
నఖిలవేదరహస్యంబు♦లనుచు నెపుడు। నిరుపమజ్ఞానఘనులువ♦ర్ణించుచుండ్రు. ౩౫

౩౫ సీ. నిర్విఘ్నలీలల ♦ నిఖిలప్రపంచంబుఁ, బుట్టించుఁ బోషించుఁ♦ బొడనడంచుఁ
గర్తయైయుండియుఁ ♦ గామలోభాదుల, తగులం బెఱుంగ కెం ♦ తయుఁ దలిర్చు
నఖిలభూతంబులం ♦ దంతర్గతుండయ్యు, నవ్వాని కజ్ఞాతుఁ♦డై యొసంగు
ననయంబుఁ గాలక ♦ ర్మములన్ లోఁగొని, సర్వస్వతంత్రుఁడై♦సాఁగుచుండు
గీ. స్వామియగుచు జ్ఞాన♦శక్తిబలైశ్వర్య। వీర్యతేజములను ♦ వెలయుచుండు
నెఱి షడింద్రియముల♦నెఱుఁగంగఁ దగినశ। బ్దాదికముల లీల♦ననుభవించు. ౩౬

శా. సంకల్పంబున రూపముల్ శ్రుతిమయాం♦చద్వాక్కులన్ నామముల్
పంకేజాక్షుఁ డొనర్చెడున్ నటునిలీ♦లన్ వానిలీలాగతుల్

శంకాతంకము లేక యెంతటిమహా ♦ సామర్థ్యముం జూపియుం
బొంకంబారఁ గుబుద్ధి నేపురుషుఁడుం ♦ బోలింప లేఁ డెప్పుడున్. 3౫

3౬ ఉ. మాయకు దూరమై పరమ ♦ మంగళమై నిరతంబుఁ బైలధా
రాయత మైనభక్తి దన ♦ రార నపారపరాక్రముండు నా
రాయణుపాదపద్మమక ♦ రందముఁ గ్రోలుజనుం డవక్రచ
క్రాయుధపాణివిక్రమము ♦ నంతయు స్వాంతమునం దెలిం గెడిన్. 3౭

వ. అని పలికి సూతుండు మఱియు ని ట్లనియె. 3౮

మ. జననంబున్ మరణంబు ము న్నగు నెగుల్ ♦ సంధించుసంసారపుం
బుఁగరావృత్తికిఁ బాపుభక్తి దనిశం ♦ బున్ సర్వభూతాత్మమా
వనజాతాక్షునియందుఁ బొందుగ మనో ♦ వాక్కాయకర్మంబులన్
దనరం గొల్చుచునుందు) మీరలు మహా ♦ ధన్యుల్ మునీంద్రోత్తముల్ 3౯

క. వినుఁ డిది శ్రీభాగవతం । బననొప్పమహాపురాణ • మాగమములతో
నెనయగు శ్రీమన్నారా । యణునిచరిత్రానుపూర్వమున ♦ దనరెడుకతనన్ ౪౦

మ. మనసారన్ వినువారికెల్లరకు స ♦ మ్యగ్జ్ఞానముం గూర్చి పా
వనులన్ జేయుచు మంగళావహముతై ♦ భాసిల్లుశ్రీవాసుదే
వునిచారిత్రములెల్లఁ దెల్లములుగా ♦ బోధించుటన్ మంగళా
యనమాదీనిని లోకమోక్షమునకై ♦ వ్యాసుండు జేసెన్ గృపన్ ౪౧

గీ. సద్విమర్శఁ జేసి ♦ సర్వవేదేతిహాసములలోననుండి ♦ సార మొత్తి
చేసి దీని మాని ♦ చెప్పె విజ్ఞానులందధికుఁడైనశుకున ♦ కాత్మజునకు ౪౧-౪౨

గీ. అనశనవ్రతదీక్షితుం ♦ డగుచు గంగానునుఁబు దన్ బరివేష్టింపఁ ♦ దనరునాప
రీక్షిదవనివల్లభునకు ♦ ఋషివరుండుశ్రీశుకుఁడు దీనినంతయుఁ♦ జెప్పెఁగరుణ ౪౩

చ. అనుపమతేజుఁ డాశుకమ ♦ హర్షి యటుల్ వినిపించుచుండ నే
నును నట నుండి వింటిఁ దద♦నూనకృపం దగ నీపురాణమున్
వినినవిధంబునన్ దెలివి ♦ వెంటను మీ కిదె విన్నవించెదన్
వినుఁడు మహావిచిత్రముఁ బ ♦ విత్రము శ్రీహరిసచ్చరిత్రమున్ ౪౩-౪౪

గీ. ధర్మమూర్తియు విజ్ఞాన♦దాతయు నగు। కృష్ణుఁ డాత్మపదంబున♦కేగినంత
జ్ఞాననేత్రంబుకలిరాత్రిఁ♦గ్రమ్మఁబడిన। నీపురాణార్కుఁ డుదయించె♦నిందు నేఁడు గనుఁడు

౪ వ యధ్యాయము

వ. అని యివ్విధంబున సకలపురాణరహస్యజ్ఞానసమేతుం డగుసూతుం డుప సంహ
రించుటయు బ్రహ్మసత్త్రదీక్షితు లగుసమ్మునులలోపలం గులపతియు జ్ఞానవయో
వృద్ధుండును ఋగ్వేదియు నగుశౌనకుం డభినందించుచు నతనిం గాంచియిట్లనియె

త్కరుణాసాగరుతోట విశ్వమునకుం • గల్యాణమున్ లక్ష్మియున్
స్థిరపూర్ణాభ్యుదయంబుఁ గల్గుటకునై ♦ జీవింత్రు ధాత్రీస్థలిన్. ౧౨

చ. అనయము నట్ల యన్యులకు ♦ నన్నివిధంబుల మేలుసేయుచుం
దనరుచునుండు నీతఁడును ♦ దద్దయు నెమ్మనమందు హాయ మం
చనుచుఁ బరోపకారమున ♦ శాకరమై యలరారుదేహమున్
మునివర యేమిహేతువున ♦ భూరమణుండు ద్యజించెఁ జెప్పవే ౧౨

క. కడకొని యియ్యెడలను మాయడిగినయర్థములు మఱియు ♦ నజ్ఞానముచే
నడుగని యర్థములును నేర్పడ నన్నియు నింక మాకుఁ♦బలుకుము తండ్రీ! ౧౩

క. శ్రుతివాక్యంబులఁ దక్కఁగ నితిహాసపురాణపంక్తి నెంతయుఁ బారం
గతుఁడ వటంచని నిను సంతతమును స్వాంతంబునందుఁ♦దలఁచెద సూతా! ౧౩

వ. అనిన విని సూతుం డమ్మహామునుల కి ట్లనియె. ౧౩

మ. ఘనవిజ్ఞానముఁ గూర్చి విశ్వహితముం♦గావింపఁగా నెంచి సం
దనుఁడై సత్యవతీపరాశరుల కా♦నందంబు సంధించుచున్
జననంబందెను ద్వాపరాంతమున నం♦చద్వేదవేదాంతచిం
తనపారీణుఁడు బాదరాయణుఁడు శ్రీ♦నారాయణాంశంబునన్. ౧౪

ఉ. అమ్మునిచంద్రుఁ డొక్కదిన♦మందు హరిస్మరణంబుతోన క
ల్యమ్మున మేలుకాంచి విమ♦లంబయి యొప్పుసరస్వతీప్రవా
హమ్మునఁ దానమాడి యఘ♦మంతయు నేగఁగ నాచమించి య
ర్ఘ్యమ్ముఁ దమోపహర్తయగు♦నాగమమూర్తి కొసంగి భక్తితోన్. ౧౫

ఉ. చిత్తము సుప్రసన్నమయి♦చెన్నలరారఁగ నేకతంబునం
దత్తటభూమి నొక్కవిజ♦నస్థలమందు వసించి దా మహా
ధాత్తుఁ డుపాత్తసర్వనిగ♦మార్థవిదుండు పరావరజ్ఞుఁ డ
త్యుత్తముఁ డత్తపోధనుఁ డ♦నూనజగద్ధిత మూహసేయుచున్. ౧౫, ౧౬.

చ. సతతము వానివాని కను♦సారముగాఁ బరికించి చూచినం
బ్రతియుగమందుఁ గన్గొనఁగ♦రానిజవంబున నేగుకాల మా
యతమయియొప్పుధర్మమున♦కప్పుడునప్పుడు హానివృద్ధులన్
క్షితితలమందు నెంతయును♦జేకుఱఁజేయుచు సాగుచుంటయున్ ౧౭

ఉ. అమ్మహనీయధర్మమున♦కట్లు ఘటించినవ్యత్యయమ్ముచే
నిమ్ముగఁ బంచభూతముల♦నేర్పడు దేవనరాద్యనేకదే
హమ్ములకుం దదన్వితము♦లై తనరారుచునుండుజీవసం
ఘమ్ములకుం గ్రమక్రమము♦గా నిల శక్తి క్షయించుచుంటయున్. ౧౭

సీ. స్వస్వవర్ణాశ్రమా ♦ చారధర్మంబులఁ, గావింప నశ్రద్ధ ♦ గలుగువారు
శ్రద్ధగల్గియుఁ దదా ♦ చరణంబునకు సన,ర్థాత యేర్పడ నశక్తు ♦ లైనవారు

శ_క్తియుండియు ననుష్ఠానంబువంకం బో, వక దుష్టబుద్ధులై ♦ పరంగువారు
సద్బుద్ధినొప్పియుం గొ జక్కఁగాఁ జేయఁజాలినయంత యాయువు ♦ లేనివారు
గీ. నట్లగుట మందభాగ్యులై ♦ యనవరతము। ఘోరసంసారవారాశిఁ ♦ గూలికూలి
దారియుండెన్నఁగానక ♦ ధరణిజనము। లురకదుఃఖంబు చే గ్రస్త ♦ చుంచుటయును. ౧౬
ఉ. కాంచి జగజ్జనంబులకుఁ ♦ గల్గెడు నెట్లు హితం బటంచు యో
గాంచితదివ్యచి [illegible] ♦ సమ్మునిస_త్తముఁ [illegible] యోని యో
జించి [illegible] ♦ జేకుఋనన్ [illegible]
మి [illegible] ౧౭
వ. [illegible] భాగం,
బుచే బోధసి [illegible] ప్రకాశ్యం
బును, బుహుష [illegible] లవవిధు
లనే బోధిత [illegible] నిశ్చ
యించి యంత. ౧౮
శా. భూమిన్ యోగకలాపపద్ధతులు సం పూర్ణంబుగాఁ జెప్పువాఁ
డై మానీశ్వరుఁ డేకరూపమయి య ♦ త్యంతంబుఁ బత్యాక్రిక
స్థేమత్వంబును వెల్లడింప విభజం ♦ చెన్ వేదమున్ ఋగ్యజు
స్సామాథర్వణనామభేదములతో ♦ సార్వజ్ఞ్య మేపారఁగన్ ౧౯-౨౦
గీ. ఇట్లు నాలుగువేదంబు ♦ లేర్పరించె । విశ్వహితమును గోరి యమ ♦ నీశ్వరుం[illegible]
వ్రాసె నితిహాసములును [illegible] ♦ [illegible]। విబుధులవ ల్వని బునను ♦ వేదమంత్రము. ౨౦
సీ. [illegible] ♦ [illegible] లాభిధానం [illegible], విలసి [illegible] మాని [illegible] గ్వేదమం[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
గీ. [illegible]
యూధినాజ్ఞించె [illegible] సను ♦ [illegible] ౨౧-౨౨
ఉ. వారకి వారిశిష్యులకు ♦ వారలు వారలశిష్యకోటి క
వ్వారలు వారిశిష్యులకు ♦ వారలు నిట్టులు వారి వారి క
వ్వారికి శిష్యులై పరఁగు ♦ వారికిఁ జెప్పిరి స్వీయవేదమున్
వారు విభాగమున్ సలిపి ♦ వ్యాప్తిని బొందఁగఁ జెక్కుశాఖలన్ ౨౩
గీ. ఏకవింశతిశాఖల ♦ నెసఁగె ఋక్కు। వినుతిఁ గని నేకశతశాఖ ♦ లను యజుస్సు
చెలువుమీఱె సహస్రశా ♦ ఖలను సామ। మర్వ నవశాఖ లూని న ♦ థర్వణంబు ౨౩
గీ. ఇట్లు దీనవత్సలుఁ డౌమ ♦ నీశ్వరుండు। పూని సామాన్య లగుమందబుద్ధులకును
సులభమైనేర్వఁదగునట్లు ♦ శ్రుతిని జక్కఁ। గా విభాగించివ్యాసుఁడై ♦ గ్రాలె జగతి ౨౪

3౮ శా. పాదప్రోద్భవులుం బడంతులు ద్విజ♦ప్రాయుల్ దగ న్నేర్వఁగా
రా ద ట్లాటను వైదికం బయినక♦ర్మప్రాప్యభద్రంబు సం
పాదింపం గల రెట్టు లంచుఁ దలఁపో♦ప్పన్ భారతాఖ్యానమున్
వేదవ్యాసమహామునీశ్వరుఁడు గా♦వించెన్ దయాంభోధియై ౨౫

ఉ. ఆయతినాథుఁ డందఱకు ♦ నన్నివిధంబుల నీవిధంబునన్
శ్రేయము నెల్లకాలమును ♦ జేయుచునుండియు మానసంబునం
బాయనిసంతసంబు గను♦పట్టమి లోకహితానురాగజా
తాయత మైనయట్టికరు♦ణాంబుధి నెట్టన ముంచివేయగన్ ౨౬

వ. అంతరంగం బప్రసన్నం బైనం గలంగి యమ్మునిపుంగవుండు పరిశుద్ధం బగు సరస్వతీ
తీరంబునకుఁ జని యం దొక్కచో విజనప్రదేశంబున వసించి తన విచారంబు
నకుఁ గారణంబు నూహించుచు నాత్మగతంబున. ౨౭

—* వ్యాసుఁడు తన యసంతృప్తినిగూర్చి విచారించుట *—

మ. వ్రతముం గైకొని భక్తియుక్త మగుని♦ర్వ్యాజాంతరంగంబునన్
హితముం గూర్చెడుదేశికప్రవరులన్ ♦ వేదంబులన్ వహ్నులన్
సతతంబుం బరిచర్యలం దనిపితిన్ ♦ శాఖోపశాఖాసమ
న్వితమై యందఱ కందుబా టగుగతిన్ ♦ వేదంబు భాగించితిన్. ౨౮

ఉ. కొంచక శూద్రులున్ సతులుఁ గూడఁ గడున్ గుఱుతించి యున్ విమ
ర్శించియు స్వీయధర్మములఁ ♦ జేకొని యోగతిఁ జక్కఁగా నను
ష్ఠించియు నెల్లచందముల ♦ శ్రేయము లొంద సమంచితోక్తులం
బంచమవేదమున్ దెలియఁ ♦ బల్కితి భారతనామ మొప్పఁగన్. ౨౯

క. నిరతముఁ గొలువడినట్టుల యరయుదు దేహమున నుండు♦నాత్మయు నంతః
కరణమును బ్రహ్మవర్చస భరితం బై పావనముగఁ ♦ బరఁగుచునున్నన్. 3౦

గీ. అక్కటా భారతాఖ్యాన♦మందు మున్న భాగవతధర్మములఁ గొన్ని ♦ పలికియుంటి
నైన సవిశేషముగఁ దెల్ప♦నైతి నాదు హృదయవేదనమున కది♦ హేతు వేమొ. 3౧

మ. తలఁపన్ శ్రీహరి సంతసించు నెడ స్వాం♦తం బెంతయుం జెందు, నా
నలినాక్షుం డఖిలాంతరాత్ముఁ డెద నా ♦ నందంబునం బొందు భ
క్తులకున్ మోదము లర్పఁ, వా రెపుడు సం♦తోషింత్రు తద్ధర్మసం
కలనం, బాదృశధర్మ మెల్లఁ బలుకం ♦ గానైతి నజ్ఞాతనై. 3౧

చ. కడకొని నాయమూల్య మగు♦కాలము సర్వము నిట్లు వమ్ముగాఁ
గడపితి నైహికంబు లగు ♦ గాథలు మోసమునఁ దెచ్చె నేగతిం
బొడమెడు శాంతి యంచు ముని ♦ ముఖ్యుఁడు తన్ను గళంకితాత్ముఁగా
నెడఁదఁ దలంచి యీకరణి ♦ నెంతయు వంత నలఁగుచున్నెడన్ 3౨

—* నారదుఁడు వ్యాసునిచెంత కేతెంచుట *—

౩౯ మ. అరుదెంచెన్ మునినాథునాశ్రమము డా♦యన్ హస్తపంకేజభా
స్వరదివ్యన్మహతీనినాదమధుర♦వ్యాహారనీహారముల్
హరిచారిత్రమహత్త్వముం దెలియఁజే♦యన్ భక్తివిద్యానిరం
తరసమ్మాని జితాభిమాని సురవీ♦ణామాని విజ్ఞానియై. 33

క. అరుదెంచునట్టినారదు । సురపూజితు దూరమంద ♦ చూచి యపుడు తోం
దరతో లేచి మునీశ్వరుం । దరుఁ జెదురేతెంచి తెచ్చి ♦ తగఁ బూజించెన్. 33

౫ వ య ధ్యా య ము.

వ. అట్లు పూజించి సుఖాసనంబు సమర్పించి నిజాజ్ఞం గొని యుపవిష్టుం డైనబాద
రాయణుం గని పరమభాగవతోత్తముం డగునారదమునిసత్తముండు మందహాస
సుందరవదనారవిందుం డై యి ట్లనియె. ౧

ఉ. నీయనుభావమెల్ల గణ♦నీయము నీయఖిలజ్ఞశక్తి యూ
హా యనఁ జెల్లు నిట్టిమహి♦తాత్ముఁడ వీ వటుగావునం బ్రమో
దాయతమై దలిర్పఁదగు ♦ నాత్మయుఁ జిత్తము నీకుఁ దగ్గతిం
బాయక యొప్పనయ్య హరి♦భక్తిపరాయణ! బాదరాయణా! ౨

మ. తెలియంగాఁ దగు నెన్ని యన్నియును సం♦దేహంబు సర్వంబునం
దొలఁగన్ ధర్మవిశేషముల్ దెలిసి యెం♦తో నత్సలత్వంబునం
గలకాలంబును శిష్యసంఘములకుం ♦ గావించి బోధంబు ని
ర్మలకీర్తిం దనరారుచుందువు మహా♦త్మా! వేదవిద్యానిధీ! ౩

మ. చతురోదారగభీరవాఙ్మధురిమన్ ♦ సర్వార్థముల్ గూడ నా
యతమై సర్వగుణాన్వితంబు లగుశ♦బ్దార్థంబులం జాల న
ద్భుతమై పంచమవేద మంచు విబుధుల్ ♦ భూషింప భాసిల్లుభా
రతమున్ ధీరత నేర్చి కూర్చుకవిమూ♦ర్ధన్యుండ వీ వెన్నఁగన్. ౩

శా. సాంతత్యంబున సాంప్రదాయికవిశే♦షంబుల్ వికాసింప నా
ద్యంతంబుల్ గనరాక దోషరహితం♦బై సర్వశాస్త్రార్థసి
ద్ధాంతంబై సకలప్రమాణగణనీ♦యం బైనయువ్వేదవే
దాంతగ్రంథము నేర్చి కూర్చితివి గీ♦వాణ్గంబు సిద్ధింపఁగన్. ౪

శా. హింసాదూరుఁడవై శమంబుఁ గొని మా♦నీంద్రుండవై యీటివి
ద్వాంసుల్ గాంచి ప్రశంసఁ జేయుపగిదిన్ ♦ వ్యక్తింతు వశ్రాంతమున్
సంసారాంబుధిసంభృతోరులహరీ♦సంతారకం బైనశ్రీ
కంసారాతిపదారవిందయుగళైకంకర్యక్రియాధుర్యతన్. ౪

చ. కలఁగవు కామలోభములఁ♦గన్గెడు మేటివికారకోటికిన్
మెలఁగవు దుష్టభావమున♦మించెడు వారల చెంత నేనియున్
నలఁగవు కామ్యకర్మకల♦నంబునఁ జిత్తము దత్తరింపఁగాఁ
దొలఁగవు వాసుదేవపద♦తోయజయుగ్మపవిత్రభక్తికిన్.

ఉ. ఇట్టి మహానుభావుఁడ వశేషనతపోవిభవంబు సర్వముం
గట్టడఁ జేసికొన్న యతి♦గాఢవివేకివి ధన మూర్తి వి
ప్పట్టున వ్యర్థజీవివలెఁ ♦ [illegible] నిదేటికి యు... నీ
విట్టులు చింతచేతఁ గృ... యించెడు వ్యాసమ [illegible] రా!

వ. అని యిట్లు [illegible] [illegible] [illegible] యణు
డి ట్లనియె.

క. అనఘా! నీ విపుడు వచిం | చినయట్టి సకలశాస్త్రములు [illegible]
గనఁగొన్ని [illegible] భారతాదులు [illegible] బుధులఁ గొలి [illegible] వర్ణింతున్

[illegible] లెన్నో లోక♦హితమహాకార్యముల్ చేసియుండినను వి♦చిత్ర మిద్ది
[illegible] సంతసింప ♦ దయ్యెఁ దత్కారణం బెఱుఁగఁ జాలకుంటి ♦ ఋషికులేంద్ర

ఉ. నీవు మహానుభావుఁడ వ♦నిందితదివ్యతరాత్మ [illegible] సం
భావనపావనుండవు కృ♦పామయమూర్తివి లోకక [illegible]
నావనజాతసంభవున ♦ కంకమునన్ జనియించు మేటివిం
[illegible] నిను ♦ గారణముల్ వివరించి చెప్పవే 9

సీ. ఉత్తము లన నొప్పు ♦ చుండునయ్యాభోగ, హాసనాదులకన్న ♦ నధికుఁడగుచు
సచరాచరంబయి ♦ జ... సమస్తంబు, శాసించు ప్రాభవ ♦ శాలియగుచు
సతతంబు సత్త్వరజస్తమోగుణసంగ, దూరుఁడై ... నిర్వ ♦ కారుఁడగుచుఁ
దనసత్యసంకల్ప ♦ మున జగజ్జన్మాదు, ... [illegible]

గీ. సర్వజీవాంతరాత్ముఁడై ♦ సర్వ మెఱుఁగు [illegible] ♦ [illegible]
యెల్లజగములమానస♦వృత్తములను | జక్క [illegible] నెఱుఁగుచుండువు గాన♦సంయమీంద్ర. 10

చ. పొలుపుగ లోకబాంధవుఁ [illegible] వోలెఁ ద్రిలోకములన్ జరించుచున్
వెలుపలివస్తుజాతమును ♦ వీక్షణఁ జేయుచు వాయువట్లు ని
ర్మల మగుజ్ఞానశక్తిని ని♦రంతరముల్ సకలాంతరాత్మలన్
మెల్లను చూచు వ్యక్తగతార్థముల ♦ వీక్షణఁ జేయుదు నీవు ధీమణీ. 2

ఉ. బ్రహ్మమరమైరంగు [illegible] యమ్మ నయ ప్మినయుక్ నివృత్తిధ
ర్మమ్ములు వేద [illegible] ♦ మానితరీతి మహావ్రతమ్ములున్
సమ్మతి నాచరించి [illegible] ప్రవర్తిలునట్టినాదుచి
త్తమ్మునఁ దృప్తి లేమికిఁ [illegible] యేమొ వచింపు మింపుగన్. 2

వ. [illegible] విషయవినమితాంగుడై విన్నవించు వ్యాసభట్టారకుం గాంచి నారదుం
[illegible] 3

ఉ. వ్రాసితి వెన్నియో పుటల♦పైఁ బుట లొప్ప మహాప్రబంధముల్
జేసితి వందు నుం గడు వి♦చిత్రము లార్థిక శాబ్దికంబుగా
వేసటయే ఫలం బనుభ ♦ వించుచునుంటివి సర్వ మక్కటా
వ్యాసమహామునీంద్ర యిటు ♦ వ్యర్థముఁజేసి తమూల్యకాలమున్ ౭
చ. తెలిసినవాఁడ వన్నియుఁ బ♦దింబది యే మని నీకుఁ దెల్పుదున్
బలికిన నాలకించినను ♦ బాపములన్నియుఁ బాపఁ జాలుశ్రీ
జలరుహనాభునిర్మలవి♦శాలమనోజ్ఞయశోవిశేషముల్
బలుకనియట్లు చేసితి ప్ర♦బంధమునంతయు నించుమించుగన్. ౮
చ. తగుగతి శౌంపృత్తముఁ బ్ర♦థాసముగాఁగొని తత్స్వరూపరూ
పగుణవిభూతులన్నియుఁ బ్ర ♦ బంధమునం గలరూపునన్ వచిం
పఁగ ముదమందరే పరమ♦భాగవతోత్తము లట్లు సేయఁబో
కగణితరీతి నేవియొ య♦నర్థకరంబులు వ్రాసితంతటన్. ౮
ఉ. భారతసంహితారచన ♦ పద్ధతిఁ జూచిన నందు నుద్ధతిం
బూరణఁజేసి తెంతయు న♦పూర్వముగాఁగఁ ద్రివర్గసంభృతో
దారకథాపరంపరల ♦ నంతియగా కొకయింత కేమి శ్రీ
దారకథాసుధామధుర♦ధారల నెల్లెడఁ గ్రుమ్మరించితే ౯
క. అదికారణంబుగా నె । మ్మది నీకానందమెల్ల ♦ మాన్పి విచారం
బుదితంబయ్యె ఘనంబై । విదితంబుగ దీనివిధము ♦ వింటివె తండ్రీ! ౯
వ. అని పల్కి నారదుండు మఱియు ని ట్లనియె. ౧౦
చ. నిరతముఁ జిత్రశబ్దముల ♦ నిగ్గులుదేలుచు నెంతయొప్పినన్
బరమపవిత్ర మైనభగ♦వానుని దివ్యకథాసుధాఝరిం
బరఁగని కావ్య మెప్పుడు న♦పారగభీరత నెంతయొప్పినన్
స్ఫురితవినిర్మలాంబువులఁ ♦ బొందనిగర్తమువోలె నుండెడున్. ౧౦
శా. ఆగర్తంబును గాకకోటివలె న♦త్యంతంబు నాకావ్యమున్
రాగాంధుల్ వడి నాశ్రయింతురు మహా♦రమ్యంబుగా నెంచుచున్
బ్రాగల్భ్యంబునఁజేసి మానససరో♦వాసైకహంసక్రియన్
సౌగుణ్యంబున నొప్పునప్పరమహం♦సల్ జూడ రింతేనియున్ ౧౦
మ. ప్రతిపద్యంబునఁ గూడి యర్థములు శ♦బ్దంబుల్ మహాదోషదూ
షితరీతిం గనుపట్టుచుండినను "ల♦క్ష్మీనాథనారాయణా
చ్యుతకృ"ష్ణాదిపవిత్రనామములతో ♦ శోభిల్లుటన్ బాపసం
గతి భంగించి యొసంగు విశ్వమున శ♦శ్వత్కావ్యంబు భవ్యంబులన్ ౧౧
ఉ. కావున నెవ్వఁడేనియును ♦ గానమొనర్చిన నాలకించుచున్
గోవిదులొంటఁ జేరి వినఁ♦గోరెడువారికి నిర్వచించుచున్

భావనచిత్తులై యెవరుఁ ♦ బాల్పడకుండినఁ దామె చక్కఁగా
నావనజాక్షునామసుధ ♦ నార్యులు గ్రోలుచునుందు రెప్పుడున్ ౧౨

వ. మఱియు ధర్మార్థకామంబులును దత్సాధనంబులును బురుషార్థాభిలషితంబు లగుటం జేసి హితంబులగుటవలనఁ దన్నిరూపణంబును సార్థకం బని శంకింపఁ జన దైశ్వర్యకైవల్యతత్సాధనంబులు సాక్షాత్పురుషార్థంబులును బురుషార్థసాధనంబులును గానేర వట్లగుటఁ దన్నిరూపణంబు విషమిశ్రపయఃప్రశంసాసదృశం బని యెఱుంగునది యని పలికి వ్యాసభట్టారకుం గాంచి నారదుండు వెండియు నిట్లనియె. ౧౨

చ. కనుఁగొన నేవికారముల ♦ గానక కర్మముకన్న భిన్నమై
తనరుచునుండియు న్నిఖిల♦తాపనివారకుఁ డైనశ్రీజనా
ర్దనుపదభక్తియోగమునఁ ♦ గ్రాలక యుండిన జ్ఞానయోగముల్
మునివరులార! శోభఁ గనఁ♦బోవ దొకించుకయైన నెంచఁగన్ ౧౨

క. అమ్మెయి ఫలకాంతారహిత మ్మగుకర్మమ్ముగూడ ♦ దామోదరభ
క్తి మ్మహితముగాకుండిన వమ్మై చెడిపోవు నిక్క♦వమ్ముగ నెపుడున్ ౧౨

మ. కమలాక్షోత్తమభక్తిశూన్యతమమై ♦ కామాదికాల్పాస్థిరా
ధమలాభైకవిచారసంభరితమై ♦ తత్తన్మహాదుఃఖదు
ర్దమదర్వీకరకాలకూటహతమై ♦ ప్రధ్వంసి యాకామ్యక
ర్మము శోభింప దటంచు వేఱె యిఁక సంభాషింపఁగా నేటికిన్ ౧౨

గీ. అట్టు లగుటఁ జేసి ♦ హరికథారహితము లైననీదుకృతులు ♦ వ్యర్థము లని
యెంచుమెంచుగా వ♦చింపనా నీకనైనఁ దెలుపు మజ్జనాభు దివ్యమహిమ ౧౨

సీ. అఖిలకారణుఁ డైన♦యచ్యుతునంశము, వలనఁ బుట్టినమహా♦భాగ్యశాలి
వామూలముగ నిగ♦మార్థంబులన్నియుఁ, జక్కఁగా నెఱిఁగిన♦జ్ఞానమూర్తి
వెల్లభూతములకు ♦ హిత మాచరింపఁగా, నతిదీక్షఁ గొన్నద♦యామయుఁడవు
తలఁచినయంతయుం ♦ దప్పక నెరవేర్చు, సామర్థ్యమున నొప్పు♦ధీమహితుఁడ

గీ. వవని నవతారపురుషుఁడ♦వంచుఁ గీర్తి నెంతయుఁ దలిర్చెదుఘనుండ♦విట్టినీ క
నర్థసందోహగర్భితం ♦ బగుత్రివర్గమభినుతించుట కేవల ♦ మనుచితంబు ౧3

గీ. ఇంక నేనియు మానవు ♦ లెల్ల సకలబాధములు వీడునట్లు ప్ర ♦ బాధమును ర
చింపుము త్రివిక్రమునిలీల♦లెన్నియన్ని హృదయమునఁ జక్కఁగా విచారించియనఘ.

మ. హరినామాకృతులం దనన్వితములౌ ♦ ననార్థముల్ బూని త
త్పరతన్ వర్ణన సేయుదేని విను నీ ♦ స్వాంతంబు ఝంఝానిల
త్వరచేఁ దూలెడునావచందమున తుల♦బ్ధంబై సతం బొక్కచో
స్థిరతన్ గాంచక వ్యాకులత్వమున వర్తించున్ మునీంద్రోత్తమా! ౧౪

చ. హరిగుణవర్ణనావసర మందుఁ బ్రసంగవశంబునన్ మునీ
శ్వర! యితరంబు నేదయిన • వర్ణనసేయఁగ మానసంబునం
దరసినచో సదా భగవ • దాత్మకమై యలరారుచుండు నం
చరయుచుఁ జక్కఁగాఁ దెలుపు • మయ్య సమస్తముఁ దద్విభూతిగన్ ౧౪

వ. మఱియు స్వాభావికంబుగ నర్థకామాసక్తు లగుటంజేసి తాపత్రయాభితప్తు లగు జనుల కయ్యర్థకామంబులంద యన్వయించునట్లు తత్సాధనంబుగ ధర్మం బాచరణీయం బని భారితంబున భాషించితి వక్కారణంబున హితైషివయ్యు సహితంబ యొనర్చినవాఁడ వైతి వదియునుంగాక. ౧౫

గీ. అర్థకామంబులను జెప్పి • తందు నందు। హేయము లటంచు నట్లయ్యు • ఋషివరేణ్య!
తనరు ధర్మార్థకామవ • ర్ణనమె యందు।విస్తృతము సుగమంబునై • వేయు నేల. ౧౫

గీ. అర్థకామంబులను బురు • షార్థములుగ। ధర్మమును మఱి వానిసా • ధనముగాఁ ద
లంత్రుగాక త్రైవర్గికో • ల్లంఘనంబె।నీయభిమతంబుగ నెఱుంగ • నేర్తు రెట్లు. ౧౫

ఉ. ప్రాపయి భక్తకోటికిఁ గృపానిధి యాహరి సేయుమేటిలీ
లాపరిపాటినంతయుఁ గ • శంకము మాని నివృత్తిధర్మని
ష్ఠాపరుఁ డావిచక్షణుఁడు • సంతతము న్గణుతించుఁగాని యా
హా పరికింపఁగా నరిది • యట్టిఘనుండు లభించు టెన్నఁడున్ ౧౬

౪౦ చ. తెలియఁగలేరు మాధవుని • దివ్యవిలాసములన్ గుణానుర
క్తులయి నిజాత్మరూపమును • గుర్తిడలేనిజనుల్ సుఖంబుగాఁ
దెలిసినవారికిం దెలియుఁ • దెల్పినఁ దెల్పకయున్నఁ గావునన్
దెలియనివారికిం దెలియు • తీరునఁ దెల్పఁగదయ్య ధీమణీ! ౧౬

వ. అని పలికి నారదుండు మఱియు ని ట్లనియె. ౧౭

౪౧ చ. హరిచరణారవిందముల • కర్పణఁజేసి సదా స్వధర్మమున్
వెరపఁగనౌ నటంచుఁ గన • నేరక ధర్మము నుజ్జగించి శ్రీ
హరిని భజించుచుండి విష • యంబులు వీడక మున్నె చన్నయ
న్నరులకు మాఱుపుట్టువున • న ల్వగుసిద్ధి ఘటించి తీరెడున్ ౨౭

ఉ. అంతియగాని శ్రీహరిప • దాంబుజముల్ భజియింపఁ బోవక
త్యంతము శ్రద్ధఁ గైకొని స్వ • ధర్మముఁ జేయుచునుండుమానవుం
డింతయునైన సిద్ధిని గ్ర • హింపఁగఁ జాలఁడు జన్మజన్మజ
న్మాంతరముల్ శతంబులు స • హస్రములుం జనినన్ మునీశ్వరా! ౨౭

మ. పరికింప న్నిరతంబుఁ గర్మవశులై • బ్రహ్మాండభాండంబులన్
బరివర్తించెడునెల్లజీవులకు స • ద్భద్రైకసంయుక్తి శ్రీ
హరిపాదాంబుజభక్తిఁగాక యితరో • పాయప్రసక్తిన్ నిరం
తరమున్ ముక్తి లభింపఁబోవ దిది సత్యం బింక వేయేటికిన్ ౨౮

గీ. అట్లుగావున నిపుణున ♦ కనిశ మట్టి।పరమసుఖమును గూర్చెడుశ్రీభక్తియోగ
మొరులకెఱిఁగింపయత్నించు♦టొప్పునిది।యో।విశ్వహితకార్యమననింక♦వేఱులేదు ౧౭

ఉ. కోరకయున్న నెట్లు సుఖ♦కూటముచునుండెడు దుఃఖ మట్ల చే
కూరును సర్వజీవులకుఁ ♦ గూడుచునుండెడుపూర్వజన్మసం
స్కారముచే మహోజవము ♦ గల్గినకాలముచే సుఖంబునున్
ధీరున కట్లుగానఁ బ్రయ♦తింపఁగ నక్కఱలేదు దానికై ౧౮

క. హరిభక్తి యెవ్వనియెడం।బరిపక్వంబై యెసంగుఁ ♦ బఱికింపఁగ దు
స్తరభవమునఁ బడక శుభా।విరతుండై యన్నరుండు ♦ విడివడు సనఘా ౧౯

౪౨ చ. కనుఁగొనఁ గామ్యకర్ములకుఁ ♦ గల్గెడుజన్మముఁబోలుజన్మముం
గనఁడు రసస్వరూపుఁడగు♦కంజదళాక్షు గ్రహించియుంటచే
వనరఁడు పూర్వజన్మపుఁబ్రఃపత్తిఁ దలంచుచుఁ బక్వభక్తిచే
నెనయనిపూరుషుండును ద్య♦జింపఁడు శ్రీహరిపాదసేవనన్

౪౩ మ. జననస్థానవినాశము ల్సలిపి విశ్వంబయ్యు విశ్వంబుక
న్నను భిన్నుండెయగున్ ముకుందుఁ డగుటన్ ♦ దద్భాసురానంతపా
వనకల్యాణగుణౌఘముల్ తెలియు సర్వం బీవ గుర్తింతు వై
నను న న్గోరుటఁజేసి నీ కిపుడు ది♦ఙ్మాత్రంబు సూచించితిన్ ౨౦

మ. కలరూపంబున సర్వముం దెలుపువి♦జ్ఞానమ్ము నీసొమ్ము కే
వలకర్మంబునఁగాక విశ్వహితముల్ ♦ భావించి స్వేచ్ఛన్ మహీ
స్థలి జన్మించినవానిగా నెఱుగుమీ ♦ ధర్మజ్ఞ నిన్నాట లోఁ
గలుషం బేదఁగ వాసుదేవునిగుణ♦గ్రామంబు వర్ణింపుమా ౨౧

సీ. అతిదీక్షుఁడై కొని ♦ యనశనవ్రతము ము, న్నగుతపంబులఁ జేసి♦నందులకును
ఆచారపరిశుద్ధుఁ ♦ డైనదేశికునొద్ద, నధ్యయన మొనర్చి♦నందులకును
విధివిధానంబుగా ♦ విఖ్యాతబహుళాధ్వ,రాదులఁ గావించి♦నందులకును
ఉపకారబుద్ధి నె♦ల్లప్పుడుఁ గూపముమొద,లగువాని నిర్మించి♦నందులకును
గీ. జ్ఞానమును దానమునుగల్గి♦గాలినందు।లకును జెఱుపులేనిమహాఫ♦లంబు పరమ
పురుషసుమనోజ్ఞమధురసుం♦దరగుణాను।వర్ణనం బని తెల్పిరి♦ప్రాజ్ఞులెల్ల ౨౨

మ. అదిగానన్ విను మెన్నియుండినను నీ♦స్వాంతంబునన్ సంతతం
బుదితంబై తగుచింత యెంతయు నను♦స్యూతంబుగా శాంతికిం
దుదిఁ జెప్పన్ దురితాతితాంతజనతా♦దుర్దాంతసంతాపదు
ష్పదవిం బాపెడుశౌరిసద్గుణములన్ ♦ వర్ణింపఁబోకుండినన్ ౨౩

—* నారదుఁడు వ్యాసునకుఁ దనపూర్వజన్మవృత్తాంతము నెఱింగించుట *—

వ. మునీంద్రా తపఃప్రముఖక్రియాకలాపంబువిధంబున, భగవద్గుణవర్ణనాదికంబును
స్వతఃప్రయోజనంబుగాకుండియు భగవద్భక్తియోగంబున రుచిం గలిగించి

తన్మూలంబుగ మోక్షసాధనంబగుటం జేసి యవిచ్యుతార్థంబై యొప్పు నిందులకు
మదీయజన్మవృత్తాంతంబును దృష్టాంతంబుగ నాకర్ణింపుము. ౨౩

గీ. అనఘ కడచినకల్పము ♦ నందు నొక్క । పట్టణంబున వసియింత్రు ♦ పావనాత్ము
లుత్తములు సర్వశాస్త్రార్థ ♦ వేత్తలైన । వేదవాదులు శ్రోత్రియ ♦ విప్రవరులు.

మ. అనిశంబుఙ్ జనులెల్లరుఙ్ వినుతిఁ జే ♦ యఙ్ వారిగేహంబునఙ్
బనులం దీర్చుచు నొక్కదాసి భగవ ♦ ద్భక్తిఙ్ స్వజాత్యర్హమై
చనుకృత్యంబున సత్యమార్గనిరతిఙ్ ♦ సంసారచక్రంబు నొ
య్యన సాగించుచునుండెఁ గామమదమో ♦ హాదివ్యథాదూరమై.

సీ. మద్యపానంబుచే ♦ మత్తెక్కి తైతక్క, లాడువారికి దూర ♦ మరుగుచుండు
లజ్జాభిమానము ♦ ల్వర్జించి తిరిగెడు, వ్యభిచారిణులఁ విని ♦ యైన నెఱుఁగ
దశ్రాంతమును నవ్వు ♦ లాటకునే నాత్మ, విభువియోగమునకు ♦ వెఱచుచుండు
భర్తృసేవాపర ♦ త్వంబును విడనాడి, స్వేచ్ఛావిహారంబుఁ ♦ జేయఁబోవ.

గీ. దధికుఁడైనను స్వప్నము ♦ నందుఁ గూడ । నన్యు నీక్షింప దధిపతి ♦ యాజ్ఞ లేక
పొరుగువారింటఁ గాలైన ♦ మోప దహహ । దివ్యసద్గుణవల్లి సతీమతల్లి.

ఉ. కామముఁ గ్రోధము న్మొదలు ♦ గాఁ గలదుష్టవిరోధిషట్క మె
ట్లో మొదలంటఁ ద్రుంచి గుణ ♦ భూషణయై ప్రియభాషణంబులఙ్
స్వామికిఁ జిత్తరంజనము ♦ సల్పుచు శ్రీహరి నా నొకండు లేఁ
డీమహనీయుఁడే యనుచు నెంచి భజించుచునుండు నిచ్చలుఙ్.

క. శీలము వినయంబును ముఖ్యా ♦ లంకారములుగాఁగ ♦ నఖిలజనంబుల్
మే లని పొగడుచునుండగఁ । గ్రాలెడు నాదాసి ద్విజుల ♦ కరుణకు నెలవై.

గీ. జన్మమును గాంచితిని బూర్వ ♦ జన్మమందు । నమ్మహాసాధ్వికి సుతుండ ♦ నగుచు నేను
లేమ తనశక్తికిని లోటు ♦ లేకయుండ । నాదరంబున నను బెంచె ♦ నన్నివిధుల.

గీ. పిన్నతనమందె నను వీడి ♦ కన్నతండ్రి । నాకమున కేగెఁ దల్లియు ♦ నాఁటనుండి
శోకమునఁ గ్రుంగియును దిక్కు ♦ లేకయుంట । దాస్యమున నెట్టులో జీవి ♦ తంబుఁ గడపె.

వ. అక్కాలంబునఁ దురీయాశ్రమప్రవిష్టు లగుకొందఱు భాగవతోత్తములు సమా
యాతంబైనవర్షాకాలంబును గాంచి సంచారంబుఁ జాలించి చాతుర్మాస్యదీక్ష
నిర్వర్తింప సంకల్పించి భగవన్నామసంకీర్తనపూర్వకంబుగ విచ్చేయుటం గని
యింగితజ్ఞులైనయవ్వేదవాదులును స్వాగతంబుఁ బలుకుచుఁ దోడి తెచ్చి
శ్రమాపనోదనంబుఁ గావించి సంతృప్తహృదయుల నొనరించి రంత.

ఉ. వారలయింట బాల్యమున ♦ వర్తిలుచుండిననన్నుఁ గాంచి య
వ్వారలు జేర బిల్చి యిటు ♦ వల్కిరి నీ కిఁక శ్రేయ మయ్యెడుం
గారణజన్మ మందినయ ♦ కారణబాంధవు లిమ్మహాత్ము లి
వ్వారికి భోజనాదుల స ♦ పర్య లొనర్పుము జాగు సేకతఙ్. ౨౩

ఉ. ఏనును "చిత్త" మంటి నది ♦ యేమివిశేషమొ? వారిదర్శనం
బైనదియాది బాలకుఁడ♦నయ్యును నంత జితేంద్రియుండనై
మానితి బొమ్మలాటలు స♦మస్తవిధంబుల శ్రద్ధఁ బూని వా
రానతియిచ్చునట్లు పను ♦ లన్నియుఁ జేయుచు మెప్పుఁ గాంచితిన్ ౨౪

సీ. అదియిదియనక యె♦ల్లపుడుఁ గారులుగూయు, నాలుకకును గట్టి ♦ తాళమువడె
సంసారవిషయవాం♦ఛలయందు వింతగాఁ, బసితనంబయ్యును ♦ విసుగు దోఁచె
నాటలాడెడువారి ♦ నరయ నైహికమెల్ల, గోవిందునాటగా ♦ గోచరించె
నెపు డేమి మును లాన♦తిచ్చెదరో యని, చిత్తముత్సాహియై ♦ చిందులాడె

గీ. నెవరు గాంచి యింక ♦ నేమందురో యని। మదిఁ గలంచుచుఁ దర్భి ♦ మానమెల్లఁ
దొలఁగి తొలఁగి పోవ♦ నెలుఁగెత్తి హరికథల్। బరవశుండనగుచుఁ ♦ బాడుకొంటి.

చ. సమముగ సర్వముం దలఁచు♦సాధువరేణ్యులు గావునన్ విశే
ష మనుచు న్యాసమంచుఁ దత్తు♦ప్వాంతమునం దలపోయ రైన న
ల్పామనవో భక్తి గల్గి తమ ♦ కట్లు సపర్యలొనర్చునా పయిన్
విమలకృపారసంబు ప్రభ♦వించెను వారికిఁ దాపసోత్తమా ౨౫

గీ. చక్కఁగా నారగించి యా♦సాధు లొసఁగ। విమలతత్పాదతీర్థంబు ♦ స్వీకరించి
భుక్తశేషముఁ గుడువ న♦ద్భుతముగ నపు। రాదు నేఁడునుదదుపకా♦రంబు తండ్రి. ౨౬

చ. తడయక దాన భాగవత♦ధర్మమునన్ రుచి గల్గకుండ నె
ప్పుడుఁ బ్రతిబంధకంబగుచుఁ ♦ బొల్చెడు పాతకసంఘమంతయుం
బోడవడఁగన్ నిరంతరముఁ ♦ బూర్తిగఁ దాదృశధర్మమందు యె
క్కుడురుచి గల్గెఁ జిత్తమున♦కుం బరిశుద్ధి లభించియుండుటన్. ౨౭

మ. దినముల్ బావను లమ్మహాత్ము లతిభ♦క్తిన్ గానముం జేయఁ ద
ద్ఘనకారుణ్యమునన్ శ్రవోంజలుల న♦త్యంతంబు నేఁ గ్రోలుచుం
డును దుర్భావభవాతితాంతజనతా ♦ దుర్దాంతసంతాపభం
జనకంజాక్షులసత్కథామయసుధా♦సారంబుఁ దోరంబుగన్. ౨౮

ఉ. వీనులవిందుగా నిటులు ♦ విన్నకొలంది మనోహరంబులై
తేనెల్విల్లుసోనలం గురియు♦తీయనికృష్ణకథాసుధారసం
బానుచునుంటఁ గాన నఁ దన♦రారెను నాకుఁ గ్రమక్రమంబుగా
మానికులాగ్రగణ్య! విను ♦ మాధవునం దనురాగ మయ్యెడన్ ౨౯

గీ. అట్లు ప్రియకీర్తియై యల♦రారుచుండు। పుండరీకాక్షుపైఁ గూర్మి♦ పొడమెఁ గాన
బుద్ధియును వానియందు సం♦పూర్ణమగుచు। సుస్థిరంబుగ నెలకొనెఁ ♦ జుమ్ము నాకు

౩౦ సీ. నిఖిలహేయప్రత్య♦నీకమంగళగుణా, ర్ణవుఁ డైనశౌరి ధా♦రకుఁ డటంచుఁ
బరికింప నాపర♦బ్రహ్మంబునకును జీవుఁడ నైననేను ధా ♦ ర్యుఁడ నటంచుఁ

దగఁ గార్య కారణా♦త్మక మహాచునాకువి, శ్వేషుధా ర్ష్మముగఁ గూర్పఁ♦బడెనటంచు
నాకు జగద్ధార♦ణం బిది ప్రకృతిచేఁ, గాశ స్వయంబుగఁ ♦ గా దటంచు
గీ. సృష్టిదేహాత్మకోటికి ♦ నెసఁగుభేద । మాత్మలకుఁ బరమాత్మకు ♦. నసపరతముఁ
గలుగుసంబంధ మంతయుఁ♦దెలిసికొంటిఁ।బూని హరియందుఁదనరునా♦బుద్ధివలన

మ. భ్రమదూరు ల్మునివీరు లట్టులు శర♦ద్వర్షర్తులందుం ద్రికా
లములన్ గాన మొనర్చుచుండహరిలీ♦లాజాల మాలించుటన్
శమితాఘంబయి మంగళప్రచురమై ♦ స్వాంతంబునం దారజ
స్తమము ల్బాల్చెశుభ క్తి గట్టె నటమీఁ♦దన్ నా కవిచ్ఛిన్నమై. ౨౮

ఉ. ఈవిధి భ క్తియున్ రుచియు ♦ నేర్పడ బాలుఁడనయ్యు నస్రుతన్
సేవలొనర్చి పాపములఁ ♦ జెండి సతంబు జితేంద్రియత్వమున్
బావనబుద్ధియున్ విసుగుఁ♦బట్టని శ్రద్ధయు నుప్పతిల్లఁగా
నే వశవర్తినై తిరుగ ♦ నింతట నమ్మును లేగువారలై. ౨౯-౩౦

క. పరమమునీంద్రులు వారలు । హరి స్వయముగఁ దెలుప నతిర♦హస్యంబగుచున్
బరఁగెడుజ్ఞానముఁ దెల్పిరి । పరమకరుణ నాకు దీన♦వత్సలులగుటన్. ౩౦

౨౫ గీ. అనఘ! తద్జ్ఞానమునఁ జేసి ♦ యఖిలక ర్తయైన వాసుదేవునిత్రిగు♦ణాత్మకప్ర
ధానమహిమంబుఁ దెలిసితి♦జ్ఞానులెల్ల।దాననే చెందెదరు సుమ్ము♦తత్పదంబు. ౩౧

గీ. వాసుదేవునిగుణగణ♦వర్ణనంబు । వినుటచేతనె నా కిట్లు ♦ దనరె భ క్తి
యని యెఱుంగుము సరసీరు♦హాక్షుభ క్తి।వలనిలాభంబు నీ కిప్డు ♦ దెలిసెఁగాదె.

వ. అని యివ్విధంబునఁ దనపూర్వజన్మవృత్తాంతంబు దృష్టాంతంబుగా భగవద్గుణ శ్రవణాదికంబు తద్భ క్తియోగంబునకు సాధనం బగు నని యెఱింగించి నారద మహామునీంద్రుండు బాదరాయణునకు వెండియు ని ట్లనియె. ౩౩

చ. అరయుము నీవు మున్న హరి కర్పణచేసినకర్మముల్ నిరం
తరముగఁ భ క్తియోగమును ♦ దప్పక కూరిచి మూఁడుతాపముల్
బోరిగొనఁ గారణంబగుచుఁ♦ బొల్చెడునం చటుగాని చో మునీ
శ్వర మఱి వాని గూర్చుచు భ♦వంబు ఘటించెడునంచుఁ జక్కఁగన్. ౩౧

౨౬ క. సతతమ్ము నవ్విధునం దర్పితమై యలరారుకర్మ♦విసరమె తాప
త్రితయముమఱలిచెడునని।శ్రుతులునుస్మృతులునుగరంబు♦సూచనఁజేయున్ ౩౨

వ. మఱియు వ్యాధిజనకంబు లగునపథ్యపదార్థంబు లౌషధంబులుగ సేవింపంబడిన నుపశాంతింబొందక తత్ప్రవర్ధకంబు లగునట్లు సంసారకారణంబు లగు త్రైవర్గిక కర్మంబులు ఫలాభిసంధిరహితంబులుగ నాచరింపంబడని యెడఁ దత్సంపాదకంబుల యగుననియు, నామయజనకం బగునావస్తుసమూహంబ కతిపయపదార్థ మిశ్రం బైన నౌషధసదృశంబై తన్నివర్తకం బగునట్లు మానవులకర్మకలాపంబును

ననభిసంహితఫలంబును భగవదర్పితంబునైనం దాపత్రయాభిహతం బగుభవంబును
నివర్తింప సమర్థం బగుననియు నెఱుంగునది యని పలికి నారదుండు వెండియు
నిట్లనియె. 33-3౪

౪౭ చ. ధరణి శరీరపాత మగు దాఁక నొనర్పఁగ నిట్లు కర్మముల్
హరి పరితోషమందు హరి కాపరితోషము భక్తి కడ్డులై
పరఁగెడువాని ద్రుంచు నటుపై విను దర్శనతుల్యరూప మా
నిరుపమభక్తియోగము జనించుఁ దరించు నరుండు దానిచేన్ 3౫

౪౮ మ. హరిశాసించెడునట్లు కర్మముల నిట్లశ్రాంతముం జేయుచున్
హరి నారాయణ వాసుదేవ యని తన్నామంబులున్ దన్మనో
హరకల్యాణగుణంబులున్ బొగడుచున్ ధ్యానించుచుం బొల్తు రా
హరిపాదాంబుజభక్తియోగమునకై యత్యంతమున్ సాధువుల్ 3౬

౪౯ సీ. వాసుదేవుఁ దలంతు నీసమస్తంబున,కాధారుఁ డగునంత రాత్మయనుచుఁ
బ్రద్యుమ్నుని భజింతు భవ్యనిర్మలమహా,నిరతిశయప్రభాన్వితుఁడనుచుఁ
సంకర్షణు నుతింతు సత మతీంద్రియవస్తు,గూఢవిజ్ఞానమ్ముఁ గూర్చుననుచుఁ
ననిరుద్ధుని గణింతు నంశాంశములతోడ,మించి సర్వమ్ము వ్యాపించుననుచుఁ
గీ. ప్రణవపూర్వంబుగా నిట్లు ప్రాకృతంబు।గానిమంత్రశరీరంబుఁ బూనుయజ్ఞ
పురుషునచ్యుతుఁబొగడుచుఁ బూజసేయు।నట్టిధన్యాత్ముఁ డేయుత్తమాధికారి 3౭ 3౮

౫౦ గీ. అనఘ!యిట్టిసమ్యగ్దర్శనునకులభ్య।మగునుభక్తియోగము వినుమట్లునేను
భగవదనుశాసనమునొనర్పఁగ గ్రహించి।పరమపురుషుఁడుకారుణ్యభరితుఁడగుచు
గీ. భవభయంబుఁ బాపుభక్తియు భక్తిసాధ్యంబు దర్శనాత్మకంబునగుచు
నలరుజ్ఞానమును సుదర్శిభావమునకుఁ।దగుసమర్థతయును దానొసంగె 3౯

౫౧ సీ. కావునఁ జక్కఁగాఁ గ్రహియింపఁదగునెన్ని,యన్నియంశంబులు నమరునట్లు
శ్రద్ధతో వినినట్టి జనుల కెఱుంగఁగాఁ,దగిన వేవియు నింక మిగులనట్లు
నరయ నాధ్యాత్మికాద్యఖిలతాపములఁ బో,కార్చి యానందముఁ గూర్చునట్లు
పావనస్వాంతులు భాగవతోత్తముల్, ప్రేమఁ గన్గొని యాదరించునట్లు
గీ.నఖిలహేయప్రతిభటంబు లగుచు నెపుడుఁ।బరమమంగళమయములౌ పరమపురుషు
గుణగణంబులఁబొగడుచుఁ గూర్పుమయ్య।చక్కనిమహాప్రబంధమ్ము సంయమీంద్ర

౬వ యధ్యాయము

వ. అని యివ్విధంబున నిజపూర్వజన్మవృత్తాంతంబును దత్కాలకృతకృత్యంబులును
నెఱింగించిన నాకర్ణించి యవ్విరించినందనునకుం బరాశరనందనుం డిట్లనియె. ౧

౨ ఉ. ఓమునినాథ! సంసృతిభవోరుభయమ్ము హరింపఁ బాపమున్
బ్రోవు నుజ్ఞానమున్ గరుణ బైకొనఁగా నుపదేశమిచ్చి వా

రామెయి నీకుఁ, దా మహాగుణసప్పటికిం బసివాఁడ వప్పు డీ
వేమియొనర్చినాఁడవు వచింపుము వీనుల కింపు నింపఁగన్ ౨

క. ఏయేవృత్తిం గైకొని । పాయనివిజ్ఞాన మొప్ప ♦ భవబంధంబుల్
బాయఁగ నాయంబుగ నీ । ప్రాయంబును గడపి తీవు ♦ పరమమునీంద్రా. ౩

ఉ. ఈయఖిలాండకోట్లను వసించెడుచేతను లెప్పుడో యొక
ప్డేమెడనైన నెట్లయిన ♦ నేతటినైన గతింత్రు గాన నే
తోయముచేతఁ గాల మది ♦ దోకొనివచ్చినయప్పు డీవు నీ
కాయము నుజ్జగించితివి ♦ కౌతుకమయ్యెడుఁ దెల్పు మంతయున్ ౪

గీ. పూర్వకల్పమందుఁ బురాణ♦పురుషుఁగూర్చి। భిక్షు లుపదేశ మొసఁగ ల♦భించినట్టి
జ్ఞానమీజన్మమందునుసగ్రాలుఁగాని। మఱపురా దేమిహేతువో ♦ యెఱుఁగఁజెపుము

క. కాలముచే సర్వంబును । బోలింపఁగ నాశ మొందు ♦ మునినాయక త
త్కాలము నీపూర్వజ్ఞా। నాలాపము మఱపుఁగూర్చి ♦ హాయింపదొకో ౫.

వ. అనిన బాదరాయణునకు నారదుం డిట్లనియె. ౬

చ. తెలియఁగ విన్మి సర్వమును ♦ దెల్పెదఁ జక్కఁగ నవ్విధంబునన్
గలుషములన్నియుం దొలఁగు♦ గైపడి జ్ఞానముఁ దెల్పి సత్కృపా
విలసితు లుత్తమోత్తములు ♦ భిక్షుకు లేగిన బాలకుండనై
చెలఁగుచు నే నొనర్చినవి♦ శేషము లింకఁ బరాశరాత్మజా! ౬

సీ. స్త్రీస్వభావంబుఁబట్టి యో♦చించిచూడ। నార్య! చాల యమాయకు♦రాలు దల్లి
యందుపై నన్యులగృహంబు♦నందుఁబనులు। సేయు నిఁక నస్వతంత్రతఁ♦జెప్ప నేల. ౭

ఉ. ఇందును లేక లేక జని♦యించిననాపయి నేకపుత్రుపై
నెందును లేనిమోహము జ♦నించెను వే రొకదిక్కు లేకయు
న్నందున నన్ను నెంతశ్రమ♦మైన సహించుచుఁ బాలనంబు సే
యం దలపోయు డెందమున ♦ నమ్మ తలంపద యాత్మదుర్దశన్ ౭

చ. పనుల నహర్నిశంబు లెడఁ♦బాయక సేయుచునుండి యొట్టులో
కనుఁగొని యుంచుకంతయువ♦కాశముఁ జయ్యన నేగుదెంచు ర
క్ష్ముని చెయిఁ జాచుచుండు నొడిఁజేయం దిడు నవ్వుచుఁ జుంచు దువ్వు నొ
య్యనఁ జెలిమోము ముద్దుఁగొను ♦ నమ్మకు నాయెడఁ గూర్మి యెట్టిదో! ౭

గీ. ఎట్టికూర్మియున్న ♦ నేమి ప్రయోజనం। బోరులపంచ బ్రతుకు♦చుండెఁ గాన
నాకుఁ బోషణంబొ♦నర్పఁగ నసమర్థ। యయ్యెఁ గొయ్యబొమ్మ♦యట్లు దల్లి ౮

గీ. శ్రమఁపడుచు నిట్టులో తల్లి♦సాక నిట్టు। లైదువత్సరముల ప్రాయ ♦ మబ్బె నాకు
బాలకుఁడనాట దిగ్దేశ♦కాలతత్వ। మెఱుఁగఁజాలు జ్ఞానంబు జ♦నింపదయ్యె ౯

వ. మునీంద్రా! యకారణంబున నాసిరముఁ బ్రాణాధికంబుగ నన్నుం బ్రేమించు
చున్నకన్నతల్లి జీవంబులతో దనువుడ వీడిపోవుటకు మనసొప్పమియు నొండేనిం

జనుటకు సంకల్పింపక గృహకృత్యంబులను నిర్వహించుచుఁ గొంతకాలం జే
సమ్మహీసురులగృహంబునందు నివసించుచుంటి

క. ఇటులుండఁగ నొకదిన మొప్పటివలె నాతల్లి గోవు♦పాలుఁ బితుకఁ జీ
కటివేళయందు నేగుచుఁ । దటుకున నొక్క త్రాచుపాము ♦ తల నడు గిడియెఁగా ౬

గీ. ఇడుటయే తడవుగఁ గడు♦నొడిసి పట్టి । కఱచెఁ గాలశరీరుఁడౌ♦కమలనాభు
ప్రేరణంబునఁ బెనుబాము♦భీకరోగ్ర।ఘనవిషానలజ్వాలలఁ♦గ్రక్కకొనుచు ౭

చ. కనులను నన్ను బెట్టుకొని ♦ కాలముఁ బుచ్చెడుతల్లి భూమిపై
జననముఁగాంచుటాది యొక ♦సౌఖ్యముఁ గాంచనిమందభాగ్య నె
మ్మనమున మాయ మర్మములు♦మాట యెఱుంగనిముద్దరాలు తో
డనె యిల వ్రాలెఁ గ్రూరవిక♦టప్రకటాహివిషాగ్నికీలలన్ ౮

గీ. వ్రాలి యట్లు విషము ♦ వ్యాపింప రోజుచు । నిలువ నీడ లేక ♦ ఘుల్లుకరించు
దిక్కులేక తల్లి ♦ పొక్కుచు నచ్చోట।నొంటిపాటునఁ దన♦యుసురు [illegible]

ఉ. ఆవిధిఁ దల్లిచావుఁ గని ♦ యాత్మ విచారము బూన కింతయుం
బావనులైన తనుంగొలుచు♦ భక్తులకెల్ల సుఖంబులిచ్చునా
శ్రీవనజేక్షణుండు నను ♦ జేకొని దాఁ గృపఁజూపినట్లుగా
భావనఁజేసి తచ్చరణ♦భక్తి దృఢంబుగ బాదుకొల్పుచున్ ౧౦

ఉ. ఉత్తరదిక్కుగా వెడలి ♦ యోమునిసత్తమ యేను సస్యసం
పత్తిఁదలిర్చుదేశములు ♦ భాసురసాధసమంచితంబులౌ
పత్తనరాజముల్ సుఖనివాస మొసంగెడునట్టిగ్రామముల్
చిత్తమునన్ ముదంబెసఁగఁ ♦ జేరి విశేషములెల్లఁ జూచితిన్

గీ. అల్లన నట్టులేను జనునప్పుడు జూడఁగనొప్పె నెన్నియో
గొల్లలపల్లెలున్ సుఖము ♦ గూడఁ గృషీవలు లుండుతావులున్
భిల్లులవాసవాటికలు ♦ వింతమణీఖనినాదిదేశముల్
చల్లనిపూవుఁదోటలును ♦ జక్కని మేటియరణ్యభూములున్ ౧౧

చ. కరికరభగ్నవృక్షములఁ ♦ గ్రాలుచు నెంతయు గైరికాదిధా
తురచననొప్పుశైలవిత♦తుల్ విమలోదకపూరితంబులౌ
సరసులు సారసంబుల నె♦సంగుచు దేవవిలాసభూములై
హరుసముఁగూర్చుచుండుకమ♦లాకరముల్ గననయ్యె నయ్యెడన్ ౧౨

సీ. చిత్రస్వనంబులఁ ♦ జెలఁగుపక్షులతోడ, భ్రమియించుభృంగసం♦ఘములతోడ
వింతవింతలతృణ ♦ సంతానములతోడ, సమధికవేణుదం♦డములతోడ
నిశితాగ్రములఁ గ్రాలు♦కుశసమూహముతోడఁ, దోరంపుబొంగు వె♦దుళ్ళతోడ
శైలసన్నిభగజ ♦ సంఘాతములతోడ, సర్పజంబుకఘూక♦సమితితోడ

ఉ. నతిభయంకరంబు ♦ నతిదుష్ప్రవేశంబు । నంధకారపటల♦బంధురంబు
నద్భుతంబనంత♦మగుమహారణ్యము । నందుఁ జొచ్చి యొంటి♦నరుగనరుగ. ౧౩-౧౪

చ. అవశములయ్యె నింద్రియము ♦ లన్నియు నాకలి దప్పియుల్ సము
ద్భవమయి నిల్వనీక కడు ♦ బాధ యొనర్పఁగఁజొచ్చె నెంతయే
నవిరళఘర్మతోయముల ♦ నార్ద్రితఁబొందె శరీరమెల్ల ని
ట్లవుట మునీంద్ర యొక్కయెడ ♦ గైనను ముం దిడలేక డస్సితిన్. ౧౫

ఉ. అమ్మెయి డస్సి నిర్మలప ♦ యఃపరిపూరితవాహినీప్రవా
హ మ్మొకచోఁ గనంబడిన ♦ నందు నిమేషములోన నెల్లతా
పమ్ములువాయఁ గ్రుంకులిడి ♦ పైకొనునాకలిదప్పు లంత మా
యమ్మయిపోవునట్లు గడు♦పారఁగ నీరముఁ గ్రోలి తేఱితిన్. ౧౬

సీ. ఒండొంటి నొరసి యొక్కుమ్మడి భగ్గుభ, గ్గనుదవాగ్నిని ♦ సవనిజములు
కరముఁదీండ్రించుచుం♦గాండ్రుగాండ్రు మటంచు, విపులగర్త ♦ లొసర్చు♦ పెద్దపులులు
భుస్సుభుస్సు మటంచు ♦ బుసకొట్టుచుం జెడు, విషపూరితములు ♦ దర్వీకరములు
ఘుర్ఘు ర్రనుచుఁ బిట్టు ♦ ఘుర్ఘురించుచునుండు, భీకరోగ్రారణ్య♦సూకరములు
గీ. నెసఁగ విజనమగుచు ♦ నెట్టిధీరులకైనఁ । జేరినంత గుండెఁ♦ జెదరఁజేయు
నమ్మహావనంబు ♦ నందు నశ్వద్ధమ । హీరుహంబు క్రిందఁ ♦ గూరుచుండి. ౧౭

శా. సన్యాసుల్ గరుణావిలాసు లుపదే♦శం బిచ్చినందంబుగా
నన్యాలోచనలెల్ల మాని మది యే♦కాగ్రంబుగా నే నసా
మాన్యప్రాభవమొప్పు నాత్మ యమయి యా♦త్మం బొల్చునవ్వేశు సా
జన్యం బేర్పడ ధ్యానముల్ సలిపితిన్ ♦ జన్మంబు ధన్యంబుగన్. ౧౮

వ. ఇట్లు క్రమంబుగ నభ్యాసవశంబునఁ జిత్తంబును నిల్వరించి శ్రీహరిచరణార
విందంబులం బాదుకొల్పి ధ్యానించినంత. ౧౯

మ. పరమప్రేమభరంబుతోడఁ బులకిం♦పన్ మేను హర్షాశ్రువుల్
దొరలన్ గన్నులఁ బారవశ్యము సము♦ద్భూతంబుగా గద్గద
స్వరమొప్పారఁ గృపాపయోధియగుచున్ ♦ సాక్షాత్కరించెంజుమీ
యరవిందేక్షణుఁ డల్లనల్లన మదీ♦యస్వాంతమం దంతటన్. ౨౦

క. సమధికసౌఖ్యముతో సం । యమివర! యేమని వచింతు ♦ నానందతరం
గములందు మునుంగుచు దే । హము నాత్మయుఁ గాంచనైతి ♦ నాసమయమునన్ ౨౧

చ. కరము మనోహరంబగుచుఁ ♦ గ్రన్నన దుఃఖములెల్లఁ దూల్చు దా
కరణి మదీయచిత్తమునఁ ♦ గానఁగవచ్చిన తత్స్వరూపముం
దిరిగి కనంగలేక పరి♦దేవనమొందుచు జాలబూనికతో
నరసియు లాభ మించుకయు♦నైనను గాంచక సంతపించుచున్ ౨౨-౨౩

గీ. కనుల వెంబడి ధారలు♦గట్ట నశ్రు|వులు మహాదుఃఖ మాత్మను♦బొంగిపొరలి
యాక్రమింపఁగ నున్మత్తుఁడట్టు లెదియు| లేనియట్లు తటాలున ♦ లేచి నిలచి
చ. స్థిరముగఁ జేసి చిత్తమును ♦ శ్రీహరిరూపము నెట్టులేనియుం
దిరిగి మఱొక్కమాఱుఁ గను♦తీవర మొప్పఁ గుతూహలంబునన్
బరఁగుచుఁ జూచిచూచి కను♦ఘట్టక యుండిన నెలతావులం
దరయుచు నుస్సురంచు విష♦యాతురుఁడట్టు లతృప్తిఁ జెందుచున్ ౨౦
౫౩ ఉ. మానుషశూన్య మైనవన♦మధ్యమునం దనదివ్యరూపముం
గానఁగ మాటిమాటికి న♦ఖండముగాఁ బ్రయతించుచున్న నా
మానసదుఃఖముం దొలఁచు♦మాదిరి వాక్కుల కందరాని శ్రీ
జాని గభీరవాఙ్మధుని♦సర్గమనోహరమాధురీఝరిన్ ౨౧
౫౪ మ. వినుమో బాలక! నీ వనఘ్నుఁడవు న ♦ న్వీక్షింప నీజన్మమం
దు నన్నుం జూడఁగ నీనికర్మ్యప్రమితిం ♦ దూలించి విజ్ఞానమై
చన్న యోగీంద్రులుగాక తద్వశమునన్ ♦ సంధిల్లువా రెల్లరున్
నను దర్శింపఁగ లేరు నిక్క మిది య♦త్నం బెంత గావించినన్ ౨౨
క. మనమున దృఢముగ నేర్పడి| యనయము ననుజూచుకోర్కి ♦ యనపాయంబై
దనరార నీకు నన్నుం|గనఁ జేసితి నొక్కమాఱు ♦ కారుణ్యమునన్ ౨౩
గీ. ఒక్కపరి నామదర్శనం♦బొసఁగ జనుఁడు| మఱవఁజాలక యెప్పుడు♦మఱియుమఱియు
గాంచఁ గోరుచు సద్వృత్తి♦గలిగి యల్ల| నల్లమది నుండి రాగాదు♦లెల్లఁ దొలఁచు ౨౩
౫౫ ఉ. ఇంచుక కాలమైనను ము♦నీంద్రులకుం బరితృప్తిగాఁగ సే
వించితి వారి శేషమున ♦ వీడక నీకుఁ దిరంబుగా మదిన్
మించెను భక్తి నాయెడల ♦ మే లిది శూద్రశరీరమున్ విస
ర్జించి జనింతు వీవయిని ♦ భృత్యుఁడవై పరిశుద్ధమూర్తితోన్ ౨౪
గీ. పూని నాయందు సుస్థిరం♦బైన నీదు| బుద్ధి యెప్పుడును జలింపఁ♦బోదు ప్రళయ
కాలమందైన విస్మృతి ♦ గలుగ దింక| నాయెడల నీకుఁ గరుణించి♦నాఁడవత్స ౨౫
వ. అని యివ్విధంబున ౨౬
౫౬ సీ. అప్రాకృతంబైన♦యట్టినిర్మలదేహ,మున నొప్పు నేపురా♦పూరుషుండు
గ్రాలుచునుండు నా♦కసము శరీరమై, యరయ నే విశ్వవి♦శ్వాత్మకునకు
నఖిలంబు నియమించు♦చఖిలంబు వ్యాపించు, చేమహాప్రభువుద్దా♦నెసక మెసఁగు
నివసించు సర్వ♦నిలయు నివశమందు, సత్త్వాదు లన్నియు ♦ సంతతంబు
గీ. నారమాविభుఁ డిటులాడి ♦ యూరకున్న| నపుడు దత్కృపాపాత్రుఁడ♦నైన నేను
దేజమున నొప్పువానికిం♦దేజ మొసఁగు| నానిఖిలదివ్యతేజున ♦ కర్థి మ్రొక్కి ౨౭
మ. అభిమానంబును లజ్జయుం దొలఁగిపో ♦ నక్షాంత మే నమ్మహా
నుప్రనామంబుల నుచ్చరించుచు జప♦ద్మ్యాదంబులున్ సర్వదా

సుభగంబుల్ నిగమైకవేద్యములునై శోభిల్లునయ్యిందిరా
విభుజన్మంబులఁ గర్మముల్ గుణములున్ వేమాఱుఁ జింతించుచున్. ౨౭

చ. మనమున మోదము న్నిలిపి మత్సరము న్విడనాడి హైహికం
బును విషయాదివాంఛలను బోకడఁ బెట్టి శరీరపారవ
శ్యనిలయ హీనదుర్మదము నంతయు నంత మునర్చి కామముం
దనిమి యసూయఁ బాసి పగ దూలిచి క్రోధము నెట్టి నెట్టనన్.

కం. భ్రమియించుచు భూమండలి సముచితముగ దేహపాత సమయము నరుఁ జి
త్తమునఁ బ్రతీక్షించుచుఁ గల్పము ముగిసెడువఱకు నుంటిఁ బ్రాణంబులతోన్.

గీ. అనిశమును బుద్ధిఁ గృష్ణుని యందు నిల్పి దానఁ జిత్తంబు నిర్మలత్వంబుఁ గాంచఁ
బూనిశబ్దాదులం దాసఁ బోనడంచి దృఢతరం బగుభక్తి వర్తించుచుండ. ౨౮

గీ. మునికులోత్తమ దేహసమూహహేతు వైన ప్రారబ్ధ మవసానమందు నంత
మెఱుఁగు మెఱసిన చందాన మెఱసి యపుడు ప్రళయకాలంబు వేగ సంప్రాప్తమయ్యె.

మ. తనివిం జెంది సమస్తభూతవిలయాధారంబు నప్రాకృతం
బును నానయ్యనిరుద్ధు మేనున లయంబుం బొంద యత్నించునం
తన మాసీశ్వర! పంచభూతమయమౌ త్కాయంబు ప్రారబ్ధమే
తన కంతంబుగ నొప్పుచుండు కతనన్ ధాత్రిం బడె న్స్పష్టమే. ౨౯

కం. మునివర! తొల్లిఁటి కల్పంబున నత్తనువునకు జననమును మరణము న
బ్బినచంద మిట్టి దిప్పటి తనువువిధము వినుము సావధానుఁడవగుచున్.

మ. తనయం దీజగమంతయున్ లయముఁ బొందం జేసి కల్పాంతమం
దనిరుద్ధుండు శయానుఁడయ్యె లయకాలాంభోధినీరంబులన్
వనజాతోదరుఁ [illegible] దన్నాభీసరోజంబునం
దనువొప్పన్ శయనించె [illegible] తత్తమున [illegible] చేయుచున్నంతటన్. ౩౦

వ. నేనును సంభ్రమించుచు నయ్యంభోజాక్షునినిఃప్రాణంబునం బ్రవేశించి యుగసహ
స్రం బట నివసించితి.

ఉ. అంతట లేచి వ్యష్టిమయ మైనజగంబు సృజింప భారతీ
కాంతుఁ [illegible] జాతని ప్రాణములందు నుండి ని
శ్చింతమతిన్ మరీచియు [illegible] కార్యములన్ గత
భ్రాంతులు నార్యు లైనమునివర్యులతోడ జనించి యిమ్ముగన్. ౩౧

మ. హరికారుణ్యమున న్నిరంతరము నేన ప్పొంగుచుం బొగడన్
హరినామంబులె యుచ్చరించుచు నఖండ బ్రహ్మచర్యవ్రతం
బరుదారన్ నెరవేర్చుచున్ క్షణములో నంతర్బహిర్భాగసం
చరణంబుం బోనరించు ముజ్జగములన్ సర్వంబు గుర్తించుచున్. ౩౨

సీ. ఇందిరావల్లభుం♦డెద్దాని గరుణాస,మగ్రబుద్ధిని నా క♦నుగ్రహించె
నరయ నెయ్యది నిషా♦దాదిస్వరబ్రహ్మ,మున నలంకృతమయి ♦ తనరుచుండు
మధురమౌ దేనిసౌమ్యధ్వని నాదమున నె,మ్మనము బ్రహ్మానంద♦మున లయించు
ననయంబు నెద్దాని♦యందు స ప్తస్వరం,బులు క్రమయంతన ♦ బ్రయోగుచుండు
గీ. నట్టియీవీణియను మహతి! మహిమ దృఢతాల్చి|యఖిలజగదేకవిభుఁ డైన♦యబ్జనాభు
చిత్రచిత్రపవిత్రచ♦రిత్రములను|సంతతమ్ముఁ బాడుకొను చిటు ♦ సంచరింతు. 33
ఉ. "ఓయఖిలేశ యచ్యుత య♦దూత్తమ" యంచు నిరంతరంబు నేఁ
శ్చార్యక తచ్చరిత్రములఁ ♦ బాడుచునుండఁగ నాలకించి యో
హో యని తీర్థపాదుఁడు ప్రి♦యుండు వెసం దను బిల్చునట్లుగా
నేయెడ లేక గాన్పఁబడు ♦ నేయెడ నాహృదయాంతరంబునన్. 3౪
చ. భవ మనువార్ధిపైఁ జనుచు ♦ ద్వంద్వము లన్ సుడిగొడ్డు తాకులన్
నవసి కుటుంబరక్షణమున♦న్ గడుభారము నొందిరుండి తు
చ్ఛవిషయతోయమధ్యమున ♦ జారి మునింగెడువారి కెల్ల మా
ధవగుణవర్ణనంబ నిర♦తంబును బారముఁ జేర్చు నావయై.
చ. అవిరళ మైనసంసృతిమ♦హాటవిలో మదలోభస త్త్వముల్
దవిలి భయంబుఁ గొల్ప నెటు ♦ దారిమెఱుంగక యంగలార్చుచుం
ద్రవితతమత్సరత్వ మను♦బాధనిదాఘమునం దపించుమా
నవులకు శౌరిసద్గుణగ♦ణస్తుతి చక్కనిబాటఁ జూపెడున్. 3౫
ఉ. సారెకుసారెకున్ సరభసంబుగఁ గామముఁ గ్రోధమున్ దిర
స్కారమొనర్చి లోఁగొనఁగఁ ♦ గ్రాఁగుమనంబునకున్ బ్రసన్నతన్
శౌరిగుణానువర్ణన మొ♦సంగు నొసంగఁగలేవు దానికిన్
మారుగ నయ్యమంబు నియ♦మంబును మ న్నగుయోగమార్గముల్. 3౬
మ. ఫలితంబెయ్యది తీర్థయాత్రలకు లాభం బెద్ది నానావ్రతం
బులకున్ సిద్ధి ఘటించు నెవిధమునన్ ♦ భవ్యతేజము ఘనంబౌ
బుల కెవ్వారికినైన సర్వదురితం♦బుల్ బాపి భద్రంబులన్
గలుగంజేసెడువాసుదేవునికథా♦గానంబు లేకున్నచోన్.
క. మునివర! నను నీ వడిగిన । యనువున వినిపించినాఁడ నీ నస్మజ్జన్మం
బును గృత్యంబును సర్వం|బును సరహస్యంబుగాఁగ ♦ ముదము దలిర్పన్. 3౭
గీ. మనమునందుఁ నీకు♦జనియించినవిచార|మంతయును బోలంగు ♦ నట్టివిధముఁ .
దెల్పినాఁడ మిగులఁ ♦ దేటతెల్లంబుగా|దాన సంతసంబు ♦ దవులునట్లు.
క. అని నారదభగవానుం|డనవద్యవికాసు వ్యాసు ♦ నామంత్రణముం
బొనరించి స్వేచ్ఛ నరిగెన్|వినిపించుచు హరిగుణములు ♦ వీణియ కెలఁకుల్. 3౮
వ. అని పలికి సూతుండు శౌనకాదిమునీంద్రులం గాంచి వెండియు ని ట్లనియె. 3౯

౧౭౭ శా. మించున్ గామముమున్నుగా రిపులకున్ ♦ మీఁదైై నిరోధించి ప్రే
మించున్ భాగవతాగ్రగణ్యులను నెమ్మిం జెంగటం జేరి కా
వించున్ శ్రీహరినిత్యనిర్మలయశో♦విజ్ఞానగానమ్ము భా
వించున్ దన్మహితానుభావకరుణా♦విశ్రాంతు లశ్రాంతమున్.

మ. సమయస్ఫూర్తిగ రాగముల్ గలిపి వి♦జ్ఞానాంతరంగంబు గా
నమయానందతరంగభంగములలో♦నం దేలిపోఁ గాఁడఁ గృ
ష్ణమహోదారకథాసుధారసము వీ♦ణానాదదివ్యస్వరం
దమునుం బొందుగ మేళవించు మునిమూ♦ర్ధన్యుండు ధన్యాత్ముఁడై.

క. ఘనవీణానాదామృత♦వినుతానందమునఁ జొక్కి ♦ వికలమగుజగం
బును గూడఁ జొక్కఁజేసెడు♦ననిమిషముని నారదుఁడు కృ♦తార్థుఁడు బళిరా!

ఆ శ్వా సాం త ము.

ఉ. ఏపగిదిన్ గణించిన నొ♦కించుక లెక్కకు లొంగిరారు మా
తాపిత లింక జన్మముల♦దండడి సందడిఁ జెప్ప నేల? క్రీ
డాపరిపాటి పావకక♦టాహమునందలియీదులాట నా
కీపెనుబాధ మర్త్యమున♦నేని దొలంగఁగఁ జేయు మచ్యుతా!

ఉ. ఘోరకృశానుమధ్యమునఁ ♦ గూలినపోలిక భుస్సుభుస్సరవ
స్ఫారభుజంగదంష్ట్రికలఁ ♦ బాల్పడినట్టులు నిర్జనోగ్రకాం
తారమునందుఁ జిక్కినవి♦ధంబున నా కెటు దోఁపకుండె నే
దారియుఁ గానరాదు మమ♦తం గృశియించెదఁ బ్రోవు మీశ్వరా!

గద్యము:— ఇది శ్రీధనాచల రామచంద్ర చరణారవింద
సేవాసమాసాదిత శతవధానాది కవితావిచిత్ర, శ్రీవత్స
గోత్ర పవిత్ర సింగరాచార్యపౌత్ర, శఠగోపాచార్య
పుత్ర, సమధిగత సకల భాగవతదాస్యానుభావ
భాగధేయ, సపన్ముదుంబ సింగరాచార్య
నామధేయ ప్రణీతం బైన శ్రీ భాగవత
ద్వి తీ య స్కం ధ ము నం దుఁ
ప్ర థ మా శ్వా స ము.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీ ధనాచల రామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీ భా గ వ త ము.

ప్రథమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము.

౨ వ య ధ్యా య ము.

శ్రీ జానకీమనోహర! సౌజన్యాధార! సకలసుజనాధారా!
రాజితగుణగణధామా! సాధుజనసంపూర్ణకామా! ధనగిరిధామా!

వ. అవధరింపు మవ్విధంబున సంభాషించుచున్న నాకర్ణించి నారదుం డేగినయనం
తరంబున సత్యవతీనందనుండు తదుపదేశంబు గ్రహించి యెట్లు ప్రవర్తించె నానతీఁ
గింపు మనిన శౌనకమునిసత్తమునకు సూతపౌరాణికోత్తముం డిట్లనియె
న ట్లమ్మరముని నిర్గమించినవెనుకఁ బారాశర్యుండు సరస్వతీపశ్చిమతీరంబున బదరీ
మహీరుహసమంచితంబును మునీశ్వరసత్త్రయాగార్హంబును శాంతినికేతనంబు
నైనశమ్యాప్రాసనామకనిజాశ్రమంబున కరిగి యం దేకాంతంబున నుపవసించి
జలంబులు వార్చి యన్యవిషయపరాఙ్ముఖంబుగాఁ జిత్తంబు నాత్మాయత్తం
బొనరించి యంత. ౧-౨-౩-

చ. నిరుపమభక్తియోగమున నిర్మలమై హృదయం బెలర్పఁగాఁ
బరమమునీశ్వరుండు నవపద్మదళేక్షణుఁ బుణ్యవీక్షణున్
సురరిపుశిక్షకున్ సకలసూరికదంబకరక్షకున్ రమా
వరుఁ గరుణాకరున్ వినుతవైభవుఁ గేశవుఁ గాంచి ముందరన్ ౪

క. కనుఁగొనె నద్దన్నంతరమున మునివల్లభుఁ డుల్లమందు ముదము దలిర్పన్
వనజాక్షున నంటియున్నదైవప్రకృతిన్ శరీరభూత [illegible].

౫ల చ. అరసె [illegible]
నిరతము మోహితుండగుచు నెమ్మదిఁ దాను గుణత్రయాత్మతన్
బరఁగుశరీరమంచుఁ దడుభావన సేయుచుఁ దానఁ గ్రుందు
ర్భరతరతాపము ల్గనుచుఁ గ్రాగెడుజీవునిరీతి నంతయున్ ౫

చ. మనమున నిశ్చయించె ముని మండనుఁ డెంతయు నట్టితాపముల్
జనఁగ నుపాయమేమొ దెలియఁజాలక జీవుఁడు గుందుచుండుఁ బా
వన మగునమ్ముకుందుపదభక్తి యదొక్కటె యయ్యనర్థముం
దునిమి సుఖంపఁజేయఁగ [illegible] యటంచుఁ జక్కఁగన్ ౬

గీ. ఆదినచ్యుతునిమహత్త్వంబు విస్మృతి ప్రకృతిరీతి నంతఁ బ్రాణికోటి
తాపములను మీఁదఁ దన్నివారణ మిట్లు సత్మనంబునందు నిశ్చయించి

మ. విని నంతన్ భయమంతయుం దఱుఁగఁగా విజ్ఞాన మేపారఁగా
ఘనశోకంబును మోహముం దొలఁగఁగాఁ గామంబు పర్వెత్తఁగా
వనజాతాక్షునియందు భక్తి జనియింపన్ జేసె వ్యాసుండు భూ
జనులెల్లం దరియింప భాగవతశాస్త్రంబున్ దయాంభోధియై ౬-౭

ఉ. వేనిని గూర్పకున్నఁ బ్రభవించెను జిత్తమునం దశాంతి య
వ్వానిని జక్కఁగా విశదవాక్యములం గూర్చి మునీశ్వరుండు పె
న్వానిగఁ జేసి భాగవతమున్ సకలం బుపదేశమిచ్చె, మే
లౌ నని మెచ్చి శ్రీశుకున కాత్మతనూజున కాదరంబునన్ . ౮

గీ. అఖలసంసారధర్మములందు విముఖుఁడై మనంబును నిల్పి నిరంతరము ని
వృత్తినిరతుండు మునియై వెలయు శుకుఁ డేల చదివెను భక్తి శ్రీభాగవతము

వ. అనిన విని సూతునకు శౌనకుం డిట్లనియె ౯

సీ. అనిశంబు శమదమాద్యఖిలనివృత్తిధర్మములందు నిరతుఁడై గ్రాలువాఁడు
ప్రతిని మేమంబును బరమాత్మయాథాత్మ్య,మనసఁలుండయి తనరువాఁడు
శ్రోతవ్యమందు నధ్యేతవ్యమందు సుం,తైన నాదరబుద్ధి లేనివాఁడు
సర్వాంతరాత్మయౌ సర్వేశ్వరునియందు, నాత్మార్పణ మొనర్చినట్టివాఁడు

గీ. శుద్ధసత్త్వమూర్తి శుకుఁ డట్టివరదాంగి ధ్యానమునకు భంగమైన యట్టి
యింత భాగవతము నేల పఠించె వచింపుమనిన సూతుఁ డిట్టు లనియె

క. భగవద్గుణవర్ణనమే యగుఁగావున భాగవతము ధ్యానమునకు వై
రిగ నుండక పోవుటగా కగణిత మగువృద్ధిఁ జేయు సతతరతంబున్ ౧౦

చ. తలఁపఁ బరాత్మనిష్ఠు లగు తాపసవర్యులు లౌకికార్థముల్
దెలిపెడు ప్రబంధమందు నిరతిం గొనఁబో కనపేక్షులయ్యుఁ గే
వలమగు భక్తిభావనఁ గను పట్టని భక్తిని వాసుదేవుపై
నెలకొనఁ జేసి తన్మయత నిర్వృతిఁ గాంచుచునుందు రెప్పుడున్

మ. కలకాలంబును భక్తికి న్విషయమై గాంతి న్విడంబించువాఁ
డలకల్యాణగుణాకరుం డయినకంజాక్షుండె యౌఁ గానఁ ద
ద్వ్యాలీలాద్భుతగుణంబులం దెలుపునా దివ్యప్రబంధంబులం
దలరారన్ ఘనులెల్ల నాత్మరతులైనను సాస్వాదంబునన్.

౬౦ మ. నిరతంబున్ బరమాత్మనిష్ఠయును ధర్మాన్నాత్మ్యఖిలానంతసుం
దరకల్యాణగుణానురక్తమతియున్ దద్భక్తులందున్ సమా
దరభావంబును గల్గియున్ శుకుఁడు బ్రహ్మర్షులన్ మెచ్చ శ్రీ
ధరమాహాత్మ్యము దెల్పు భాగవతశాస్త్రంబున్ సమగ్రంబుగన్ ౧౧

గీ. అట్లు శ్రీభాగవతము [illegible] పరమభాగవతుఁ డౌ బరీక్షి
దవనినాయకునకుఁ [illegible]

వ. అని పలికి సూతుండు వెండియు నిట్లనియె. ౧౨

౬౧ గీ. అన్న రేంద్రుని జన్మక ♦ ర్మాదికంబుఁ । దచ్చరిత్రంబునకు నుపో ♦ ద్ఘాతరూప
మగుచుఁగృష్ణకథామిశ్ర ♦ మైనపాండ। వేయులయుదంతమును దెలి ♦ పెదనువినుఁడు

ఉ. భారతవంశవర్ధనులు ♦ పాండుకుమారులు ధార్తరాష్ట్రులున్
బోరనఁ బోరుఁ సల్పునెడఁ ♦ బొంపిరివోవనివిక్రమక్రమో
దారపరాక్రమం బెసఁగ ♦ నం దిరుపక్షమువీరులున్ మహా
వీరవిహారముల్ సలిపి ♦ వీరగతిం జనియుండ వెండియున్ ౧౩

చ. ఎడఁదఁ దలంచి మున్ను దమ ♦ కేర్పడఁ జేసినకీడు లన్నియుం
గడఁకయు రోసముం బొడమఁ ♦ గాఁ గదనంబున గిరుగ్రురున్
సుడిగొనఁ ద్రిప్పు చయ్యనిల ♦ సూనుఁడు బెన్గద వైచినన్ దొడల్
బొడిపొడిగా సుయోధనుఁడు ♦ భూమిపయిం బడె భగ్నసత్త్వుడై

క. తనకుం బ్రభు వగుధృతరా। ష్ట్రిన కప్రియమనుచు నైనఁ ♦ జూడక నిద్రిం
చినపాంచాలీతనయులఁ । దునిమెన్ ద్రోణాత్మజుండు ♦ దుష్టుండగుచున్. ౧౪

గీ. [illegible]యుఁ దనకుని ♦ ద్యమని యైనఁ। దలఁ పకిట్టి ఘోరకర్మము ♦ సలిపె ద్రోణి
నిందఁ జేయుచునున్నారు ♦ నేఁడు నద్దు। రాత్మకుత్సితకర్మంబు ♦ నవనిజనులు.

ఉ. పాపుఁడు బ్రాహ్మణాధముడు ♦ బాలురగొంతులు గోసి యవ్విధిం
బాపముఁ గట్టుకొన్న చెడు ♦ పల్కులు ముల్కులువోలె వీనులం
దాపముఁ గూర్ప ద్రోపది వి ♦ తావిత యై హృదయంబు వంతకుం
బ్రాపుగ బోరుబోరు మని ♦ బాష్పము చెక్కుల రాల నేడ్చుచున్ ౧౫

సీ. ఘనఘనాఘనము పైఁగప్పిన నెఱిఁదప్పి, రేయినొప్పెడు చంద్ర ♦ రేఖవోలెఁ
దొలుకాడుమంచుబిం ♦ దువులు గ్రమ్మ వికాస, మును వీడునట్టిప ♦ ద్మినివిధమున
శ్యామలధూమచ్ఛ ♦ టామాలికలు బర్వఁ, గాంతిఁ దీరినదీప ♦ కళికభంగి
దుర్భరతరధూళి ♦ ధూసరితంబయి, దీప్తి మాసినమున్న ♦ ధీ వెయట్లు

గీ. తరుణి సహజ లావణ్యామృ ♦ తంబుఁ గ్రుమ్మ। రించుచు[illegible] ♦ రీరమొల్ల
మలినదశఁ జెందఁగా మాటి మాటికవనిఁ। బొరలుచుఁ గరంబులందల ♦ మోదుకొనుచు

వ. విలపించు నప్పాంచాలిం గాంచిధూళిం బ్రుంగినయయ్యంగనామణి ముంగురులం
గరంబున సవరించుచు సంక్రందనతనయుండు బాష్పపూర్ణనయనుండై యిట్లనియె. ౧౬

ఉ. కంపము లేక నీకడుపుఁ ♦ గాల్చినవాఁడు ద్విజాధముండు ని
ద్రింపఁగఁ జిన్నిబిడ్డలను ♦ దెంపున నేఖలుఁడై న నీగతిం
ద్రుంపఁగ వింటిమో యిట్లు నిను ♦ నో రెటు లాడెను నూఱడింపఁ బెన్
దాపవుఁగోత యిట్టి దశ ♦ రానిది యే మన గర్భశోకమున్

చ. [illegible] యన్వయంబునకు ♦ సౌక్యకుమారకులైనఁగాని నీ
కడుపునఁ గన్నబిడ్డలను ♦ గట్టిడి[illegible] [illegible]

నడలునఁ గూలికూలి యకటా! యిటు గుందెదు నిన్నుఁ గాంచి యే
వడువున నూఱడిల్లఁగలవారము మే మిఁకఁ జెప్పు మంగనా

ఉ. కన్నులనీరు కాలువలు గట్టఁగ నీగతి నేల వ్రాలి యో
యన్నులమిన్న! యొక్కగతి నక్కట కుందుచునుండు నిన్ను నా
కన్నులఁ జూడఁజాల నిదె గాండివముక్తనిశాతసాయక
చ్ఛిన్నము నర్చి యచ్చెనఁటిశీర్షముఁ దెచ్చెద వేగఁ జూడుమా!

౧౬ గీ. ఇట్లు నీగర్భశోకము నెల్లఁ దొలఁగఁ జేయుదును గాక నీవును జింత విడిచి
నెమ్మినయ్యాతతాయిశిరమ్ముఁ ద్రొక్కి స్నానమొనరించెదవు గాక జలజనయన!

వ. అని యిట్లు పాంచాలి నాశ్వాసించి కుమారమరణజనితశోకంబు క్రోధంబుగాఁ బరిణ
మించుటయుం జన్వ్వాననిలిచి యక్కవ్వడి భయంకరాకారుండును దుర్నిరీక్ష్యతేజో
విరాజమానుండును నై యం దుండి వెడలి యంత ౧౭

సీ. పగ్గముల్ గొని కృష్ణపరమాత్మ సారథియై లీల నరదంబుఁ దోలుచుండ
సింహనాదంబులు జేయుచు హనుమ ధ్వజాగ్రంబునందుఁ జెల్వారుచుండఁ
సకలాస్త్రశస్త్రదుస్సాధ్యమై యిం పైన కవచంబు మేనునం గ్రాలుచుండఁ
దనమనస్సంకల్పమున కెక్కుడగుజవంబెసఁగ నశ్వములు పర్వెత్తుచుండ

గీ. నిష్ఠురనినాదనిర్ఘాతనిర్ఘృణోగ్రగాండివోద్ధసముద్దండకాండజలధ
రావళుల ముంచి వైవఁగ నాత్మ నెంచి వెంబడించెను గురుపుత్రు విజయుఁ డపుడు.

చ. తనపయి నెత్తివచ్చెడు నుదగ్రబలార్జితు నర్జునుం గనుం
గొని పసిపాపలం దునుము క్రూరుఁడుగావునఁ దత్తరించుచుం
గనలున వచ్చునాహరుని గన్గొని దక్షుఁడువోలె ద్రోణనం
దనుఁడు పఠించె దేరిపయి దండి పలాయనమంత్ర మత్తఱిన్. ౧౮

ఉ. ప్రాణము నెట్టులైన నిలుపం దలపోయుచు నివ్విధంబునం
ద్రోణకుమారుఁడుం బఱచె రోజుచు నోపినయంతదూరమున్
క్షీణజవంబులై హరులు చెమ్మట లూర్చుచు లాలఁ గార్చుచున్
ద్రాణ యొకింతయైనఁ గనరా కలసెన్ గడు లేటమోములన్ ౧౯-౨౦

గీ. ఎంతదూరంబు వోయిన నొకయడుగేని ముందు వైవక హయంబు లెంతయుం బడలుటయును
నిలు నిలుమటంచుఁ గ్రీడి వెన్వెంటఁ దగిలి పటురయంబున వచ్చుచుండుటయు నరసి

మ. గురుపుత్రుం డమితార్తిఁ గుందుచు మహాక్రోధం బసామర్థ్యమున్
బరువుల్ వెట్టఁగ నెందుఁ బోవుటకునుం బాల్వోక కాల్గాలి న
ట్లరిసంహార మొనర్చు బ్రహ్మశిరమే ప్రాణరక్షలం గావఁగాఁ
బరమోపాయ మటంచు నెమ్మనమునన్ భావించి సంభ్రాంతుఁడై.

చ. జలముల వార్చి ద్రోణజుఁడు చయ్యన మానసముం గరంబు ని
శ్చలముగ నిల్వరించి యుపసంహారణంబు నెఱుంగకుండియున్

నిలువుగ మంట లాకసము నిండఁగ బ్రహ్మశిరంబుఁ బార్థుపై
నలమఁగ నేసెఁ బ్రాణముల కాపద వచ్చుటఁ జేసి యీసునన్. ౨౦

వ. అట్లేసిన నయ్యస్త్రంబును నిజప్రభాపటలంబు సర్వతోముఖంబై వ్యాపింపం దన కభిముఖంబుగాఁ జనుదెంచుచుండుటం గాంచి ప్రాణభయపీడితుండై విజయుండు పుండరీకలోచనుం గని యిట్లనియె. ౨౧

౬౩ సీ. సకలలోకములకు సతతంబుఁ బరమసౌఖ్యోదయం బొనఁగూర్చుచుండు దీవు
ఆశ్రితులకు నభయప్రదానంబును, సలుపు మహాబాహుశాలి వీవు
తాపత్రయముచేత దగ్ధులౌ మనుజుల, భవపారమునఁ జేర్చు ప్రభుఁడ వీవు
అఖిలాంతరాత్మవు నఖిలేశ్వరుండవు నఖిలాదికారణం బగుదు వీవు
గీ. సకలమును నియమించుచు సకలహృదయములను వర్తించుచుండుటం బురుషుఁ డనుచు
ప్రాజ్ఞజనములచేఁ జెప్పఁబడుదు వీవు దేవదేవ పుండరీకాక్ష వరద [illegible] ౨౨

౬౪ సీ. చేతనాత్మకము నచేతనాత్మకము నైపరఁగు ప్రకృతికన్నఁ బరుఁడ వీవు
జ్ఞానశక్తిచేత దానిధర్మంబులఁ దోలఁచి శుద్ధమూర్తి నలరు దీవు. ౨౩

౬౫ సీ. అనిశంబు మఱి యితరాధార మేదియు, నెద నపేక్షింపక యొనఁగుచుండు
విట్టి సర్వేశుఁడ వీవు దేహాత్మభవ,మాది ప్రధాన కార్యములచేత
మోహితులైన జీవులకుఁ జతుర్విధ,పురుషార్థరూపమై పరఁగు శ్రేయ,
మరయఁ దద్వ్యతిరిక్తమైన యశ్రేయముం, దత్త్వప్రకారరచితంబులైన
గీ. యఖిలకర్మములకు ననుగుణంబుగ వాని కంతరాత్మ వగుచు నాత్మమహిమ
నెసఁగుచుందు వీవు వసుదేవపుత్త్ర! జగత్పవిత్ర! వికచకమలనేత్ర! ౨౪-౨౫

మ. అవనీభారముగాఁ జరించుచు దురంతాత్యంతదర్పాంధులై
యవమార్గంబునఁ బోవు దుష్టులను సంహారంబుఁ గావింప, భ
క్తవిశేషంబున నాశ్రితుల్ నిరతముం గీర్తించి ధ్యానింప నీ
యవతారం బిటు దాల్చినాఁడవు మహాత్మా! దేవ [illegible] ౨౬

ఉ. ఎయ్యది యిద్ది? వచ్చు నిటు లెచ్చటనుండి? సహించు టెట్లొకో
యియ్యుగ్రాగ్ని యే నెఱుఁగ భువనాతిభయంకరమై శిఖావళుల్
జయ్యన భూనభోంతరము లంగడు నిండఁగ నేగుదెంచుఁ దా
నియ్యెడ దీని నొక్కఁ డని యింత యెఱుంగుదుఁ దెల్పు మాత్రయున్ ౨౭

వ. అని యివ్విధంబునఁ బ్రాణభయసమ్మోహితుండై విన్నవించిన నాకర్ణించి యాశ్రితవత్సలుండును సర్వజ్ఞుండును నగు వాసుదేవుం డర్జునుం గాంచి యిట్లనియె ౨౮

మ. ఉపసంహార మెఱుంగకుండియును బ్రాణోపద్రవం బాపఁ జే
నుపమాతీతమహాప్రభావఘటితంబై యొప్పు బ్రహ్మాస్త్రమున్
గృపణస్వాంతుఁడు ద్రోణపుత్త్రుఁడు ప్రయోగించెం దదంచన్మహా
గ్రపుఁదేజం బిది వచ్చునం చెఱుఁగుమీ కౌంతేయ స్వాంతంబునన్. ౨౯

శా. ఆరన్ మంటలు మింటఁ బైఁ బడెడు నీ యస్త్రంబు బ్రహ్మాస్త్రమే
వారింపంగ సమర్థ మింక నెదియున్ వారింపఁగా లేదు త
త్ప్రాకారత్వంబును దేజమున్ బ్రతిభయుం గ్రుంగంగన్ బ్రయోగోపసం
హారాభిజ్ఞుఁడ వేయుమేయు మిఁక బ్రహ్మాస్త్రంబు శీఘ్రంబుగన్. ౨౭

చ. అని భగవానుఁ డీకరణి నాజ్ఞయొసంగఁగ మౌళిఁ దాల్చి యొ
య్యన విజితారిభీదుఁ డగునర్జునుఁ డంతట నాచమించి య
వ్వనజదళాయతాక్షునకు భక్తిఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి గ్ర
క్కునఁ దనచాప మందుకొని కూర్చి గుణంబున నొక్కబాణమున్. ౨౮

మ. గురుపుత్రుండును నన్నదమ్ములును లోకుల్ చేడ్పడంగాక దు
ర్భరమై వచ్చెడు బ్రాహ్మణాస్త్రము శమింపం గోరి బ్రహ్మాస్త్రమున్
గరుణాధారుఁడు విశ్వవీరుఁడు సమగ్రప్రౌఢ బాహాబలో
ద్ధురవిఖ్యాతి సురేంద్రసూతి ప్రతిగాఁ దోడ్తోఁ బ్రయోగించినన్.

శా. ఒండొంటిన్ సమయింప నొంప మహనీయోత్సాహ మేపార నా
రెం డస్త్రంబు లఖండతేజ మెసఁగన్ జృంభింపఁగాఁ జొచ్చె బ్ర
హ్మాండంబంతయు విచ్చలించుగతి భూమ్యాకాశము లప్పుచుం
జండార్కాగ్నులువోలె నుజ్జ్వలధురజ్వాలాకరాళంబులై. ౩౦

క. అలఘుగతి నట్టు లస్త్రం|బుల తేజ మమోఘమై యప్పుడు ముల్లోకం
బులఁ గాల్చి వేల్చుచుండఁగఁ|బ్రళయాగ్ని యటంచుఁ దోఁచెఁ బ్రజ యెల్లరకున్. ౩౧

మ. అపు డారీతిఁ బెనంగి లోఁగక యుదగ్రాస్త్రద్వయం బక్కటన్
విపరీతంబయి ముజ్జగంబుల ప్రజన్ వేధింపఁగాఁ గాంచియున్
గృపచే నింద్రుఁడు వాసుదేవుని మతంబు న్వీక్షించియున్ వెంటనే
యుపసంహార మొనర్చె రెంటిని నరుం డాఘోరయుద్ధమున దంటయై ౩౨

క. కోపారుణలోచనుఁడై|యాపార్థుఁడు గోడ నరిగి యర్భకహంతన్
వే పెనఁగి పట్టి రథమున|యూపంబున యాగపశువు నోజం గట్టెన్. ౩౩

వ. అట్లు రథంబున రజ్జుబద్ధుం గావించి యశ్వత్థామం గొని శిబిరంబునకుం దెచ్చు
చుండు నంతట్లఁ దదీయహృదయధర్మంబును బరీక్షింపం దలంచి పుండరీకాక్షుండు
రోషతామ్రాక్షుండై పాండవమధ్యముం గాంచి యి ట్లనియె. ౩౪

మ. ఎదపైఁ జేయిడి హాయిగా నిదురలో నేపాపముం బున్నముం
మది గానీయని పాపలన్ దనపయిన్ సామర్థ్య మేపారఁగా
నెదురై గ్లాని యదోషులం దునిమె నీహీనుండు దుష్ప్రాభవుం
డదయుం డేటికిఁ జూచెదు రార కిట్టు సంహారంబుఁ గావింపుమీ. ౩౫

ఉ. ఇందుకయైన జాలియున్న [illegible] నియాత్మతాయి నే
తెంపున [illegible] యప్పుడు వధించుట యొప్పు నటంచు నుండి శా

సించెడు ధర్మశాస్త్రము లెఱిఁగి యకృతాస్త్రులఁ ద్రుంచె నీఖలుం
గొంచక కండకండలుగఁ ♦ గోసినఁ బాపము లేదు ఫల్గునా!

సీ. మద్యపానంబున♦మదముఁ జెందినవాని, బ్రామాదికావస్థఁ♦బరఁగువాని
బైత్త్యాదికంబుచేఁ♦బైఁకొనఁబడువాని, హాయిగా నిద్రితుం♦డైనవాని
జేపట్టు మని ద్రొక్కి♦చెంతఁ జేరినవాని, నర్భకుండై యాట♦లాడువాని
బ్రధనరంగంబున♦రధముఁ బాసినవాని, భయముచే వెన్నిచ్చి♦పఱచువాని

గీ. జడుఁడయినవాని గామినిం♦జంపఁబోరు ధర్మవిదు లట్టిధర్మముఁ♦దలఁపఁబోక
పిన్నపాపల సుప్తుల♦భీతమతులఁ దునిమె నీదుష్టు నింకను♦మనిచెదేల? ౩౬

మ. కరుణాలేశము లేక యేఖలుఁడు లోకంబందు స్వప్రాణముల్
బరిరక్షించు నకారణంబుగఁ బరప్రాణంబులన్ ధారుణీ
శ్వరుచే వానికిఁ జావు గల్గినయెడన్ భద్రం బగున్ లేనిచోఁ
బరితాపంబునఁ గూలెడున్ నరకకూ♦పంబందు నత్యార్తుఁడై. ౩౭

౬౭ క. విను మటుగావున శిరము దునిమినచో నిక్కువము గద్రోణసుతునకుం
దనరారు శుభము నృపదండనమున నరకానుభవము♦నం బడకుండున్.

చ. కపటవిధమ్ముఁ బూని కృపి♦కన్నకుమారుఁడు నీకుమారులన్
గృప యొకయింత లేక నిదు♦రించుచునుండఁగఁ ద్రుంచివైచె నా
కృపణుశిరంబుఁ దెత్తు నని ♦ యే వినఁ గృష్ణకుఁ జెప్పి వచ్చి తా
శపథముఁ దీర్ప కేల యిటు ♦ జాగొనరించెద విప్పు డర్జునా! ౩౮

చ. పఱపఱఁ గత్తిచేతఁ బసి♦పాపలగొంతులు గోసినాఁడు వీఁ
డెఱిఁగియెఱింగి విప్రియము ♦ నెంతయు జేసి కొనర్చినాఁడు దాఁ
బఱచుచుఁగూడ నీపయిని ♦ బ్రహ్మశిరోస్త్రము నేసినాఁడు నీ
వఱగొఱలెల్ల మాని తెగఁ♦టార్పుము గావకు వంశపాంసనున్ ౩౯

చ. అని తనధర్మముం దెలియ ♦ నచ్యుతుఁ డీగతి నెంత చెప్పినన్
మనమున దేశికోత్తముఁ డొ♦నర్చిన యయ్యుపకార మెంచి య
ర్జునుఁ డటు లర్ధరాత్రమున ♦ సూనుల నెల్లరఁ గూల్చియుండినన్
మునుకొనఁడయ్యెఁ ద్రుంప గురు♦పుత్రకు నెంతటిసత్త్వమూర్తియో. ౪౦

వ. అట్లు వాసుదేవసహాయుండై విజయంబు సంపాదించి విజయుండు గురుపుత్త్రుని వధింప నొల్లక బద్ధుంగావించి యతిజవంబున శిబిరప్రవేశం బొనరించి యంతట

గీ. పొరలిపొరలి వచ్చు♦పుత్త్రశోకముచేతఁ గుమిలికుమిలి యట్లు♦కుందుచున్న
ద్రుపదరాజసుతకు ♦ ద్రోణాత్మజుని దెచ్చి యప్పగించె నప్పు♦డర్జునుండు.

గీ. అల్లనల్లన వచ్చి య♦య్యతివ యప్పు డతిజుగుప్సితకర్మము♦నాచరించు
కతన సిగ్గుచేఁ దలయెత్తి♦కాంచ లేక పశువువలెఁ గట్టఁబడినయ♦శ్వత్థామఁ జూచి కృప

గీ. సుస్వభావమంతయు నామె♦సొమ్ము గాన నంత నెంతయు నపరాధి♦యైన నింద

సలుప శాగురుపుత్త్రుపై • జాలిఁ బూని౹వనిత యొనరించె సాష్టాంగ౹వందనంబు ౮౩

వ. అనంతరంబున నుదారగుణభూషణ యగునద్దేవి యత్యంత పరుషబంధనంబునం దపించుచున్న గురుకుమారునవస్థం జూడఁజాలక కనుగొలంకుల నశ్రువులు జాలువారుచుండఁ బాండవమధ్యముం గాంచి సంభ్రమించుచు ని ట్లనియె.

చ. విడుఁడు విడుండు మీరు వెస • వెంటనె యిమ్మహానీయు నయ్యయో
యెడఁద తపించెదుర్ మిగుల • నే నిటు జూచి సహింపఁజాల ని
క్కడఁ బెడరెక్కలన్ విఱిచి • కట్టితి రక్కట నిర్దయాత్ములై
గడకొని బ్రాహ్మణున్ గురుని • కన్నకుమారుని నొవ్వఁజేతు రే.

ఉ. ఎంత తపించుచున్నదియొ • యీగురుపుత్త్రునియంతరంగ? మ
త్యంతము బాశబంధమున • నంగము లెంతగ నొచ్చుచున్నవో?
సుంతయు నేనియుం గరుణ • జూడక వీడక యిమ్మహాత్ముపై
నింతపరాక్రమించితి రిఁ • కేని విడుండు విడుండు ప్రేముకాఁడన్.

మ. జనమాన్యం బగుబ్రాహ్మణాన్వయమునన్ • జన్మించినాఁ డయ్యయో
ధనురాచార్యునకుం బ్రియాత్మజుఁడు వే • దంబున్ ధనుర్వేదమున్
వినయం బొప్పఁ బఠించు శ్రోత్రియుఁ డహో • వీరాధివీరుండు మీ
కనుమానంబును లేదు బద్ధునిగఁ జే • యన్ జేతు లె ట్లాడెనో.

ఉ. కన్నకుమారుడైన నరకంటెఁ గనుంగొనుచుండుఁగాని మీ
యన్నలఁ దమ్ములం దనదు • ప్రాణములట్టులు సూచుచుండు మీ
కెన్నఁడు భద్రము ల్గలుగు • నెన్నఁడు జూతు నటంచు నాసతోఁ
జన్నమహామహుండు గురు • సత్తముఁ డాతనిపుత్త్రు నొంతు రే. ౮౪

మ. తనయుత్సంగమునందుఁ జేర్చుకొని య • త్యంతంబు లాలించుచున్
బనుల న్నేర్పుచుఁ గంటనైన బెదరిం • పంబోక మీ కిచ్చె నొ
య్యన నస్త్రవ్రజమున్ బ్రయోగ ముపసం • హారంబు బోధించె నా
ధనురాచార్యున కాత్మశాంతి యనియో • తత్పుత్త్రు బాధించుటల్.

ఈ మ. ఎర వోటుం బొడసూపకుండునటు ప్ర • త్యేకాభిమానంబునన్
విరతిం జైకొనఁబోక యెంతయు ధను • ర్వేదంబు సాంగంబుగా
సరహస్యంబుగ మీ కెఱుంగ నుపదే • శించి రక్షించె నా
గురుపుత్త్రుం బశువుం బొనర్చినకృత • జ్ఞుల్ మీర లిం కేమనన్.

మ. అనిశంబున్ జనకుండె ధాత్రిపయిఁ బు • త్త్రాకారముం బూని యొ
ప్పు నటంచున్ వచియించు శాస్త్రనివహం • బుల్ సర్వశాస్త్రజ్ఞు లీ
రనఘాత్ముండు మహామహుం డితఁడు పు • త్త్రాకారుఁ డా ద్రోణుఁ డే
మని బంధించితి రింతదైన మదిలో • నాలోచనం బొప్పదే. ౮౫

చ. అటమటమయ్యెడున్ గురున • కర్థశరీరము వీరమాత య

తల్లి కృపి యీ యశ్వత్థామ తల్లి పుత్త్రశోకమునఁ బొందఁగఁ జూచునో
చక్కఁగ నిట్లు పుత్త్రశోకమునఁ బొంద గనలక యీ యున్నది
ప్పటికి సజీవయై కొడుకుఁ గాంచిన నెట్లు భరించుఁ బ్రాణముల్.

క. నిరతముఁ బ్రాణంబులతోఁ । బరిరక్షితుఁ డయిన యితని వధియించిన చో
గురుపుత్త్రకును గురుపత్నికి । నర్యయఁ గఁ బరమాపకారు లగుదు మకటా.

చ. అరయుఁడు నెల్లధర్మముల నక్కట చక్కఁగఁ బూజ్యఁ జేసియుం
గరములు మోడ్చియుం గలుగు కష్టములం బ్రభేదఁ బ్రాపియుఁ విరం
తరమును భక్తిఁ గొల్చు టది ధర్మము గాకిటు లాసురక్రియన్
గురుకులమంత్రియుం గుమిలి క్రుళ్ళి కృశింపఁగఁ జేయు టర్హమే. ౪౬

చ. కొడుకుల నెల్లఁ జంపుకొని కుందుచుఁ గన్నుల నీరు నిండ నే
నుడికెడుమాడ్కి గౌతమి గుణోత్తర యాత్మజుఁ జూచి కాల్చఁగం
గడపెడు తల్లి సాధ్వి కృపి కన్నకుమారుని గాంచి యేమియు
దుఃఖము పొందు పుత్త్రశోకమున మిక్కిలిగ దయ్యుండుఁ గావుతన్. ౪౭

మ. తొలి నాతల్లికి గర్భదుఃఖమును దోడ్తోఁ గూర్చి యే నంటినో
నిలువెల్లన్ దహియింపఁగాఁ గుడుచుచుంటిం దాని నీపుట్టునన్
వల దో వల్లభ! మెట్టిశత్రులకు నైనం బుత్త్రశోకాగ్ని యం
జలిఁ గావించెదఁ గాళులం బడెద నశ్వత్థామ నీడ్వ ల్వ నేఁ. ౪౮

క. ధరణీశులు క్రోధంబునఁ । బరవశులై బ్రాహ్మణులను బాధించిన నా
నరపతుల వంశమంతయుఁ । బరివారముతోడఁ గొల్చుఁ బను దుఃఖాగ్నిన్. ౪౯

వ. అని యివ్విధంబున

మ. పరితాపంబున ధర్మయుక్తములు సంభావ్యంబులున్, సత్యముల్
కరుణాయుక్తములుం బ్రశస్తంబులు న్మహాగంభీరముల్ పూజ్యముల్
పరమశ్లాఘ్యములు న్నుత్తమంబు లన్యర్థాపలంబులు న్వేదంబులుం
బరమార్థంబులు నైన సద్వచనముల్ పాంచాలి పల్కె న్వడిన్.

వ. ధర్మజ విజయ నకుల సహదేవులును వాసుదేవుండును మఱియుం గల స్త్రీపురుషు లెల్లరు నాకర్ణించి మేలు మే లని యంత భీమసేనుండు సమ్మతింపక యి ట్లనియె. ౫౦

ఉ. ఇమ్మెయి నెంత వేడినను ద్రుపదసంభవ పల్కినపల్కు మేటిగ
ర్వమ్మున నీ కులాధము ధృతం బాడఁగ నేదనక నెట్లొంత లా
భ మ్మది లోకముం దిననే బాలుర నిద్దురపోవుచున్న వ్య
ర్థమ్ముగఁ ద్రుంచినాఁడు చెడు ద్రౌహ్యుని ద్రుంచుట నాదు ధర్మమున్. ౫౧

వ. అని కాయంబున యిట్టి దనిపించుఁ బల్కుచున్న సంగ్రాంతిస్థిరవాక్యంబు లాలించి వారికి ద్రౌపదీ భీమసేనుల వచనంబులుం దంత
సంక్రందననందనుం జూచి

— * అర్జునుఁ డశ్వత్థామను బరాభవించుట *—

శా. అత్యాచారియు నాతతాయి యగుటన్ • హత్యార్హుఁడున్ బ్రాహ్మణా
పత్యంబౌట నవధ్యుఁడున్ సమముగా • భాషింతు నీరెండు మ
త్ప్రోక్తాద్యిష్టపథంబు నీప్రతినయుం • బాంచాలివాక్యంబు మా
రుత్యుక్తుల్ నెఱవేఱునట్లుగఁ గ్రియా•రూఢిం బ్రవర్తింపుమా! ౫౩-౫౪

౬౫ మ. అని యీచందమునన్ సరోజనయనుం•డాజ్ఞప్తిఁ గావింపఁగా
విని భావజ్ఞుఁడుగాన నాతనిమనో•భిప్రాయమున్ సర్వమున్
గని ఖడ్గంబునఁ బార్థుఁ డంతటఁ గడం•కం గేశపాశంబుతోఁ
గొనియెన్ ద్రోణిశిరోమణిన్ విపులత•ద్గూఢార్థచింతామణిన్ ౫౫

క. కొని యట్లు మణిని భూసురుఁ।డనియునుదనగురుకుమారుఁ•డనియునుహృదయం
బునఁ గరుణించుచుఁ ద్రుంపక। వెనువెంటనె యరిగి కట్లు విప్పి కడంకన్ ౫౬

గీ. బాలహత్యచేతఁ•బ్రతిహతతేజుఁడై।మణిని గోలుపోయి • మఱియు నిహత
తేజుఁడైనగురుత•నూజుని శిబిరంబు।నుండి తఱిమె ఫాల్గు•నుండు నపుడు

గీ. తలగొఱిగుటొండె ద్రవ్యము•నొలుచుటొండె।నింటనుండితఱుముటొండె•యింతెగాని
బ్రహ్మబంధుని ద్రుంచుట•పాడిగాదు।ధరణినాథున కిట్లు శా•స్త్రము వచించు ౫౭

౨౦ క. కృద్ధుఁ డగుపార్థుచే నటు। బద్ధుండై కృత్త•కేశ•పాశుఁడు హృతశో
త్యుద్ధతమణియు నగుచు నశ్వత్థామ విషాదభరిత•భావముతోడన్.

క. అరిగె నవమానితుండై । కరము విచారమున నింత•కన్నని కెందుం
బరిభవము సంభవించెడు? । మరణంబే యుత్తమంబు•మానధనులకున్ ౫౯

వ. అట్లశ్వత్థామ యేగినవెనుకఁ గ్రమ్మఱ పుత్రశోకం బెల్లరం గ్రమ్ముకొనిన దుఃఖిం
చుచుఁ బాండవేయు లంత ద్రౌపదీ సహితులై మృతులైనతమవారి కెల్లరకుం
దహనాదికృత్యంబులు నిర్వర్తించిరని పలికి సూతుండు వెండియు ని ట్లనియె.

ఏ వ య ధ్యా య ము.

కం. పాండుతనయు లంతట నట।నుండి కదలి ప్రేతరూప•మొందుటఁ దమకుం
బిండోదకములఁ గోరుచు।నుండెడుజ్ఞాతులకు నట్ల•యొసఁగెదుమతితోన్ ౧

మ. పరమాత్ముం డగుదేవకీసుతునితోఁ • బాంచాలిమున్నౌ సతీ
పరివారంబులతో [illegible] బంధుప్రియౌఘంబుతో
వరుసన్ వెల్వడి యేగి రంతఁ గరుణా•భాస్వన్ని [illegible]గన్
సరసోత్తుంగతరంగకున్ దురితశీ•తాంచంగకున్ గంగకున్.

మ. తమకై ప్రాణము లీగి యేగినమహా•[illegible]ప్రభావంతులన్
విమలస్వాంతులు నైనబంధుగులకై • [illegible]రఁ జింతించి చి
త్తములన్ వెండియుఁ బాండుపుత్త్రు లిచటన్ • ధ[illegible]
గ్రమతోన్ బిండములుం దిలోదకము లొ•రంగూర్చి [illegible].

మ. హరిపాదాబ్జరజఃపవిత్రమగుచున్ ♦ హర్షోంది యత్రాంతమున్
గరముం బావనతం బరంగెడుమహా♦గంగాప్రవాహంబునన్
గురుపాపంబులు రూపుమాసిచనఁ గ్రుం♦కుల్ వెట్టి శుద్ధిం గనన్
బరివేష్టించి తటంబునందు నొకచోఁ ♦ బద్మాక్షుఁ డవ్వారితోన్ ౨-౩

క. సుతశోకంబునఁ జిత్త|స్థితిఁ గోల్పడి యడలుద్రావ♦దిని గాంధారీ
ధృతరాష్ట్రులఁ గుంతిని గని|దితిజాంతకుఁ డంత వగపుఁ ♦ దీర్చుచుఁ బలికెన్.౩-౪

ఉ. సర్వము మీ రెఱుంగుదు రశేజ|సము నెందును మారులేక యీ
యుర్వర నెల్లప్రాణులకు ♦ నోలి ఘటించుచు జన్మమృత్యువుల్
పర్వుచునుండు కాలముస్వ♦భావము యిట్టిది చన్నవారికై
యార్వఁగ నేల మీకు మన♦కందఱి కిందుఁ దిరంబె? యెప్పుడున్.

క. అని వారల కీవిధమున|వనజాక్షుడు మునులుఁ దా[illegible]
త్వనవాక్యంబులచే నొ|య్యన నంతశ్శోక మెల్ల నడఁగించెఁ గృప[illegible]

సీ. కొలువునఁ బాంచాలి♦కొప్పుఁ దాకినయప్డె, విగతాయువులను గా♦వించినాఁడు
కలన సుయోధనా♦దులను వృకోదరా,దుల నిమిత్తములుగాఁ ♦ దునిమినాఁడు
కల్లజూదంబునఁ♦గైకొన్నఁ బోనీక, తిరిగి రాజ్యంబు సా♦ధించినాఁడు
పరమభక్తుండయి♦పరఁగుధర్మజునకు, మెచ్చి సామ్రాజ్యము ♦ నిచ్చినాఁడు

గీ. ఎట్టిలోపంబు గల్గఁగానీక యశ్వ,మేధములు మూఁడు జేయించి♦మించి యతనికి
యశము నమరేంద్రయశమునా♦నఖిలజగము|లందు వ్యాపింపఁ జేసినాఁ♦డచ్యుతుండు.

వ. ఇట్లు సర్వకార్యవిజయంబు సంపాదించి ౭

సీ. నినుఁ బాయఁజాల నై♦నను సేమముగఁ బోయి,రమ్మనియమసూతి♦సమ్మతింప
నత్యంతభక్తి సా♦త్యకియు నుద్ధవుఁడును, బలఁగమ్ముతోఁ దన్నుఁ♦గొలిచిరాఁగఁ
దను బాసి వెనుకకుఁ♦జనలేక చనలేక,యర్జునాద్యులు దూర ♦ మరుగుదేరఁ
దనపూజలకు మెచ్చి ♦ ధర్మజ్ఞులైనవ్యా,సాద్యులు శ్రుతిపూజ ♦ లందఁ జేయ

గీ. ద్వారకాపురమున కేగ♦దలఁపుతోడఁ|గాంచనస్యందనం బధి♦ష్ఠించునపుడు
తనరథము వెంబడించి య♦త్యంతభయము|గదుర నేతెంచు నుత్తరం♦గాంచె శౌరి ౭-౮

—* భగవంతుఁ డుత్తరాగర్భమును రక్షించుట *—

క. ఉత్తరయుఁ దత్తరించుచుఁ|గుత్తుక గద్గదరవంబు ♦ గొనసాగఁగ స్వా
యత్త మొనరించి యెట్లో|చిత్తంబును విన్నవించె ♦ శ్రీకృష్ణునకున్.

క. రక్షింపుము రక్షింపు ము|పేక్షించితి నీదుకరుణ ♦ నిత్తఱి నా కే
రక్షకులు లేరు సరసీ|జేక్షణ!నాదిక్కుఁ జూడవే శరణంటిన్

క. నను గన్నతండ్రి కృష్ణా|నినుగా కేవేల్పు నెఱుఁగ ♦ నిజముగ నన్నున్
మనిచిన మానిన నీపద|వనజంబులె దిక్కు నాకు, ♦ వదలకు నన్నున్.

ఉ. నీదయ నమ్మి వచ్చితిని ♦ నిక్కము నే కొకదిక్కు లేదు దే

వాదుల కాదిదేవుఁడ వ♦నంతుఁడ వీయఖిలప్రపంచముం
బాదుగ నిల్పఁ గూల్పఁ జలు♦పం దొలికారణమౌదు వీవు నీ
కేది యెఱుంగరాని దెపుడు ♦ నెందు గ్రహించెద వెట్టిసూక్ష్మముల్.
చ. జగములయందు నెల్లరును ♦ జన్మజరామరణాదిరూపభీ
తిఁ గలఁగి వేసటం బడి ప♦దింబదిఁ జిక్కుచునుందు రట్టివా
రిఁగఁ దలపోయ మృత్యుభయ ♦ మెట్లు హరించెద రీ వొకండవే
తగుదువు నిర్భయుండవయి ♦ తండ్రి! ననుం గృపఁజూచి కావవే.
౭౧ శా. నాకై వచ్చెడుఁ జూడుచూడు మిదిగో ♦ నాతండ్రి నాతండ్రి హా
హా కాలానలమట్లు మండెడు భయం ♦ బౌ నయ్యయో యెంతయు
గ్రాకారంబిదె యీశరంబునకు ల♦క్ష్యంబయ్యె నో కృష్ణ! కృ
ష్ణా! కృష్ణా! నను జంపుఁగాక యుదరం♦బైనం గటాక్షింపవే. ౧౦
చ. అని యిటు లేడ్చుచుం బలుకు♦నప్పలుకుల్ విని నిశ్చయించెఁ గ్ర
క్కున భువనం బపాండవము♦గా దురితాత్ముఁడు ద్రోణనందనుం
డనయునకుర్వగర్వమున ♦ నేసినబ్రహ్మశిరం బటంచు నె
మ్మనమున దీనవత్సలుఁడు ♦ మాధవుఁ డొక్కనిమేషమాత్రలోన్. ౧౧
వ. పదంపడి తమ కభిముఖంబుగా వచ్చుచున్న బాణపంచకంబును గాంచి భయభ్రాం
తులై పాండవేయులు కరంబులం బ్రతిశరంబులం బూని రంత. ౧౨
ఉ. చక్రధరుండు పాండవు ల♦జస్రము వే ఱొకదిక్కులేనిని
ర్వక్రమనస్కు లట్లు పడు♦పాట్లు గనుంగొని జాలిఁ జెందుచున్
విక్రమ మొప్ప ద్రోణిశరభేదనముం బొనరింపఁ బంపెఁ దాఁ
జక్రము నిర్జితారిజన♦చక్రముఁ బోషితదేవశక్రమున్. ౧౩
గీ. పంపుటయును మింటఁ♦బలుమంట లెగయ జాజ్వల్యమానమగుచుఁ♦జక్ర మపుడు
ద్రోణసుతుశరములఁ ♦ దుత్తునియ లొనర్చి ప్రాణదాన మొసఁగెఁ♦బాండవులకు.
సీ. తనయంద భారమం♦తయు వైచునెడల యోగక్షేమములఁ బూని♦కాచువాఁడు
సచరాచరం బైన♦జగమునందు నిరంతరము నంతరాత్మయై ♦ యమరువాఁడు
కరవస్తాద్భుత ప్రభా♦వమున లోనం బ్రవేశించి సర్వమును ధ♦రించువాఁడు
సూక్ష్మాతిసూక్ష్మ[illegible] జక్కఁగాఁ గ[illegible]పునఁ గాంచువాఁడు
గీ. నగుట శ్రీకృష్ణపరమాత్ముఁ♦డపుడు గరుణఁ జేసి[illegible]వంశమభివృద్ధిఁ♦జెందఁ జేయఁ
దాన యుత్తరగర్భము♦లోనఁ జొచ్చి యస్త్రమున నొవ్వకుండున[illegible]వధిం[illegible]. ౧౪
గీ. విలయకాలవహ్ని♦వలె దుర్నిరీక్ష్యమై[illegible] బ్రహ్మశిరముఁ ♦ దునిమి[illegible]
కాచె నపుడు పడఁతి♦గర్భంబు[illegible]ర్దర్శనంబు హరిసు♦[illegible]
౭౨ చ. అరయఁ బ్రతిక్రియారహిత♦మయ్యు నమోఘము[illegible]
బరఁగఁగనయ్యె బ్రహ్మశిర ♦ మయ్యెడ నా[illegible]

యురువిలయోజ్జ్వలజ్జ్వలన♦మో యన మంటలఁ గ్రక్కుచుం గడుం
బరుసన నేగుదెంచుభగ♦వానునిదివ్యసుదర్శనంబునన్ ౧౫

మ. అమితాశ్చర్యమయుండు మాధవుఁడు క♦ర్మాయత్తమైయొప్పుదే
హమునం బొందక నిర్మలుండయి స్వకీ♦యాశ్చర్యశక్తిం బ్రపం
చము సర్వంబు సృజించుఁ బెంచు నడఁచున్ ♦ జక్రంబుచే బ్రాహ్మణా
స్త్రముఁ దానట్లు శమింపఁజేయు టొకయా♦శ్చర్యంబె చింతింపఁగన్. ౧౬

23 వ. అట్లు తీవ్రమైన బ్రహ్మాస్త్రంబునుండి విముక్తింగాంచినకొడుకులుం
గోడలుం దోడురా గమనోన్ముఖుండైయున్న పుండరీకాక్షుం జేర నరిగి కుంతీదేవి
యత్యంతభక్తిభావంబు దీపింప నిట్లనియె ౧౭

౨౪ చ. ఎవఁడు ప్రపంచమంతయు సృ♦జించి భరించి హరించుచుండునో
యెవఁడు ప్రధానతత్త్వమున ♦ కెంతయు వేఱుగ నొప్పుచుండునో
యెవఁడు సమస్తభూతముల ♦ కీశ్వరుఁడై యలరారుచుండునో
ప్రవిమలదివ్యరూపుఁ డగు♦వానికి నీ కివె మ్రొక్కు లచ్యుతా! ౧౮

౨౫ చ. వెలుపల లోపల న్నిలిచి♦వెల్గుచు సర్వము నిర్వహించుచున్
దెలియఁగ వీలుగాక తెర♦తీరున నుండెడుమాయమాటునం
జెలఁగుచు భక్తియోగమున ♦ సేవయొనర్పనివారియింద్రియం
బులకును గానరా కెపుడుఁ ♦ బొల్చెడునీ కివె మ్రొక్కు లచ్యుతా!

౨౬ చ. వివిధము లావికారముల ♦ వీడ్వడఁబోవక మాయమాటునన్
దవిలి శుభావతారములఁ ♦ దాల్చుచు నాట్యకళానుకూలవే
షవిలసనాథుఁడైననటు♦చందమునన్ సతతంబు నజ్ఞమా
నవుల కగోచరుండయి త♦నర్చెడునీ కివె మ్రొక్కు లచ్యుతా! ౧౯

ఉ. మన్ననసేయుచున్ భవద♦మానుషరూపము నిర్మలాత్ములై
యనయముఁ గొల్చునప్పరమహంసలభక్తికి గోచరుండవై
తనరెడునిన్ను సర్వశుభ♦దాయకుఁ జ్ఞానబలంబు లేనియ
గనలము చింతదీర నెటు ♦ గన్గొన నేర్తుము భక్తి నచ్యుతా! ౨౦

చ. నటనకలానుకూల మగు♦నామము రూపముఁ దాల్చి వానిచే
నటులని నటుండుచుఁ జెప్పఁబడు ♦ నీయవతారముఁ దాల్చియున్ననీ
వటులని నిర్ణయింపఁబడుదు ♦ వాత్మ నెఱుంగుదు వానిమాత్రమే
యిట నటులాటలాడెదవు ♦ నేనవిరామ నిను గూర్చి యచ్యుతా! ౨౧

ఉ. పొందుగఁ గృష్ణుఁ డచ్యుతుఁ మునిపుంగవు లిట్లు పల్కఁ జెల్వ నా
నందము తోడ దేవకికి ♦ నందనుఁడయ్యు యశోదకుట్టఁడై
మందను సంచరించుచు ను♦దారవిలాసము లొప్పువానిఁ గో
విందుఁ డనంగ దలిర్చుజన♦విశ్రుతు నిన్ను భజింతు నచ్యుతా!

ఉ. పంకజ మొప్పు నాభియును ♦ బంకజమాలలఁ గ్రాలు వక్షమున్
బంకజపత్రతుల్యమయి ♦ భాసిలుచుండెడు నేత్రయుగ్మముం
బంకజసన్నిభంబు లగు ♦ పాదములుం గలనిన్ను నాదు హృ
త్పంకము బాసిపోవుటకుఁ ♦ బల్మరు నేఁ బ్రణుతింతు నచ్యుతా! ౨౨

చ. ప్రకృతివిలక్షణుండవయి ♦ వర్తిలుచుందువు గాన నీవు నీ
యకలుషనిత్యదివ్యపర ♦ మాద్భుతమైన స్వభావ మెల్లఁ బా
యక యవతారకాలముల ♦ యందును లోకములోన నెంతయుం
బ్రకటనఁ జేయుచుండెద వ ♦ మానుషధర్మము లెల్ల నచ్యుతా! ౨౩

౭౭ చ. ఖలుఁ డరిసట్టి తన్ను జిర ♦ కాలముఁ గంసుఁడు హింసపెట్టఁగా
వలదురు దేవకిన్ గరుణ ♦ వర్తిలఁగా విడిపించి ప్రోచిన
ట్టులు సుతసంయుతంబుగఁ గ ♦ డుంగడు వత్సలతం బ్రభుండవై
కలఁచు విపత్పరంపరలఁ ♦ గ్రాఁచి ననుం దగఁ గాచి తచ్యుతా!

౭౮ చ. అడరక కాలకూట మని ♦ లాత్మజు నన్నమునందుఁ బెట్టిన
ప్పుడు జతుగేహమం దనల ♦ ముం దగిలించెడు నప్డు దుర్గతిన్
వడివడి రక్కసుల్ బయికి ♦ వచ్చెడు నప్పుడు వల్వ లూడ్చిన
ప్పుడు వనులందుఁ గష్టములఁ ♦ బొందెడు నప్పుడు గాచి తచ్యుతా! ౨౪

౭౯ చ. విడువక యుద్ధయుద్ధమున ♦ వీరులు పైఁబడి నేగు డెంచి మిం
చెడు గరువమ్మునం జెవులు ♦ చిల్లులువోవఁగ సింహనాద మే
ర్పడ నొనరించుచున్ వివిధ ♦ బాణపరంపర లేయుచుండిన
ప్పుడు మముఁ బ్రోచి తీవు సిగ ♦ పూవును వాడక యుండ నచ్యుతా!

౮౦ చ. కొడుకుల బిడ్డలం దగిలి ♦ క్రూరుడు వాసురుభంగి ద్రోణి య
ట్లడరఁగఁ ద్రుంచి యంతటను ♦ గంతటనేనియు దుష్టచిత్తుఁడై
పుడమి యపాండవం బగుట ♦ బుద్ధిఁ దలంచుచు బ్రహ్మశాస్త్రమున్
విడిచెడు నప్పుడుం గరుణ ♦ వీడక ప్రోచితి మమ్ము నచ్యుతా!

చ. కలుషభవంబు వెండియును ♦ గల్గఁగ నీయని నీదు దర్శనం
బలవడుచుండు నేని యశ ♦ యంబును మాకు విపత్పరంపరల్
దలకొనుఁగాక నీవు దయ ♦ దాల్చిన వానిని బాపుచుందుగా
కెలమి నుతింతుఁగాక సక ♦ లేశ్వర నిన్నిటు లెప్డు దచ్యుతా! ౨౯

చ. ధనము నఖండవిద్యయును ♦ ధన్యకులప్రభవంబు గల్గుటన్
మనుజుఁ డఖర్వగర్వమున ♦ మత్తిలి స్వాత్మపరాత్మతత్త్వముం
గనుఁగొనలేక యుప్డు గత ♦ కాముల కైతగ గోచరుండవౌ
నిను భగవానుఁగాఁ బలుక ♦ నేర్చుట కెట్లగు నర్హుఁ డచ్యుతా! ౩౦

౮౧ ఉ. కామము లేనివారు నిను ♦ గాంత్రు గుణత్రయవృత్తి హీనయ

క్కామముఁ గ్రోధముఁ మొదలుగా నరిషట్క మెఱుంగ వెన్నఁడు
ద్దామమదూర్మిశూన్యుఁడ వుదారనిజానుభవైకసంస్ఫుర
ద్భూమివి మోక్షదాతవుసుముక్కెద నీ కిదె భక్తి నచ్యుతా.

౮౦ ఉ. పోలఁగ నాదియుం దుదియుఁబూనఁగఁబోక సమప్రవృత్తితో
నోలిఁ బరస్పరంబుఁ గలహాదయముం బొనరించు చెల్లభూ
తాలికి బ్రహ్మరుద్రమరుదాదుల లోఁ గొని సాగుచుండున
క్కాలము నీశరీరముగఁ గాంచెద నెమ్మనమందు నచ్యుతా! ౨౮

౮౧ ఉ. ప్రీతి మనుష్య నీ వనుకరించుచునుందువు నీదులీలలన్
జేతమునందు నెవ్వఁడును జిత్ర మొకింత యెఱుంగ లేఁడు నీ
కేతఱి ద్వేష్యుఁడుం బ్రియుఁడు నెవ్వఁడు నుండఁ డనుగ్రహంబుగా
నై తగి నీదునిగ్రహము నంతమునన్ శుభ మిచ్చు నచ్యుతా! ౨౯

ఉ. భూరిమదంబునం దనరుపూతనయున్ శకటాసురుండు జా
ణూరుఁడు ముష్టికాసురుఁడునున్ యమళార్జునకంసకేశులుం
బోరున నీవు గూల్పఁ దనువుం ద్యజియించి విముక్తిఁ గాంచరే
యారయఁ బక్షపాత మిసుమంతయు నీమది లేద యచ్యుతా!

చ. విషయములందు మున్గి నినువీడినవారును భక్తులైనపూ
రుషులును సంతతంబు నొకరూప తలంపఁగ నీకు నీమతిన్
విషమమటంచు మించి పలవించుచునుందురుబుద్ధిబుద్ధియే
విషమముసుమ్ము సత్య మిఁక వేయి వచింపఁగ నేటి కచ్యుతా.

౮౨ చ. చలమునఁ గర్మచేఁ గలుగుజన్మము లేక యనాదికర్మసం
కలనసమాప్తబుద్ధికృతకర్మము లే కఖిలాంతరాత్మవై
యలరుచుఁ దిర్యగోఘములయందు మునీంద్రులయందు ధర్మని
శ్చలు లగుమర్త్యులందు జలజంతువులందు జనింతు వచ్యుతా.

చ. ధరణిమహాభరం బుడుప ధర్మము నిల్పఁగ దుష్టచిత్తులం
బొరిగొన శిష్టులన్ మనుపఁ బుట్టువు నందుచు నప్పుడప్పు డీ
వరుదుగఁ జేయుకర్మ మది యంతయు నైజముగాదు లోకముం
గరముఁ దరింపఁజేయు ననుకారముమాత్రమెగాని యచ్యుతా! ౩౦

ఉ. అమ్మ యశోద నీదుడుకు లారసి కట్టఁగఁ ద్రాడుఁ గొన్న బా
ష్పమ్ముల నంజనమ్ము గలువమ్ముగఁ జేతుల సోఁకి నుల్మకొం
చు మ్మొగ మెంతయుం బెదరుచూపుల మిత్తికి భీతిఁ గొల్పునీ
వమ్మెయి భీతి నొందినటు లాడుట మోహముఁ గూర్చు నచ్యుతా! ౩౧

౮౩ చ. మలయమహామహీధరసమంచితకీర్తి దిగంతరంబులన్
బొలయఁగ జేయుచందనముపోల్కి నజుండవునయ్యు నీవు ని

ర్మలమతియుఁ స్వభక్తుఁడును♦మాన్యుఁడు నాయదుకీర్తి యంతటన్
వెలయఁగఁజేయఁ బుట్టి తని♦వేడ్క వచింతురు గొంద ఱచ్యుతా! 3౨

ఉ. నీచులు దుష్టచిత్తు లవి♦నీతులు క్రూరులు నాసురారులన్
బీచమడంప భక్తులకుఁ ♦ బ్రీతి నిడన్ వసుదేవదేవకీ
యాచితుఁడై పురాభవము♦నం దిటు కృష్ణుఁ డనన్ ధరిత్రిపై
గోచరుఁ డయ్యెనంచు నిను ♦ గొందఱు పల్కుచునుందు రచ్యుతా! 33

చ. సరసిజసంభవాదిసుర♦సంఘము సంస్తుతు లాచరింప సా
గరగతనౌకభారమును ♦ గ్రక్కున డింపెడురీతి దుర్భర
స్థిరతరభూరిణీభరము ♦ దింపగఁ నెమ్మది నెంచి యీగతిం
బరమకృపన్ జనించితని♦పల్కుచునుందురు గొంద ఱచ్యుతా! 3౪

ఉ. జ్ఞానము లేమి దుర్విషయ♦సౌఖ్యముఁ గోరుచు బాధఁజెందు చ
న్యానభవాంబుధి న్మునుఁగు♦చున్నమనుష్యులు నీచరిత్రముల్
వీనుల నాలకింపఁ గడు♦వేడుకఁ గూర్చు భవత్స్వరూపమున్
ధ్యానమొనర్పఁ బుట్టి తని ♦ యందురు విజ్ఞులు గొంద ఱచ్యుతా! 3౫

చ. అనయము నీచరిత్రముల♦నన్యులచే విని చెప్పి యొల్లరుం
దనివిసనంగ గానము నో♦నర్చి స్మరించి నుతించి ధన్యులౌ
ననఘులె చూడఁజాలుదు రు♦దంచితసంసరణోరుపాశబం
ధనములఁ ద్రెంచునీయడుగుఁ♦దమ్ముల నన్యులు చాల రచ్యుతా! 3౬

చ. అనఘము నీపదాంబుజము♦కన్నను బ్రాప్యము బ్రాపకంబు లే
దని భజియించి దుఃఖముల♦నన్నియుఁ బోకడఁబెట్టి యంతకున్
నిను మది నమ్మికొన్నమను ♦ నీశ్రితులన్ సఖులన్ ద్యజించి పో
మన మొనరింతె స్వార్థమున ♦ మక్కువ యుండునె నీకు నచ్యుతా 3౭

చ. కనుఁగొన జీవదర్శనము ♦ గల్గకయుండిన నింద్రియంబు లె
ట్లనిశము నిల్చు నట్ల విను♦యాదవ! లేమును నీదుదివ్యద
ర్శనము లభింపకున్న నవ♦శస్థితి నిల్తుము సుంతసేయలే
మనసినసామరూపముల ♦ నెంతటివారము నిక్క మచ్యుతా! 3౮

చ. సలలితమౌ [illegible] ♦ సర్వవిలక్షణలక్షణంబులై
యలరెడునీపదాబ్జముల ♦ నంకితమై తనరారుపప్పుడే
కలకలలాడుఁగాని తృటి♦కాలము నీ వెడఁబాసి యేగినన్
వెలవెలఁబోవు నీధరణి ♦ నెంజలిఁ గూడి[illegible]ట్టు లచ్యుతా! 3౯

చ. ప్రణతశుభప్రదంబులయి ♦ భాసిలుచుం[illegible]దునీకటాక్షవీ
క్షణములచేతనే సఫల♦సస్యములున్ సుమవల్లులోషధీ
గణములుఁ బూవుఁదోటలును ♦ గట్లును వాహినులుం దలిర్ప భూ

రణి యిది మాకుఁ గోర్కి సుక♦రం బొనరించుచునుండు నచ్యుతా! ౮౦

మ. అమలమనీష సర్వమున ♦ కాత్మవు సర్వనియామకుండ వీ
వమరెడు నాకుఁ బాండవుల♦యందును యాదవులందు దేహమం
దు మమత గాఢమై తొలఁగఁ♦ద్రోసిన వీడక, యుట్టిస్నేహపా
శము మొదలంటఁ గోయు మిఁక ♦ స్వాంతము దేటకొనంగ నచ్యుతా! ౮౧

చ. పెనఁగిన స్నేహపాశమును ♦ భిన్నముఁ జేసిన నన్నులందు నా
మనము చొరంగఁబోక సుకు♦మారమనోహరనిత్యనిర్మల
ప్రణతపవిత్రమై తగుభ♦వత్పదపద్మమునంద సొచ్చి య
వ్వననిధియందుఁ జొచ్చుసుర♦వాహినివోలె సుఖించు నచ్యుతా! ౮౨

చ. పరమపవిత్ర! దుష్టనర♦పాలకులాటవివీతిహోత్ర! భా
స్వరతరశౌర్య! గోద్విజసు♦పర్వమహార్తిహరావతార! సు
స్థిరకరుణాంబుధీ! యఖిల♦దేశిక! యోగిజనైకవల్లభా!
నరసఖ కృష్ణకృష్ణ యదు♦నాయక నీకిదె మ్రొక్కు లచ్యుతా! ౮౩

వ. అని యిట్లు కుంజుళంబులును మధురంబులు నైన వాక్యంబులఁ గుంతీదేవి తన మహత్త్వంబును బ్రస్తుతించినం గని వాసుదేవుండు మాయాత్మకమైననిజైశ్వర్యశక్తిం జేసి మోహజనకంబుగా మందస్మితంబుఁ గావించి పృథాద్యంగనాసమూహంబు నూఱడించి ప్రయాణాభిరామంబుఁ గాంక్షించుధర్మజువాక్యంబున కను మతించి క్రమ్మఱ హస్తినాపురిం బ్రవేశించి సకలజనంబులుం దనవిదీర దవదివ్యమంగళవిగ్రహంబును సందర్శించి ధన్యత్వంబు గ్రహింపఁ దత్సౌహృదంబునం జేసి కొన్ని వాసరంబు లట నివసించె నంత ౮౪-౮౫

ఉ. ఆదివసంబులందుఁ బృథ♦మాహాత్మ్యము తత్త్వ మెఱింగియున్న వ్యా
సాదిమహామునీశ్వరులు♦ నచ్యుతచేష్టితుఁడైనకృష్ణుఁడున్
సాదరబుద్ధిఁ జెప్పఁ బలి♦తిహాసములన్ వినిపించి పుత్త్రమి
త్రాదివధాతిఖిన్ను ని♦జాత్మజుఁ దేర్పఁగఁ దీర్పలేకపోయిరా ౮౬

గీ. ఇట్లు లితిహాసముల నెవ్వ♦రెంత చెప్పి! చందములఁ జెప్పినను ధర్మ♦నందనుండు
బంధువధసంజనితదుఃఖ♦భరము చేత! నిట్టి దని తాలఁగలిగి దా♦నెఱుఁగకుండె.

ఉ. ఆలములోన నట్లు దనకై సకలంబుఁ బరిత్యజించి చు
ట్టాలును మిత్రులున్ గురులు♦ నాప్తులు భృత్యులుఁ బుత్త్రులెల్లరుం
గూలుట యెంచి మాటికిని ♦ గుందుచుఁ బైకొన స్నేహమోహముల్
తాలిమిదూలి యజ్ఞునివి♦ధంబున ధర్మతనూజుఁ డిట్లనున్. ౮౭

ఉ. పాపుఁడ బాలఘాతకుఁడ♦ బంధువినాశకుఁడన్ దురాత్ముఁడన్
గోపనుఁడన్ ఖలుండ నతి♦కుత్సితుఁడన్ జలితుండ భృత్యసం
తాపకుఁడన్ గులాంతకుఁడ♦ దర్పితచిత్తుఁడ నాతతాయి నా

పాపముఁ బాప నేనరక • బాధలుఁ జాలవు చాల వక్కటా.

చ. తనయులఁ బాపి తల్లులను • దాఁగ మొనర్పఁగఁ జేసి మిత్రులం
జనుచు నొనర్చి పెద్దలకు • ద్రోహముఁ గూర్చి సతుల్ సుతుల్ హితుల్
కనులను నిండ బాష్పములు • కాల్వలు గట్టఁగ బోరుబోరునన్
నను శపియించుచుం బొగుల • నాశ మొనర్చితి నెల్లవారలన్. ౪౮

ఉ. అక్కట యెట్టినిర్భయుఁడ • నన్యుల ధన్యుల లోకమాన్యులన్
గ్రుక్కలు నక్కలుం గుడువఁ • గూలినయాచెడుమేను నిట్లు పెం
పెక్కఁగఁ జేయ లోభినయి • యిట్టి యసంఖ్యచమూసమూహముం
గ్రక్కునఁ గూలఁ జేసితిని • గాంచుఁడు నాదగుమాఢ్య మెట్టిదో?
బాలుర బ్రాహ్మణోత్తముల • బంధుల జ్ఞాతుల మిత్రులం దనా
జాలిని సోదరవ్రజము • నాప్తసమూహము నార్యవర్గముం
గూలఁగఁ జేసినాఁడఁ గదఁ • గ్రూరుఁడ మత్తుఁడ నింక జన్మముల్
వేలకు వేలు దాల్చినను • పీడ నన్నియాదుర్గతంబు నన్నయో. ౪౯

ఉ. చిత్తము సత్త్వమార్గమునఁ • జెందఁగ నీయక యొందుఁ జూడ కు
న్మత్తుఁడనై మహాగ్రహమునన్ • సేవమె తి దయారసంబు నా
నే తత్త నెట్టిదో యెఱుఁగ • కెలరఁ గొంతులు గోసె యక్కటా
నెత్తురుకూడు నాకడుపు • నిండఁగ జుర్రితి రాక్షసుండనై.

వ. అని విచారించి వెండియు.

౫౦ చ. చలమున ధర్మయుద్ధమున • శత్రులఁ ద్రుంచుట పాడియౌ మహీ
తలపతి కంచు నెన్నియొ విధంబులఁ జెప్పెద రట్లు పాడియౌఁ
దలపఁగ ధర్మయుద్ధమునఁ • దారొక్కనుట్రోయముక్షన్న గొంతుకో
తలను లభించునుత్తమము • తదయు నెక్కుడటంచు నెంచెదన్.

చ. జనులను వేచుశాత్రవుని • జరిపినఁ బాపము లేక యుండుఁగా
కెనసి సుయోధనుండు ప్రజ • నెంతయుఁ జక్కఁగ నేలుచుండఁగా
దునిమితి రాజలోభమున • దుష్టుఁడనై యతినిర్దయుండనై
మునుకొని యమ్మహాత్ము నను • ముంచు కలంపక యెట్లు మానెదున్.

౫౧ చ. పురుషులఁ జంపుటొక్కటని • బుద్ధిఁ దలంచిన వారి చావుచే
నిరతముఁ గుందు కాంతలకు • నే నొనరించిన ద్రోహ మక్కటా
కరము గృహస్థుసేయఁదగు • కర్మములన్నియు నాచరించినన్
నరకములందుఁ గష్టము ల • నారతముం గుడిపింపకుండునే.

చ. ఎఱిఁగి యెఱింగి యంగనల • కే నటు చేసిన ద్రోహమునతయుం
దఱుఁగని పెక్కుబాధలను • దార్చి చిరమ్ముఁ గలంచుఁగాక యి
త్తెఱఁగున నల్పకాలమున • దీర్పఁగనైన గృహస్థకర్మలం

గలిగి చెందు నాశనముఁ ♦ గాంచు సమూలముగాఁ దలంచినన్.
౨౬ చ. తిరముగఁ బంకిలంబయిన♦దేహము పంకిల మైననీట, ము
మ్మర మగుమద్యభాండ మది ♦ మద్యమునన్, శుచిగానియట్లు లీ
ధరఁ బశుమారణాఘసహి♦తం బగుయాగకలాపకర్మచే
గురుహితబంధువర్గమును ♦ గూల్చినపాపము బాయకుండెడిన్. ౫౨

౯ వ యధ్యాయము.

—* ధర్మరాజు భీష్మునొద్ద కరుగుట *—

వ. అని యివ్విధంబునం బ్రజాద్రోహంబునకు విచారించుచు నన్యులయుపదేశవా
క్యంబుల నాత్మశాంతిం బడయఁజాలక చింతాదోధూయమానాంతరంగుఁ డైయంత. ౧
గీ. ధర్మపుత్త్రుఁడు స్వర్గీయ♦ధర్మములను।గలవిధంబున నెఱుఁగఁగాఁ♦దలఁచి యుద్ధ
మునఁ గురుక్షేత్రపతితుఁ డైతనరుభీష్ముఁ।బరమధర్మజ్ఞు దర్శింపఁ♦బయనమయ్యె.
గీ. అట్టు లగ్రజుఁడు ప్రయాణ♦మైనఁ గని మ।హాశ్వములతోడ హేమభూ♦షాళితోడఁ
దనరురథము లధిష్ఠించి♦తమ్ము లెల్ల।రంత వెడలి రమ్మహనీయు♦ననుసరించి. ౨
క. అది చూచి వ్యాసధౌమ్యులు।మొదలుగ వెడలిరి సమస్త♦భూమీసురు ల
య్యెదనునఁ గ్రీడియుఁ దానును।ముదమున రథమెక్కి వచ్చె♦మురమర్దనుఁడున్. ౨-౩
గీ. అఖిలపరివారపరివృతుం♦డగుచు నవ్వి।ధమునఁ బ్రస్థితుఁ డై ధర్మ♦తనయుఁ డపుడు
యక్షపరివేష్టితుండయి♦యలరునక్క।బేరుఁడట్లు ప్రకాశించెఁ ♦ బెంపుమిగిలి.
క. ప్రమదంబున ధర్మక్షే।త్ర మగుకురుక్షేత్రమునకుఁ ♦ దాఁ జని నృపుఁ డీ
క్షమకు దివినుండి వచ్చిన।యమరునివలె నున్నభీష్ము♦నరిభీష్ముఁ గనెన్. ౪
ఉ. ఆయమనందనుం డనుజు ♦ లచ్యుతుఁ డాప్తులు గూడిరా "నమ
స్తే" యని మ్రొక్కి కొల్చి రిల ♦ శీర్షము మోవఁగఁ గ్రూరశాత్రవా
జేయు ముకుందపాదసర♦సీరుహయుగ్మసదావిధేయు గాం
గేయుని సర్వమానిగణ♦గేయుని సజ్జనభాగధేయునిన్.
సీ. బాదరాయణుఁడు పర్వతుఁడు వసిష్ఠుఁడుఁ, గౌశికుండు శుకుండు ♦ గౌతముండు
పరశురాముఁడు భరద్వాజుఁ డంగిరసుండు, ధౌమ్యుఁడు త్రితుఁడు సు♦దర్శనుండు
దేవసంయమియుఁ గ♦క్షీవంతుఁ డత్రియు, బృహదశ్వుఁ డసితుండు ♦ గృత్సమదుఁడు
నింద్రప్రమదసన్మ♦నీంద్రుండుఁ బైలుండు, గణ్వుం డగస్త్యుండు ♦ కశ్యపుండు
గీ. మున్ను గా నెందఱెందఱో మును।లుశిష్యు।లును బ్రశిష్యులుఁ గొలువఁగా ననఘు లపుడు
కరుణ నరుగుదెంచిరి దేశ♦కాలభాగ।విదుఁడు ధర్మజ్ఞుఁ డైనయా♦భీష్ముకడకు. ౫-౬
క. హర్షమునఁ గృపామృతమును। వర్షించుచుఁ దనదుకడకు♦వచ్చినయారా
జర్షుల దేవర్షుల బ్ర।హ్మర్షుల గంగాతనూజుఁ ♦ డర్చించెఁ దగన్ ౭
మ. వనజాక్షుం డగువాసుదేవునిమహా♦త్త్వంబెల్ల గుర్తించియుం
డినధీరుం డగుఁగాన భీష్ముఁడు శుభో♦న్మేషంబుఁ గాంక్షించి లీ

లను మర్త్యాకృతిఁ బూని యట్లు తన ప్రేమోల్లత వెల్గ శ్రీకృష్ణు నా
య్యనఁ జిత్తంబునఁ జేర్చి భక్తియుతుఁడై ♦ యర్చించె నత్యంతము౯ ౧౦

వ. పదంపడి నయవినయభక్తి విశ్వాసప్రేమగౌరవంబు లుప్పొంగఁ దన చెంగట నిలిచియున్న పౌత్త్రులం భరమానురాగబాష్పభరితంబు లైనశీతలకటాక్షవీక్షణంబులం గాంచుచుఁ జేరం బిలిచి యాదరించి దేవవ్రతుం డిట్లనియె ౧౧

క. నిరతము ధర్మముఁ బాయక। ధరణీదేవులను భక్తిఁ ♦ దన్పుచు దామో
దరునాశ్రితు లగుమీ రీ। కరణిం గష్టించుట విచార ♦ కరమగు నకటా ౧౨

చ. అడవులలోన నట్లతిర ♦ థాగ్రణి పాండువిభుండు ప్రాణముల్
విడిచిననాఁటనుండియును ♦ బిడ్డలఁ గాంచినతల్లియయ్యుఁ దా
బుడుతలుగాన మీకొఱకుఁ ♦ బుణ్యసతీమణి కుంతి సారెఁ బె
క్కిడుమల నందెఁగాక యొక ♦ యింతసుఖంబు నెఱుంగ దక్కటా. ౧౩

క. అనిలంబున కెట్లు ఘనా। ఘనము వశంబగుచునుండుఁ ♦ గాలంబున క
ట్లనిశము సర్వము వశమగుఁ। గనియెద మీకష్ట మట్టి ♦ కాలవశము౯. ౧౪

సీ. ధర్మదేవతకుఁ బు ♦ త్త్రిరుఁడు ధర్మజ్ఞుఁడ, జాతశత్రుఁడు ధరా ♦ నేతయగుచు
ఘనగదాగాండీవ ♦ కలితులై యొప్పుభీ, మార్జును లెపుడు స ♦ హాయులగుచు
నఖిలలోకేశ్వరుం ♦ డగుకృష్ణపరమాత్మ, మేలుఁగూర్చెడుప్రాణ ♦ మిత్త్రుఁడగుచుఁ
జిత్తానుసారవ ♦ ర్తిని సతీతిలకంబు, పాంచాలియును ధర్మ ♦ పత్నియగుచుఁ

గీ. బరఁగ ధర్మబలము దేహ ♦ బలము నస్త్ర। బలము దైవబలము గల్గు ♦ స్థలమునందె
కష్టములు సంభవించుటఁ ♦ గనుఁగొనంగఁ। గాలవశమనుటకు శంక ♦ గలదె యింక. ౧౫

చ. హరి భగవానుఁ డచ్యుతుఁ డ ♦ నంతుఁ డమోఘుఁ డతీతుఁ డాద్యుఁ డీ
శ్వరుఁ డెపు డేమిసేయుటకు ♦ వాంఛయొనర్చెఁ దన్విలాసముల్
సరసిజసంభవాదులును ♦ స్వాంతమునందు నెఱుంగ నెంచి య
బ్బురపడి మోహవార్నిధిని ♦ మున్గఁగ నింక నెవం డెఱింగెడి౯. ౧౬

సీ. కావునఁ గష్టసౌ ♦ ఖ్యంబు లశాశ్వతంబుఁ, గాలవశంబునం ♦ గ్రాలుననుచు
సకలకర్మంబులు ♦ జగదీశుఁ డైనయా, హరి కధీనంబులై ♦ యమరుననుచు
హరియుఁ బ్రభుండయి ♦ యరయఁ గాలాదుల, కనువర్తియౌతన ♦ రారుననుచు
నటుగాక నీవిశ్వ ♦ మంతయు శ్రీకృష్ణ, భగవానువశమునం ♦ బరఁగుననుచు

గీ. మదిని నిశ్చయించి ♦ మహిమాఢ్య శ్రీకృష్ణు। నఖిలలోకనాథు ♦ ననుసరించి
దిక్కులేని ప్రజల ♦ మక్కువతోఁ జూచి। ప్రోవుమయ్య ధర్మ ♦ పుత్త్ర నీవు. ౧౭

వ. అని పలికి భీష్ముండు వెండియు నిట్లనియె ౧౮

శా. సాన్నిధ్యంబు ననుగ్రహించుచు మహా ♦ సౌహార్దముం జూపుచు౯
ఖిన్నత్వంబును బాపుచు౯ మిముఁ గృప ♦ న్వీక్షించుకృష్ణుండు సా
క్షాన్నారాయణుఁ డాత్మమాయఁగొని వి ♦ శ్వంబెల్ల మోహింపఁగా

[illegible]

...నున్నా [illegible]

[illegible]

[illegible] నెవ్వర [illegible]

[illegible] యాదవ [illegible]

[illegible]

...నాత్మ స [illegible]

నుపకారముల [illegible]

గీ. సచివుఁ గావించి [illegible]

మనుజమా [illegible] ౨౦

సీ. [illegible]

దేహ [illegible]

తన [illegible]

[illegible]

గీ. [illegible]

[illegible]

గీ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

యు [illegible]

రక్తి [illegible]

ముక్తియుఁ [illegible] ౨౩

సమ్మతి [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

చ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

బరమును వీడుదాఁక నెడఁ [illegible]

వ. అని యి [illegible]

ధర్మ [illegible] దేవుండును [illegible]

హించి [illegible]

విగతసందేహుం డగుచుండె నయ్యవసరంబున. ౨౫

గీ॥ తెలిసికొనెఁ బావురులుఁ బండి♦తులు నుశక్తు|లును నశక్తులు మున్నుగాఁ♦ దనరు భూజ
నమ్ములకు నెల్ల విధిచోది♦తమ్ము లైన| ధర్మములఁ జక్కఁగా ధర్మ♦తనయుఁ డపుడు. ౨౬

గీ॥ బ్రహ్మచర్యాదికాశ్రమ♦ బ్రాహ్మణాది | వర్ణముల కంచితంబులై ♦ వఱలి కామ
మును నకామం బుపాధిగాఁ♦ దనరుచుండు | నల ప్రవృత్తినివృత్తిధ♦ర్మాళి నెఱిఁగె.

గీ॥ తగ సతీధర్మములు రాజ♦ధర్మములును| దానధర్మములును మోక్ష♦ధర్మములును
భాగవతధర్మములును♦ విభాగపూర్వ|కముగఁ బ్రశ్నించి యెఱిఁగె నా♦ విమలగుణుఁడు. ౨౭

క॥ పురుషార్థచతుష్టయమున | కిరవగు ధర్మంబు లప్పు ♦ డెఱిఁగె నృపుఁడు వి
స్తరముగ సంక్షేపంబుగ | సరగున ధర్మంబు లెల్ల ♦ సాధనములతోఁ. ౨౮

క॥ ఇతిహాసంబుల నాఖ్యా|నతతుల నెఱిఁగించె ధర్మ♦నందనునకు స
న్మతి ధర్మములన్నియుఁ గురు|పితామహుఁడు విశదవాక్య♦విన్యాసమునన్.

వ॥ ఇవ్విధంబున స్వేచ్ఛానియమితమరణుండును బరమయోగీంద్రుండును సర్వశా
స్త్రార్థతత్త్వజ్ఞానపరిపూర్ణుండును ధర్మాచార్యుండును నైన భీష్మాచార్యుం
డౌదార్యంబునం జేసి ధర్మనందనున కఖిలధర్మంబులం గల తెఱంగున నెఱింగించు
నాసమయంబున. ౨౯

క॥ చిరముఁ దనమానసంబునఁ | గరము శుభప్రదము పుణ్య♦కాలం బని వా
విరిఁ గోరు నుత్తరాయణ | మరుదెంచుటఁ గాంచి భీష్ముఁ ♦ డాసమయమునన్.

సీ॥ జనకసౌఖ్యమునకై ♦ శాశ్వతబ్రహ్మచర్యమును సాధించిన ♦ విమలబుద్ధి
పలుకుతోడన కరా♦మలక మౌ సకలరాజ్యమును ద్రోసిన మహా♦త్యాగమూర్తి
పటుశక్తి రామునం♦ తటివాని నేడాట, లాడించినట్టి వీ♦రాధివీరుఁ
డవసానకాలమం ♦ దాత్మసన్నిధికి శ్రీపతిని రప్పించిన ♦ భక్తవరుఁడు

గీ॥ పలుకు లుజ్జగించి ♦ పవనంబు బంధించి | దేహబంధమెల్లఁ ♦ దెగ్గించి తెగ్గించి
మలయు నింద్రియముల♦ మనమున నియమించి| యమ్మనంబు బుద్ధి♦యందు నుంచి. 30

సీ॥ మధురమనోహర♦మందహాసముతోడ, ముగ్ధమోహనముఖాం♦బుజముతోడ
నందమౌ సరిసరి♦యవయవంబులతోడ, లావణ్య మొలుకుపా♦లమ్ముతోడ
నాశ్రితులను బ్రోచు♦నభయహస్తముతోడ, రమణీయపీతాంబ♦రంబుతోడఁ
గరుణామృతంబును ♦ గురియుచూపులతోడ, నంబుదశ్యామలాం♦గంబుతోడ

గీ॥ నాల్గుభుజములతోడ నా♦నందమొప్ప | నెదుట వేంచేసియున్న శ్రీ♦కృష్ణునందుఁ
జక్కఁగా మానసంబును♦ సంఘటించి | కన్నుఁగవ మూసి ధ్యానింపఁ♦ గాఁదొడంగె.

మ॥ పరిశుద్ధం బగుధారణాబలమునం ♦ బ్రాగ్భమ్ముం బాసి శ్రీ
హరి వీక్షించుటఁ జేసి యాయుధచయ♦ప్రాప్తార్తిఁ బోఁదోసి, జే
వార్తలన్ రోసి జితాఖిలేంద్రియమహా♦వ్యాసంగుఁడై వేడ్క న
క్కురువృద్ధుండు శరీరమున్ విడుచుచున్ ♦ గోపాలచూడామణిన్. ౩౧

—* భీష్ముఁడు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట *—

సీ॥ అశ్రాంతమును భర♦న్యాసంబుఁ గావించి, తను వేఁడుభక్తుల ♦ మనుచువాఁడు
అఖిలవాగాదుల♦కన్నను జీవుల, కన్నను భిన్నుఁడై ♦ యమరువాఁడు
సతతాపరిచ్ఛిన్న♦సదమలస్వాభావి, కానందశాలియై ♦ యలరువాఁడు
అటులయ్యు నొకతావు♦నందును విహరింప, లీలాశరీరుఁడై ♦ గ్రాలువాఁడు
గీ॥ తనదుసంకల్పమాత్రంబు♦నన సమస్తజీవులకు సంసరణవృత్తిఁ ♦ జేర్చువాఁడు
నైనశ్రీకృష్ణునందు న♦నన్యమగుచు । సుస్థిరంబుగ నామతి ♦ సొచ్చుఁగాక. ౩౨
సీ॥ కనుఁగొనునంతనే ♦ కన్నులు చల్లఁగా, భువనమోహనమైన♦మూర్తివాఁడు
స్పృహణీయసౌందర్య♦విమలలావణ్యమై, గ్రాలుతమాలవ♦ర్ణంబువాఁడు
ప్రభాతసూర్యసు♦వర్ణకిరణభూష, ణం బగుపీతాంబ♦రంబువాఁడు
మోముపైఁ గోమల♦శ్యామలసుస్నిగ్ధ, కుటిలకుంతలములు ♦ గునియువాఁడు
గీ॥ నగుచు నాశ్రితవాత్సల్య♦మాదరించి । పార్థసారథియైనయ♦ప్పరమపురుషు
నం దనన్యప్రయోజనం♦బైన ప్రేమ । మెప్పుడనపాయమగుచు నా♦కెసఁగుఁగాక. ౩౩
సీ॥ అశ్వఖురోద్ధూత♦మైన పరాగంబు, కుటిలాలకములతోఁ ♦ గూర్మి నెఱప
నాయాసజనితంబు♦లైన ఘర్మాంబువు, లాననాంబుజముపై ♦ నభినయింప
మామకసునిశిత♦మార్గణాళికిఁ దను, త్రాణంబు క్షీణమై♦దారిఁ జూపఁ
దత్కవచమున కెం♦తయు నసృగ్ధారలు, పూచినమోదుగు♦పోలుపుఁ దెలుపఁ
గీ॥ బగ్గములఁ జేతఁ గైకొని♦పార్థురథము । గడపు చనిలోన నాముందుఁ ♦ గానవచ్చు
నట్టి శ్రీకృష్ణభగవాను♦నందు నెపుడు । నిశ్చలంబుగ నాబుద్ధి♦ నిలచుఁగాక. ౩౪
సీ॥ భక్తవాత్సల్యంబు♦పైకొన నీచంబు, నాక సారథ్య మం♦గీకరించి
కమనీయతరదివ్య ♦ కరపల్లవములతోఁ, గఠినంబులైనప♦గ్గములఁ బూని
కవ్వడి శాసించు♦కైవడి నుభయసే, నామధ్యమున స్యంద♦నంబు నిలిపి
ప్రబలదృష్టిప్రసా♦రముచేతన యరాతి, సైనికాయుష్యంబు ♦ సంహరించి
గీ॥ సంగరారంభసమయము♦నం గడంగి । సమధికోత్సాహభరితుఁడై ♦ శంఖనాద
మాచరించెడు శ్రీకృష్ణు♦నందు నాకు । నిరవధికమైనప్రేమంబు♦ నెగడుఁగాక. ౩౫
సీ॥ కలన నెందును దేశి♦కులను తండ్రులను దా, తలను బంధులను మి♦త్రులను గాంచి
శోకంబున స్నేహ♦భరమున ధర్మభీ, తిని దద్వధము పాప ♦ మని వచించి
యాత్మయాథాత్మ్యంబు♦సరయఁజాలక దేహ, మునె యాత్మగా మనం♦బున దలంచి
క్షత్రియాన్వయులకు ♦ సద్ధర్మమైనయు, ద్ధమును గేవలమధ♦ర్మముగ నెంచి
గీ॥ విముఖుఁడై యున్నపార్థుని♦కుమతినెల్ల । నాత్మవిద్యోపదేశంబు ♦ నాచరించి
తెరలఁ జేసినయట్టియ♦ప్పరమపురుషు । నంఘ్రులం దనురక్తి నా♦కమరుఁగాక. ౩౬
సీ॥ తనప్రతిజ్ఞను ద్రోసి♦యును నాదుశపథంబు, సఫలం బొనర్చువా♦త్సల్యగుణము
శితశరంబులను నొ♦చ్చినయట్లు కలఁగి తో, డనె చేతఁ జక్రంబుఁ♦గొనెడుమహిమ

పగ్గముల్ విసరి కో♦పమునం దటాలున, ధరణిపై దుమికి ను♦త్సాహశక్తి
యుత్తరీయముజార ♦ హుమ్మని పుడమి గ్రక్కదలఁ బాదము లుంచు♦కార్యదీక్ష
గీ॥ క్షతజపూర్ణంబు నిర్భిన్న♦కవచమయ్యు। మాటికినిజూడ నూరించు♦మధురమూర్తి
యలరఁగరిపైకి సింగమ♦ట్లురుగుదెంచు। నట్టికృష్ణుండునాకుది♦క్కగునుగాక. ౩౭-౩౮
సీ॥ ఒకకేల మునికోల♦నొకకేలఁ దేజీల, పగ్గముల్ విడువక♦పట్టుకొనుచు
మొనసినయుత్సాహ♦మున నశ్వముల సారె, లీల ఛే యని యద♦లించుకొనుచు
నేపరిమాదంబు రా♦నీయక తనసవ్య, సాచిని జక్కఁగాఁ ♦ జూచుకొనుచుఁ
గమనీయమందహా♦సములతో సైనిక, శ్రేణినంతయుఁ గటా♦క్షించుకొనుచుఁ
గీ॥ బరఁగునెవ్వానిదివ్యరూ♦పంబుఁ గనుచు। ననిఁబడెడువారికి లభించు ♦ నట్టిగుణము
లట్టిశ్రీకృష్ణునెడఁ బ్రయా♦ణాభిముఖుఁడ। నైననాకెంతయును బ్రేమ♦మమరుఁగాక. ౩౯
సీ॥ సర్వకాలము సర్వ♦సందర్భముల సర్వ, భావంబులను సమ♦ర్పణమొనర్చి
లలితకటాక్షవి♦లాసగమనహాస, ములఁ బ్రేమభరితలై ♦ పూజఁజేసి
యతిమానుషంబులై ♦ యఘశోషణంబులై, యలరారు చర్యల♦ననుకరించి
జ్ఞానశక్త్యాదిమ♦హానన్యసామాన్య, నిలసితదివ్యలీ♦లలు స్మరించి
గీ॥ యద్భుతానందపారవ♦శ్యమున గోపతరుణులుండఁగ నెవనిసా♦ధర్మ్య మంది
రట్టి శ్రీకృష్ణపరమాత్మ♦యందుఁదవిలి। ప్రేమనామానసముచిహా♦రించుగాక. ౪౦
సీ॥ అఖిలయాగములయం ♦ దద్వితీయం బైన, రాజసూయమహాధ్వ♦రంబునందు
నత్యద్భుతాలంక్రి♦యాలంకృతంబై పఁ, రఁగువిశాలసభాంత♦రాళమందు
సర్వాతిశాయి తే♦జస్సముంచితమహా, న్నతరత్నసింహాస♦నంబునందు
వ్యాసనారదభర♦ద్వాజవసిష్ఠాది, మౌనివర్యుల సన్ని♦ధానమందు
గీ॥ ధన్యుల మటంచు నృపవరుల్ ♦దలఁచుచుండ। ధర్మవిజ్ఞాతయగుధర్మ♦తనయుచేత
నగ్రపూజ గ్రహించిన♦హరిస్వరూప। మంతయునునాకుగోచరం♦బగునుగాక. ౪౧
సీ॥ సర్వాంతరాత్ముఁడయి ♦ సర్వశక్తియు నైన, తన్ను జంద్రూమారు♦తంబుఁ జేసి
ప్రబలపాండవధార్త♦రాష్ట్రవంశంబుల, నసుధికవేణుదం♦డములఁ జేసి
తనమహత్వంబు నెం♦తయుఁబరస్పరము ఘ, ర్షణముఁగూర్చెడిమహా♦జవముఁజేసి
యతిభయంకరభార♦తాహవంబును భగ్గు, మని మండునట్టి♦చండాగ్నిఁ జేసి
గీ॥ ఖలు లనెడువేణువనములఁ♦గాల్చి భూభ। రంబు దీర్చిన కృష్ణపా♦దాంబుజంబు
లాశ్రితార్తిహారంబులే♦నాశ్రయించి। యీమనుష్యదేహమునుధన్య♦జేంతుగాక. ౪౨
౪౩ సీ॥ ఏకరూపంబున ♦ నెసఁగునెవ్వఁడు నభం, బున నొక్కనంబుబా♦హ్యనివిధమునఁ
బెక్కురూపములఁ బెం♦పెక్కుజీవులఁజొచ్చి, యొనఁడు జలాదులం♦దినునిమాడ్కి
నంట కెవ్వాని జీ♦వాత్మదోషములు జ, లాదిదోషంబు ల♦య్యర్కునట్లు
నిరుపమశుభగుణా♦న్వితుఁడై తగు నెవ్వఁ, డద్భుతదీప్తి న♦ర్యముఁడువోలె
గీ॥ గాఢమైనయబ్రహ్మాత్మ♦కస్వతంత్ర। వస్తుమోహము దేహాత్మ♦భావమోహ

మెంతయుఁ ద్యజించి యట్టి శ్రీకృష్ణదేవు।నిపుడె పొంది సతంబు సు♦ఖింతు నార.

వ॥ అని యిట్లు శ్రీకృష్ణపరమాత్మయందు మనోవాగ్దృష్టివ్యాపారంబులఁ బ్రత్యగాత్మ ననుసంధానంబుఁ గావించి ప్రాణవాయువు నంతర్లీనం బొనరించి పాంచభౌతికం బైనశరీరంబును విసర్జించి యర్చిరాదిమార్గంబున దేవవ్రతుం డప్పరమపురుషునిసన్నిధానంబునం జేరె నంత. ౪౩

క॥ అట నున్నవారు భీష్ముఁడు । పటుగుణసంభరితు దోష♦భంజకు హరిఁ జే
రుటఁ గని రాత్రిం బక్షుల।యటు మౌనముఁదాల్చి రెల్ల♦రాసమయమునన్. ౪౪

చ॥ మొరసెను మంగళస్వనస♦మున్నతముల్ సురమర్త్యదుందుభుల్
దొరసెను గర్ణపేయము ల♦లూనరసంబులు దేవగానముల్
నెరసెను జిత్తసౌమ్యములు ♦ నిర్మలహర్షమహాతరంగముల్
పొరసెను మంజుళంబులు ప్ర♦ఫుల్లమనోహరపుష్పవర్షముల్. ౪౫

క॥ ఆడిరి యచ్చరలుం గొని।యాడిరి భీష్మునిపరాక్ర♦మాదికమును గొం
డాడిరి హరికారుణ్యముఁ । బాడిరి తన్మహితనిత్య♦భాసురలీలల్.

క॥ తరువాత ధర్మసుతుఁ డ।బ్బురముగ దహనాదికృత్య♦ము లొనర్చి యటన్
గురువృద్ధుఁడౌ పితామహు।మరణమునకుఁ గుందెనిమిష♦మాత్రము మదిలోన్. ౪౬

మ॥ చని రంతన్ నిగమాంతవేద్యమగుచున్ ♦ జానొందులీలావిధం
బును బోధించెడిదివ్యనామములచేఁ ♦ బూర్ణుం బురాపూరుషున్
ఘను శ్రీకృష్ణు నుతించి యవ్విభు నెదన్ ♦ హత్తించుకొంచుం దదా
జ్ఞను మౌనీశ్వరు లాశ్రమంబులకు నా♦నందంబునం బొందుచున్. ౪౭

గీ॥ ధర్మతనయుండు కృష్ణసో♦దరులతోడ । హస్తిపురిని బ్రవేశించి♦యంత నాత్మ
సుతులకై యేడ్చువృద్ధదం♦పతులఁదల్లి।దండ్రులను జేరనరిగి వం♦దన మొనర్చె. ౪౮

మ॥ హితముం గూర్చెడుమంచిమాటలను దా♦నెన్నెన్నియో చెప్పి యు
న్నతభావంబునఁ దల్లిదండ్రులకు నం♦తశ్శోకముం బాపి శ్రీ
పతియున్ వారు ననుజ్ఞనీయ ధరణీ♦పాలుండు కౌంతేయుఁడున్
బితృపైతామహరాజ్య మేలెఁ బ్రజలం ♦ బ్రేమించి కాపాడుచున్. ౪౯-౫౦

క॥ ధర్మాత్ముఁడై తలిర్చెడు । ధర్మతనూభవుఁడు తనదు ♦ ధరణీప్రజలన్
ధర్మమతిన్ వర్ణాశ్రమ।ధర్మంబులు దప్పకుండఁ ♦ దగ రక్షించెన్.

10 వ య ధ్యా య ము.

వ॥ అనిన విని ధర్మపుత్రుని ధర్మపరిపాలనంబును సవిస్తరంబుగ నాకర్ణింప నెంచి శౌనకమునిసత్తముండు సూతపౌరాణికోత్తముఁ గాంచి యిట్లనియె. ౧

శా॥ అన్యాయంబుగ సంగ్రహించి తమరా♦జ్యాంశంబు సర్వంబు దా
ర్జన్యం బేర్పడ నాతతాయులగుదు♦ర్వ్యాపారులన్ వైరులన్
జన్యాంబందు వధించి సోదరులతో ♦ సద్ధర్మవిన్మాన్యమూ

ర్ధన్యుం డైతగుధర్మనందనుఁ డెటుల్ ♦ రక్షించె ధాత్రిప్రజన్? ౧

గీ॥ రాజ్యపాలనంబు ♦ రమణీయధర్మసం।యుక్తముగ నొనర్చి ♦ యుత్తమోత్త
ముండు పాండవాగ్ర♦జుం డూర్జితుఁడు తద।నంతరమున నేమి ♦ యాచరించె?

వ॥ అనిన శౌనకుం గాంచి సూతుం డి ట్లనియె. ౨

మ॥ అరయన్ వేణువనాతిఘర్షణజదా♦వాగ్నిన్ విడంబించుచున్
విరతిన్ బూనని ఘోరవంశకలహా♦గ్నిం దగ్ధ మైపోవు న
క్కురువంశంబు సముద్ధరించె విజితా♦ఘుండౌ పరీక్షిన్నరే
శ్వరుప్రాణంబులు నిల్పి కృష్ణుఁడు జగ♦ద్భద్రైకవర్ధిష్ణుఁడై.

గీ॥ కృష్ణుఁడుదయామయుఁడుపరీ♦క్షిన్నృపుండు।పెద్దవాఁడగువఱకు నీ ♦ పృథివినేలు
మనుచుఁబాండవాగ్రజునకు♦నానతిచ్చి।హర్షితుండయ్యెఁగృతకృత్యుఁ♦డగుటఁజేసి.

మ॥ హితముం గూర్చెడు భీష్మపల్కులును శ్రీ♦కృష్ణోక్తులుం జక్కఁగా
మతి నూహించి త్యజించి మోహమును స♦మ్యక్ జ్ఞానియై యేలె శ్రీ
పతిసాయుజ్యంబున ధర్మనందనుఁడు గో♦ల్వం దమ్ము లిందు ఱిండటుల్
చతురంభోధిపరీవృతాఖిలమహీ♦చక్రం బవక్రంబుగన్. 3

చ॥ సమయముఁ దప్పకుండ ననిశంబును వర్షమొసంగ మేఘముల్
ప్రమదముమీఱఁ గోరుకొను ♦ పంటలఁ బండగఁజేయు భూమి క్షీ
రము లిడుచుండు ధేనువిస♦రంబులు మేల్పొదుగు ల్దలిర్ప భూ
రమణుఁడు ధర్మనందనుఁడు ♦ రాజ్యము నేలెడునప్పు డొప్పుగన్. ౪

మ॥ ఫలియించున్ వివిధౌషధీప్రకరముల్ ♦ బాగొప్ప నెల్లప్పుడున్
విలసించున్ బహుచిత్రరత్ననిచయా♦న్వితంబులై తోయధుల్
తులకించున్ విమలాంబుసంభరితక♦ల్లోలంబులై వాహినుల్
బలభిద్వైభవ మొప్ప ధర్మజుఁ డిలం ♦ బాలించుకాలంబునన్. ౫

గీ॥ అవిరళంబుగ సప్తధా♦తువులచేత । ధారుణీధ్రంబులన్నియుఁ ♦ దనరుచుండు
వనములు సుపుష్పఫలముల♦ వఱలుచుండు।మించిధర్మజుఁడిలనుబా♦లించునపుడు.

గీ॥ ధర్మవిదుఁడైనధర్మనం♦దనుఁడుధరణి । నేలుచుండెడునపుడొక్కఁ♦డేని దపము
ధర్మమునుదీర్ఘయాత్రయుఁ♦దలఁపనట్టి।ఖలుఁడువిప్రోత్తములయందుఁ♦గానఁబడఁడు.

చ॥ భవములఁ బాపి భద్రము ల♦భంగురభంగి నొసంగి యేలు కే
శవుఁడు రామామనోహరుఁడు ♦ సర్వశరణ్యుఁడు తృప్తిఁ బొందున
ట్లవనివిభుల్ యథావిధిగ ♦ యాగములం బొనరింతు రిద్ధవై
భవమున ధర్మనందనుని♦పాలనమందు నమందభక్తితోన్.

గీ॥ పరమధర్మపరాయణ♦త్వమున వైశ్య।జనులు మురజిత్పదాంబుజా♦సక్తచిత్తు
లగుచుగోరక్షణ మొనర్చి♦ఖ్యాతిగాంచి।రుర్వినాధర్మసుతుఁ డేలు♦చుండునపుడు. ౬

గీ॥ అన్యకామినులను దల్లు♦లనుచు నన్య।ధనము మృత్తికయనుచు డెం♦దమునఁదలఁచి

పెద్దలకుఁ బ్రీతి సేవగా ♦ విం ద్రుతుశూద్రు । లనయము నజాతశత్రురా ♦ జ్యంబునందు.

క॥ అతివృష్టి యనావృష్టియు । క్షితిజనులకుఁ దెలియ దెపుడుఁ ♦ జింతాకులులై

కుతిలపడరు పరమసుఖా । న్వితు లౌదురు ధర్మపుత్త్రు ♦ విషయమునందున్.

౯౦ గీ॥ ఆధిదైవికంబు ♦ లాధ్యాత్మికంబులు । నాధిభౌతికంబు లైనవ్యా ధు

లాధులాదిగలుగు ♦ బాధ లెన్నఁడెఱుఁగ । రామహీశు రాజ్య ♦ మందుఁ బ్రజలు. ౬

వ॥ అని చెప్పి సూతుండు వెండియు నిట్లనియె.

—* శ్రీకృష్ణుఁడు ద్వారకానగరమున కేగుట *—

చ॥ సుగుణవిభూషణుండు ప్రియ ♦ సోదరి యైనసుభద్రకోర్కెఁ దీ

ర్పఁగఁ బరమాప్తులై పరఁగు ♦ పార్థులకు న్వగపుం శమింపఁజే

యఁగ నివసించి కొన్ని నెల ♦ లచ్యుతుఁ డాగజపట్టణంబునన్

దగువిభవంబుతో నపుడు ♦ ద్వారక కేగుతలంపు గల్గినన్.

మ॥ తనకుం బ్రాయమునందుఁ బెద్దయగుటన్ ♦ దైత్యారియున్ ధర్మనం

దనుఁ డాజ్ఞప్తియొసంగి వీడ్కొలుప నా ♦ ధర్మజ్ఞు సాష్టాంగవం

దనపూర్వంబుగ గౌరవించి యటమీఁ ♦ దన్ వాయుపుత్రాదులన్

మనసారం బిగికౌఁగిటం బొదివి పిన్నల్ మ్రొక్క దీవించుచున్. ౭

ఉ॥ మందిరమందునుండి సుకు ♦ మారపదంబుల మెల్లమెల్ల నా

నందము వెల్లిగొల్పుగమ ♦ నంబుల నేగి విచిత్రకాంచన

స్యందనమెక్కె నందఱును ♦ సందడిజేయుచు నందుఁజేర గో

విందుఁడు మందహాససము ♦ పేతమనోజ్ఞముఖారవిందుఁడై. ౮

సీ॥ ద్రౌపది కుంతి గాం ♦ ధారి యుత్తరసుభ,ద్రయు మున్నుగాఁగల ♦ రాజముఖులు

ధృతరాష్ట్రుఁడును ధర్మ ♦ సుత వాయుసుతులు మా,ద్రేయు లాదిగ ధరి ♦ త్రీరమణులు

సర్వశాస్త్రార్థవి ♦ జ్ఞానసంపన్నులు, ధౌమ్యుఁడు మొదలైన ♦ ధరణిసురలు

పెద్దల సేవించి ♦ వివిధధర్మములఁ గ్రహించుసంజయముఖ్య ♦ భృత్యవరులు

గీ॥ పరమపురుషుఁడైన ♦ వసుదేవతనయు వి । యోగ మించుకైన ♦ నోర్వలేక

నడచి రెల్లవారు ♦ నానావిధంబుల । నరదమేగుమార్గ ♦ మనుసరించి. ౯-౧౦

చ॥ దొరకొనుసాధుసంగమున ♦ దర్శనసంగతిఁ బాయుచున్ మనో

హార మగుతద్యశంబు విని ♦ నంతన వీడఁగ లేఁడు మర్త్యుఁ డా

దరము దలిర్పఁగా శయన ♦ దర్శసభోజనభాషణాదులం

బరఁగి యనన్యులైన నిఁకఁ ♦ బాయుదు రెట్లు ముకుందుఁ బాండవుల్ ? ౧౧-౧౨

చ॥ అరయుచుఁ గుంతి మున్నయిన ♦ యంగనలున్ యమపుత్రుఁ డాదిగాఁ

బురుషులు బాంధవంబుఁ బరి ♦ పూర్ణసుహృత్త్వము వీడలేక యా

నరసఖుతోడఁ జిత్తము చ ♦ నన్ గనురెప్పలువాల్ప కత్తఱిన్

దిరుగఁగఁజొచ్చి రాహరిఁ బ ♦ దింబడిఁ జూచుచు నచ్చటచ్చటన్. ౧౩

క॥ వెడలెడునప్పుడు హరిపై । నడరెడు ప్రేమంబుచేత ♦ నశ్రులు గ్రమ్మం
దడయక యతికష్టమునం । బడఁతుక లరికట్టి రగు న♦మంగళ మనుచున్. ౧౪
మ॥ హరివిచ్చేసెడునప్పు డొప్పెఁ దుములం♦బై యేకకాలంబునం
గరతాళధ్వనులున్ విపంచిరవముల్ ♦ ఘంటానినాదంబులున్
వరభేరీనినదంబులున్ మురజని♦క్వాణంబులున్ గోముఖో
త్కరశబ్దంబులు దుందుభిస్వనములున్ ♦ శంఖవ్రజారావముల్. ౧౫-౧౬
క॥ ప్రియుఁడైన ఫాల్గునుఁడు వి।ప్రియము సమస్తము హరించి ♦ ప్రియ మిదుప్రాణ
ప్రియతమునకు నాసత్యా।ప్రియునకుము త్రెంపుగాఁడగు♦ప్రియమునఁబట్టెన్. ౧౭
క॥ ప్రేమమయుఁడు హరి కప్పుడు । భూమానందమున నుద్ధ♦వుఁడు సాత్యకియున్
శ్రీమంతములై తగువిం।జామరలను బూని వీవ♦సాగిరి వేడ్కన్. ౧౮
ఉ॥ ఇమ్మగ హేయదూరకుశ♦లైకగుణాశ్రయుఁడైన శౌరి కా
మమ్ము లవన్నియుం గలుగ ♦ మానితుఁడై తగియుంటచే నన
ర్ఘమ్ములు ప్రేమభక్తివిన♦యమ్ములచే నొనరింపనాట న
ర్ఘమ్ములునైన బ్రాహ్మణుల ♦ యాశిషవాక్యము లొప్పె నెల్లెడన్. ౧౯
వ॥ అయ్యవసరంబున.
క॥ హరిపైఁ జిత్తముదవులఁగఁ । బురసుందరు లెల్లఁ గగ్గ♦ముల కధికమనో
హరముగ నీరీతిఁ బర।స్పరమును భాషించుకొనిరి ♦ ప్రేమదాన్వితలై. ౨౦
౯౧ సీ॥ ప్రళయకాలమునస♦త్త్వరజస్తమోగుణ,ప్రభవంబునకును బూ♦ర్వంబునందు
సకలకర్మాకార♦శక్తులు పూని కా,ర్యమ్మునందుఁ బ్రవృత్తి♦నందకున్న
నతిసూక్ష్మచిదచిన్మ♦యజగచ్ఛరీరుఁడై, యఖిలనియామకుం♦డగుచు నెవఁడు
కడఁక సృష్ట్యాదిసం♦కల్పమొనర్పమి, నవిభక్తనామరూ♦పాఖ్యుఁడగుచు
గీ॥ నరయ నొక్కరూపున నిమి♦త్తాంతరంబు।లేక యలరారు నవ్యక్త♦లోకమూర్తి
యైనవాసుదేవుఁడితండె♦యనుచు నొక్క।పడఁతి సద్భక్తి హరిఁ జూచి♦పల్కె నపుడు. ౨౧
౯౨ సీ॥ కారణావస్థ నొ♦క్కఁడు నద్వితీయుఁడై, తనదుసంకల్పంబు♦సన శరీర
భూతులై తనరుజీ♦వులకుఁ దిరోధాయ,కంబు సృష్టికి నున్ము♦ఖంబునైన
ప్రకృతి ననుసరించి ♦ పరికింప నామరూ,పాదులు లేని జీ♦వాత్మయందు
నతులశక్తిని నంత♦రాత్మయై చొచ్చి య,వ్యాసికి నామరూ♦పములఁ గూర్ప
గీ॥ హృదయమునఁ దలంచి♦యెవఁడు వేదపుఁ బ్రవర్తింపఁ జేయుచుండు♦దివ్యమహిమ
నమ్మహాత్ముఁడైన♦యచ్యుతుఁ డీకృష్ణుఁ।డే యటంచుఁబలికె♦నింతియొకతె. ౨౨
చ॥ విరియఁగ బ్రాణవాయువుల ♦ వే యరికట్టి జితేంద్రియత్వముం
బరఁగ వినిర్మలంబయిన ♦ భావముతో దృఢభక్తియుక్తులై
ధరఁ గనుచుందు రెప్పుడును పండితవ♦తంసులు నిత్యము వేనిరూప మా
దరమున నమ్మహామహుఁ డి♦తండె యటంచు నొక్క కాంతయున్. ౨౩

సీ॥ గానం బొనర్తు రెవ్వని సత్కథలు వే,దాంతంబులందు వే దాంతవేత్త
లెవఁ డొక్కఁడయ్యుఁ దా నీప్రపంచంబును, బుట్టించుఁ బోషించుఁ బొడవడంచు
జగదంతరాత్ముఁడై తగియు నెవ్వాఁడు త,ద్దోషసంబంధాతి దూరుఁ డగును
నాశ్రయించినమాత్ర నశ్రాంతమెవఁడు యో,గక్షేమములఁ బూని కాచుచుండు

గీ॥ నట్టి దివ్యమూర్తి యైన లక్ష్మీమనోహరుఁడు వాసుదేవుఁ డనఁగ నిట్టు
లవనియందుఁ దాశు భావతారముఁ బూని పరఁగునంచు నొక్క పడఁతి వల్కె. ౨౪

మ॥ అనయంబున్ విషబుద్ధులై నృపులు గర్వాంధ్యమ్మునన్ నీచవృ
త్తిని గైకొంచు నధర్మమార్గమున వర్తింపన్ జగంబంతయున్
మనుపం గృష్ణుఁ డితండ గైకొని మహామత్స్యాది రూపంబులన్
ఘనషాడ్గుణ్యముఁ గీర్తియుం గరుణయున్ ధర్మంబు స్థాపించెడున్. ౨౫

మ॥ ముదితా! యెవ్వనిపాదసంస్మరణ మంభోజాసనేంద్రాదిక
త్రిదశాధీశుల కెల్లఁ బావనత సంధించున్ సతం బట్టి యా
సదయుం డీహరి యీపరాత్పరుఁడు దా జన్మించుటం జేసి యే
యదువంశంబు పవిత్రమయ్యె నని పుల్లాబ్జాక్షి యొక్కర్తునన్. ౨౬

క॥ మధురాలోకనముల నిమ్మధుసూదనుఁడడుగు లిడుట మహిత సుకృతధా
మధురంధరమైయొప్పెడు, మధురాపుర మనుచు నొక్క మగువ వచించెన్.

సీ॥ ఈకృష్ణపరమాత్ము నీక్షించి యానంద మునఁ బొందు నేపురంబున జనంబు
లీన్యాయమూర్తి పాదన్యాసములచే ధ,న్యంబులై తనరు నేనగరభూము
లీసర్వలోకేశు వాసంబుచే మించు,నింద్రపురమునైన నేపురంబు
ఈవాసుదేవులీలావిశేషములు గ,న్పట్టు నశ్రాంతమే పట్టణమున

గీ॥ నట్టి ద్వారక సర్వలోకైకవినుత భాగ్యసౌభాగ్యవైభవప్రాభవములు
గలిగి కలిగించు నిలకు నఖండపుణ్య మనుయశంబును ననియొక్క వనిత వలికె. ౨౭

చ॥ తమతమయంతరంగములఁ దద్దయు నొద్దికతోడఁ గూడి యే
సుమహితమూర్తిపాదములఁ జొన్పి వ్రజాంగన లెల్ల సారె మో
హముఁ గనుచుండు రాసరసికాత్ముని తీయని మోవి తేనె భై
ష్మి మొదలుగా సతీజనము బొల్పుగఁ గ్రోలుచునుండు నెప్పుడున్. ౨౮

శా॥ తాపధ్వంసకుఁ శౌరిఁ గూర్చి తొలి నేదానంబుఁ గావించిరో
యేపుణ్యంబు లొనర్చిరో మఱియుఁ దామేనోముల నోఁచిరో
యీపద్మాక్షుని యోగివంద్యుఁ గనుఁగొం చేదుర్లభం బద్దిరా!
ప్రాపింపంబడె నంచితాధరసుధాపానంబు నవ్వారికిన్.

ఉ॥ అంకిత మాస్వయంవరము నందలి మత్తులఁ జైద్యముఖ్యులం
బొంకమడంచి మించిన యపూర్వపరాక్రమవిక్రమంబునే
యుంకువఁ జేసి తెచ్చెఁ గమలోదరుఁ డీతఁడు భైష్మి మున్నుగాఁ

బంకజపత్త్రినేత్త్రిలను ♦ భాసురదివ్యవిలాసగాత్త్రిలన్. ౨౯

చ॥ ప్రకటితదుష్టసత్త్వమునఁ ♦ బైకొని శత్రుసమూహముల్ వికా
వికలొనరించి యెల్లరను ♦ పీడక దాఁజెఱఁబట్టుమానిమా
రకు నరకున్ వధించి కడుఁ ♦ బ్రాభవమొప్పఁ బదాఱువేలక
న్యకలను దెచ్చె నీసరసి ♦ జాక్షుఁ డుదంచితకార్యదక్షుఁడై.

మ॥ ఉవిదా! మార్దవముం బవిత్త్రితయు లే ♦ కున్నన్ సతీధర్మముల్
సవిశేషం బొనరింతు రాగరిత ల ♦ శ్రాంతంబు నయ్యిందిరా
ధవుఁ డవ్వారిగృహంబుల న్నిలిచి "కాం ♦ తా రుక్మిణీ! యింతి జాం
బవతీ!" యం చిటు చక్కఁగాఁ బలుకుచున్ ♦ వర్తించు, రాఁ డీవలన్. ౩౦

వ॥ అని యివ్విధంబున సంభాషించుపౌరాంగనలవాక్యంబు లాకర్ణించుచు మందస్మితామృతభరితంబు లైనకటాక్షవీక్షణంబుల వారి కానందంబు సంధించుచు మధుసూదనుండు మత్తమాతంగంబు తెఱంగునం గమనవిలాసంబు దీపింప నల్లనల్లనం గదలి చనుచుండె నయ్యవసరంబున. ౩౧

ఉ॥ పాయనిప్రేమపెంపున నృ ♦ పాలుఁడు ధర్మతనూభవుండు నా
రాయణుఁ డంచుఁ జూడక య ♦ రాతులమూఁకలు పైకొనన్ మహా
పాయ మదేమి వచ్చునొ య ♦ టంచుఁ గడుంగడు శంక సేయుచున్
సాయముఁ బంపె నావిజయ ♦ సారథికిన్ జతురంగసైన్యమున్. ౩౨

చ॥ నుడువఁగరాని ప్రేమమున ♦ నూర్కొని యెప్పు డనన్యచిత్త మే
ర్పడ వసియించువారగుటఁ ♦ బాంధవు లప్పుడు వెన్క కేగఁగా
నడుగులురాక దీనముఖు ♦ లై యొకమాటయు నాడకుండ నే
నడచిరి చాలదూరము జ ♦ నార్దను తేరును వెంబడించుచున్. ౩౩

వ॥ అట్లు సంపూర్ణానురాగంబునం జేసి తనవియోగంబునకు దుఃఖితులై కడుదవ్వరు దెంచినవారలం గాంచి పద్మనేత్త్రుండు బాష్పపూరితనేత్త్రుండై యకుటిలంబులు, నుదారప్రేమగర్భితంబులు నైనసాంత్వనవాక్యంబుల నెట్టకేలకు వెనుకకు మరల్చి యటనుండి కదలి క్రమక్రమంబుగఁ జనిచని

సీ॥ సకలసంపత్కళా ♦ సౌమ్యంబు,లగుకురుదేశంబు లెల్ల న ♦ తిక్రమించి
యఖిలసౌఖ్యమ్ముల ♦ కావాస మనఁ గీర్తి,నలరుపాంచాలరా ♦ జ్యమును దాటి
మహితశూరులకు జ ♦ న్మప్రదేశంబులౌ, నలశూరసేనభూ ♦ ములను గడచి
దీపితయమునాన ♦ దీప్రాంతములఁ గాంచి, నెగడుపురంబుల ♦ న్నిర్గమించి

గీ॥ యనఘమైనబ్రహ్మావర్త ♦ మునుమఱియును। గురుక్షేత్రమునుమత్స్య ♦ దేశములను స
రస్వతీదివ్యవాహినీ ♦ ప్రాంతములను। దృణజలవిహీనవిషయంబు ♦ లెల్లమిగిలి. ౩౪-౩౫

గీ॥ అంతఁ గృష్ణుండు సౌవీర ♦ మాది పెక్కు। దేశములు మీఱి ద్వారావ ♦ తీపురంబు
నకు సమీపించియున్న యా ♦ నర్తదేశ। ములనుజొచ్చునప్పటికొ ♦ కింత యలసిపోయెను

సీ. అయినను భయమంది మానక యుండుఁ డందు నీ జనులు లోఁ గంగెడు కానుకల్ గొనుచు సూర్యుఁ
డపరగిరిశిఖరాలంబియై జలంబులందుఁ గ్రుంకెడు వేళకు నరిగె నటకు. ౩౬

11 వ అధ్యాయము.

వ. అంత నా భగవంతుం డఖిలసంపత్సమృద్ధంబులును నతిసుందరంబులును నాత్మీయంబులు నైన యానర్తంబుల కరిగి యనంతరంబున. ౧

౨-౩ ఉ. అన్యము లెఱుంగ కెప్డు దన యంఘ్రులె నమ్మి యటుల్ వసించు సా
మాన్యమయూల్ ప్రజల్ విరహ జన్యవిషాదము వీగ దేవమూ
ర్ధన్యుఁడు చక్రి యొత్తె నతి ధన్యము మాన్యము నంది తేష్టరా
జన్యకభంజితారిజన జన్య మజన్యముఁ బాంచజన్యమున్.

ఉ. హాసముఁ గూర్చి శౌరి యరుణాధరకాంతులఁ జాలవింతగా
నరుణిత మైనశంఖ మది హస్తపయోరుహభాసమానమై
యరుణసరోరుహప్రకరమందుఁ దగన్ ధ్వనిసేయుచున్ మనో
హరరుచి నుల్లసిల్లుగల హంసముచాడ్పున దర్శనీయమై.

వ. అనంతరంబున.

ఉ. క్రమ్మి జగద్భయంకరవికారములం బొనరించు దుష్టసం
ఘమ్మునకున్ భయంబు నొసఁగంగల యమ్మహనీయశంఖరా
జమ్ము వినంబడం బ్రజలు తామరసాక్షుఁడు వచ్చుచుంటఁ జి
త్తమ్మున నిశ్చయించి ప్రమదంబును సంభ్రమముం దలిర్పఁగన్.

శా. తత్సందర్శనభాగ్య మబ్బె నని వాత్సల్యంబుతో నప్పు డ
త్యుత్సాహంబున గేహగేహముల నన్యోన్యంబు సంప్రీతి శ్రీ
వత్సాంకుం జెలి వచ్చె వచ్చె ననుచున్ భాషించుకొంచుం దగన్
వత్సల్ వృద్ధులుఁ గూడి తా నెదురుగా వచ్చెన్ జనం బంతయున్.

శా. స్వానందానుభవైకలాభయుతుఁ డా త్మారాముఁడుం బూర్ణుఁడౌ
నానీరేజదళాయతేక్షణుని వా రర్చించి యర్పించి రెం
తే నీలోత్పలము ల్వెలార్చురవికిన్ దీపంబు నర్పించుచం
దానన్ గానుకలన్ యథోచితము ప్రీతస్వాంతులై యందఱున్. ౪-౫

వ. అట్లు సన్నిహితులైన వారిం గని హీనంబులుగాఁ దలంపక భక్తవత్సలుం డగు పుండరీకాక్షుండు పరిగ్రహించిన వారును నానందకందళితవదనారవిందు లైరంత.

చ. మనమున నించుకేని యభిమాన ము లేక యనేకవిధంబులన్
[illegible] ప్రేమవినోద [illegible] గా [illegible] తంత్రీతోఁ
[illegible] నోట [illegible] కల్లనఁ జేరి శౌరికి

ట్లనిరి మహానురాగమున నత్తఱి గద్గదకంఠ మేర్పడన్.

క॥ శరణంబులు సంసృతిభయ।హరణంబులు సంతతాశ్రితాఖిలజనతా
భరణంబులు నీసుందర।చరణంబులు మాకు దిక్కు సర్వేశ హరీ! ౬

క॥ శ్రీపాదంబులు త్రియ్యంతవి।నోదంబులు భవభయాపనోదంబులు సా
హ్లాదంబులు నీయాశ్రి।పాదంబులు గొలుతు మెపుడు పద్మదళాక్షా!

క॥ పదములు సంపదలకు నా।స్పదములు సముదారదాసజనములకు భయ
ప్రదములు దుర్మతులకు నీ।పదములు మ్రొక్కెదము మాళివంచి మహాత్మా!

చ॥ సనకసనందనాదిమునిసంఘము సారసగర్భవాసవా
ద్యనిమిషసంచయంబు ననయంబు సమంచితభక్తియుక్తమై
కనక కనత్కిరీటమణికాంతులచేత నలంకరించుచుం
బ్రణతులొనర్చు నీచరణపద్మములన్ భజియింతు మచ్యుతా!

ఉ॥ ఆదర మొప్ప శ్రేయముల నాత్మఁ దలంచుచు మ్రొక్కువారికిన్
మేదుర మైనసంపద నమేయముగా నిడి క్షేమలాభముం
బ్రోదియొనర్చి పాపముల బోకడఁ బెట్టి సుఖింపఁ జేయు నీ
పాదపయోరుహంబులకు భక్తి బ్రణామ మొనర్తు మచ్యుతా!

చ॥ సరసిజసంభవాదిసురసంచయమున్ స్వవశీకరించుచున్
పరము నమోఘవేగమగు కాలము నైనను వేనినిన్ వశీ
కరణముఁజేసికోఁ దరముగాక యశక్తి వహించు నట్టి నీ
చరణసరోరుహంబులకు సాగిలి మ్రొక్కెద మొప్ప నచ్యుతా!

శా॥ నీవే తల్లివి తండ్రివిన్ గురుడవున్ నీవే సుహృన్మిత్రమున్
నీవే దాతవు నేతవున్ బ్రియుఁడవున్ నీవే నిదానంబవున్
నీవే నాథుఁడవున్ మహాప్రభుఁడవున్ నీవే సమస్తంబు మా
కీవే భద్రము లెల్లఁబ్రొద్దుఁ గరుణన్ వీక్షించి విశ్వాధిపా! ౭

॥ సతతము నిన్ను నమ్మి పరిచర్యలొనర్చుచు ధన్యులైన మా
కితరుల వేడనేల సకలేశ్వరుఁ డాద్యుఁడు విశ్వభావనుం
డతులదయాపరుండునగు నట్టి మహాత్ముఁడ నీవ యెప్పుడున్
హితమగు నేది మా కొసగు నెంతయుఁ బ్రేమముతోడ నచ్యుతా!

చ॥ శుభకరుణావలోకనము సుందరమందరమందహాసమున్
సుభగముఁ బ్రేమపూర్ణ మతిశోభిత మైనముఖాంబుజంబుతో
త్రిభువనదుర్లభం బయిన దేవరరూపముఁ గాంచు మా కహో
ప్రభుఁడవు నీవ చెప్పనలె భాగ్యము దెట్టిదో భక్తవత్సలా! ౮

క॥ నిరతిశయసుఖము లొసగుచు । బరఁగుచునట్టి ప్రభుఁడవు గలుగగ నీదేవ రవినన్
ధర మేమిగాక యింక నెవ్వరు పరులు గలా రమోఘభాగ్యుల మగుచున్.

క॥ కురుదేశము మధుదేశము । యరిగెదు నీ వాప్తజనుల ♦ నరయఁగ నపుడో
హరిహరి క్షణమైనను వత్సరములు లక్షలును గోట్లు♦వలె నగు మాకున్. ౯
క॥ తమమంతయుఁ బాపెడునా।కమలాప్తుని గననిచో జ♦గంబులకుఁ బలెన్
సుమనోహర మగునీరూ।పముఁజూడకయున్న మాకుఁ♦బ్రజ్ఞ నశించున్.
వ॥ అని యిట్లు ప్రేమగౌరవాదరభరితంబుగ భాషించుచున్న ప్రజలవాక్యంబు లాలించి సంతుష్టచిత్తుండై భక్తవత్సలుండు ప్రఫుల్లకమలదళమిత్రంబులైననేత్రంబుల ననుగ్రహంబును బ్రకటించుచుఁ బురప్రవేశంబుఁ గావించె నయ్యాదియును. ౧౦
చ॥ అగణితసత్త్వసారమున ♦ నమ్మురమర్దను బోలి కీర్తి నొ
ప్పగు యదుభోజనందకద♦శార్హముఖాఖిలవీరు లెప్పుడున్
సుగముగ నప్రమాదమునఁ♦జూచుచు నేలఁగఁ గ్రాలు ద్వారకా
నగరము నాగపాలనము♦నందగు భోగవతీపురం బనన్. ౧౧
౯ర చ॥ సరగున నెప్పుడున్ షడృతు♦సంభవపుష్పఫలాభివృద్ధిచేఁ
బరఁగెడు పారిజాతముఖ♦పాదపబృందములున్ లతావిక
స్వరవరమండపంబులును ♦ వర్తిల నొప్పెడు పూవుఁదోటలన్
విరచితపుష్పవాటులను♦వెల్గుఁ బురిన్ కమలాకరంబులున్. ౧౨
క॥ భూరిపురద్వారగృహా।ద్వారంబుల వారిజాక్షు♦వచ్చుట విని శృం
గారముగ నడుపు మంగళ।తోరణములు గట్టఁబడియెఁ♦దోరఁపుఁగూర్మిన్. ౧౩
గీ॥ వింతవింతలధ్వజము ల♦నంతములుగఁ।గ్రంతలను బొంతలను దారి♦సంతలను ని
రంతరము నిల్పఁబడినధ్వ♦జాగ్రముల సు।గంధశీతలచ్ఛాయమై♦గ్రాలెఁ బురము.
మ॥ రథమార్గంబులు రాచబాటలును వా♦ర్తాశాలలున్ మేల్చతు
ష్పథముల్ వాణిజవీథులు న్మొదలుగా ♦ భాసిల్లుపీ డంతయున్
బ్రథితామోఘయశుండు కృష్ణుఁ డిదె చే♦రన్వచ్చు నంచున్ సుగం
ధధురీణం బగుశీతతోదకమునన్ ♦ సమ్మార్జితంబై తగెన్. ౧౪
క॥ కలకలలాడెడు పురమున । నలరారె మనోహరముగ ♦ నపుడు కిసలయం
బులుఁ గుసుమంబులుఁ దీయని।ఫలములు నక్షతలు వాడ♦వాడల యందున్.
క॥ జలపూర్ణకుంభములు వ।ర్తిల దధ్యాదులును ధూప♦దీపాదులు రా
జిలుచుండనిఖిలఖండము । లలరఁగ నలరారెఁ బ్రతిగృ♦హద్వారంబున్. ౧౫
వ॥ అంత నగరపాలకు లగుపరిచారకులు సంభ్రమించుచుఁ ద్వరితగమనంబుల నరిగి వసుదేవాదులకు హరిరాక నెఱింగించుటయు. ౧౬
ఉ॥ ధీరజనోత్తముండు వసు♦దేవుఁడు భాగవతాగ్రగణ్యుఁ డ
క్రూరుఁడు నుగ్రసేనుఁడు న♦కుంఠితవిక్రమశాలి రేవతీ
దారుఁడుఁ జారుదేష్ణుఁడు ను♦దారుఁడు భీష్మసుతాకుమారుఁడున్

సారబలుండు సాంబుఁడును ♦ శౌరిని గన్గొన వేగిరించుచున్. ౧౬-౧౭

గీ॥ అంత నగ్గలంపు ♦ సంతోషవశమున । భోజనములు శయన♦ములు మహాస
నములు విడిచి వేగ♦నడచి రాండ్రారులను। మీఱి వారు హరి న♦మేయుఁ జూడ.

సీ॥ స్వర్ణమాణిక్యభూ♦షణభూషితంబయి, మొనయుమత్తేభంబు ♦ ముందునడువ
బ్రాహ్మణప్రవరుల♦పావనస్వస్తివా,చనమహావేదఘో♦షములు సెలఁగ
మహితనానావిధ♦మంగళవాద్యస,మ్మిళితనాదంబులు ♦ మిన్నుముట్టఁ
బరిమళభరితపు♦ష్పములును దీయని, ఫలములు నొగిఁ గరం♦బులఁ దలిర్పఁ

గీ॥ బ్రణయజనితమైన♦భయమున హృదయంబు। లెల్లఁ గంపమంద ♦ నెల్లవారు
"రండురం"డటంచు♦రథము లధిష్ఠించి।ముదముగ దురహరికి♦ నెదురుచనిరి. ౧౮-౧౯

క॥ కుండలములమణికాంతులు । గండస్థలములను గ్రమ్మఁ♦గా హృదయమునన్
నిండినమోదంబునఁ జను।చుండెను యానముల వార♦యోషాజనముల్.

ఉ॥ ఆడెడువారుఁ దాండవము♦లాడెడువారు మనోహరంబుగాఁ
బాడెడువారు స్తోత్రములఁ ♦ బాడెడువారుఁ గులక్రమంబుఁ గొం
డాడెడువారు మంగళము ♦ లాడెడువారు మురారిగాథలం
బాడఁగఁజొచ్చి రప్పు డొక♦వారును వీరన కెల్లవారలున్. ౨౦

వ॥ ఇట్లు నిరతిశయంబై నమహావైభవంబున నభిముఖులై యరుదెంచుపురజనంబులు బాంధవు లాప్తులు మిత్రులుమున్నుగా నెల్లగం గాంచి దేవకీనందనుం డానందంబు నొందుచు నెదురుచనియె నంత. ౨౧

సీ॥ గురువరేణ్యులచెంత ♦ కరిగి శిరమువంచి, సాష్టాంగవందనం ♦ బాచరించి
సదృశవయస్కులా ♦ జనుల సమీక్షించి, గాఢాదరంబునఁ ♦ గౌఁగిలించి
గౌరవంబెసఁగఁ జెం♦గటఁజేరి యధికారి, వర్గంబునకుఁ గర♦స్పర్శమొసఁగి
తనపేర్మిమును జూచు♦నొనిమిత్రులఁ గాంచి, నర్మంబుగాఁ జిఱు♦నవ్వునవ్వి

గీ॥ బాలు రాదిగఁదక్కిన♦వారియందుఁ । బ్రేమవీక్షణములఁ బ్రస♦రింపఁజేసి
శౌరితనతండ్రిమొదలుపం♦చములవఱకు।నందఱనుయథోచితముగ♦సాదరించె. ౨౨

సీ॥ "నాయనా వచ్చితి♦వా"యని వసుదేవ,జనపతి ప్రేమబా♦ష్పములు విడువ
నభ్యుదయం బౌత ♦ మనుచు నాచార్యసం,ఘము మంగళాశాస♦నములుసేయఁ
బరమపవిత్రముల్ ♦ బ్రహ్మవాక్కులతోడ, ద్విజులుచేయెత్తి దీ♦వెన లొసంగ
"జయవిజయీభవ ♦ జయవిజయీభవ", యని వందిమాగధు ♦ లనువదింప

గీ॥ మోముదమ్ములందు ♦ ముసిముసినగవులు। మొలకలెత్త స్నేహి♦తులు గనంగ
నంద అనుసరింప ♦ హరి సౌధమునకుఁ బో । నెంచి రాజవీథి♦నేగుచుండె. ౨౩

క॥ అనివార్యవైభవంబున । వనజాక్షుఁడు రాజవీథి ♦ వచ్చుచునున్నాఁ
డని విని మేడలపై నెక్కి నిక్కిగనుఁగొనిరి సతులు ♦ కృష్ణున్ జిష్ణున్. ౨౪

ఉ॥ ద్వారవతీపురంబున స♦తంబు వసించి ప్రతిక్షణంబుఁ గ

న్నారఁగ శ్రీనివాసు సము♦దారవికాసుఁ బ్రమోదమాధురీ
పూరితమందహాసు జల♦పూర్ణఘనాభశరీరభాసు శృం
గారవిలాసుఁ గాంచినను ♦ గల్గదు వారికిఁ దృప్తి యింతయున్. ౨౫
సీ॥ వసియించు నెవ్వాని♦వక్షంబునం గల్మి, వడఁతి లావణ్యాను♦భవముకొఱకుఁ
గ్రోలుచుందురు దిశా♦పాలకు లెవ్వాని, బాహుసౌందర్యంబు ♦ భద్రమనుచు
నాసతీరక్షయందు ♦ రసభావత్కు లెవనిము,ఖారవిందమరంద ♦ మానియాని
తృప్తిగాఁ దెలలూప ♦ రెవనిపాదాంబుజ,చింతనామృతపాన♦సిద్ధి మునులు
గీ॥ నతిమనోజ్ఞ మదృభ♦తానందమయము మాటచామగోచరంబు ♦ ప్రేమమధుర
మనుభవైకవేద్య ♦ మాకృష్ణరూపంబుఁ । గనినవారి కెట్లు ♦ తనివి దీరు. ౨౬
ఉ॥ అమ్మొయి రాజమార్గమున ♦ నాజగదేకమనోహరుండు ఛ
త్రమ్మును జామరంబులును ♦ దాలిచి కొందఱు గొల్చుచుండ సౌ
ధమ్ములనుండి యంగనలు ♦ దందడి సందడి మీఱఁ బుష్పవ
ర్షమ్ము లవారిగాఁ గురియఁ ♦ బ్రాభవమొప్పఁగ వచ్చుచుండఁగన్. ౨౭
౯౫ సీ॥ రమ్యకాంతుల నీను ♦ రత్నకిరీటంబు, వనజాతబాంధవు ♦ ననుకరింప
స్నిగ్ధమౌక్తికసర♦శ్వేతాతపత్రంబు, నమృతాంశురూపంబు ♦ నవఘళింప
నిరుపమశోభలందును ♦ బరఁగువింజామరల్, గురుశుక్రులవిధంబుఁ ♦ బరిఢవింపఁ
గుందమందారాది ♦ కుసుమపరంపరల్, తారకాశ్రేణియం♦దము వహింప
గీ॥ కనకపీతాంబరముమెఱుం♦గుసుహాసింప । భవ్యవనమాలయింద్రచా♦పరుచినింప
నీలమేఘంబు బోలి వ♦ర్ణింప నొప్పె । నఖిలభువనైకమోహనుం♦డచ్యుతుండు.
వ॥ ఇవ్విధంబున. ౨౮
కం॥ ముదమునఁ జని చని జనకుని । సదనంబునఁ జొచ్చి ప్రేమ మెక్క ♦ సాధువినయసం
పద నేడ్వురుతల్లులకును । యదుకులకమలాకరప్ర♦భాకరుఁ డంతన్.
కం॥ పేర్మిమెలంగినసుతులచే । సౌమాధవుఁ జేరదీసి ♦ యంకతలమునం
హేమగుప లిడుకొని "సుఖియై జీవించు తండ్రి" ♦ యని పలికిరి యాదరమునన్. ౨౯
కం॥ మానుగఁ బాలు స్రవింపగ । నాననమును జూచుచుఁ జేసి ♦ రప్రు శిఖిపుకం
బానంద బాష్పములచే । నాననమును దడ్పుకొనుచు ♦ నందఱుఁ బ్రీతిన్.
మ॥ పితృగేహంబునఁ గొంత కాల మటు దా ♦ విచ్చేసి యవ్వారికిన్
వితతానంద మొసంగి వందనముల ♦ వీడ్కోలు గైకొంచు న
చ్యుతుఁ [illegible]
ప్రితసాంకరితమునంతకాంతసుఖవి♦శ్రాంతరంబు శుద్ధాంతమున్. 30
౯౬ ఉ॥ అంతఁ బ్రవాసమున్ సతిపి ♦ యాత్మవిభుని దశమందుచు నవ్విధం
బంతయు దూరమంద కసి♦తముద్భుతహర్షముతోడ నప్పు డ
త్యంతము సిగ్గుచేఁ గనులు ♦ నాననపద్మము వంచి లేచి ర

కాంతలు స్వాశయంబు వ్రత♦కర్మను బీతము నుజ్జగించుచున్. 3౧

౯౭ గీ॥ కౌఁగిలించి రగాఢమై♦ గాలు ప్రేమ।గనుల చేనంతశాత్మతోఁ♦గన్న సుతుల
మూలమునను బడఁతులు♦మోహనాంగు।డైనతమ ప్రాణవల్లభు♦నందరపుడు. 3౨

గీ॥ గాఢమగు ప్రేమమును సిగ్గు♦కల్గుకతన।వనిత లెంతనిరోధించి♦నను నిలువక
సరగున నదార్ఢ్య మేర్పడ♦జారె నశ్రు।కణములప్పుడు నునువాలు♦గనులనుండి.

మ॥ సరసీజాక్షుఁడు ప్రాణనాథుఁడు రహ♦స్యస్థానమం దుండినన్
మురిపెంబౌ రథముం గాంచి నంతట నెల్లనారికిన్ వాని శ్రీ
మధుమూర్తిన్ గనులార నిలను♦సౌందర్యమై గానరాఁ
బర దేశాగతుఁడైన నేఁడు మ్రొక్క సం♦భాషింపఁగా నేటికిన్? 33

చ॥ పరమపతివ్రతామణులు ♦ వారు మ్రొక్కిగ వాసుదేవు నే
వరునిగ నెంచి కొల్చెదరు ♦ పాయగఁజాలుదు రెట్టులింకఁ ద
చ్చరణసరోరుహంబులును ♦ జంచలయయ్యును లక్ష్మి నైతమున్
నిరత మొకప్పుడున్ విడువ♦నేరక సారెకుఁ గొల్చుచుండగన్.

వ॥ అని పలికి సూతుండు వెండియు ని ట్లనియె. 3౪

మ॥ అవనీభారముగా నిరంతర దురం♦తాక్షౌహిణీసైన్యముల్
దవులం దేజమునందలిర్చు నృపులన్ ♦ దైత్యాళి వైశ్వానరున్
సవిశేషంబు జనింపఁజేసి వెస వం♦శ వ్రాతముం గాల్చుగా
డ్పువలెన్ దగ్గులఁజేసెఁ గేలను శరం♦బుం బూనకే లీలతోన్.

గీ॥ అట్టు లన్యోన్యమును గల♦హాగ్ని చేత।ధరణిధవవంశములనుద♦గ్ధములుగా నొ
నర్చి ప్రబలుభూభారమం♦తయును సంహ।రించి కృతకృత్యుఁడై విర♦మించె శౌరి.

మ॥ తనసంకల్పముచేత భూతలమునం ♦ దా నిట్లు జన్మంబుఁ గై
కొని సామాన్యమనుష్యుఁడట్టులు మహా♦గూఢస్వరూపంబుతో
ననయంబుం జరియించుచున్ యువతివ♦శ్యత్వానుకారంబునం
గన నై వర్తిలుచుండుఁ బామరుఁ డనన్ ♦ గంసారి సంసారియై. 3౫

మ॥ అతిగంభీరత రాత్మభావలలితో♦ద్యన్మందహాసంబులన్
గృతలజ్జామధురావలోకనములన్ ♦ క్రీడ న్వివడంబించు న
చ్యుతభామాజనసౌకుమార్యము మరుం ♦ డోక్కుమ్మడిం జూచి యా
ర్తితుఁడై చే విలు జారిపోవ మఱచున్ ♦ దేహంబు మోహంబునన్. 3౬

ఉ॥ అంగజునైన నట్టులన♦యంబును గాంచుటతోన చిత్త ము
ప్పొంగఁగ హావభావంబుల ♦ మోహమహార్ణంబుధి ముంచి యైచున
య్యంగన లేమి చెప్ప హృదయం♦గమనై జవిలాసవం చనా
భంగి నశక్త లైరి తమ♦వల్లభు మోహితుఁ జేయ నెంతయున్.

గీ॥ సంగదూరుఁ డయ్యుఁ ♦ జక్రి ప్వయాభార్య[illegible]

నరయ లేక సంగి♦యని యెంచితమతోఁ।బోల్చుకొనెడువారు♦మూఢమతులు. ౩౭

సీ॥ సర్వాంతరాత్మయా ♦ సరసీరుహాక్షుండు, మూలప్రకృతియందుఁ♦ గ్రాలుచున్న
నాప్రకృతిగుణంబు♦లైన సత్త్వరజస్తమస్సులచేతను ♦ మఱియుఁ బ్రత్య
గాత్మగుణంబులౌ ♦ నజ్ఞానఖేదమో,హాదులచేతను ♦ ననవరతము
నేమాత్రమును స్పృశి♦యింపఁగాఁబడకుండు, నిరతిశయంబును ♦ నిత్యము నయి

గీ॥ తనరుతనజ్ఞాన మెన్నగఁ ♦ దద్గుణముల।చేత స్పృశియింపఁబడకుండు♦రీతి నిట్లు౩౮
ప్రకృతిఁ జొచ్చియుఁదద్గుణ♦ప్రకరదూరుఁ। డగుటెయీశ్వరునీశ్వర♦త్వాతిశయము.

గీ॥ వల్లభుస్వరూప మెఱుఁగని♦వారుగానఁ। గామినీవశుఁగా నెంతు♦కాంత లెల్ల
హరిని గలరూపున నెఱుంగ ♦ కన్యరీతిఁ।బోల్చు సంసారబద్ధుల♦బుద్ధులట్లు. ౩౯

౧౨ వ యధ్యాయము.

౯౮ వ॥ అని పలుకుచున్న సూతుం గాంచి శౌనకుం డిట్లనియె. ౧

గీ॥ ఈర్ష్యఁగొని ద్రౌణిబ్రహ్మాస్త్ర♦మేసెననియు।నద్దియుత్తరాగర్భము♦నడఁచెననియు
గృష్ణుఁ డాగర్భమును బ్రతి♦కించె ననియు। నీవలన విన్నవారము ♦ నిపుణబుద్ధి.

సీ॥ పరమాద్భుతముగఁ గ♦న్పట్టుపరీక్షిన్మ,హారాజు జన్మవృ♦త్తాంత మెట్లు
పావనమూర్తి కృ♦పాశాలి కృతకృత్యుఁ, డతఁ డేమికార్యము ♦ లాచరించె
వ్యాసాత్మజుఁడు శుకుం♦డమ్మహాత్మునకు నే,తీరున జ్ఞానంబు ♦ దెలియఁజెప్పె
నఖిలోపకారకం ♦ బగుశరీరము నామ,హీశుఁడు విడచుట ♦ కేమికతము

గీ॥ భౌతికం బైనదేహంబు ♦ బాసి భాగ।వతశిఖామణి యతఁ డెట్టి♦గతి లభించె
శ్రద్ధధానులమగుమాకు♦సందియంబు।లన్నియుఁదొలంగవివరింపు♦మయ్య సూత! ౨-౩

వ॥ అనిన శౌనకాదులకు సూతుం డిట్లనియె. ౪

గీ॥ ధర్మపాలనంబుఁ♦దప్పక యెంతయు। నట్లు ధర్మతనయుఁ ♦ డచ్యుతాంఘ్రి
కమలసేవచేతఁ ♦ గలుషంబు లన్నియుఁ। దొలఁగిపోవఁ గామ♦దూరుఁడగుచు.

క॥ జనకుఁ డగుపాండుభూపతి। యనువున రాజ్యంబు నేలె ♦ న్యాయము విన్నయం
బును బ్రేమయు దయయు దలిర్ప నిరంతరముగఁ బ్రజాను♦రంజకుఁడగుచున్.

ఉ॥ ఏమని చెప్ప ధర్మజు న♦హీనమహావిభవంబు. దేవతా
గ్రామణులైనఁ గోరుకొనఁ♦గాఁదగు నద్భుతవస్తుసంపదల్
కామితదాయకంబులు మ♦ఖంబులుఁ గానుకలిచ్చు సత్ప్రజల్
కామునకేనిఁ గామమును ♦ గల్గఁగఁ జేసెడు కామినీమణుల్. ౫

ఉ॥ దీపితవిక్రమాఢ్యులయి ♦ దిగ్విజయం బొనరించు సోదరుల్
వ్యాపక మైనదివ్యయశ ♦ మప్రతిమానధరిత్రి జాంబవ
ద్వీపమహాధిపత్యము సు♦ధీజనసంగము నరయమీశ్వర
శ్రీపదపద్మసేవనమూ♦ చెప్పఁగనేల సమృద్ధమంతయున్,

చ॥ వినుఁ డిటు లెన్నిసందలు ♦ వెల్గుచునున్నను గృష్ణపాదచిం
తన మదితక్క వేఱొదియుఁ ♦ దన్పదు ధర్మజుఁ గృష్ణసేవకుల్
వనరుచు నాకటం బడిన♦వానిని నన్నముదక్క యింకఁ జం
దనమును బుష్పమాలలును ♦ దన్పని కైవడి నించు కేనియున్. ౬

—* సూతుఁడు పరీక్షిజ్జన్మవృత్తాంతము నెఱింగించుట *—

౯౯ వ॥ అంతం గొంతకాలంబునకుఁ బ్రతిహింసాపరాయణుం డైనద్రోణాత్మజుండు గండుమీఱి ప్రయోగించిన యమ్మహాస్త్రంబు జాజ్వల్యమానంబగుచు నుత్తరాగర్భస్థుం డైనయర్భకు నాక్రమించుటయు. ౭

గీ॥ దహ్యమానుఁడగుచుఁ ♦ దహతహఁ జెందుచు। నెవఁడు నాకు శరణ♦మిప్పుడనుచు
గర్భమందు రుద్ధ♦కంఠుఁడై యెంతయుఁ । గుంది శిశువు బాధఁ♦జెందుచుండ.

సీ॥ మగరాలచే నిగ♦నిగలాడుచుఁ బసిండి,డాలు డీలెడు కిరీ♦టంబుతోడఁ
గోమలనీరద♦శ్యామలకాంతిచే, నవఘళించెడు మేని♦హసాసుతోడఁ
గనులకు మిఱుమిట్లు ♦ గలిగించుమెఱుఁగు నా, రమణీయపీతాంబ♦రంబుతోడ
మహనీయమాణిక్య♦మకరకుండలముల, రహి నిగ్గులీనుక♦ర్ణములతోడఁ

గీ॥ బ్రవిమలాజానుదీర్ఘ బాహువులతోడఁ। గొనలలోఁ గెంపు గదిరిన కనులతోడ
నెమ్మిస్పృహణీయమైనరూపమ్ముతోడఁ। బరఁగునంగుష్ఠమాత్రుఁడుపురుషుఁ డొకఁడు. ౮

ఉ॥ చండతరాగ్నికీలలను ♦ జల్లుచు భీకర మైనపెన్గదా
దండము గిఱ్ఱుగిఱ్ఱుమని ♦ తద్దయునుం దనుజుట్టి యంతటం
గొండొకకాలముల్ విడక ♦ కూడి పదింబదిఁ ద్రిప్పుచున్ మహా
త్మ్ముం డతఁ డండయై కనుల♦ముందటఁ గానఁగవచ్చె వానికిన్. ౯

౧౦౦ క॥ బ్రహ్మను గలిగించుపర।బ్రహ్మము నారాయణుండు ♦ బాలునిఁ బ్రోవన్
బ్రహ్మబ్రువు వైచిన యా। బ్రహ్మాస్త్రము నొంచె నుద్ధు♦రగదాహతిచేన్.

క॥ మంచును మార్తాండుఁడు మ।ర్దించెడుచందమున నస్త్ర♦తేజమును బటా
పంచలుగావించి సమీ।పించి వసించె శిశుచెంతఁ ♦ బ్రియమున నంతన్. ౧౦

క॥ దశమాసపరిచ్ఛేద్యుఁడు । శిశు వమ్మహనీయదివ్య♦చిత్రాకారున్
శశిసూర్యసదృశరుచి నా।త్మశరణ్యుని గాంచి సమ్మ♦దంబు జనింపన్.

శా॥ అంతన్ బాలుఁ డనూనతేజుఁ డితఁ డా♦హా యెవ్వఁ డంచున్ నిజ
స్వాంతంబందుఁ బరీక్ష సేయుచు [illegible]♦యాత్మ్యం [illegible]ఘుం దనా
ద్యంతప్రాభవశాలి ధర్మపరిర♦క్షాధ్యక్షుఁ డ[illegible]ణుం
డంతర్ధానముఁ జెందె నర్భకున క♦త్యాశ్చర్య మేపారఁగన్. ౧౧

వ॥ ఇట్లు నారాయణుం డంతర్హితుం డైనయనంతరంబున. ౧౨

క॥ సకలగుణాధికమై తగు । నొకశుభలగ్నంబునందు ♦ నుదయిం[illegible]
రకుఁ డకుతోభయుఁడై గ్రహ।నికరం బనుకూలభావ♦[illegible] దనరన్,

ఉ॥ పాండవవంశవర్ధనుఁడు ♦ పార్థివలోకవిభుండు విస్ఫుర
త్పాండురకీర్తిమండలుఁడు ♦ భండనపండితమాళి వెండియుం
బాండుమహీశుఁడో యనెడు♦భంగి వెలుంగుచుఁ దేజితోడఁ గ
న్పండువుగాఁ గనంబడియె ♦ బాలుఁడు ముద్దులుమూటఁగట్టుచున్.

శా॥ ఊహాతీతమహాప్రమోదమునఁ బౌ♦త్త్రోదంత మాలించి యు
త్సాహం బుప్పతిలంగ ధౌమ్యుఁడుఁ గృపా♦చార్యుండుమున్నౌ ద్విజ
వ్యూహంబుం బిలిపించి వారికిఁ దగం ♦ బూజల్ ప్రకల్పించి పు
ణ్యాహంబుం జదివించె ధర్మతనయుం ♦ డాచారమార్గంబునన్. ౧౩

ఉ॥ అమ్మనుజేశ్వరుండు వినయమ్మున విప్రులఁ గూడి జాతక
ర్మ మ్మొనరించి యంత నతి♦మాత్రము పాత్ర మెఱుంగఁగాన స్వ
ర్ణమ్ములు ధేనుసంతతులు ♦ గ్రామసమూహములున్ గజమ్ము ల
శ్వమ్ములు మున్నుగా నొసఁగె ♦ బ్రాహ్మణజాతి కనేక దానముల్.

ఉ॥ మన్నన నన్నరేంద్రుఁ డస♦మానమహావిభవైకసాంద్రుఁడై
గ్రన్ననఁ బట్టుపుట్టములఁ ♦ గట్టఁగనిచ్చి యపూపసూపసం
పన్నము లన్నమహామధుర♦పాకము లుం దగునట్లు హృష్టపు
ష్టాన్నము లారగించి తని♦యం బొనరించె సమంచితంబుగన్. ౧౪

క॥ పాత్రములకు దానములును । జిత్రాన్నంబులును దివ్య♦చేలంబులు నా
ధాత్రీశ్వరుం డొసఁగి తన । పౌత్త్రునిజన్మోత్సవంబు ♦ బాగుగఁ జేసెన్.

క॥ దీనులు బధిరులు లోచన।హీనులు బంగువులు భిక్షు ♦ లిత్యాదులకున్
మానవనాథుఁడు దయన।న్నానాన్నాంబరములొసఁగి♦యూఱటఁగూర్చెన్. ౧౫

వ॥ ఇట్లు సదయాంతఃకరణుం డైనయమ్మహీరమణుం డఖిలభూతతృప్తిం గావించినం
గనుంగొని భూసురులు సంతసించి యి ట్లనిరి.

ఉ॥ పాండుమహామహీశ్వరుని♦వంశము సర్వము నంతరింపఁబో
నుండఁగ గర్భపిండము న♦నూనకృపం బ్రభవిష్ణుఁ డైన వి
ష్ణుండు నిరంకుశప్రతిభఁ ♦ జూపి శుభంబుగఁ బ్రోచెఁ గాన బా
లుం డిఁక విష్ణురాతుఁ డన ♦ లోకమునం జరియించుఁగావుతన్.

ఉ॥ శ్రీగణనీయుఁడై యరులఁ ♦ గెల్చు నఖండపరాక్రమంబునన్
ద్యాగము భోగముం గలిగి ♦ తద్దయుఁ గీర్తిఁ గాంచు నెమ్మదిన్
రాగము ద్వేష మింపుకయుఁ ♦ గ్రమ్మఁగనీక విరక్తుఁడై మహా
భాగవతాగ్రగణ్యుఁడన ♦ బాలుఁ డితండు దరించు జన్మమున్. ౧౬-౧౭

వ॥ అని యివ్విధంబునం బలికిన పుడమివేల్పుల నుడువు లాకర్ణించి పౌత్త్రుని భావి
గుణంబులు దెలియం దలంచి పాండవాగ్రజుండు వారలం గాంచి యి ట్లనియె. ౧౮

చ॥ హిమకరుఁడాదిపాండుధర♦ణీశ్వరుదాఁక వవక్రవిక్రమ
క్రమమున శత్రువీరులను ♦ గైవసముం బొనరించి తుచ్ఛభో
గములఁ ద్యజించి కీర్తియెసఁ♦గం గృపతో ఋషు లెట్టు లట్లు ని
ర్మమతఁ జరించుచుండి రిటు ♦ మాకొలమందలిపెద్ద లందఱున్.

ఉ॥ ఆలరిమీకలం దఱిమి ♦ యార్యులధర్మము నానృశంస్యమున్
మేలుగ నెంచి మాధవుని♦మీఁదిమనంబున నిర్మమత్వమున్
శీలము నార్జవంబు శుభ♦చింతనముం దనరారఁ గీర్తితో
బాలుఁ డితండు వారివలె ♦ భాసిలునే చిరకాలజీవియై?

క॥ ఈతని భావిఫలం బది । యేతెఱఁగుననుండు? విబుధు ♦ లెన్నడుగతి వి
ఖ్యాతుం డగునో తెల్పుఁడు । జాతకకోవిదులు మీరు ♦ సర్వము మాకున్.

వ॥ అని యడిగిన విని సకలశాస్త్రపారంగతు లైనభూసురులు జాతకఫలంబును జక్కఁగా విమర్శించి ధర్మనందనుం గాంచి యి ట్లనిరి. ౧౯

క॥ అనితరసాధారణమై । చనుగుణ మొక డుండు నొక్క♦సజ్జనునకు నీ
మనుమని కిన్నియు నొప్పెడు । విను మిదె విన్పించెదము స♦విస్తారముగన్.

సీ॥ ప్రజలఁ గాపాడు వై♦వస్వతమనువున, కాత్మజుం డైనయి♦క్ష్వాకువట్లు
బ్రాహ్మణోత్తములందు♦భక్తియు సూనృత,వ్రతమునొప్పఁగనొప్పు♦రాముఁడట్లు
లాశ్రితరక్షకుఁ ♦ డఖిలార్థదాతయు, నైమించు శిబిసార్వ♦భౌముఁడట్లు
లాత్మీయులందును ♦ యాగకర్తలయందు, నధికుఁడై యలరు దు♦ష్యంతుఁడట్లు

గీ॥ లస్త్రవిద్యయందు ♦ నద్వితీయుండయి । వెలయుఁ బార్థకార్త♦వీర్యులట్లు
దుస్సహాపరితాప♦దుర్నిరీక్ష్యుండయి। యొప్పమీఱునగ్ని♦హోత్రుఁడట్లు. ౧౯ ... ౨౧

క॥ పారావారమువలె గంభీరుఁడు దుస్తరుఁడు నగుచుఁ ♦ బెంపెక్కు మహో
దారపరాక్రమశీలుం । డై రాణించును మృగేంద్ర♦మట్లు నరేంద్రా! ౨౧-౨౨

క॥ సతతంబు జంతుసంసే । వితుఁడైయమరున్ హిమాద్రి♦విధిని క్షమాసం
యుతుఁడై యలరు వసుంధర।వితమున నీయర్భకుండు ♦ విశ్వమునందున్.

క॥ తలిదండ్రులచందంబునఁ । గలకాలము మిగులఁ గరుణ ♦ గడలుకొనగ లో
కు లొనర్చెడు నపరాధం।బుల నోర్చుచునుండు నితఁడు ♦ భూవర! వింటే. ౨౨

సీ॥ చతురాననుఁడువోలె ♦ సర్వభూతములకు, సముఁడయి విమలయ♦శంబుఁగాంచుఁ
బార్వతీవల్లభు♦పగిఁది ననుగ్రహం,బున జ్ఞానదాతయై ♦ తనరుచుండు
హరిచందమున మహా♦పురుషార్థకాంక్షులౌ, వారి కాశ్రయుఁడయి♦వఱలుచుండుఁ
గృష్ణుని కైవడి ♦ నిట్టిసద్గుణముల, కన్నింటికి నిదాన♦మై తలిర్చు

గీ॥ దానమున రంతిదేవస♦మానుఁడగును। మొనసిధర్మంబునయయా♦తిసాటిఁగనొప్పు
ధీరతను బలిచక్రవ♦ర్తికి నెనయగు। భక్తిచేతను బ్రహ్లాదుఁ♦బరిఢవిలును. ౨౩ ... ౨౪

క॥ మించును సద్యశమున నొనరించును హయమేధములను ♦ బ్రియమొప్పఁగ సే
వించును వృద్ధజనుల గాంచించునదనుబోరెడుకృత♦కృత్యులసుతులన్. ౨౪-౨౫
క॥ పాలించు సత్పథంబును । స్థాపించు ధరిత్రియందు ♦ ధర్మములెల్లన్
రూపించు విష్ణుమహిమము। దాపించు దురాత్ముఁ గలి నితండు మహీశా! ౨౬
చ॥ గురుతరవిప్రశాపమున♦కుం గుఱియై తన కేడునాళ్ళలో
మరణము సంభవించు నను♦మాట యెఱింగి సమస్తసంగముల్
పరువడి నుజ్జగించి హరి♦భక్తిని విష్ణుపదీతటంబునన్
నిరశనుఁడై లభించుఁ గరు♦ణింపఁగ శ్రీశుకుఁ డాత్మతత్త్వమున్ ౨౭-౨౮
క॥ దక్షుఁ డగుతాపసునిపరు।షాక్షరముల వెడలు శాప ♦ మతిఘోరంబై
తక్షకసర్పాకృతిఁ గొని । యక్షీణజవంబుతోడ ♦ నరిగి పరుగునన్. ౨౮
క॥ హాలాహలమును గ్రక్కుచు । వ్యాళము తనుగఱచి పఱవఁ ♦ బ్రాణముల విని
ర్మూలించి నిత్యనిర్మల । మహాలక్ష్మీనాథుపదము ♦ నందు
వ॥ అని యిట్లు వచించి యథోచితసత్కారంబులం బరిగ్రహించి
బును బ్రశంసించుచు నమ్మహీనాథుని వీడ్కొని భూసురు లాత్మభవనంబుల
కేగినయనంతరంబున. ౨౯
మ॥ జననీగర్భములోన నుండఁ దనకున్ ♦ సందర్శనం బిచ్చు న
య్యనతేజస్కుఁ దలంచుచు న్మది నతం ♦ డీలోకమం దెన్నఁ గ
ల్గినవాఁడో మఱి గల్గఁడో యని పరీ♦క్షింపం బరీక్షిత్తు నాఁ
జనునామంబునఁ బ్రస్తుతింపఁబడె న♦శ్రాంతంబు నబ్బాలుఁడున్. ౩౦
గీ॥ తనరు శుక్లపక్ష♦మునయందుఁ బదునైదు । కళల వృద్ధిఁ జెందు♦నెలవిధమున
బుడమివృద్ధిఁబొందఁ♦దొడఁగెనంతటఁ బితా।మహుల చేతనక్క♦మారకుండు. ౩౧
వ॥ అని పలికి సూతుండు వెండియు ని ట్లనియె. ౩౨
౧౦౧ ఉ॥ అమ్మెయి బంధుమారణమ♦హాఘముఁ బాపుకొనంగ నశ్వమే
ధమ్మున నచ్యుతుం గొలువ ♦ ధర్మసుతుం డెద నిశ్చయించి వి
త్తమ్ముఁ బ్రజాసమూహమును ♦ దండనఁ జేసి కరంబుఁ గొన్నఁ గా
కిమ్మగ నింక నొక్కట ల♦భింపఁగ రామికిఁ గుందుచుండగన్.
చ॥ నలువురు తమ్ములుం గపుల♦నాథుననుజ్ఞ నుదఙ్ముఖంబుగా
బలములతోడ నేగి యటఁ ♦ బైకొనునప్పుడు నిర్జితావనీం
ద్రులు విడనాడి యనూనధనంబు లసంఖ్యములున్ గరం
బలరఁగఁ దెచ్చి యిచ్చి రవు♦డన్నకు మన్ననఁ జేసి యంతయున్. ౩౩
౧౦౨ ... అరసి వాని ధర్మజుఁడు ♦ హర్షము నొంది సమస్తవస్తుసం
భారమ్ములెల్లఁ గూర్చుకొని ♦ మాటికిమాటికి జాగరూకుఁడై

శ్రీరమణుఁ భజించెఁ బెఱ♦చింతలఁ బోవిడి యశ్వమేధముల్
గోరిక మూఁడొనర్చి యెటుఁ♦గూడఁ గొఱంత ఘటింపకుండఁగన్. ౩౪

శా॥ ఆహూతుండయి యధ్వరంబులకు న♦జ్ఞాతుండు విచ్చేసి తా
న్స్నేహంబొప్ప మఖత్రియం బతనిచేఁ ♦ జేయించి సన్మిత్రసం
దోహప్రీతి వసించి కొన్నినెల లం♦దున్ ధర్మజాజ్ఞాతుఁడై
యాహా పుట్టఁగఁ జేయుమేల్విభవ మ♦త్యంతంబు దీపింపఁగన్. ౩౫-౩౬

తే॥ ద్రుపదపుత్రియుఁ దక్కు బం♦ధుగులు వీడు।కొలుపఁ బాండవమధ్యముం♦గూడి శౌరి
యాదవులతోఁ బ్రవేశించె♦నంత సిరికి।గాపురం బగుతనద్వార♦కాపురంబు. ౩౬

13వ యధ్యాయము.

వ॥ ఇది ద్వారకానగరవృత్తాంతం బింక హాస్తినాపురోదంతం బెఱింగించెద నాకర్ణింపుం డని సూతుండు వెండియు నిట్లనియె. ౧

ఉ॥ కౌరవపాండవాహవము♦కన్నను ముందుగ నంధరాజు దాఁ
గోరుచు మంత్రకార్యమున♦కు న్విదురుం బిలిపించె నాతఁడున్
వారక యర్ధరాజ్యమును ♦ బాండుకుమారుల కీయుఁ డంచుఁ బెం
పార వచించి తత్సుతుఁ డ♦హంకృతిఁ గ్రూరులఁ గూసి నొంచినన్.

గీ॥ అచట నింక నుండు ♦ టర్హంబుగా దని। పోయి తీర్థయాత్రఁ ♦ జేయ విదురుఁ
డందు నొక్కచో ము♦కుందవిధేయు మై।త్రేయు మౌనిభాగ♦ధేయుఁ గాంచి.

౧౦౩ గీ॥ అమ్మహానుభావుఁ♦డాత్మతత్త్వంబు సా।మగ్రిముగను దన క♦నుగ్రహింప
వేద్యమెల్ల నెఱిఁగి♦విదురుండు వెండియు। హాస్తినగరమునకు♦నరుగుదెంచె.

వ॥ బుద్ధిమదగ్రేసరుం డగు నవ్విదురుండు నిజప్రశ్నంబులందు మైత్రేయునివలనఁ గతిపయప్రత్యుత్తరంబు లాకర్ణించినంతన నారాయణచరణారవిందంబులయం దనన్యప్రయోజనం బగు భక్తియోగంబు సిద్ధించుటం జేసి ధన్యుండై పరిశిష్టప్రశ్నంబు లన్నియు విరమించె నిట్లు కృతార్థుండై విచ్చేసిన యమ్మహాత్ము నెఱింగి ధర్మజభీమార్జుననకులసహదేవులును ధృతరాష్ట్రసంజయయుయుత్సు కృపాచార్యులును గాంధారీకుంతీద్రౌపదీసుభద్రోత్తరాకృపులును, దక్కంగల పాండురాజసంబంధులు నంతఃపురాంగనలును మున్నుగా నిష్టులు బంధువు లాప్తులు సఖులు పరిచారకు లెల్లవారును బోయినప్రాణంబు గ్రమ్మఱ వచ్చి నట్లుగా భావించి సమ్మోదసంభ్రమసంపూర్ణచిత్తంబులతో నెదురేగి మ్రొగ్గి యాలింగనవందనాదులచే గౌరవించి నేత్రంబులం గ్రమ్ముకొను నానందబాష్పంబుల నాత్మీయప్రేమబాహుళ్యంబుఁ బ్రకటించి రంతఁ గౌంతేయాగ్ర[illegible] నిజమందిరంబునకుం గొనిచని యథార్హంబుగఁ బూజించి యుచిత[illegible]బర్పించి షడ్రససంపన్నంబు లగునన్నంబులం బరితృప్తహృదయుం గావించి యొక్కచో సుఖవిశ్రాంతిం గల్పించి వినయవినమితగాత్రుండై [illegible] యంజలి

దోయిలించి తమవారందఱు నాకర్ణించుచుండ సౌదార్యభాషణంబు లగుభాష
ణంబుల నవ్విదురుం గాంచి యి ట్లనియె. ౨...౭

ఉ॥ కారుణికత్వ మేర్పడఁగఁ ♦ గష్టములన్నియుఁ దీర్చుచున్ మహో
దారతఁ దండ్రిలేనికొఱ♦తం బడనీయక చేరఁదీసి యా
తీరున నుద్ధరించితిరి ♦ దేవర మ మ్మటుగాకయున్నచో
నూరును పేరు లేక యెపు♦డో గతియింపకయుండువారమే. ౮

చ॥ చినతనమందు మమ్ము నెడఁ♦జేసి సుయోధనుఁ డింటనుండి పొ
మ్మని జతుగేహమం దనల ♦ మట్లు రగుల్పఁగ నిశ్చయించుటం
గనుఁగొని యమ్మహాగ్నిఁబడి ♦ కాలఁగనీయక మాకు మీరొన
ర్చినయుపకార మింత యని ♦ చెప్పఁగ శక్యమె? సత్కృపానిధీ!

చ॥ ప్రియమునఁ దండ్రిలేని పసి♦బిడ్డలు వీరని నెమ్మనంబునన్
దయ దయివార నంకమునఁ♦దార్చుచుఁ గోరినవెల్లఁ గూర్చుచున్
భయమును దీర్చుచున్ మఱి శు♦భంబు లొనర్చుచు నెత్తిపెంచి యెం
తయు మము నుద్ధరించితిరి ♦ దైవముపోలికఁ దొల్లి తల్లితోన్.

ఉ॥ సమ్మతిఁ జూపఁబోక విష♦సర్పమహాగ్నుల నోవ్వఁజేసి స
ర్వమ్ము గ్రహించి కానలకుఁ ♦ బంపిన నింతయు నల్లకుండ మే
మిమ్మెయి నుంట యించుక గ♦ణింపఁగ మీకృపగాదె జన్మజ
న్మమ్ములకైన మీఋణము ♦ మా కెటు దీర్పఁగ శక్యమయ్యెడున్.

క॥ నానాకష్టము లట్టులు । కాననమున మందిరమునఁ♦గల్గినఁ గరుణన్
మీనీడఁ జేర్చి ప్రోచితి । రో నాతండ్రీ! తలంతు ♦ రో మ మ్మెపుడేన్.

శా॥ గర్వాంధుండు సుయోధనుండు దమకుం ♦ గాలంబు దా పొటచేఁ
బ్రార్వాపర్యము లేమియుం గన కటుల్ ♦ భాషించె దుర్భాషలన్
నిర్వేదంబునఁ బొంది యప్పలుకులన్ ♦ మీ రాగతిం బోవుచో
నిర్వర్తించితి రేవిధానమునఁ దం♦డ్రీ! దేశసంచారమున్.

శా॥ అం దందుం జరియించునప్పుడు సమ ♦ స్తాఘంబులుం బాయ నా
నందంబుం దనరార జన్మమునకుం ♦ ధన్యత్వముం గూడ ధీ
సౌందర్యంబును బావనత్వమును వి♦జ్ఞానంబు నొప్పం దగన్
సందర్శించితి రెన్నిముఖ్యతమముల్ ♦ సద్వైష్ణవక్షేత్రముల్.

చ॥ హరిపదభక్తులైనమహి♦తాత్ములు మీరు స్వతఃపవిత్రులై
పరఁగుదు రట్టులౌట నిఁకఁ ♦ బావనులౌటకు వేఱ యత్నముం
జరుపఁగ నేమికార్య మయి♦నన్ హరి మీకడ నుంటఁజేసి మీ
రరుగుచునుందురి తీర్థముల♦కావటఁ బావనతన్ ఘటింపఁగన్. ౯

మ॥ వనజాతాక్షుఁడె రక్షకుం డని మనో♦వాక్కాయకర్మంబులుం
దనరారన్ నిరతంబుఁ గొల్చెదుమహా♦ధన్యుల్ వదాన్యుల్ దయా
వనధుల్ మిత్రులు బంధుగుల్ యదువు లా ♦ ద్వారావతీపట్టణం
బున నిత్యంబు సమస్తసౌఖ్యములతోఁ ♦ బొల్పొందఁ గన్గొంటిరే? ౧౧

క॥ ద్వారవతీనగరమునకు । మీ రరుగని యెడల నందు ♦ మేలుగ వా రు
న్నా రనుశుభమైనను వి।న్నారుగదా తెలుపరయ్య ♦ నా కఖిలంబున్.

వ॥ అని యిట్లడుగు నప్పుడమిఱేనివాక్యంబు లాకర్ణించి యత్యంతసంతుష్టాంతరంగుండై యప్పుడు. ౧౨

క॥ ఘనుఁ డాధర్మజునకుఁ దాఁ । గనినవియును వినినవియును♦క్రమమున యదునా
శన మొందుఁ దక్క విదురుఁడు । వినిపించెను సర్వమును సవిస్తారముగన్.

ఉ॥ తా నయి వచ్చి పైఁబడెడుఁ ♦ దప్పదు మృత్యువ యోర్వరాని ద
త్తైన యదుక్షయంబు విని♦నంతన యెంతయుఁ గుందుపాండుసం
తానముదుఃఖపాటును గ♦నన్ మనసొప్పమిఁ జెప్పఁ డయ్యె వి
జ్ఞాని దయామయుం డతఁడు ♦ సజ్జను లన్యులదుఃఖ మోర్తురే? ౧౩

చ॥ అగణితభక్తి దైవముఁగ ♦ నర్చనసేయఁగ, నాతఁ డగ్రజుం
డగుధృతరాష్ట్రభూపతికిఁ ♦ బ్రాణవియోగము జ్ఞప్తిరా, విర
క్తి గలుగ ముక్త్యుపాయమును ♦ దెల్పుచుఁ గొన్నిదినంబు లచ్చటం
దగ నివసించె నెల్లరమ♦నంబులకుం బ్రమదంబుఁ గొల్పుచున్. ౧౪

వ॥ అనిన విని మానవమాత్రుం డైనయవ్విదురుం డెట్లు ధృతరాష్ట్రవసానంబుఁ గానంజాలె నని యడుగుటయు నాకర్ణింపుఁ డని సూతుండు శౌనకాదులం గాంచి వెండియు ని ట్లనియె. ౧౫

మ॥ సకలప్రాణుల మృత్యుకాల మెఱుఁగన్ ♦ శక్తాత్ముఁ డౌ దండధా
రికి మాండవ్యమహర్షిశాపమున శూ♦ద్రీపుత్త్రభావంబు ద
ప్పక రా నాతఁడు స్వాధికారభరముం ♦ బద్మాప్తుపై నుచ్చి కొం
చక లోకుల్ విదురుం డనం దనరు వి♦జ్ఞానంబునన్ వెల్గుచున్.

గీ॥ విదురుఁడై దండధరుఁ డుర్వి ♦ వెలయునూఱు।వత్సరంబులదాఁక ది♦వాకరుండు
బాప మొనరించుజనముల♦పాపములకు । ననుగుణంబుగ దండము ♦ నాచరించు.

క॥ ప్రతిభామూర్తి విదురుఁ డీ।స్థితిదండధరుండె గాన ♦ ధృతరాష్ట్రమహీ
పతి కాసన్నమరణసం।గతి వక్కాణించుశక్తి ♦ గలిగెఁ దెలియఁగన్.

వ॥ అని పలికి సూతుండు వెండియు ని ట్లనియె. ౧౬

సీ॥ అరులచేఁ జిక్కిన ♦ యాత్మీయసామ్రాజ్య, మంతయు స్వాధీన ♦ [illegible]ళన
బ్రాభవంబున లోక♦పాలుర కెనయగు, సోదరుల్ సేవించు♦చు[illegible]
కుల ముద్ధరింపఁగా ♦ గుణరత్ననిధి యన, మించుపౌత్త్రుండు జ♦న్మించుకతన

బదనైన సకలసం♦పదలచేఁ బొదలుచుఁ,దులఁదూగుచుండెడు ♦ బలిమికలిమి
గీ॥ ధర్మమార్గంబుఁ దప్పక ♦ ధరణిజనులు । తనయనుజ్ఞ శిరంబునఁ♦దాల్చి కొలువ
నేకొఱంతయు లేక కుం♦తీకుమారుఁ । డిట్టు లానందమున రాజ్య♦మేలుచుండె.
క॥ సముదారవైభవంబును । బ్రమోదమును మీఱ నిట్లు ♦ పాలింపఁ గ్రమ
క్రమముగఁ గొన్నాళ్ళు కతి।క్రమించె వారలకు భోగకాలంబెల్లన్. ౧౭
చ॥ అరయక గేహమం దభిమ♦తార్థులు బద్ధులునై తదిచ్ఛచే
మరలక మృత్యుకాలనియ♦మంబును గుర్తిడలేక యజ్ఞులౌ
నరుల కెఱుంగరాకయె జ♦నంబును లోఁగొని లోనుగాక తాఁ
బరఁగుచునుండు కాల మది ♦ వచ్చి పయింబడు నాక్రమించుచున్.
వ॥ అవిలంఘనీయం బగునక్కాలంబు ధృతరాష్ట్రాదులను సమీపించుటయుఁ గాలజ్ఞుం డైనవిదురుండు గుర్తించి యగ్రజుం గాంచి వైరాగ్యసంపాదకంబు లగు వాక్యంబుల నిట్లనియె. ౧౮
క॥ వెడలుము వెడలు మొకింతయుఁ । దడయక గేహంబునుండి ♦ [illegible]
బడుచుండె మృత్యుభయ మి।య్యెడలఁ బ్రతీకారమును గ♦ణించుటయొప్పున్.
ఉ॥ ఎందును నెవ్విధంబునను ♦ నింత ప్రతిక్రియ లేక సంతతా
మందజవాన్వితం బగుచు ♦ మాధవుచేత నియామ్యమానమై
యందఱ లోనుగాఁ గొనెడు ♦ నట్టిది లోఁబడ దెట్టివారికిం
గ్రిందుగ మృత్యుకాల మది ♦ గ్రమ్ముకొనెన్ మనలన్ మహీశ్వరా! ౧౯
క॥ కాల మనునగ్ని యిటు లా।భీలజ్వాలాసమూహ♦విపులంబై భూ
పాలకులోత్తమ! క్రమ్మఁగ । నాలోచింపవు ప్రతిక్రి♦యాసాధనమున్.
మ॥ అరయం గాల మ దెంతవారికి నవ♦శ్యంభావియౌఁ గాన దు
స్తర మద్దానికి మారు లే దిఁకఁ దనూ♦సంగంబుఁ బోనాడి యీ
పురమున్ వీడి విరక్తిఁ గూడి శమసం♦పూర్ణుండవై కాననాం
తరమందుం దప మాచరించుటయె క♦ర్తవ్యంబు రాజోత్తమా!
చ॥ కనుఁగొన నద్భుతం బయిన ♦ కాలముచేత నిమేషమాత్రలో
ననవధికప్రియంబు లగు ♦ ప్రాణము లే యెడఁబాసి పోవఁగా
ధనములు ధాన్యముల్ సుతులుఁ ♦ దమ్ములుఁ గొమ్మలు లెక్కయేమి? నె
మ్మనమున నిత్యతయుం దెలిసి ♦ మానవనాథ! త్యజింపు మోహమున్. ౨౦
సీ॥ తండ్రులుఁ దనయులుఁ ♦ దమ్ములు మిత్రు లం,దఱు నట్లు నిహతులై♦నాక మేఁగ
రేకార్యమునకు నెం♦తో కౌతుకముఁ గూర్చు, యౌవనము భుక్త♦మై గతించె
ముడుత ముత్తల్వడ్డ♦[illegible]తో ముకాలి; ముదుసలివై యొక♦మూలఁ బడితి
ప్రిణ్ణ శేఖరుండవు ♦ [illegible]కై, పరుల పంచలఁ జేరి ♦ బడలుచుంటి
గీ॥ కన్నులును గానరావు సౌ♦ఖ్యంబు సున్న। యుండియును లేనియట్టుల♦యున్నవాఁడ

వందమాచందమా దేని ♦ కాసఁజేసి। బ్రిదుక నెంతువు పుడమిపైఁ♦బార్థివేంద్ర! ౨౧

క॥ కొండంతబలగ మొప్ప నఖండమహావైభవంబుఁ ♦ గాంచినరాజేం
ద్రుండవు పొట్టకుఁ బిండము। నిండని యొరునింటఁ జేరి ♦ యిటు లుండుదు వే? ౨౨

మ॥ మనపాలం బడె నీమహాత్ముఁడు జగ♦న్మాన్యుండు మే లెంతయుం
బొనరించెన్ మనకుం గుమారులును దాఁ ♦ బూర్వంబునం, దప్పదం
చని భీముం డిడుపిండముల్ శునకమ ♦ ట్లాసించి జీవింతు విం
దనుకన్ జీవితతృష్ణ యెంతబలవం♦తం బద్దిరా జీవికిన్!

సీ॥ హాయిగా నిదురింప ♦ నరసి పాశములఁగ,ట్టించి విషంబుఁ బె♦ట్టించినాఁడు
స్వపురంబుఁ దప్పించి ♦ జతుగేహమునకు గెం,టించి యం దనల మం♦టించినాఁడు
కల్లజూదం బొండు ♦ గల్పించి వేగ ర,ప్పించి రాజ్యంబుఁ ద♦ప్పించినాఁడు
మాఁదాఁపదిని సభా♦మందిరంబునకు నీ,డ్పించి యంబరము లూ♦డ్పించినాఁడు

గీ॥ కొడుకు; వానిచేతల కొడం♦బడినగుడ్డి। యిపుడు మాకూటి కాసించె ♦ నెంతసిగ్గు
లేనివాఁ డనిపాండవు♦ల్వెసువ కొనుచుఁ। బెట్టుపిండంబుఁగుడిచెద♦వెట్టులధిప. ౨౩

క॥ అత్యంతవిహీనాన్నము। నిత్యం బిటు గుడిచి కడుపు ♦ నింపుటకన్నన్
సత్యముగఁ దత్క్షణమ ప్రాణత్యాగముసేత మే ల♦నం దగదె నృపా!

క॥ విభవేంద్రుఁడ వైనమహాప్రభుఁడవు దీనునివిధానఁ ♦ బాణంబుల ని
ట్లు భరించుట కిం తేనియు। నభిమానంబును జనింప♦దా నరనాథా!

మ॥ క్షితినాథోత్తమ! దీనవృత్తికిని నం♦గీకారముం బూని యే
స్థితిలోనైనను బొట్ట నింపుకొనుచున్ ♦ జీవింప నీ వెంతుగా
కతిజీర్ణం బగునంబరంబువలె ని♦త్యంబున్ జరాభారబా
ధితమై జీర్ణతఁ బాడువారిన భవ♦ద్దేహంబు వోకుండునే? ౨౪

వ॥ అని పలికి లోకజ్ఞుం డైనవిదురుండు ధృతరాష్ట్రునకు వెండియు ని ట్లనియె.

సీ॥ దేహంబునందును ♦ దేహానుబంధుల,యందును ననురాగ ♦ మవలఁ ద్రోసి
సంసారఘోరపా♦శములందుఁ దగిలించు, తతపుణ్యపాపబం♦ధములఁ ద్రెంచి
జ్ఞాతిలోకమున క♦జ్ఞాతంబు లగుతను,త్యాగలోకాంతర♦ప్రాప్తిఁ గలిగి
సాత్త్వికవేషంబు ♦ సహుకుత వని కేగి, తాపసవృత్తిచేఁ ♦ దపము నర్చి

గీ॥ తనయపేక్షించుపురుషార్థ♦మునకుమిగుల। ననుపయుక్తమైనశరీర♦మునుద్యజించు
నేమహాత్ముఁడులోకమం♦దెపుడునట్టి। వాఁడె యోగియటంచుఁ జె♦ప్పఁబడుచుండు. ౨౫

మ॥ తనుఁదాఁగాని, పరోపదేశమును బొం♦దంగల్గికానీ, మహా
ఘనవైరాగ్యమునం జితేంద్రియుఁడు ని♦ష్కాముండునై భక్తిబం
ధనసంహారు హరిన్ మది న్నిలిపి స♦న్న్యాసంబు దీక్షింపఁగాఁ
జని ముక్తుం డగువాఁడె యుత్తముఁడు భూ♦చక్రంబునన్ భూవరా!

మ॥ వినుమల్లాట నరేంద్ర తత్త్వపథముల్ ♦ వీక్షించి ప్రేమానుబం
ధనముల్ దెగఁగోసి యెంతయు విర♦క్తం బైనచిత్తంబునన్
జని నీ వుత్తరదిక్కుఁగూర్చి స్వజనా♦జ్ఞాతుండవై యన్యచిం
తనముం బోవిడి వీరమూర్తివయి క♦ర్తవ్యంబు సాధింపుమా. ౨౭

గీ॥ అవనినాథ! యింక ♦ నరుదెంచు కలికాల । మతినికృష్ట, మెప్పు ♦ డపహరించుఁ
బురుషు నాత్మగుణస♦మూహంబుఁ గావునఁ । దడవు సేయ నీకుఁ ♦ దగదు తగదు.

—♦ గాంధారీధృతరాష్ట్రులు వనంబున కరుగుట ♦—

మ॥ అని యిట్లవ్విదురుండు విజ్ఞుఁడు మహో♦దారప్రసంగంబులన్
ఘనవైరాగ్యముఁ గొల్పువాక్యము లనే♦కంబు ల్వచింపన్ సుధీ
జను లెన్నన్ ధృతరాష్ట్రభూవిభుఁడు ప్ర♦జ్ఞాచక్షుఁడై దుఃఖవా
ర్థినిమగ్నాత్ముఁడు గాక యెంతయును ని♦ర్వేదంబు నిండారఁగన్. ౨౮

గీ॥ విదురదర్శితమార్గము ♦ విడక దేహ । మందు దేహానుబంధుల♦యందు గాఢ
మైనమోహపాశము మొద♦లంటఁగోసి । గృహమునుండి వెడలె నమ్మ♦హీశ్వరుండు.

ఉ॥ భూరివివేక మొప్ప నటు ♦ పోవుచునుండెడు భర్తవెంట గాం
ధారియు నేగె దుర్గమప♦థం బగుకాననసీమ, కయ్యెడన్
ధీరజనాభినంద్య మగు ♦ దివ్యచరిత్రము నాభిజాత్య మా
చారము శీలముం గలుగు ♦ సాధ్వుల కయ్యది యుక్తమేకదా! ౨౯

గీ॥ అఖిలభూతసుహృన్మను♦లైనమునుల । కాత్మనానంద మొసఁగుహి♦మాలయమున
కట్లు వా రేగుచుండుట♦యార్యజనుల । కద్ది యుద్బోధకమువోలె♦ నరయనయ్యె.

వ॥ ఇవ్విధంబున గాంధారీధృతరాష్ట్రులు విదురసహితంబుగ గహనాంతరంబున కరిగినమఱునాఁడు పాండవజ్యేష్ఠుండు ప్రత్యూషంబున నుత్థితుండై స్నానసంధ్యావందనంబులును నిత్యహోమంబును నిర్వర్తించి పండితోత్తము లగు బ్రాహ్మణసత్తములకు గోభూతిలహిరణ్యాది దానంబులు గావించి నమస్కరించి తదాశీర్వచనంబులం బరిగ్రహించి యనంతరంబున నిత్యవత్సలుం డగుటం జేసి యథాపూర్వంబుగ వృద్ధదంపతు లగుగాంధారీధృతరాష్ట్రులకు వందనం బొనర్పఁ దన్మందిరంబున కరిగి యందు వారిం గానక వ్యాకులచిత్తంబున నొక్కరుండును గూరుచుండియున్న సంజయుం జూచి యిట్లనియె. ౩౦-౧౩

గీ॥ పుట్టినది మొదలు తండ్రి ♦ ముక్కాలి ముదుసలి । కానలేఁడు మూఁడుఁ ♦ గవల లేదు
వందనంబుఁ జేయ♦వచ్చితిఁ గానరా । రెందుఁబోయె నకట♦ యెఱుఁగఁ జెపుమ. ౩౧

చ॥ కడుపునఁ గన్నబిడ్డలట♦కాలము చేరువయౌటఁ బోరునం
బడుటఁ దలంచి యెప్పుడును ♦ 'ప్రాణము పోవ' దటంచు నెంతయో
యడలుచు నన్నపానములె ♦ నైనఁ దలంపక యేడ్చి యేడ్చి పె
న్వడి యిల వారలుం దల్లిఁ గనుఁ♦బట్టదు నేఁ డిట నెందుఁ బోయెనో?

గీ॥ పరమకరుణతోడఁ♦బసితనంబుననుండి । యింతఁదాక మమ్ము♦నిట్లు బ్రోచెఁ
బ్రేమమయుఁడు ఘనుఁడు♦పినతండ్రి విదురుండు। గాన రాఁడు నేఁడు ♦ కతమదేమొ?

శా॥ జ్ఞానం బింతయు లేక కన్నసుతులన్ ♦ ఖండించుటన్ దుఃఖితుం
డై నిత్యంబు మహాపరాధి యని నా♦యందున్ విరక్తాత్ముఁడై
హా నాతండ్రి మహాత్ముఁ డుత్తముఁడు భా♦ర్యాయుక్తుఁడై గంగలోఁ
బ్రాణత్యాగముఁ జేసియుండఁడుగదా ♦ భాషింపు మో సంజయా! ౩౩

గీ॥ కన్నతండ్రి దివముఁ ♦ జన్నపిమ్మటఁ జేరఁ । దీసి మమ్ముఁ గరుణ ♦ దిద్ది తీర్చి
పెంచి పెద్దఁ జేసెఁ♦బినతండ్రి పెదతండ్రి। యెందుఁ జనిరొ చెప్పు♦మీ మహాత్మ. ౩౪

క॥ అని యడుగు ధర్మపుత్రు వాచనముల నాలించి యపుడు♦ సంజయుఁ డధిపుం
గనుఁగొనమి నెమ్మనంబున । ఘనమై దుఃఖంబు గ్రమ్మఁ♦గా బెగ్గిలుచున్. ౩౫

గీ॥ స్వామివిరహాకర్శితుఁడయి♦సంజయుండు। స్నేహవైక్లబ్యమును దయా♦స్నిగ్ధమతియు
నతిశయింపఁగఁ గన్నుల ♦ నశ్రులురుల। నోపఁడయ్యెను జెప్పఁ బ్ర♦త్యుత్తరంబు.

గీ॥ కొంతతడవూరకుండి ధీ♦మంతుఁ డతఁడు। పొడముకన్నీరుఁ దుడిచి స్వ♦బుద్ధిబలము
చేత నెమ్మది ధైర్యముఁ♦జిక్కఁబట్టి। ప్రభుపదంబులఁ దలచుచుఁ♦బలికె నిట్లు. ౩౬

క॥ అతివృద్ధులు గాంధారీ। ధృతరాష్ట్రులు విదురుతోడ ♦ నెం దేగిరొ ని
శ్చితమే యెఱుఁగఁగ వం। చితుఁ జేసిరి నన్ను సాధు♦చిత్తులు తండ్రీ. ౩౭

వ॥ అని యిట్లు పలికి దుఃఖించుచుండు సమయంబునఁ దుంబురుసహితుండై కరుణా
మయుండైన నారదుం డచ్చటి కేతెంచుటయు, ధర్మపుత్రుండు గాంచి సానుజుండై
యెదురేగి తోడ్కొనివచ్చి యుచితసపర్యలసంతుష్టహృదయుం గావించి
మ్రొక్కి దుఃఖాకులుం డగుచు నిట్లనియె. ౩౮

సీ॥ పినతండ్రి పెదతండ్రి ♦ విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రుఁ, డెం దేగియుండిరో♦ యెఱుఁగఁజాల
కొడుకులందఱు బోవఁ♦గడుపుదుఃఖంబుచేఁ, దపియించు తల్లి గాం♦ధారి సాధ్వి
యెచ్చటి కేగిరో ♦ యేనిశ్చయముతోడ, నున్నవారలొ వార ♦ లో మహాత్మ!
యత్యంతదయనీయు ♦ లా వృద్ధదంపతు, లను దలంచిన దుఃఖ ♦ మినుమడించు

గీ॥ జలధి దాటనున్న ♦ జనులకు నావికుఁ। డట్లు దుఃఖవార్ధి♦యందు మునిఁగి
యున్న మమ్ముఁ బార♦ మొందింపనరుదెంచి । హాహా! యఖిలవిదుఁడ♦వైన నీవు ౩౯-౪౦

వ॥ అని పలుకుచున్న యుధిష్ఠిరేంద్రున కమ్మునీంద్రుం డిట్లనియె. ౪౧

మ॥ అవనీవల్లభ! వారిఁగూర్చియును నీ ♦ వావంతయుం జింతలోఁ
దవులం జేయకు లోకలోకపతులుం ♦ దా సత్త్వమున్ బూనఁ గ
ర్మవిశేషానుగుణంబుగా ఫలము నా♦రం గూర్చునయ్యుం దిరే
శువశం బై జగమింతయున్ నియమిత♦స్ఫూర్తిన్ విడంబించెడున్. ౪౨

సీ॥ ధారుణీశ్వర! నాసి♦కారంధ్రములయందుఁ, ద్రాడు గ్రువ్వంగ నా♦త్రాటితోడ
మెడ త్రాళ్ళు బంధింపఁ♦బడ మానవుల కధీ, నం బగు గోసమూ♦హంబు వోలె

లోకపాలురతోడ ♦ లోకంబులెల్ల వేదం బనురజ్జుబం♦ధనముఁ గలిగి
వర్ణాశ్రమాదిరూ♦పము లైనయుపదామ,ములుగలయద్దాని♦వలనఁ దగిలి
గీ॥ యెల్లవేళలందు ♦ నిందిరాసుందరీ।ప్రాణవల్లభునకు ♦ వశములగుచు
దాసభావ మూని ♦ తత్పరతంత్రంబు । లగుచుఁ బూజనంబు ♦ లాచరించు. ౪౩
క॥ కావున బ్రహ్మ మొదలొక్కని । భావింపఁగ క్షుద్రజంతు♦పర్యంతము ల
క్ష్మీవిభునకు వశమై పూ।జావిధు లొనరించుననుచు♦జగము నెఱుఁగుమా.
సీ॥ మనుజుండు క్రీడింప♦మదిఁ దలపోసి క్రీ,డాసాధనంబులై♦డంబు మీఱు
కంధుకాదులకు నే♦కరణి సంయోగవి,యోగంబులను గూర్చు♦చుండు నరయ
నావిధంబుననె శ్రీ♦హరియుఁ గ్రీడాసాధ,నం బైనజంతుసం♦తానమునకు
నొనర సంయోగవి♦యోగంబులను సంఘ,టించుచు మిగులఁ గ్రీ♦డించుచుండు
గీ॥ నట్లుగాన నరుల ♦ కనిశంబుఁ గలుగుసం।యోగమును వియోగ♦మొర్వియందు
భగవదిచ్ఛచేతఁ♦బరఁగుచుండునటంచుఁ । దలఁపుమయ్య యెపుడు♦ధరణినాథ. ౪౪
౧౦౪ సీ॥ ధ్రువ మని యెంతువా ♦ ధ్రువ మైనజీవాత్మ, కెన్నఁడు [illegible]
దధ్రువం బని యెంతు♦వా? యధ్రువంబు దే,హాదికంబెల్ల నా♦శైకరూప
మరసి ధ్రువాధ్రువం♦బని యెంతువా?విరు,ద్ధము లవియొక్కచో♦నమర వెపుడు
గాన నట్టిది యుంట ♦ కల్ల లోకం బిట్టి,దగుట శోకింప నే♦లయ్య నీకు
గీ॥ నధిప! యజ్ఞానవశత దే♦హము నె,యాత్మ।యనితలంచియా సక్తుఁడ♦వైనకార ౪౫
ణమున నా దేహమునశించు♦సమయమందు।బాడముచుండునుదుఃఖంబు♦పూర్ణమగుచు.
క॥ దేహాత్మభ్రమమూలక । మూహింపఁగ దుఃఖ మగుట♦నుర్వీశ్వర! సం
దేహంబు విడచి తద్భ్రమ । మీహాం దొలఁగింపు శోక ♦ మెల్ల నడంగున్.
క॥ విను మట్లుగాన జ్ఞానం।బునఁ దద్భ్రమ మెల్లఁ దూల్చి ♦ భూమీశ్వర! నె
మ్మనమునఁ దన్మూలక మగు । ఘనదుఃఖము నింక విడువఁ♦గాఁ దగు నీకున్. ౪౬
వ॥ అని పలికి నారదుండు వెండియు ని ట్లనియె.
క॥ అతిదీనులు నీగతికు లగు । ధృతరాష్ట్రాదులు ననుం దవ్య♦జించిన నెటు జీ
వితముఁ గడుపఁగల రని భూ । పతి! నీమతిఁ జింత సేయఁ ♦ బని లేదుసుమీ.
సీ॥ హాలాహలముఁ గర్క♦వ్యాళంబు చేమ్రింగఁ, బడుచుండుపురుషుండు♦పరులఁ బ్రోవ
జాలనివిధమునఁ ♦ గాలంబునకును బ్రా, క్తనపుణ్యపాతక♦కర్మనివహ
మునకు సత్త్వరజస్త♦మోగుణంబులకును, వశమయి యెప్పుడు♦బంచభూత
ముల నేర్పడినదేహ♦ము సమర్థ మగు నెట్లు, లన్యుల రక్షింప ♦ నరసిచూడ
గీ॥ నిట్లు నీదు దేహ♦మే నీవు రక్షించు।కొనఁగ లేనియపుడు ♦ మనుజనాథ!
"యేను బ్రోచువాఁడ♦ధృతరాష్ట్రముఖ్యుల"।ననుట తెల్వి లేమి♦యగును గాదె? ౪౭
సీ॥ కరములు గలయట్టి ♦ నరులకు నాహార, మగుఁ గరహీనమ్ము♦గాదు లెల్లఁ
బాదము ల్గలిగిన♦ప్రాణికి భోజ్యంబు, లగు బాదశూన్యంబు♦లైనజంతు

లరయ వ్యాఘ్రాదిమ♦హాజంతులకు భక్ష్య,మగుచుక్రూరతరకురం♦గాదికంబు
వేయునేల? సజీవ♦మైయెసంగెడు జీవ, మునకు జీవంబె జీ♦వనముసుమ్ము
గీ॥ యిట్లు సర్వేశ్వరుండె తా ♦ నెల్లజీవు।లకును జీవనవిధముఁగ♦ల్పనముఁ జేసెఁ
గావున ధృతరాష్ట్రాదుల♦జీవనవిధ।మాత్మఁ దలపోసి చింతించు♦టనవసరము. ౯౮
౧౦౧సీ॥ చిదచిదాత్మకముగాఁ♦జెలువారుసీప్రపంచ,చకమెల్లభగవానుఁ♦డొకఁడె గాన
సత్త్వాదిగుణపుర♦స్సరముగాఁ గల్పితం,బైన దేహాదిదే♦హములఁ దాల్చి
నాత్మలయం దంత♦రాత్మయై చొచ్చి వా,నికిశాసకుఁడునుదా♦రకుఁడు నగుచు
నాత్మయాథాత్మ్యంబు♦నరయువాఁడగుటఁ ద,ద్గతదోషదూరుఁడై♦తనరునంత
గీ॥ రాత్మయయ్యు బహిర్భాగ♦మందు నలరు । నరయఁగ ననేకవిధములఁ♦బరిణమించు
నదియుఁ దనకు శరీరమై♦నదియు నైన।ప్రకృతిచేఁ బెక్కులైనట్లు♦వానిగనుము. ౯౯
౧౦౬ గీ॥ కానఁ జిదచిదాత్మ ♦ కానేకదేవన।రాదిదేహాభేద ♦ మమర నాప
రాత్పరుం డొకండె♦గ్రాలుచుండు నటంచు।మనుజనాథ! తెలిసి♦కొనుమునీవు.
సీ॥ జగదంతరాత్మయు ♦ స్వవశీకృతానంత,భువనత్రయుఁడు సర్వ♦భూతభావ
నుఁడు నైనపురుషో త్త♦ముఁడు నేఁడు ద్వారక,యందుఁ గృష్ణుండన ♦ నసురనాశ
మొనరింప నెంచి మృ♦త్యుస్వరూపంబున, నవతారమంది నాఁ ♦ డధిప యతఁడు
దేవకృత్యంబు సా♦ధించి క ర్తవ్యావ,శిష్టంబునకుఁ బ్రతీ♦క్షించుచుండె
గీ॥ నీశ్వరుండు కృష్ణుఁ ♦ డెందాఁక భూమిపై । వెలయు నంతదాఁక ♦ వేచియుండి
ధీరులగుచుఁ బిదప♦ధృతరాష్ట్రముఖ్యుల।యట్ల మీరు నడవి♦కరుగరయ్య. ౫౦-౫౧
వ॥ అని యుపదేశించి యమరమునీంద్రుండు మఱియు ని ట్లనియె ౫౨
క॥ విను మిప్పుడు ధృతరాష్ట్రుఁడు । దనరఁగ హిమవంతమునకు ♦ దక్షిణభాగం
బున సప్తస్రోతం బనఁ । జనునాశ్రమమున వసించు ♦ సహజసతులతోఁ.
శా॥ సప్తర్షుల్ ప్రమదంబు నొందుటకుఁగా ♦ స్వర్గంగ యుప్పొంగుచున్
సప్తస్రోతములం దగ న్వడలుచున్ ♦ సర్వాఘము ల్గాల్చుచున్
సప్తాకారములన్ వహించెఁ దొలి నా♦స్థానంబునం గావునన్
సప్తస్రోతము నాఁగ నయ్యది ప్రశం♦సాపాత్రమౌ ధాత్రిపై. ౫౩
సీ॥ సంధ్యాత్రయమునందు♦స్నానంబుఁ గావించి, యర్హవిధంబున♦నగ్ని వేల్చి
నీరమాత్రంబు యా♦హారంబుఁగాఁగొని, కామాదిదుర్గుణ♦గ్రామ మడఁచి
యీషణత్రయముఁ ద్య♦జించి జితాసనుం,డై వాయునిర్బంధ ♦ మాచరించి
చటులశబ్దాదివి♦షయసంఘమునుండి, యాటెంద్రియంబుల ♦ నడ్డగించి
గీ॥ పరమపురుషస్వరూపధ్యా♦నస్మరణము । కలిమి సత్త్వరజస్తమః♦కార్యములును
మోక్షబంధకములు నైన♦పుణ్యపాపక।ర్మములనెల్లభస్మంబు♦గా నొనర్చి. ౫౪-౫౫
సీ॥ విజ్ఞానరూపుఁడై ♦ వెలయుజీవాత్మయం,దింద్రియంబులఁగూర్చి♦యొసగుచుండుఁ
గావున నింద్రియ♦గ్రామంబునకు నధి,ష్ఠానంబుగాకుండ జి♦త్తంబు నిలిపి

తలఁప నుపాధిభూ♦తఘటంబును నశింపఁ, గాఁజేసి లోనియా♦కాశమును మ
హాకాశసదృశమా♦నాకారముగలట్టి, దనుచు యోజించెడు♦న ట్లుపాధి
గీ॥ దూరునొనరించిజీవు నా♦ధారభూత।హరిసమానమహాకారు♦డనుచునిశ్చ।యించి
యాహారమునువీడి♦యిపుడు మొఱడు।పగిఁదినున్న వాఁడింద్రియ♦బలమునడఁచి. ౫౬-౫౭
ఉ॥ ఇమ్మెయి సర్వకర్మముల ♦ నేఁచినతండ్రికిఁ జేయ కంతరా
యమ్మును, విన్మ నేఁడు మొద ♦ లైదవనాఁడు త్యజించుఁ దా శరీ
రమ్మును, దచ్ఛరీరమును ♦ గ్రమ్ముచుఁ బైపయి యోగవహ్ని భ
స్మమ్మొనరించు నంచితస♦మగ్రశిఖావళిఁ బర్ణశాలతోఁ. ౫౮-౫౯-౬౦
ఉ॥ ఆరహి భర్తదేహ ముది♦తానలదగ్ధముగాఁగఁ జూచి గాం
ధారి పతివ్రతామణి యు♦దారచరిత్ర తదగ్నిఁ జొచ్చుఁ దా
నారసి యమ్మహాద్భుతము ♦ హర్షము శోకము నెమ్మనంబునం
గూరఁగ నంతమీఁద నరు♦గుఁ విదురుండును దీర్థయాత్రకుఁ. ౬౦-౬౧
గీ॥ అనియిటులుధర్మసుతునకు♦వినిచిస్వర్గ।పురికి గెదుంబు [illegible]
పాండవేయాగ్రజుండుఁదు♦ ద్వాక్యమునుమ।నంబునం బాదుకొల్పి ♦ఖంబువిడిచె. ౬౨

ఆశ్వాసాంతము.

చ॥ ఇతరము నేదియుం దలఁప ♦ కెప్పుడు విద్యఁ బఠించుచున్న న
న్నతులగభీరదుస్తరభ♦వాబ్ధిని ముంచితి వంతఁబోక ది
వ్యతమభవత్పదాబ్జముల♦పైఁ బరిపక్వముగానిభక్తి ని
చ్చితి విపు డిట్టిసంకటము♦చేతఁ గృశించెద నేలు మీశ్వరా!

చ॥ గృహవిషయంబు నించుక స్మ♦రించిన మోహముగల్గుఁ దోడనే
యిహము తిరంబుగా దనుచు ♦ నెంచ విరక్తి జనించు నంత దు
స్సహతరకార్య మడ్డుపడ ♦ జారు విరాగము దాన నిట్టు ల
న్వహమును ఘోరసంకటము♦నఁ దపియించెదఁ బ్రోవు మచ్యుతా!

గద్యము:— ఇది శ్రీధనాచల రామచంద్ర చరణారవింద
సేవాసమాసాదిత శతవధానాది కవితావిచిత్ర, శ్రీవత్స
గోత్రపవిత్ర సింగరాచార్యపౌత్ర, శఠగోపాచార్య
పుత్ర, సమధిగత సకల భాగవతదాస్యానుభావ
భాగధేయ సంపన్మదుంబ సింగరాచార్య
నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీ భాగవత
ప్రథమస్కంధమునందుఁ
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీ ధనాచలరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ భాగవతము.

ప్రథమస్కంధము - తృతీయాశ్వాసము.

14 వ యధ్యాయము.

క॥ శ్రీహనుమదీయ భక్తిసమాహిత దివ్యాంతరంగ! మనుజాశనసం
దోహమదభంగ! జనకసుతాహృత్కమలాభిరామ! ధనగిరిరామా!

వ॥ అవధరింపు మంత నొక్కనాఁడు ధర్మనందనుండు బంధుసందర్శనార్థంబును
బరమపురుషలీలావలోకనార్థంబును ద్వారకాపురంబున కరిగి యర్జునుండు మాస
సప్తకం బతిక్రమించుచుండినం దిరిగి రాకుండుటయు నాలసించుచుండుటయుం
దలపోసి విచారించుచుండె నయ్యవసరంబున. ౧-౨

సీ॥ అతిఘోరమగుచు వ్యత్యస్తవిధంబునఁ, గానవచ్చుచునుండు కాలగతియు
నెప్పు డెట్లుండనో నవ్వా డట్లుండని, ఋతుధర్మముల విపరీతరీతి
క్రోధలోభావృత క్రూరులై స్వార్థైక, పరులైనమనుజుల పాపవృత్తి
లోనఁ గాపట్యంబుఁ బూని పైకి వినిర్మ,లాకార మగువ్యవహారవిధము

గీ॥ స్నేహితులవంచనాన్విత సౌహృదంబు। భర్తతోఁ బోరుసల్పెడు పడఁతిబుద్ధి
తల్లితండ్రుల హింసించు తనయుచేత। లన్నదమ్ములద్వంద్వయుద్ధాభిలాష. ౩-౪

చ॥ కడుపునఁ గన్నబిడ్డలను గాసుల కమ్ముచునున్నతండ్రియుఁ
గడకొని తల్లిదండ్రులను గావఁగ నెంచనియాత్మజుండు నె
య్యెడలను వేదపాఠముఁ ద్యజించి చరించెడునగ్రజన్ములుఁ
దడయక యాగమాధ్యయనతత్పరులై పఠియించుశూద్రులుఁ. ౫

గీ॥ కలుగ విపరీత మగుకాలగతి నెసంగి। దుఃఖసూచకారిష్టముల్ దోఁచుటయును
మానవుల కెల్లలోభంబు మచ్చరంబు। మొదలుగనధర్మబుద్ధులు పొడముటయును. ౬

—* ధర్మరాజు దుర్నిమిత్తములను గాంచి విచారించుట *—

వ॥ గుర్తించి ధర్మనందనుండు డెందంబునం దత్యంతసంతాపంబునొందుచుఁ బవన
నందనున కిట్లనియె.

క॥ మనపార్థుఁడు బంధుజనంబును జూడఁగఁ బుణ్యమూర్తి పురుషోత్తము న
త్యనుపమలీలలఁ దెలియఁగఁ। జనియెం ద్వారకకుఁ బరమసంతోషమునన్. ౭

మ॥ తెలియన్ రాదొకవార్తయున్ మనము సందేహాకులం బయ్యె న
గ్గల మానందమె చెందుచుండెనొ మహాకష్టంబు ప్రాప్తించెనో

నిలు మంచుఁ జలజాక్షుఁడే ప్రియమునఁ ♦ నిర్బంధముం జేసెనో
నెల లేదయ్యెను బోయి ఫాల్గుణుఁడు తం♦డ్రీ! రాఁడు నేఁ డేనియున్. ౮

క॥ కారణ మేమియుఁ దెలియం।గా రాదు కిరీటి యింత ♦ కాలం బైనం
దా రాఁడు నారదుఁడు ము।న్నారసి వచియించుకాల ♦ మరుదెంచెనొకో. ౯

శా॥ శ్రీలోలుండు జనార్దనుండు ఖలులన్ ♦ శిక్షించి సద్భక్తులం
బాలింపన్ జనియించెఁ గృష్ణుఁ డనునా♦మం బూని యమ్మాధవుం
డాలోచించుఁ గృతావతారచరితుం♦డై యుంట నేఁ డుర్వికిన్
లీలామానుషదేహముం విడచి వి♦శ్లేషంబుఁ గల్పింపఁగన్.

క॥ మనసంపద మనరాజ్యము। మనకాంతలు మనకులంబు ♦ మనప్రాణంబుల్
మనప్రజలు బ్రతుకులన్నియు। మనకిడు మనకల్పకంబు ♦ మాధవుఁ డెపుడున్. ౧౦

మ॥ పరమోదారపరాక్రమక్రమకళా♦పాండిత్యముం గూర్చి య
ట్లరిసంహార మొనర్పఁ జేసి సకల♦జ్యాచక్రమేలించె స్నే
హరసం బేర్పడ వశ్యుఁడై తిరిగెఁ గ♦ట్టా! కల్గునో కల్గదో
హరిపాదాబ్జములం గనుంగొనెడు భా♦గ్యం బింక నా కిమ్మహిన్.

క॥ పాపాత్ముఁడఁ గించిజ్జ్ఞుఁడఁ। గాపురుషుఁడఁ బెక్కుయజ్ఞ♦కర్మలు నాచే
గోపాలుఁడు సేయించి యహా! పరలోకంబు లొంద ♦ నర్హు నొనర్చెన్.

వ॥ అని పలికి దుర్నిమిత్తంబులకుం గలంగుచుఁ గాంతేయాగ్రజుండు మఱియు ని
ట్లనియె. ౧౧

క॥ అవిరళముగ దివియందును। భువియందును దేహమందుఁ ♦ బొడమెడుఁ గట్టా
నవశకునంబులు, వికలం।బవుఁ జిత్తము భయము దొడరు ♦ నతిశీఘ్రముగన్.

క॥ ఇదె వామభాగమునఁ గడు।నదరుచునున్నయవి యూరు♦వక్షులు, భుజముల్
హృదయము కంపించెడు నే।యుద్యదియో విప్రియము మనల♦కగు నచిరమునన్. ౧౨

క॥ వఱభులు సూర్యున కెదురుగ। నఱచుచునున్నయవి చూడు ♦ మగ్ని విధమ్మునన్
మెఱసెడు మోముల నియ్యది। యొఱఁగించెడు భయము జగతి♦కెంతయుఁ దండ్రీ. ౧౩

క॥ మొఱఁగుచునున్నది నాముం।దఱ మ్యాటికి మోర యెత్తి ♦ తారుచు శునకం
బెఱఁగించుచు విప్రియముం। దఱచుగ భీకరరవంబు ♦ దైవారంగన్.

క॥ సోదర! కనుగొమ్ము గవా। శ్వాదులు చను నాకు మిగుల ♦ నపసవ్యముగా
నీదెస సవ్యముగా మహి। పాదులు విప్రియము నిశ్చ♦యంబుగఁ గలుగున్. ౧౪

ఉ॥ మే లగు నశ్వసంచయము ♦ మేటిగజోత్కరముల్ మొగంబులన్
వ్రాలిచి జాలివుట్టఁ గను♦బట్టుచునున్నవి దూలమూలలన్
దూలుచు సోలుచు న్మిగుల దుఃఖముఁ జెందుచు, వాని కారకే
జాలువ గట్టుచున్నయది ♦ కన్నుల నెంబడి నీరు సోదరా! ౧౫

క॥ ఏతఱి నాకన్నులముం దే తిరుగుచు నెందుఁ బోక యిదె చూడుము మ-
చ్చేతముఁ జలింపఁ జేయుఁ గపోతము సమవర్తి దూతపోలికఁ దండ్రీ! ౧౫

గీ॥ మదికి నొక ఘూక మధికకంపంబుఁ గూర్చు నభిముఖం బగు దానికి నన్యఘూక
మివిగొ యివి రెండుఁ గూర్కులే కెలుఁగఁ జేయు శూన్యముగ నీ స్థలంబు నెచ్చుగ
నడచుచు.

గీ॥ తేట లేక యిదిగొ దిగ్భాగములు గప్పఁబడుచునుండె ధూళిపటలిచేత
నాకసంబునందు నవె పరివేషముల్ గానవచ్చుచుండెఁ గనుము వత్స! ౧౬

క॥ కనుఁగొన నెంతయుఁ దీవ్రంబును దారుణమైన వేగమున వీచుచు ధూ
ళి నెగఁజిమ్ముచు లోకంబును గాడ్పులు తిమిరమందు ముంచుచునుండెన్. ౧౭

క॥ ధరణీధరములతోడన్ ధరణియుఁ గంపింపఁ దొడఁగె దడదడ మనుచుం
బోరిఁబోరి నకాలధారాధరములతోఁ బడుచునుండెఁ దద్దయుఁ బిడుగుల్.

క॥ ధారాధరములు సారెకు జోరున నిర్ఘాతపాతములతో ఘనగ
ర్జారవభీభత్సవ్యాపారములై భువిని రక్తవర్షముఁ గురిసెన్.

క॥ అరయఁగ సహస్రకిరణుని పరమాద్భుతదీప్తి యెల్లఁ బాసిచనెఁ బర
స్పరము నభంబున గ్రహములకు రయోద్ధతిఁ బోడిమి పోరు ఘోరంబయ్యెన్. ౧౮

క॥ ఆతతకలకలరవములచేత దివియు భువియుఁ గాల్చు చేవ దలిర్పన్
భూతప్రేతపిశాచవ్రాతంబులు పెచ్చుపెరిగి పైకొనఁ జొచ్చెన్.

వ॥ అని పలికి ధర్మనందనుండు వెండియు నిట్లనియె. ౧౯

క॥ నదములు నంభోనిధులును నదులును గొలఁకులును నొకఁడ నంగ నేటికి ని
య్యదె సంక్షోభముఁ జెందెడు ముదమేదఁగ సకలభూతములమానసముల్.

క॥ అనఘం బాహవనీయా ద్యనలం బాజ్యంబుచేత నైనను జ్వలనం
బెనయక యున్నది యేకీ డొనరించునొ యిట్టికాల ముగ్రం బనుజా!

క॥ గోవులు దూడలకుం బాలీ వా దూడలును గుడువ నేగవు మఱి యా
గోవులు గన్నులఁ గాలువలై వాఱఁగ నశ్రుజలము లాక్రోశించున్. ౨౦

క॥ ఏచి ముదంబున ఱంకెలు వైచుచు గోవులను గూడఁ బాఱవు మఱి బా
ష్పాంచితములైన మోములఁ దోఁచెడు వృషభములు వగలఁ దూలెడుపోల్కిన్.

గీ॥ అద్భుతంబుగ దేవాలయంబులందు దేవతావిగ్రహంబులు దేవరించు
చున్నయట్టుల భాష్పములురులఁ జెమటఁ గార్చు చెగిరిపడురీతిఁ గానుపించు. ౨౧

క॥ కోటలుఁ బేటలుఁ దోటలు బాటలు ముసాఫరశ్రీలు పట్టణములు వే
యేటికి లోకంబున నెచ్చోట నొకింతయును గాంతి చూపట్ట దహో. ౨౨

క॥ ఎక్కడఁ జూచిన దుఃఖము లెక్కడఁ జూచినను నార్పు లేడ్పులు [illegible]ంసల్
డక్కులు డెక్కులెగానీ యెక్కడఁ గనరాదు మోద మింతయు వత్సా!

క॥ ఈదుర్నిమిత్తములు సమ్మోదోన్మూలకము లార్తి [illegible] లనఘ

ర్యాదాపాదకములు ధర । కేదుఃఖము గలుగగలదో ♦ యెరుగము వత్సా!

చ॥ పరుల కసంభవంబు లగు♦పంకరుహాంకుశముఖ్యరేఖలన్
బరఁగెడుపాదపద్మములఁ ♦ బైనిడి శౌరి పవిత్రిఁ జేయఁగా
నిరుపమకాంతితోడ రమ♦ణించెడుభాగ్యము ధాత్రి కింతటో
సరి యగు నంచుఁ జిత్తమున ♦ సందియ మయ్యెడు నేఁడు సోదరా! ౨౩

వ॥ అని యిట్లరిష్టంబులఁ గని ధర్మజుండు బెగడుచుండు సమయంబున ద్వారకానగరంబునుండి ఫాల్గునుండు విచ్చేసి విషాదదోధూయమానమానసుండై యగ్రజుచరణంబులం బడియె, నంత. ౨౪

సీ॥ ఒకమాటయైన నా♦డక తటాలున వచ్చి, పాదపద్మంబులం ♦ బడినవాని
నపరాధ మొనరించి♦నట్లు నిర్వేదంబు, దనరారఁ దలవంచు♦కొనినవాని
బొంగి పొరలుదుఃఖ♦మున మునుంగుచు వెక్కి, వెక్కి యూరక విల♦పించువాని
మున్నీరుగ స్రవించు ♦ కన్నీరు రోజుచు, మాటిమాటకిఁ గోట♦మీటువాని

గీ॥ నట్టి దివ్యకాంతి♦యంతయు నరుగ వెల్వెల్ల నైనమేని♦విధముఁ గాంచిఁ
బూర్వమట్లు గాక ♦పొక్కుచుండెడుపిన్న।తమ్ముఁ గాంచి ధర్మ♦తనయుఁ డపుడు. ౨౫

వ. నిర్ఘాతపాతంబునం బలెఁ జేతంబు గంపించుచుండ దిటవు చెడి నారదోక్తంబుఁ దలంపునకుఁ దెచ్చుకొని నానావిధంబుల సందేహించుచు నాధర్మనందనుండు మందస్వరంబునం దమ్మునిం గాంచి యిట్లనియె. ౨౬

ఉ॥ కోరుచునుండు రెప్డు మన♦కున్ శుభముల్ కరుణామయుల్ మహో
దారులు బాంధవోత్తములు ♦ యాదవభోజదశార్హు లంచితా
కారము లొప్ప నేఁడు నినుఁ ♦ గాంచినఁ గన్నులఁ గట్టినట్లుగా
సారెకుఁ గానవచ్చెదరు ♦ సౌఖ్యమె యందఱకున్ ధనంజయా! ౨౭

క॥ గంధర్వసములు శాత్రవ।సింధురమదవారణోగ్ర♦సింహులు యదువృ
ష్ణ్యంధకముఖ్యులు మనసం।బంధులకందరకు సేమ♦మా ద్వారకలోన్?

క॥ కనుఁగొనలఁ గార్చు జలజల।మని యశ్రుకణంబు లస్మ♦దాయాసము నేఁ ౨౮
డును దలఁచి తలఁచి శూరుఁడు।మనమాతామహుఁడు ప్రేమ♦మయుఁడు కుశలియే?

౧౦౭ మ॥ అసురప్రియుఁడు గంసుఁ డాగతి మహా♦యాసంబుఁ జేకూర్చినన్
విసువుం బొందని తత్త్వవేత్త సుతులం ♦ దీవ్రిసికిన్ జంకఁబో
క సమర్పించినసత్యసంధుఁడు హరిం ♦ గన్నట్టిధన్యాత్ముఁ డా
వసుదేవుండు సహానుజుండు సుఖియై ♦ వర్తించునే ద్వారకన్.

౧౦౮ క॥ మనమేనమామ వసుదే।వునియంగన లుగ్రసేన♦భూపతిచెల్లెం
డ్రనఘచరిత్రలు దేవకి। మునుగాఁగల యేడ్వురకును ♦ మోదమె విజయా! ౨౯

క॥ కొడుకులుఁ గోడండ్రును నెక్కుడుమక్కువఁ గలిసి మెలసి ♦కొంకక యనయం
బుఁ(క)థ గడలుకొనఁగ నెప్పుడు వారలఁ గొలిచి సుఖముఁ♦బొందుదురు గదా?

గీ॥ అఖిలధర్మవేత్త ♦ యత్యంతదయనీయుఁ । డుగ్రసేనుఁడు సుఖ ♦ మున్నవాఁడె
తండ్రి యనుచునైనఁ ♦ దలఁపక కూఁరుండు।గంసుఁడమ్మహాత్ముఁ♦గష్టపెట్టె. ౩౦
సీ॥ అతనియనుజన్ముఁ ♦ డద్భుతవిక్రమో,ద్దీప్తుఁడు కుశలమే ♦ దేవకునకు
హృదికునికొడుకు శ్రీ♦కృష్ణభక్తుఁడు మహా,దారుఁడుసుఖమెయ♦క్రూరునకును
వసుదేవసుతులు పా♦వనమతుల్ నిశ్శ్రేయ,సంబెగడ జయంత♦సారణులకు
వారితోఁబుట్టువుల్ ♦ వైరిసంహారులు, భద్రమే శతృజి♦త్ప్రముఖులకును
గీ॥ దుష్టజనులపాలి ♦ ధూమకేతువు భక్త।జనులపాలిపారి♦జాతమనఁగ ౩౦-౩౧
మెలఁగువాఁడు సేమ♦మే? రామునకుఁ బ్రలం,బాంతకునకుఁ దెల్పు♦మయ్య పార్థ!
శా॥ విద్యాజ్ఞానములం గడించె విలస♦ద్విక్రాంతి నార్జించె దు
ర్భేద్యాస్త్రార్థములం గ్రహించె సమరో♦ర్విన్ వైరులం దుంచె స
ర్వద్యావాపృథివీతలాంతరమహా♦ప్రఖ్యాతి సాధించె నా
ప్రద్యుమ్నుండు నిరంతరంబు సుఖియై ♦ భాసిల్లునే? ఫల్గునా! ౩౨
క॥ అనితరసాధారణమై । తనరార మహాద్భుతప్ర♦తాపము రిపులం
దునుమాడినశూరవరుం । డనిరుద్ధుఁడు హర్షయుక్తుఁ ♦ డగునే యెపుడున్.
క॥ జాంబవతీపుత్త్రుం డగు । సాంబునకు సుషేణునకును ♦ సౌఖ్యమె? యారో
గ్యంబగునె చారుదేష్ణున।కుం బెఱవారలకు సుఖము ♦ గూడునె? పార్థా! ౩౩
గీ॥ కృష్ణసుతులలోన ♦ నెంతయు మంచివా । రరయ ఋషభముఖ్యు♦లరదటునగు
మారసహితముగ న♦నారతంబును సుఖం।బున్నవారె తెల్పు♦మోయి తండ్రి!
క॥ అనుచరులై కృష్ణునకుం । జనివిని యెడివారు యాద♦వశ్రేష్ఠులు ధీ
ఘనులు శ్రుతదేవుఁ డుద్ధవుఁ।డును నందుండును సునందుఁ♦డును హర్షితులే? ౩౪
క॥ ఆయాదవులెల్లరు ని।శ్శ్రేయసమును గోరి రామ♦కృష్ణులబాహు
చ్ఛాయ నివసించి తత్కరు।ణాయుక్తి సుఖంబునం ద♦నర్తురె యచటన్? ౩౫
క॥ అనవధికం బతినిర్మల । మనుపమ మగుస్నేహ మొప్ప ♦ యాదవులెల్లన్
మనకుశలముఁ దమచిత్తం।బునఁ గోరుచునుందురయ్య ♦ పూర్వముపోలెన్?
వ॥ అని పలికి ధర్మజుండు సంభ్రమించుచు వెండియు నిట్లనియె.
మ॥ దనుజానీకము నొంప ధర్మమును సం♦స్థాపింప సాధువ్రజం
బును బాలింప మహీధరంబు సకలం♦బుం డింప దేవర్షిసం
ఘనుతుండై యవతారముం గొనినసా♦క్షాదిందిరానాథుఁ డా
మనశ్రీకృష్ణుఁడు భక్తవత్సలుఁడు బ్ర♦హ్మణ్యుండు భద్రాత్ముఁడే? ౩౬
ఉ॥ ఆదరమేదురం బగుక♦టాక్షపరంపరయున్, నిరంతరా
హ్లాదసనాథమైనవచ♦నామృతధారయుఁ బెంపుగా సుఖ
శ్రీ దయివారఁజేయుచు సు♦హృన్మణులన్ సభలోన రాముతో
నాదిమమూర్తి యాదవకు♦లార్ణవపూర్ణసుధాంశుఁ డొప్పునే? ౩౭

మ॥ జగతీరక్షణదక్షదక్షిణభుజా♦ స్తంభంబునం ద్వారకా
నగరంబున్ నిలఁజేసి యవ్విభుఁడు వి♦న్నాణంబుమైఁ బ్రోవ య
త్యగణంబట్టులు యాదవప్రకర మ♦శ్రాంతంబు లోకార్చితం
బగుచుం బొల్చుచునుండు సౌఖ్యము శుభం♦బానందముం బొందుగన్. ౩౮

మ॥ అనిశం బచ్యుతపాదపద్మపరిచ♦ర్యన్ ముఖ్యకార్యంబుగా
వినతిం జేయుట సత్య మున్నఁగఁబదా♦ర్వే లంగనల్ వేల్పుమూ
కను గెల్పొచ్చి విభుండు దెచ్చియిడఁగాఁ ♦ గైకొందు రిందాంగనా
జనయోగ్యంబులు పారిజాతముఖచం♦చద్వస్తుసౌభాగ్యముల్. ౩౯

౧౦౯ ఉ॥ యాదవవీరు లాహవమ♦హాభుజదండము లాశ్రయించి స
మ్మోదము నిర్భయత్వమును ♦ బొందుచు విక్రమనిర్జితంబు నిం
ద్రాదిసురోచితంబు నిఖి♦లార్థయుతంబును నాసుధర్మయం
దాదర మొప్ప నొప్పుదు ర♦నారతమున్ హితవర్తనంబులన్. ౪౦

క॥ శ్రీమంగళములు యోగక్షేమంబులు లోకములకుఁ ♦ జేయఁగఁ గృష్ణ
స్వామి బలరాముతో నట । సేమంబుగ నున్నవాఁడె? ♦ చెప్పుము తండ్రీ! ౪౧

ఉ॥ సేమమె నీకు? నీముఖము ♦ చెన్ను దొలంగినయట్లు దోఁచు నే
యామయమున్ ఘటింపదుగ♦దా? వసియించితి పెద్దకాల మం
దేమివిశేష? మెవ్వరికి ♦ నెట్టి దొసంగును జేయకుండుగా
దే? మరియాద నిల్పుకొని♦యే యరుదెంతుగదయ్య తమ్ముఁడా!

ఉ॥ యాదవులెల్ల నిన్ను ముద♦మారఁ గనుంగొనుచుండు రోటు శ
బ్దాదు లమంగళావహము♦లందు వడిం బడకుండువే? శ్రమం
బేదఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసి ప్రియ♦మీయఁగ నర్థికిఁ జాలవైతివో?
సోదర! యేల యీపగిది ♦ శోకమునం గడు నుమ్మలింపఁగన్. ౪౧-౪౨

క॥ శరణాగతవత్సలుఁడవు । శరణను బాలురను వృద్ధ♦జనులను ధరణీ
సురులను గోవుల రోగులఁ । దరుణుల రక్షింపలేక ♦ తలడిల్లుదువో? ౪౩

గీ॥ పొందొనర్పఁదగని ♦ పొలఁతుల నాసింప । కుందుగాదె? మఱియుఁ♦బొందఁ దగిన
యట్టిసతులఁబొంద♦కవమాన మొనరించి। యుండవుగద? తెల్పు♦మోయితండ్రి. ౪౪

సీ॥ మార్గమధ్యమున దు♦ర్మార్గు లెవ్వరిచేత, నెట్టియోటమియు ఘ♦టింపదుగద
పంక్తి నుండినవృద్ధ♦బాలురం దెవ్వని, నేని త్యజించి భు♦జింపవుగద
మా కప్రియంబుగా ♦ మన్నింపఁ దగనిదు, ర్వ్యసన మేదియు నాచ♦రింపవుగద
దండింపఁ దగనియు♦త్తముని దండించి దు, శ్చిత్తు దండ్యుని విస♦ర్జింపవుగద

గీ॥ యేకహృదయుఁ బ్రియసు♦హృన్మణిఁ బరమాత్ము। గృష్ణుసదయు విడచి♦యేగుదెంచు
కతన నిట్లుకరముఁ♦గాంతిఁ బాయవుగద। తండ్రి! తెల్పు మేల♦తల్లడింప. ౪౪ ... ౪౫

15 వ అధ్యాయము.

వ॥ అని యి ట్లనేకవిధంబుల సందేహింపం దగి తేజోహీనంబై యున్న నిజరూపంబుఁ గని భయసంభ్రమంబుల నగ్రజుం డడిగిన నయ్యర్జునుండును. ౧

సీ॥ ప్రాణాధికప్రియుం ♦ డగు కృష్ణపరమాత్మ, యెడఁబాటుచే మనం ♦ బెరియుచుండఁ
గోపాలం బైన నా ♦ మోమ్మనుదామర దుఃఖ,మునఁ జేసి వెలవెల ♦ బోవుచుండఁ
గాంతి యెంతయుఁ దొలం ♦ గఁగ శుష్కభావంబు, హృదయంబునందువ ♦ ర్తించుచుండ
హరిమూర్తి హరిప్రేమ ♦ హరిలీలలన్నియుఁ, దలఁపునం బడి మాట ♦ నిలచుచుండ
గీ॥ నెట్టులో కష్టమున నరి ♦ కట్టి దుఃఖ । మడరుకన్నీరుఁ గరములం ♦ దుడిచికొనుచు
నెదుట లేకుండినను బ్రియ ♦ హితుని దయయుఁ । బ్రణయమాహాత్మ్యంత్యమును భయ ♦ భ్రాంతిఁ
గొలుప. ౨-3

శా॥ సారథ్యంబును గౌరవంబును మహా ♦ సాచివ్యముం దొట్టి నా
నారూపంబుల శౌరిగన్పఱచు నా ♦ నందంబు సఖ్యంబు శృం
గారంబుల్ హితచింతనంబు హృదయై ♦ క్యంబుం బ్రియంబుం దలం
పారన్ సారెకు గొంతు రాల్పడ విషా ♦ దాక్రాంతచిత్తంబునన్. ౪

వ॥ పాండవాగ్రజుం గని పరిదేవనంబుఁ గావించుచుఁ బార్థుం డిట్లనియె. ౫

—* అర్జునుఁడు ధర్మరాజునకు శ్రీకృష్ణనిర్యాణము నెఱింగించుట *—

గీ॥ పోయెఁ బోయె నకట ♦ పురుషోత్తముఁడు మన। హితుఁడు సఖుఁడు మిత్రుఁ ♦ డింగితజ్ఞుఁ
డాత్మబంధుఁ డధిపుఁ ♦ డాచార్యుఁ డధ్వర్యుఁ । డన్న! నేసె పోక ♦ యున్నవాఁడ.
గీ॥ మధురభాషణముల ♦ మహనీయలీలావి।లాసపోషణముల ♦ నాసఁ గొల్పి
హృదయమును హరించి ♦ యింతలోఁ గటకటా। వాసుదేవుఁ డిట్లు ♦ మోసపుచ్చె.
క॥ పరికించి వేల్పులేనియుఁ । బరమాశ్చర్యంబు నొంద ♦ భాసిల్లి మహా
త్తరమైన నాదు తేజము । హరియించెను నేఁడు కృష్ణుఁ ♦ డంతయు నధిపా!
చ॥ ఒకక్షణమైన నెవ్వని వి ♦ యోగమునన్ సకలప్రపంచముల్
వికలము నప్రియంబు నయి ♦ వేఁగుచుఁ బ్రాణవిహీన మైనమే
నుకరణి రోఁతఁ గొల్పెడుఁ గ ♦ నుంగొన నట్టి యుదారదర్శనుం
డకటకటా! ముకుందుఁ డిపు ♦ డందఱ వీడి చనెన్ మహీశ్వరా! ౬

సీ॥ ఆపదపాలుగా ♦ కరిగి పాంచాలీస్వ, యంవరసభలోన ♦ నధివసించి
మన్మథోన్మాదంబు ♦ మైకొన విచ్చేయు, నవనీశ్వరుల తేజ ♦ మపహరించి
సజ్యీకృతంబుగా ♦ నవదరించి శరాస, నంబున మత్స్యయం ♦ త్రమును దునిమి
సకలజనంబు లా ♦ శ్చర్యంబు నొందఁగా, జయలక్ష్మితోడఁ బాం ♦ చాలిఁ దెచ్చి
గీ॥ మించినాఁడ నేయ ♦ మేయప్రభావుని। యంఘ్రిపంకజంబు ♦ లాశ్రయించి
మసల నిందు విడిచి ♦ మనుజేంద్ర! యరిగె న। మ్మాధవుండు గరుణ ♦ మాలి నేఁడు. ౭
ఉ॥ ఎవ్వని సన్నిధానము ల ♦ భించుటఁ జేసి మహీశ! యింద్రు ప్రా

దప్పుల సర్వదేవసహితంబుగ నుద్ధతసంగరంబునం
గ్రొవ్వడఁగించి ఖాండవముఁ గొమ్మని యగ్నికొసంగినాఁడ ము
న్నవ్విభుఁ డక్కటా! మనల నందఱ ముంచె విచారవారిధిన్. ౯

మ॥ పరమాశ్చర్యకరంబు లైనప్రతిమాబంధంబులన్ శిల్పచా
తురియున్ మీఱ మనోహరం బగుచు నెందుం జూడఁగా రాక దు
ష్కరమై యొప్పుసభన్ మయుం డొసఁగె నేకారుణ్యవారాశియా
దరలబ్ధిన్ ధరణీశ! యేగె నిపు డాదామోదరుం డేమనన్.

క॥ హయమేధమందుఁ గాన్కలు! భయమున నర్పించి రెల్లపార్థివవరు లే
నయమూర్తిసాయమున నీకయయో చనె నమ్మహాత్ముఁ డవనీనాథా!

చ॥ అయుతమహాగజప్రబలుఁ డైనవిలాత్మజుఁ డాజరాసుతున్
భయ మఱి చీల్చి చంపి మును భైరవపూజకుఁ దెచ్చినట్టిభూ
దయితులకున్ విముక్తి నిడి తత్సముపాత్తధనంబు లేరమా
ప్రియుకరుణన్ భవత్సవనవృద్ధి కొసంగ నతండు రాఁ డికన్.

మ॥ శ్రమచే ద్రౌపది కంటనీ రిడినఁ జంచద్రాజసూయాభిషి
క్తము వేణీభరముం గ్రహించి సభ కాకర్షించు దుష్టాత్ములన్
బ్రమదారత్నశిరోజశోభ దొలఁగన్ భంజించె నేపూరుషో
త్తముసాయంబున భీముఁ, డేగె నిపు డాదైత్యాంతకుం డగ్రజా!

౧౦ మ॥ మును దుర్యోధనుఁ డంపవచ్చి పదివేలుర్వీమిసురౌఘంబుతోఁ
దన కన్నం బిడు మంచు నేగ నది కంతన్ శిష్టశాకాన్నమున్
దిని దుర్వాసునకుం ద్రిలోకములకుం దృప్తిం బ్రకల్పించి యే
యనఘుం డాపదఁ బాపె వచ్చి, మన కయ్యబ్జాక్షుఁ డేగెం గటా. ౧౧

వ॥ అని పలికి యాత్మవిషయకం బైనభగవదుపకారంబుఁదలంచుకొని యర్జునుండు విలపించుచు మఱియు ని ట్లనియె ౧౨

మ॥ కపటవ్యాధుఁడు శంభుఁ డద్భుతమెసంగం దాకినన్ మెచ్చి పా
శుపతంబున్ మఱి యట్ల యన్యదివిజస్తోమంబు దివ్యాస్త్రముల్
గృప నందీయ గ్రహించినాఁడ ననియందేదేవు తేజంబు న
న్నుపసర్పించుటఁజేసి, యట్టిమహనీయుం డింకఁ గన్పట్టునే?

గీ॥ నాఁడు తేజోవిహీనమై వాడియున్న । యీశరీరంబుతోడన యెక్కినాఁడ
నిందుసర్థాసనమున నే హితుని తేజ । మావరించిన, నతఁ డేగెనయ్య నేఁడు.

మ॥ అనఘుం డాహరిసత్ప్రభావమున నే యానాఁడు శక్రాదిదే
వనికాయంబునకున్ నివాతకవచధ్వంసక్రియార్థం బొగిన్
ఘనగాండీవధనుఃప్రచండభుజదండం బాశ్రయం బౌట హా!
నను వంచించెను వాసుదేవుఁడు రమానాథుండు నేఁ డగ్రజా! ౧౩

సీ॥ శకునివాయువుచేతఁ ♦ జలియించుధార్తరాష్ట్రమహాతరంగసం♦చయముగల్గి
కర మగాధం బైన ♦ గంగాతనయకుంభసంభవాద్యావర్త♦సమితిగల్గి
ప్రాణముల్ చనుదాఁక ♦ పట్టువీడక పోరు, కర్ణశల్యాదిన♦క్రములుగల్గి
పరమగంభీరకృ♦పద్రోణనందన, సైంధవాదిదురంత♦జలముగల్గి
గీ॥ చటులమై యొప్పుకౌరవ♦సైన్యజలధి।నంతయును నిస్సహాయుఁడ ♦ నగుచు నీదఁ
గంటినెవ్వఁడుబంధుఁడై♦యుంటఁజేసి।ప్రీలుచున్నదిహృదయమ♦వ్విభునిదలఁప.౧౪
గీ॥ శత్రువీరుల నిర్జించి ♦ సర్వధనము । నొడిచి తేజఃప్రదంబులై ♦ యొప్పుమణుల
శిరములందుండి యేదేవు♦కరుణఁ గొంటిఁ। దలఁప నాదేవుఁ జిత్తంబు♦దత్తరించు.
మ॥ కృపుఁడుం ద్రోణుఁడు ద్రోణనందనుఁడు గాం♦గేయుండు గర్ణుం డిలా
ధిపయూథాతిరథప్రధానులగుచుం ♦ దీపింప ముం దుండి త
ద్విపులాయుర్బలచిత్తముల్ హరి గొనుం ♦ దృష్టిప్రసారంబునం
దపియించుఁగా హృదయంబు హా! ప్రియసఖుఁగా ♦ ధ్యానింప నిర్భిన్నమై. ౧౫
మ॥ గురుగంగాసుతకర్ణశల్యశలము♦ఖ్యుల్ మీఱి యేయం బ్రభా
భరితోగ్రాస్త్రసమూహ మింతయు స్పృశిం♦పంబోదు ప్రహ్లాదు నా
సురబాధల్ బలెఁ దద్భుజాశ్రయుఁడనై ♦ శోభిల్లుటంజేసి యా
కరుణాసాగరు నీశ్వరుం గనెడుభా♦గ్యం బింకఁ జెల్లెం గటా! ౧౬
౧౧౧ సీ॥ భజియించు నెవ్వని ♦ పాదపద్మంబులు, ముక్తి నపేక్షించి ♦ మునిగణంబు
సచరాచరంబైన♦జగమెల్ల నెవ్వాఁడు, పుట్టించుఁ బోషించుఁ♦బొడవడంచు
నెవ్వానిమహిమంబు♦నింతయు బ్రహ్మరు,ద్రాదులుగుర్తింప♦కలయుచుంద్రు
ప్రార్థించి సేవించు ♦ భక్తుల కెవ్వాఁడు, తన్నైన నిచ్చెడు ♦ దైవతంబు
గీ॥ అట్టివేదాంతవేద్యు న౯నాదినిధను।సారథిగఁ గుర్చితుండనై ♦ స్యందనమున ౧౭
నిల్పిననునన్నుక్షమియించి♦యెనరుఁ జూపె।నింతటియుదారహృదయునిం♦కెట్లుమరతు?
ఉ॥ సైంధవుఁ జంపునాఁడు రథ♦సైంధవముల్ గడు డస్సి మ్రొగ్గుచుం
డం ధర డిగ్గి తేరుపఁగ♦డంగితి నత్తఱి వేనిమాయచే
బంధురవృత్తి శత్రువులు ♦ బాణము వేయఁ దలంప రా విప
ద్బంధు దయైకసింధు నెడఁ♦బాసియుఁ బ్రాణములేగ వగ్రజా!
సీ॥ జగదేకకల్యాణ♦సంధాయకంబులై, యలరుచున్నతగభీ♦రాశయములు
నవ్యనిగూఢనా♦నావిధభావప్ర, ధానంబులైనమం♦దస్మితములు
వాత్సల్యసౌలభ్య ♦ వాల్లభ్యసతతసం, భావ్యంబు లగునర్మ♦భాషణములు
కార్యప్రసంగసం♦ఘటితంబు లగుపాండు,పుత్రమిత్రాదిసం♦బోధనములు
గీ. మధురమధురంబు లానంద♦మంజుళములు।నిఖిలహృదయంగమంబు లా♦నీరజాక్షు
ప్రేమమయసన్నివేశంబు♦లే మనందు। నెంచియెంచిమనంబు క్షో♦భించునకట.౧౮
సీ॥ "నీయందె సత్యంబు♦నిండియుండె"నటంచు,మెత్తన నొక్కమా♦రెత్తిపొడుచు

మమతతో నొకయెడ "మఱఁది రా ర"మ్మని, కడు గారవంబునఁ గౌఁగిలించు
"నవుర వీరుండవౌ"దని గుణంబొక తేప, చేఁదట్టుచుం బ్రశంసించుచుండు
"నా ప్రియసఖి వెయొంతయుఁ బాత్రి"మనుచునొ, కప్పుడు హృదయంబు విప్పిచూపుఁ
గీ॥ సుమతినై యేది యేసిన బాపమునొనర్ప । సఖుని మిత్రుఁడు పుత్త్రుని జనకుఁడట్లు
లోర్చి యపరాధముల్ క్షమించు నమ్మహాత్ముఁ । దలఁచినఁ గాలంది జిత్తము తాపమొందు
సీ॥ శయనించితిమి పెక్కు సరససల్లాపముల్, సాగిపోవఁగ నొక్క శయ్యయందుఁ
గూరుచుంటిమి దొరసి కొనుచు నొండొరులము, ప్రేమ పెంపున నొక్క పీఠమందుఁ
బోవుచుంటిమి దేహమును దేహమున రాయు, చొరగుచుఁ బైనొక్క యదరమందు
నారగించితిమి యన్యోన్యంబుఁ బంతము, లూని మున్ముందొక్క పొత్తునందు
గీ॥ కటకట! శరీరములె వేఱుగాని యిర్వురకును భేదంబు లే దట్టి ప్రాణమయుని
మిత్త్రు నెడఁబాసి చావక మిగిలియుంటిఁ । గఠినహృదయంబు బ్రద్దలుగాదు తండ్రి!
సీ॥ కలితమత్ప్రియగంగాప్రవాహమున కే యఖిలేశమూర్తి రత్నాకరంబు
సంతతంబును భావసర్వస్వమున కేని, రహితమార్గము పశ్యతోహారంబు
అజ్ఞానతాపంబు నడఁప నేయనఘువా, క్యంబు చల్లనిచంద్రికామృతంబు
ప్రబలమైత్రీవిహారమున కే కరుణాస, నాథుచిత్తంబు ఘంటాపథంబు
గీ॥ అట్టిమాధవు నెడఁబాసి యమ్మహాత్ము । నంగనల నిడికొని వెంట నరుగుదెంచు
నడవి మొఱకులు గోపకు లడ్డపడిన । నంతలో నిర్జితుఁడనైతి నబలవోలె. ౨౦
గీ॥ చవిటినేలను బడినబీజంబుభంగి । భస్మమున వేల్వఁబడిన హవ్యంబుపగిది
హీనవిప్రునకొసఁగిన దానమట్లు । బలము సర్వంబుఁ బోయె సూత్రధరుఁడు లేమి. ౨౧
సీ॥ జగదేకగణనీయమగు ధనూరత్నంబు, గాండీవ మింకను గదలలేదు
కఠినశాత్రవవీర కంఠలుంఠాకముల్, బాణంబు లింకను బాయలేదు
ప్రబలవేగంబునం బైపయిఁ బఱతెంచు, తురగంబు లింకను దొలఁగలేదు
కపికేతనంబుతోఁ గనుపండువై యుండు, స్యందనం బింకను సాగలేదు
గీ॥ ఫాలనేత్రు నెదిరి పాశుపతము గొన్న । విజయుప్రాణంబు లింకను వెడలలేదు
మాధవుఁడొకండు లేకున్న మాత్రమున నె । యంతయును వ్యర్థమయ్యె నేమందు నధిప!
ఉ॥ ద్వారకయందుఁ గల్గుమన బందుగు లందఱు సేమమున్ వినం
గోరితి వీవు బ్రేమము బుగుల్కొన నక్కట! మందభాగ్యుఁడన్
నేర వచింప మంగళము నీప్రియబంధుహితవ్రజంబునం
బేరునకున్నవారు పృథివీవర నల్వురొ యేవురో సుమీ. ౨౨
ఉ॥ యాదవవీరు లొక్కదినమందు మదంబున మద్యపానస
మ్మోదము మీఱ మైమఱచి భూసురశాపమునన్ స్వకీయ మ
ర్యాద నతిక్రమించి వెనుకాడక యొండొరుపైఁ బ్రహారవి
చ్ఛేదవిధానముల్ నెఱపి చిక్కిరి కాలున, నేమి చెప్పుదున్. ౨౩

వ॥ అని పలికి యర్జునుండు పాండవాగ్రజునకు వెండియు నిట్లనియె. ౨౩

క॥ భూతము లెటు హరిసంక|ల్పాతిశయమువలనఁ బుట్టు ♦ నభివృద్ధిఁ గనుఁ
నీతముగ నిదియుఁ దలఁపఁగ । నాతనిసంకల్పమునన ♦ యయ్యె మహీశా! ౨౪

సీ॥ జలమందుఁ బెద్దమ♦త్స్యంబులు మానక, చిన్నచేపలను భు♦జించుభంగి
బలముగల్గినజంతు♦వులు దుర్బలంబు లౌ, జంతువులను బట్టి ♦ చంపునట్లు
పూని ప్రబలసత్త్వ♦ములు మహాసత్త్వము,లును బరస్పరమువా♦లినవిధమున
నెంతేసివారికి ♦ 'నిదమిత్థ' మని గ్రహిం,పఁగరాని సంకల్ప♦బలమువలనఁ

గీ॥ బెక్కుకలఁతలువ్యూహముల్ ♦వివిధగతులు|గల్పనమొనర్చియన్యోన్యకలహమందు
మ్రిందఁగాఁజేసె నీశుఁడు♦మాధవుండు|దా నుదాసీనుఁడైయిట్లు♦ధరణినాథ! ౨౫

మ॥ సరసీజాక్షుఁడు గృష్ణరూపమున సం♦స్థాపింప ధర్మం బిటుల్
భరితోద్యద్బలు లైనయాదవులచే ♦ భంజింపఁగాఁ జేసి ముం
దొరులన్ దుర్బలులం బదంపడి రణ♦వ్యూహంబు మీఱం బర
స్పరమున్ యాదవులెల్లఁ బోరి చన భూ♦భారంబుఁ బాపె న్నృపా! ౨౬

గీ॥ దేశకాలములను ♦ దెలిసి కర్తవ్యంబు । దిద్ది తీర్చువాసు♦దేవుమధుర
భాషణములుహృదయపరితాపశమనంబు|లాత్మఁదలఁపమోహమావరించు. ౨౭

వ॥ అని యిట్లు పలికి నిరుత్తరుండై నిరతిశయం బైన ప్రేమంబునం జేసి వాసుదేవ దివ్యచరణారవిందధ్యానంబుఁ గావించుటయు నప్పు డప్పాండవమధ్యముని మానసంబు నిర్ధూతరాగాదికంబై నిర్మలత్వంబు నొందె నిట్లు తద్భగవత్పాదకమల చింతనంబునఁ బ్రవణ్యంబును దాన నవిచ్ఛిన్నస్మృతిసంతానరూపంబై ప్రేమాకారంబు నైన భక్తియోగంబును నద్దానఁ గామరోషాది నిర్మోచనంబును సిద్ధించుటయు నప్పార్థునిబుద్ధి నిశ్చంచలంబై యొప్పె నంత సంగరారంభంబున భగవద్గీతం బైనస్వాత్మ పరమాత్మ యాథాత్మ్యంబును దత్ప్రాప్తి సాధనాదియాథాత్మ్యంబును దెలియఁజేయువిజ్ఞానంబు పెద్దకాలంబు గడచుటం జేసియుఁ దమోగుణంబునం జేసియుఁ గార్యాంతరాసక్తిం జేసియు నవరుద్ధం బై యుండినను గామాదినిర్ముక్తుం డైనకారణంబునఁ దత్త్వావధారణపటిష్ఠుం డైన పార్థుండు వెండియు నవగతంబుఁ గావించుకొనియె నిట్లు లబ్ధం బైన బ్రహ్మజ్ఞానంబునం జేసి దేహగతం బైనదేవాది నానావిధభేదం బాత్మీయంబుగా దని యెఱింగి స్థూలదేహవియోగానుసంధానంబును సూక్ష్మప్రకృతి వినష్టం బైనం గుణత్రయవియోగానుసంధానంబును గావించుచు నక్కారణంబునన పునర్జన్మరాహిత్యంబునకు నపహతపాప్మత్వాదిగుణాష్టకయుక్తం బైనస్వరూపంబు నకును నర్హుం డై యుండె నంత. ౨౮...౩౦

గీ॥ శౌరి వైకుంఠలోకముఁ♦జనుట యాద|వాన్వయంబు నశించుట ♦ నాలకించి
యపుడుధర్మాత్మజుఁడునిశ్చ♦లాత్ముఁడగుచు|బరమపదమునకరుగ భావము నదల్చె.

శా॥ అంతం బార్థునిచేతఁ గుంతి యదువంశాంతంబు గోవిందువృ
త్తాంతంబున్ విని వంత సుంతఁ గొనఁబోకైకాంతికాత్యంతికా
క్రాంతంబై తగుభక్తి స్వాంతము రమాకాంతాంఘ్రిపద్మంబులన్
సంతోషంబునఁ బాదుకొల్పి వదలెన్ సంసారసంబంధమున్. 33

గీ॥ కంటకమును వేఱొకకంటకమునఁ బెఱికి విడుచుగతినిట్టులజుఁడు శ్రీవిభుఁడు ఖలుల దునిమి తనమానవశరీరమును ద్యజించె సమము లైయుండు రెండునీశ్వరున కెపుడు. 34

మ॥ నటనంబుం బొనరించుమానవుఁడు దా నాట్యోపయుక్తంబుగా
నెటు వేషాంతర మూని వీడుఁ బిదపన్ వీక్షింప సర్వేశ్వరుం
డటు లీలోకహితోపయుక్తముగ మత్స్యాద్యాకృతు ల్పూనుఁ బి
మ్మట వానిన్ విడి భాసిలుం దన యసామాన్యస్వరూపంబునన్. 35

క॥ కావున నావిధమున నే । శ్రీవనితావిభుఁడు శౌరి క్షితిభారంబుం
బోవిడిచిన దేహంబును । దా విడచి స్వరూప మూని తగ విచ్చేసెన్. 36

మ॥ అనఘుం డాద్యుఁడు శౌరి శ్రావ్యచరితుం డాకృష్ణుఁ డావిష్ణుఁ డే
దినమం దీధర వీడి యేగెఁ దనదాదివ్యస్వరూపంబుతో
ఘనధర్మంబుల రూపుమాపునశుభాకారంబు దీపింప నా
దినమందే చొఱఁబాఱెఁ దాఁ గలి మదోద్రేకంబు రేకెత్తఁగన్. 37

—* ధర్మరాజు పరీక్షిత్తునకుఁ బట్టముఁ గట్టుట *—

వ॥ ఇట్లు భగవన్నిర్యాణానంతరంబున సకలపాపస్వరూపుం డైనకలిపురుషుండు దేశంబులు పురంబులు గృహంబులు దేహంబులు నాక సర్వస్థలంబు లాక్రమించి ప్రవిష్టుం డగుటం జేసి యంత నసత్యలోభంబులును నసూయాహింసాకౌటిల్యంబులును నాదిగా ననేకదుర్గుణంబులు ప్రవృద్ధంబులై కలహకార్పణ్యంబులం గలిగించుచు వ్యర్థదూషణంబు, నశాంతియుం బురికొల్పుచు దేవబ్రాహ్మణనిందానైచ్యంబుల కాకరంబులై గానవచ్చినం గాంచి యింక నుండుట యనుచితం బని నిశ్చయించి నిఖిలధర్మస్వరూపుం డైనపాండవేయాగ్రజుండు గేహంబునుండి నిర్గమింప సంకల్పించి. 38

మ॥ సతతంబున్ వినయాదిసద్గుణములన్ జానొందుచున్ మించి స్వ
ప్రతిరూపం బననొప్పువాని ననఘుం బౌత్త్రుం బరీక్షిన్నృపుం
జతురంభోధిపరీతభూతలమహాసామ్రాజ్యసింహాసన
స్థితుఁ జేసెన్ యమసూతి హస్తినపురిన్ దేజంబుఁ దీపింపఁగన్. 39

క॥ జనవిభుఁడు ధర్మనందనుఁ । డనిరుద్ధకుమారు వజ్రుఁ డనువాని మహా
త్మునిఁ శూరసేనములకుం । బొనరించె నధీశుఁగాగ ముదమున మధురన్. 40

—* ధర్మరాజాదులు మహాప్రస్థానముఁ గావించుట *—

గీ॥ ఆచరించి ప్రాజాపత్యమ నెడియిష్టి । నాత్మయందు నారోపించి యగ్ను లెల్ల

వస్త్రములుభూషణములుస♦ర్వముఁద్యజించి। మమతయునహంతయును బాసి♦మనుజ
విభుఁడు. ౮౯

౧౧౩ సీ॥ వివిధబంధంబుల♦విచ్ఛేదమొనరించి,యుభయేంద్రియవ్యాప్తి♦నోగి ఘనంబు
నందు మనంబును♦బ్రాణంబునందుఁ బ్రా,ణంబును మఱి యపా♦నంబునం ద
పానంబు వ్యానము♦నందును వ్యాన ము,దానంబునందు ను♦దానమును స
మానంబునందు స♦మానంబుఁ బ్రాణాది,పంచక హేతువౌ♦వాయునందు
గీ॥ వాయుసంయుతమగుభూత♦పంచకంబు। నింద్రియసమూహముతుదగ♦నెవసి త్రివిధ
మగునహంకారమందున♦య్యదియుఁబ్రకృతి। యందుఁ లీలంబులుగ నెంచి♦యవనివిభుఁడు.
౯౦...౯౨

సీ॥ అరయ నచేతన♦వ్యాపారమంతయుఁ, జేతనాధీనమై ♦ చెల్లుఁ గాన
వాక్కు మొదలొక్కని ♦ ప్రకృతిపర్యంత మీ,యఖిలంబు తదధీన♦మని తలంచి
హరి కధీనుండయి ♦ పరఁగుఁ గావున జీవు,నర్పించి యప్పర♦మాత్మయందు
నారలు దొడి నిరా♦హారుఁడు మౌనియు,నై కేశపటలి జ♦రాడుచుండ
గీ॥ వెఱ్ఱివోలె జడుని♦విధిఁ బిశాచగ్రస్తుఁ। డట్లు సంచరించు♦చంత నంధు ౯౨...౯౪
కరణి బధిరుసరణిఁ♦గనఁబోక వినఁబోక। వెడలి చని మొగ్గృహము ♦వీడినప్పుడు.

గీ॥ ఏదెసకుఁ బోయి పురలి రా♦రెల్లజనులు। మున్ను మహనీ లగుపాదు♦వోయునట్టి
యుత్తరపుదిక్కుగు జొచ్చియ♦య్యుర్విభుఁడు। వనజనాభుని ధ్యానించు♦కొనుచు నడచె.
౯౫-౯౬

క॥ అగ్రజుగమనముఁ గాంచియు। వ్యగ్రం బగుకలిప్రవేశ♦మరసియుఁ బ్రజయు
త్యుగ్రతరవృత్తిఁ గనియు స।మగ్రవివేకమునఁ జనిరి ♦ యందఱుఁదమ్ముల్. ౯౭

వ॥ అట్లు చని పాండవులందఱుఁ బరిదృశ్యమానంబు లగుపదార్థంబులన్నియుఁ
దుచ్ఛంబులుగాఁ దలంచి, కాలంబు సమీపించుట గ్రహించి సముచితం బైన
ధారణావిశేషంబున వాసుదేవునిచరణారవిందంబులను డెందంబులఁ బ్రతిష్ఠించి
ధ్యానాతిశయంబున సముద్రిక్తం బైభక్తియోగంబు దీపింపఁ బరిశుద్ధం బైనబుద్ధి
యుం బరమాత్మయందు నిబద్ధంబుఁ గావించి తత్ప్రాప్తిప్రతిబంధకంబు లగు
పూర్వోత్తరాఘంబులను బంచపంచ లొనరించి నిరస్తరజస్తమోగుణులై విషయ
లంపటులకు దుష్ప్రాపం బైనపరమపురుషునిపరమపదంబును బ్రాపించి
రంత. ౯౮...౧౦౦

సీ॥ విదురుఁడు గొన్నాళ్లు♦విడువక తీర్థాట,నముఁ జేసి కొనుచుఁ బాం♦డవులయాన
వాలించి భగవత్స♦మాహితచిత్తుఁడై, తచ్చరణాంబుజ♦ద్వయము దక్క
నన్యంబుఁ దలఁపక♦యంతఁ బ్రభాసతీ,ర్థంబునఁ దనశరీ♦రంబు విడిచి
వెండియు యముఁడయి♦పితృదేవతాసమూ,హము గొల్వ స్వీయులో♦[illegible]
గీ॥ బతుల వైరాగ్య మరసి ద్రౌ♦పదియు నపుడు। వాసుదేవుని శ్రీపాద♦[illegible]ము

నందు నైకాంతికాత్యంతి♦కాంతరంగ।భక్తి దనరారఁ బ్రాపించెఁ♦బరమపదము. ౨౯-౩౦

మ॥ అమలంబుల్ శుభదంబు నైనహరిని♦ర్యాణంబుఁ గౌంతేయయా
నము నేమానవుఁ డాలకించుఁ జదువున్ ♦ శ్రద్ధావధానంబులన్
గమలానాథునిపాదపద్మములపై ♦ గాఢానురాగస్వరూ
పమహాభక్తి జనింపఁ జూఱఁగొను నా♦భవ్యుండు కైవల్యమున్. ౩౧

16 వ యధ్యాయము.

వ॥ అని పలికి సూతుండు వెండియు నిట్లనియె. ౧

ఉ॥ ఆగతిఁ దాత లేగినయ♦నంతరమందుఁ బరీక్షితుండు ము
న్నేగతి జన్మవేళ వచి♦యించిరి జాతకవేత్తలాగతిం
ద్యాగము భోగముల్ వినయ ♦ మాస్తికబుద్ధియు నాదిగాగుణ
శ్రీల గొమరార భాగవత♦శేఖరుఁడయ్యె ద్విజోపదిష్టుఁడై.

క॥ ధరణీమండలమంతయుఁ। బరిపాలించుచుఁ గురుకుల♦వర్ధనుఁ డతఁ డు
త్తరునికుమారిత యగున।య్యిరావతిని బెండ్లియాడి ♦ యింపుదలిర్పన్.

సీ॥ జనమేజయాదులఁ♦దనయుల నల్వురఁ, గని యామెయందు భూ♦కాంతుఁ డంత
నాచార్యుఁగాఁ గృపా♦చార్యుని వరియించి, యమరులు స్వస్వరూ♦పములతోడ
బఱతెంచి తమహవి♦ర్భాగంబుఁ గైకొని, తనివిఁజెందఁగ గాంగ♦తటమునందు
భూరిదక్షిణలతోఁ ♦ మూఁ డశ్వమేధంబు, లొనరించి చక్కఁగా ♦ నొక్కనాఁడు
గీ॥ దిగ్విజయముఁ గోరి ♦తిరుగుచు రాజచి।హ్నములఁ దాల్చి శూద్రుఁడయ్యు నొక్క
చో మహాగ్రహమున♦గోమిథునముఁ గాలఁ। దన్నుకలిని బట్టి♦దర్ప మడఁచె. ౩-౪

వ॥ అనిన విని దిగ్విజయంబునం బరీక్షిన్నరేంద్రుండు కలిపురుషు నేల నిగ్రహించె
శూద్రుండయ్యు రాజలాంఛనంబులను ధరించి గోవృషభంబులం గాలఁ దన్నిన
యాబాలిశుం డెట్టిగుణంబులవాఁ డని పలికి శౌనకుండు సూతుంగాంచి వెండియు
నిట్లనియె. ౫

చ॥ పరమపవిత్రమైనభగ♦వంతుని దివ్యకథాసుధా ఝరిం
బరఁగుచునున్న లేక మఱి ♦ వానిపదాబ్జమరందమాను స
త్పురుషుల దివ్యవృత్తమునఁ ♦ బూరితమై పొలుపొందుచున్న నా
చరితము మాకుఁ దెల్పఁ దగు ♦ సర్వ మఖర్వముదంబు చేకుఱన్. ౬

క॥ కోరిరి వీ రనిభగవ।చ్చారిత్ర విహీనమగుచు♦సద్భక్తిరసో
దారంబు గానిదుర్వ్యా।పారులచరితంబు సూత! ♦ వర్ణింపకుమీ!

సీ॥ వెనువెంటనంటియుం♦డినమృత్యువెఱుఁగక, తనువు శాశ్వతముగాఁ♦దలంచువారు
తమచేయుచుండుక♦ర్మములయం దెంతయో, ఫలము నపేక్షించి ♦ పరఁగువారు
తనయులుఁ దండ్రు లం♦గనలు మున్నుగమహా, ప్రకృతిబంధంబునం♦బడినవారు
అసమర్థులయ్యు మే ♦ మఖిలంబు సాధించు, వీరుల మని విఱ్ఱ♦వీగువారు

గీ॥ మరణశీలు రల్పాయువు ♦ లమ్మర్త్యు లిట్టి। కూ్రరులచరిత్రముల నెన్ని ♦ మాఱులు వచి
యించినను వినినను ఫల ♦ మేమి? కాల। మంతయును వ్యర్థపరచుట ♦ కన్న ననఘ! ౭

ఉ॥ నిత్యము గాదు దేహము గ ♦ ణింపఁగ నెన్నటికైన మృత్యువే
సత్యము ప్రోవ రెవ్వరును ♦ స్వల్పము నాయు వటంచుఁ జిత్తమం
దత్యయ మెంచి మోక్షమున ♦ కాసయొనర్చినమాకు శ్రావ్యముల్
స్తుత్యముఁ గానియన్యకథ ♦ తో నిఁక నేమి ఫలంబు ధీమణీ!

క॥ సార్థక మొనరింపక యా। త్యర్థ మమూల్య మగుజీవి ♦ తము నల్పంబుల్
వ్యర్థ మొనరింపలేము కృ। తార్థులఁ గావింపు హరిక ♦ థాలాపములన్.

సీ॥ పాపము ల్బాపెడు ♦ భగవంతునిఖిలహే, యప్రత్యనీకక ♦ ల్యాణగుణము
లన్నియుఁ దెలుపుచు ♦ నాలకించుచునుండు, భాగ్యంబుఁ గూర్చుట ♦ బ్రహ్మసత్రి
మనఁబడునియ్యాగ ♦ మందుఁ గృతాంతుఁ డా, హూతుఁడై విచ్చేసి ♦ యుండెనడుగొ
వసియించు నతఁ డెంత ♦ వఱకొక్కఁడైనను, మరణింపఁడందాక ♦ మనుజుఁడిందుఁ

గీ॥ బరమపురుషుదివ్య ♦ చరితంబుఁ జక్కఁగా। వినుచుఁ దనదువృత్తి ♦ వీడి యిందు
నంతకుండు నస్మ ♦ దధ్వరంబు సమాప్తిఁ। జెందువఱకుఁ దా వ ♦ సించియుండు. ౮

గీ॥ ఈస్థలంబున నివసించు ♦ నెల్లజనులు। మృత్యు వాక్రమింపక యిప్పు ♦ డెడఁదొలంగి
యుండుకొఱకె బుషీశ్వరా ♦ హూతుఁడగుచు। నరుగుదెంచివసించెని ♦ య్యంతకుండు

మ॥ హరిలీలామయమై మహామధురమై ♦ యానందముం గూర్చుచున్
దురితంబుల్ బరిమార్చుచున్ భవమహా ♦ దుఃఖంబుఁ బోకార్చుచున్
బరఁగంజాలినయట్టిసచ్చరితమే ♦ వర్ణింప నాలింప నా
నరయన్ మోక్షముఁ గోరువారలకు న ♦ న్యాలాపముల్ పాపముల్. ౯

సీ॥ మందభాగ్యుఁడు మంద ♦ మతియు నల్పాయువు, నైనమందుఁడు హీన ♦ మానసుండు
రాత్రికాలమున ని ♦ ద్రామూలకంబుగఁ, బగట సాంసారిక ♦ బహుళకర్మ
మూలకంబుగ నాయు ♦ వునుసమస్తమునమూ, ల్యముగఁగన్గొనక వ్య ♦ ర్థముగఁ బుచ్చు
నవ్వాని కథమకృ ♦ త్యములఁ గావింపఁగా, నెంతకాలముఁ జాలు ♦ దే మనందు

గీ॥ నంతెకాని యించు ♦ కంతయు నేని గో। విందమృదుపదార ♦ విందములమ
రంద మాని మది న ♦ మంద మానందముఁ। బడయ నకట తీరు ♦ గడయె లేదు. ౧౦

క॥ ఎత్తఱి భగవద్భాగవ। తోత్తమచరితములఁ బొగడి ♦ యును వినియుఁ దదా
యత్తు లగువారిభాగ్య మి। యత్తాదూరంబు తెలుప ♦ నగు నెవ్వనికిన్.

వ॥ అని యివ్విధంబున రమానాధునికథాసుధారసంబు నాస్వాదింప నభిలషించి యడుగునమ్మునీంద్రులఁ గాంచి సూతుం డిట్లనియె. ౧౧

గీ॥ మించి కురుజాంగలముల వ ♦ సించుచుఁ గలి। స్వపరిపాలితమైనదే ♦ శమునఁ జొచ్చె
ననుచు నత్యంతమప్రియం ♦ బయినవార్త। నాలకించిమహోగ్రుఁడై ♦ యవనివిభుఁడు.

ఉ॥ హీసరవానిరోసమున ♦ వెల్గుచు విశ్వహితంబుఁ గోరి యు
ద్భాసిత మైనశౌర్యమును ♦ ధైర్య మవార్యముగాఁగ బాణబా
ణాసనముల్ ధరించి సమ♦రాంగణపండితుఁ డైనయమ్మహీ
వాసవుఁ డాజి సేయుటకు ♦ వాంఛయొనర్చుచు సేనఁగూర్చుచున్.

మ॥ చతురంగధ్వజినీసమేతుఁడగుచున్ ♦ సాగించెఁ బ్రస్థాన ము
న్నతపంచాననకేతనస్ఫురితమున్ ♦ నానావిధాలంక్రియా
ద్భుతమున్ శ్యామతురంగసంగతము నై ♦ పొల్పారు తే రెక్కి యా
క్షితినాథాగ్రణి సర్వదిగ్విజయల♦క్ష్మీసిద్ధి సిద్ధింపగన్. ౧౨.

గీ॥ భారతము జయించి ♦ భద్రాశ్వ మోడించి। కేతుమాల మడఁచి ♦ కింపురుషముఁ
బొడిచి యుత్తరకురు♦భూముల నిర్జించి। కానిమోఁగప్పములను♦మనుజవిభుఁడు. ౧౩

క॥ అట నట ఘను లగుతమతో। ల్లిఁటిపెద్దలయశముఁ గృష్ణ♦లీలలు జనముల్
స్ఫుటతరముగ గానము సేయుట నాకర్ణించి భూపుఁ♦డొందె ముదంబున్. ౧౪

సీ॥ కేల శస్త్రముఁ బూన♦కే లీల శౌరి భూ,భరముఁ దీర్చినమహా♦ప్రతిభ వినుచు
ద్రౌణియస్త్రంబునఁ♦దపియించుచుండఁ ద, న్మనిచినహరిదయా♦మహిమ వినుచు
యాదవపాండవు ♦ లన్యోన్యమును స్నేహ,కలితులై వర్తించు♦కథలు వినుచుఁ
బ్రేమసర్వస్వ మ♦ర్పించి వారెల్లరుఁ, బరమాత్ముఁ గొల్చిన ♦ భక్తి వినుచుఁ.

గీ॥ బ్రీతిచేతఁ గనులు ♦ వికసింప నమ్మహో।దారమూర్తి నృపుఁడు ♦ వారి కెల్ల
భూషణములుఁ బెక్కు♦ముత్తెంపుహారంబు।లంబరంబులిచ్చి♦యాదరించె. ౧౫-౧౬

సీ॥ సచరాచరప్రపం♦చనియామకుండయి తన్నమస్కృతికిఁ బా♦త్రమగుశౌరి
భక్తవత్సలుఁడౌటఁ ♦ బరమసౌలభ్యంబు, దీపింప నెప్డు వి♦ధేయుఁడగుచు
సచివుఁడై దూతయై ♦ సభికుఁడై సారథి,యై సేవకత్వము ♦ నాచరించి
భయము భక్తియును గ♦న్పఱచి యనుసరించి, స్తవముఁగావించివం♦దన మొనర్చి

గీ॥ ప్రేమచేఁ బాండవులఁ బ్రో♦చువిధముఁదలఁచి।ధర్మజాదులసత్ప్రవ♦ర్తనమునను స
రించిహరిపాదపద్మముల్ ♦హృదయమందు।నిల్పి ధ్యానించుచుండె నా♦నృపవరుండు ౧౭.

గీ॥ ఇట్లు లుండ నాన♦ రేందుప్రసమీపప్ర।దేశమందు సంయ♦మీశ ! యొక్క
యద్భుతంబు జరిగె ♦ నద్దానినంతయు । విస్తరింతు నిపుడు ♦ వినుఁడు మీరు. ౧౮

వ॥ వృషభరూపధారియై యేకపాదంబున నడచుచు ధర్మపురుషుండు దనయుపాం
తంబున విపన్న యైనజనయిత్రి తెఱంగున నంగలార్చుచుఁ జింతాసంతప్త
స్వాంతయై కాంతిం గోల్పోయి గోరూపధారిణియై యున్న ధారుణిం గని యి
ట్లనియె. ౧౯

ఉ॥ కాలువ గట్టుచున్నయది ♦ గన్నుల వెంబడి నీరు చింతతో
వ్యాలకమై ముఖాంబుజము ♦ వాడినఁ దెంతయు గాంతిహీనమై
వ్రాలిపోయినట్లు దేహము ♦ దోఁచుచునున్నది నీదు చుం

ట్టాలకు నెట్టికీడు నకటా! యెట లేదుగదమ్మ చెప్పవే. ౨౦

శా॥ నీరీతిం గనుఁగొన్న నీమనమునన్ నిక్కంబు నేఁ డేదియో
తోరం బైనవిచారభారము సముద్భూతంబుగా దానిచేఁ
గారింపంబడుచున్నయట్టు లరయం గన్పట్టు నిప్పట్టునం
దారోగ్యంబుగదమ్మ దేహమున నేలా యిట్లు చింతింపఁగన్?

శా॥ సమ్మోహం బనృతంబు నిర్దయయు మించన్ మూఁడుపాదంబులున్
వమ్మై పోవఁగ నేఁచి పాపు లధముల్ న న్నేకపాదంబుతో
నిమ్మై వర్తిలఁ జేయుచుండి రనియో యీరీతిఁ జేతంబునం
దమ్మా! యేటికి మాటి కుస్సు రని యత్యంతంబు నిట్టూర్పఁగన్. ౨౧

౧౧౪ మ॥ జననీ! సంకరజాతిరాజులు నినున్ సాధించి పాలింతు రం
చనియో? రక్కసు లుక్కుమీఱి సురయాగార్థంబుఁ గైకొందు రం
చనియో? బాధితు లైనవేల్పులును జింతాక్రాంతులై యుందు రం
చనియో? యారక యొక్కరీతి నిటులేలా నేఁడు వాపోవఁగన్?

సీ॥ భయమును భక్తియుఁ బ్రభవింప మానవుల్, చేమోడ్చి సురల భజింపరనియొ
పూజాదివిధులెల్లఁ బోవుట సంతుష్టిఁ, జెంద కిందుఁ బ్రెండు వర్షింపఁ డనియొ
విపరీత మగు ననావృష్టిదోషంబునఁ, బంటలన్నియుఁ బాడువాఱు ననియొ
"యన్నమో రామచంద్రా" యన నీబిడ్డలకుఁ బెక్కుకష్టములు గలుగుననియొ

గీ॥ యాఁకటఁ దపించుబాలురనంగనలను । గఠినచిత్తులు క్రూరరాక్షసులువోలెఁ
జేరి పీడింప నెవరురక్షింతురనియొ।తలఁచితలఁచితపించెదుతల్లి చెప్పుమ. ౨౧-౨౨

మ॥ క్షితిదేవుల్ పతితాత్ములై ఖలులకుం జేమోడ్పు లర్పించి కు
త్సితకర్మంబులమీఁద నాస్థఁ గొని వర్తింపన్ సతంబుం దదా
యతమై యెప్పుడునాగమంబునకు లేదాధార మంచున్ భవ
న్మతి యోజించియొ యొక్కరీతి నిటు లమ్మా! యేల జాలిం బడన్? ౨౨

మ॥ నరనాథుల్ ఖలులై పదింబది మదోన్మాదంబునన్ మీఱి భూ
సురసంరక్షణ మాచరింప రనియో? సొం పేది యవ్విప్రులుం
గర మాయాసముఁ జెందుచుందు రనియో? గాకున్నఁ జిత్తంబునన్
ధరణీ! యీకరణిన్ దురంత మగుసంతాపంబు నీ కేటికిన్?

గీ॥ తపియింతువా? కలిధర్మానుసారులై, దర్పించుక్షత్రియాధములఁగూర్చి
పిలపింతువా? రాష్ట్రముల కుపద్రవముఁగూ, ర్తురటంచుదుష్టభూవరులఁగూర్చి
దుఃఖింతువా? భక్తితోఁ దల్లిఁదండ్రుల, మన్నింప రనుచు నాత్మజులఁగూర్చి
శోకింతువా? ప్రేమ లేక యే వంచనా,మయు లౌదు రని యాలుమగలఁగూర్చి

సీ॥ దేవుదించెదవా? యశాస్త్రీయవిధుల । నశనపానభోజనశయనాసనాంబ
రాభరణమజ్జనాదులనాచరింపఁ । గడఁగుదు రటంచు జీవలోకంబుగూర్చి. ౨౩

౧౧౯. మ॥ అవనీ! నీఘనభారమంతయును బా♦యం జేయఁగా మర్త్యుఁడై
యవతారంబు ధరించి డెందమున క♦ల్యానందముం గూర్చుమా
ధవుఁ డాకృష్ణుఁడు వీడిపోవుట మహో♦దారంబు మోక్షప్రదం
బవగీర్ణంబును నైనతచ్చరితముల్ ♦ ధ్యానించి చింతింతువో? ౨౮

శా॥ ముల్లోకంబులయందు దలభ్యము మహా♦మోదప్రదంబుల్ సము
ద్యల్లీలానిలయంబు నిర్జరగణ♦ స్తవ్యంబు భవ్యంబు నా
త్వల్లావణ్యధనంబు నేఁ డతిబలో♦త్తాలంబు గాలంబుచేఁ
దల్లీ! సర్వము సంగ్రహింపఁబడెనే ♦ దైన్యంబు దైవారఁగన్. ౨౯

క॥ ఇమ్మాడ్కిఁ జిక్కి సగమై। సమ్మోదము వీడు నట్లు ♦ సంభవమగుచుల్
నెమ్మదిఁ గలఁచువిచారము। నమ్మా! దయయుంచి తెల్పు♦మంతయు నాకున్. ౩౦

వ॥ అని యిట్లు మాటిమాటి కాదరంబున నడుగుచున్న ధర్మపురుషుం గని భూదేవి యిట్లనియె. ౩౧

మ॥ అనఘా! నన్నిటు గ్రొత్తగా నడిగె దే♦లా? ధర్మముల్ నీ వెఱుం
గని వే మున్నవి? నీకు సర్వమును వి♦జ్ఞాతంబ సౌఖ్యైకవ
ర్థనముల్ నాలుగుపాదము ల్గలిగి పూ♦ర్వం బొప్పి నేఁ డొంటికా
లను నీ వీగతిఁ గుంటుచుండుటయె మూ♦లం బస్మదీయార్తికిన్. ౩౨

సీ॥ సత్కృప యపరాధ♦సహనభావము భూత, హితవర్తనము బలం ♦ బెవని కమరుఁ
గ్రికరణశుద్ధి యిం♦ద్రియనిగ్రహము జగ,త్సృష్టిసంకల్పము ♦ నెవని కెసఁగు
విషయనిస్పృహతయు ♦ విఫలకార్యనివృత్తి, హేయప్రతిభటత్వ ♦ మెవని కలరు
శౌర్యంబు నప్రధృ♦ష్యత్వంబు వీర్యంబు, నితరానపేక్షత్వ ♦ మెవని కొప్పు
గీ॥ మార్దవంబు శీల♦మహిమంబు సకలార్థ। గౌరవంబు గార్య♦కౌశలంబు
నెవని కడరు నట్టి♦కృష్ణుండు ననుఁ బాసి। యేగె వగవకుందు♦నెట్లు తండ్రి! ౩౩

సీ॥ కోరినఁ దన్నైనఁ♦గొను మని యిడువాఁడు, లేశంబుఁ గ్లేశంబు ♦ లేనివాఁడు
ఊర్మిషట్కంబుచే ♦ నుమ్మలింపనివాఁడు, ద్వంద్వంబులకును లోఁ♦బడనివాఁడు
శాస్త్రార్థతత్త్వంబు ♦ సంగ్రహించినవాఁడు, మించి సర్వము సయ♦మించువాఁడు
ఆశ్రితానిష్టంబు ♦ లడఁచు జ్ఞానమువాఁడు, నిత్యనిర్మలకాంతి ♦ నెగడువాఁడు
గీ॥ ఎన్నియపచారము లొనర్చి♦యున్నవాని। దలఁప కుపకారలేశంబె♦తలఁచువాఁడు
వినయమున నార్యజనుల సే♦వించువాఁడు కృష్ణుఁ డెడఁబాసె ననుచుదుః। ఖించుచుంటి. ౩౪

సీ॥ పరిభుసభాస్థలములం♦బరికటించుసామర్థ్య, మన్నాదిజనిత♦విఖ్యాతశక్తి
ప్రాణంబునకును స్వా♦భావికం బగుసమ,ర్థతయు శాస్త్రీయవా♦క్ప్రీత్యయంబు
నత్యంతదురవగా♦హం బైనభావంబు, యశము విక్రమముఁ బూ♦జార్హతయును
మహితదేహాత్మాభి ♦ మానరాహిత్యంబు, నవికార మకోధ♦మాత్మసుఖము

గీ॥ నాదిగాఁగ ననంతక♦ల్యాణగుణము|లన్నియు మహత్త్వమును గోరునట్టివారి. ౨౯-౩౦
కందఱకుఁ బ్రార్థనీయంబు♦లగుచుఁ గృష్ణు|నందు సత్యంబుగా నిత్య♦మమరియుండు.
గీ॥ అట్టి సద్గుణరత్నర♦త్నాకరుండు । కృష్ణుఁ డిప్పుడు నను వీడి♦ యేగుకతనఁ
బాపికలిచేత నాక్రమిం♦పఁబడియున్న|జీవలోకంబుఁ గనుఁగొన♦ఁ జింతవొడము. ౩౧
సీ॥ తాపసోత్తములకుఁ♦దపము సాగ దటంచు, జేజేల మ్రొక్కులు♦ చెల్లవంచు
సజ్జనులకు బాధ ♦ సంప్రాప్త మగునంచు, గోవులకు భయంబు♦ గూరు నంచు
వర్ణాశ్రమాచార♦పద్ధతి చెడు నంచుఁ, బితృదేవతల కార్తి ♦ పెరుగు నంచు
బాదహీనత నీవు ♦ పడుచుఁ గుంటెద వంచు, నధముల కే వశ్య♦ నగుదు నంచు
గీ॥ తలఁచుకొన్న గుండె ♦ జలదరించుచునుండె । సంభ్రమంబు సాధ్వ♦సంబు నిండెఁ
జివికి చివికి చింత♦ చేఁ గృంగవలెఁ గాక । యింక నాకు సౌఖ్య♦ మేడ తండ్రి! ౩౨
మ॥ కమనీయైకకటాక్షవీక్షణముఁ గాం♦క్షం జేసి బ్రహ్మాదులే
ప్రమదారత్నము నాత్మయిం దిడి తపో♦వ్యాసక్తులై కొల్తు రా
కమలావాసిని యాత్మవాసకమలా♦గారంబు వర్జించి ని
త్యము బ్రేమించుచు శౌరిపాదకమల♦ద్వంద్వంబు సేవించెడున్. ౩౩
మ॥ అరవిందాంకుశవజ్రకేతుముఖరే♦ఖాలంకృతంబై రమా
పరమప్రేమముఁ జూఱగొన్న తనశ్రీ♦పాదారవిందంబులం
బరమానందముతో ముకుందుఁ డటు నా♦పై మోపి క్రీడించి నేఁ
డరిగె న్నా కిఁక నట్టిభాగ్య మెటు సం♦ప్రాప్తించు భావింపఁగన్. ౩౪
మ॥ నరవేషంబున నిందిరావిభుఁ డటుల్ ♦ నాయందు వర్తించుటన్
బరమాశ్చర్యకరప్రభావ మెసఁగన్♦ భాసిల్లుచున్ నాఁ కిఁకన్
సరిరా వీభువనంబు లెల్ల ననుచున్ ♦ స్వాంతంబునం దెంతయో
గరువం బందుదు నాదుగర్వ మది భ♦గ్నంబయ్యె నీనాఁటికిన్.
మ॥ సతతం బాసురభావపూరితమహీ♦శప్రోషితాక్షౌహిణీ
శతముల్ నా కతిభారమైన దొలచెన్ ♦ సర్వేశ్వరుం డీగతిన్
హతపాదుండవు దుఃఖితుండ వగుని♦న్నాత్మీయసామర్థ్యముం
బ్రతిపాదించుచు నిల్పె యాదవుఁ డనన్♦రంజిల్లి రమ్యాకృతిన్. ౩౫
ఉ॥ ఆదరహాసభాసురవ♦ముఖాంబుజముం గని యామనోహ్లా
హ్లాదకరావలోకనము ♦ లారసి యాయుధరీకృతాత్మతా
పాదితమాధురీమధుర♦భాషితముల్ విని తాల్మిఁ దూలగా
యాదవకాంత లెల్ల హరి♦ కాత్మసమర్పణ మాచరింపరే॥ ౩౬
చ॥ అడుగులు మోపి నాపయి మ♦హాత్ముఁ డతండు చరించుచుండ నా
పుడు గడుఁ గౌరవశ్యమున ♦ బొందుచు మైఁ బులకాంకురంబులం
ట్లడరు సమస్తసస్యనివ♦హంబులతోఁ దులదూగుచుండు న

యొడయని బాసి యేసతి వి♦యోగభరంబు భరింపఁ జాలెడున్? ౩౬

వ॥ అని యివ్విధంబున వృషభగోరూపంబులను ధరించి ధర్మదేవుండును భూదేవియును బ్రాక్సరస్వతి యనం బరఁగు ప్రభాసతీర్థంబున సంభాషించుచుండ నాసమీపంబునకు మహాధనుర్ధరుండును, ధర్మపరిపాలకుండును నైన పరీక్షిన్మహీవల్లభుండు విచ్చేసె నప్పుడు. ౩౭

౧౭ వ యధ్యాయము.

క॥ అమలిన మృణాళనాళము। క్రమమున నతిధవళమగుచుఁ ♦ గష్టుండు శూద్రా
ధముఁ డొగసి తన్న నెవ్వఁగ। గుమిలి తపింపఁ గనె ఱేఁడు ♦ గోమిథునంబున్. ౧

సీ॥ అధమాధముఁడు దండ♦హస్తుఁడై యెప్పుడు, చెండునో యని భీతి♦ జెంది చెంది
కఠిన మాతత్పదా♦ఘాతంబు నోర్వక, బడిబడి మూత్రంబు ♦ విడిచి విడిచి
దేహంబునం దెల్లఁ ♦ దెగఁ జెమ్మటలువోయ, నెడనెడ గడగడ ♦ వడఁకి వడఁకి
పడుచు లేచుచు మూఁడు♦పాదంబులును బోవ, భూమిపై నొంటికా♦ల్లో ప్రినిల్చి

గీ॥ యొక్కరీతి నశ్రు♦లాలుక దిక్కుదిక్కు। సంతాపతప్తమగుచుఁ ♦ దల్లడిల్లు
వృషభరాజమును న♦రేంద్రలక్షణములం। దాల్చి శూద్రుఁ డొగసి ♦ తన్నె మఱల. ౨

ఉ॥ ఆమదమత్తుఁ డంత వెను♦కాడక యశ్రులు జాలువాఱ నె
మ్మోమును గంప మొందు తను♦వుం దృణముం దినఁ జూచునాల్కయుం
గా, మొఱవెట్టుచుం బడలి♦కం గృశియించు వివత్సధేనువున్
వామపదంబుచే నపుడు ♦ వచ్చి వడిం బడఁ దన్నె దుష్టుఁడై. ౩

శా॥ హుంకారంబున సాధుజంతువుల ని♦ట్లత్యంతగర్వంబు ని
శ్శంకాటోపము నుద్ధతాచరణమున్ ♦ సంధిల్ల బాధించురా
జాంకాలంకృతుఁ గాంచి భూపతి ధను♦ర్జ్యావల్లరీఝల్లరీ
టంకారంబులు దిగ్గజశ్రుతుల కా♦టంకంబుఁ గల్పింపఁగన్. ౪

క॥ బంగారు పరికరంబుల। రంగారు రథంబు నెక్కి ♦ రాజేంద్రుం డు
ప్పొంగుచుఁ బలికె జలధరా।భంగురగర్జాగభీర ♦ పటువాక్యములన్. ౫

శా॥ సప్తద్వీపపరీవృతాఖిల మహా♦జ్యచక్రమస్మద్భుజా
గుప్తంబై కొమరారుచుండ బలిమిం ♦ గ్రూరుండవై దుర్బలా
వ్యాప్తాంగం బగుసాధుజంతుచయమున్ ♦ బాధింతు విబ్భంగి సం
ప్రాప్తించెన్ లయకాలుఁ డట్టు లిదిగో ♦ పౌరవ్యుఁ డో దుర్మతీ! ౬

ఉ॥ దండినటుండువోలె మెయిఁ ♦ దాల్చిన వేసము నెంచి చూడ భూ
మండలనాథుఁ డట్లు, నతి♦మానుషభంగి నొనర్చు ధార్మిక్యమున్
గండతనంబు గర్వమును ♦ గన్న ద్విజేతరుఁ డట్లుఁ దోఁచె దె
వ్వండవు నీవు నీవిధముఁ ♦ బల్కుము సర్వము మాకు దుర్మతీ!

ఉ॥ మొండుగ ధర్మము న్నిలిపి ♦ మేటిని వీడి జనార్దనుండుఁ బా

ర్థుండును బోవ సాధువుల♦దోష మొకించుక యైనఁ గానరా
కుండ నకారణంబ మద ♦ ముప్పతిలన్ బ్రహారింతు విట్లు వ
ధ్యుండవు గాన ని న్నిపుడె ♦ దున్మెద నీబలగంబు లార్వఁగన్. ౬

వ॥ అని యిట్లు భర్త్సించుచుఁ బరీక్షిన్మహేంద్రుండు తనసమక్షంబున నత్యంతబాధానుభవంబునం జేసి పరితపించువృషభముం గని కనికరంబు జనింప సమీపించి లాలించుచు ని ట్లనియె. ౭

మ॥ రమణీయంబు మృణాళనాళమువలెన్ ♦ రంజిల్లు నేమ్మేను పా
దములు న్నాలుగు నుర్విఁ మోప కిటు లత్యంతంబు సంత ప్తచి
త్తమునం బొమెద నొంటికాల నకటా ♦ దర్పించి యేమానవా
ధముఁడో వంతయు జాలి లేక యిటు బాధం గూర్చె గోరాజమా!

క॥ నీ వెవ్వండవు ధర నిచ్ఛావశమున వృషభమగుచు ♦ సంచారంబుం
గావింపఁ గోరి తిరిగెదు । దేవుండ వటంచుఁ దోఁచుఁ ♦ దెలుపుము మాకున్.

ఉ॥ ఎన్నఁడు నెట్టియాపదయు ♦ నెవ్వరికిం బొనరింప వక్కటా
కన్నుల నీరు కాలువలు ♦ గట్టఁగ నొట్టిపదంబుతోడ ని
ట్లున్ననినుం గనుంగొనిన ♦ నో వృషభోత్తమ! మాకు ఖేద ము
త్పన్నమగున్ దురాత్ము నిదె ♦ పట్టి వధించెద నూఱడిల్లుమా.

ఉ॥ పౌరవవంశసంభవనృ♦పాలభుజాపరిరంభణాఢ్యయై
భూరితరప్రమోదమున ♦ బొందెదు నీధరయందు నీవుగో
కేరును నింతకాల మొక ♦ హీనుఁడు దమ్ముఁ దపింపఁ జేయఁ గ
న్నీ రిడియుండలేదు మది ♦ నెవ్వగ దీరెడు నీరు నీపయిన్. ౯

చ॥ కడకొని నీపదత్రయముఁ ♦ గాటియ వట్టిన యద్దురాత్ము ని
ప్పుడ దునుమాడుదున్ గరముఁ ♦ బొంపిరివోవుచు నేడ్చుచున్న నీ
యశ లుడిగింతుఁ గన్గొనల ♦ నశ్రువు లేటికిఁ జార్చె దింక నిన్
నడువఁగఁ జేయుదుం గనుము ♦ నాలుగుపాదములన్ వృషాధిపా!

వ॥ అని యూరడించి పరమదయాపరుం డైన యప్పార్థివోత్తముం డనంతర
నత్యంతముం బరిదేవనం బొనరించు గోమాతం గని యి ట్లనియె.

క॥ ఏతావన్మాత్రము, నీ । కేతావున నింక నెపుడు ♦ నేకష్టము ను
ద్భూతంబుగాదు గావున । మాతల్లీ! యూరడిల్లు♦మా యుల్లమునన్.

మ॥ తనరాజ్యంబున దుర్జనుల్ ప్రజకు బాధం గూర్చి వేధించుచుం
డినచందంబు నెఱింగి క్రూరజనులన్ ♦ శిక్షించి సన్మార్గులన్
మనుపంబోక మదోద్ధతిం బరఁగుభూ♦నాథుండు సౌభాగ్యమున్
ధనముం గీర్తియు నాయువుం జెడఁ దుదం♦దప్పుం డగుం దల్లిరో! ౧౦

కు॥ జననీ! దుష్టులు పాపవర్తనులు నీ♦చస్వాంతు లాక్యతరుల

ఘనులన్ శిష్టుల సాధులన్ విబుధులం ♦ గష్టంబుపా ల్సేసినం
గని రక్షించుట మాకు ధర్మహితమౌ ♦ కర్తవ్య మారీతిఁ జే
యనిచో ధారుణి నింక మా బ్రతుకు లే♦లా? నిప్పులం గాల్పనే? ౧౧
ఉ॥ సఖ్యముఁ గూర్మియుం దయయు ♦ సంధిలఁగాఁ బ్రజ నేలుచుంట యే
ముఖ్యము రాజలక్షణస♦మూహ మునం దటు గానిచో నృపా
భిఖ్య కనర్హుఁ డల్లపృథి♦వీతలనాథుఁ డెఱుంగుడుం బ్రజా
సౌఖ్యమె రాజుజీవితము ♦ సంతతముం బలుమాట లేటికిన్.
క॥ కావున నీభూతద్రో। హావిలమత్తుం దురాత్ము ♦ నధమాధము దు
ర్భావుని వధింతు నిదె యో।లా వెఱవ ఖలాంతకుండ ♦ నగు నే నుండన్.
వ॥ అని యిట్లు పలికి పరమదుఃఖదుఃఖి యగు నప్పాండవపౌత్రుండు వెండియు వృష
భంబున కిట్లనియె. ౧౨
మ॥ అవని న్నాలుగుపాదముల్ నిలిపి యొ♦య్యారంబు దీపింప ని[illegible]
త్యవిహారం బొనరింపఁగాఁ దగుదు వీ♦వారాధ్య ధర్మ[illegible]
యవినీతుం డధముం డనార్యుఁ డదయుం♦డై యుష్మదంఘ్రిత్రియం
బు వినష్టం బొనరించెఁ దెల్పు మిదె య♦మ్మూర్ఖున్ విదారించెదన్.
మ॥ పరిపూర్ణం బగుభక్తిఁ గృష్ణు నెడఁదన్ ♦ భావించి సేవించి త
త్కరుణావర్ధిత సౌఖ్యసంపదలతో ♦ దైవారుమారాజ్యమం
దురులం గన్నుల నీరు నద్దుకొను చీ♦యోజన్ నిరానందు లె
వ్వగు నుండం దగ దూఱటం గను మిఁకన్ ♦ భద్రంబు నీ కయ్యెడున్.
క॥ నినువంటి నిరపరాధుల। ననయము బాధించి యిట్టి ♦ లపరాధంబుం
బొనరించువాఁడు దుర్జీ। వనుండు వధ్యుండు వాఁ డ♦వశ్యము మాకున్. ౧౩
క॥ ఆపాపి నీ కొనర్చిన। యీపాదత్రితయభంగ♦మి త్తఱిఁ బాండు
క్ష్మాపాలవంశ్యరాజమ।హాపాండురకీర్తి భంగ♦మగుఁ దెలియంగన్.
చ॥ ఎచట నొకింత కీఁడు ఘటి♦యింపక పచ్చికతోనె తృప్తిఁ గాం
చుచు నదులందు స్వచ్ఛమగు ♦ తోయముఁ ద్రావుచు లోకసేవఁ జే
యుచుఁ దగ సస్యసంపదకు ♦ నూతయనం దగునీకు నిట్లు మూఁ
డుచరణముల్ హరించిన జ♦డున్ వధియింపుము మేలు గల్గెడున్.
ఉ॥ పాడి దొఱంగి యింతయుఁ గృ♦పామహిమంబును ధర్మమార్గముం
జూడక నిర్నిమిత్తముగ ♦ శుద్ధమనస్కుల కెగ్గు సేయు నె
వ్వాఁడు మదోద్ధతుండగుచుఁ ♦ బాఱుపడున్ విను మెన్నఁడేనియున్
గూడియె తీరు నావలన♦ఘోరతరంబు భయంబు వానికిన్. ౧౪
మ॥ అపరాధం బొకయించుకంతయును జే♦యంబోనిశుద్ధాత్ములన్
విపరీతాచరణప్రవీణుఁడగుచున్ ♦ వేధించు నే ధూర్తుఁ డ

య్యపరాద్ధుం డధముం డమర్త్యుఁ డగుఁగాక స్మత్కరాగ్రస్థితో
గ్రపరీతాసిఁ గడంగి తద్భుజములన్ ♦ ఖండింతు నుద్దండతన్. ౧౫

క॥ అనఘాత్ముల రక్షించుటయును ధర్మాత్ము లైనజనుల ♦ నొంచుటయును బ్రా
క్తనధర్మములు స్థాపించుటయును నెప్పుడుఁ బరమధర్మ ♦ మర్వీశులకున్.

గీ॥ ప్రజలఁ బాలించుటయుఁ బార్థివులకు ధర్మవిహితంబులైనకృత్యములు కొండు
చెనఁటులనధర్మపరుల శిక్షించుటయును, దార్తులగువారిభయముఁ బోకార్చుటయును.

వ॥ అని యిట్లు ... నిరవధికానందంబు ... సంభాషించుచున్న పరీక్షిన్నరేంద్రు
... వృషభరూపధారి యగు ధర్మపురుషుం డతని నభినందించుచు నిట్ల
నియె. ౧౬

ఉ॥ దండితదుష్టదైత్యుఁ డగు ♦ తామరసాక్షుఁడు భక్తవత్సలుం
డొండు వచింప కెవ్వరిగు ♦ ణోత్కరముం గొని దూతయయ్యె న
ప్పాండవవంశమందుఁ బ్రభ ♦ వంబును గాంచిన మేటిరాజమా
ర్తాండుఁడ వార్తకోటి కభ ♦ యం బిడ ది ట్లనురూపపద్ధతిన్.

క॥ అరయఁగ నెవ్వనివలనన్ । ధర నెప్పుడు దుఃఖకార ♦ ణంబులు వొడమున్
నరనాథ! నిక్కముగ నాపురుషు నెఱుంగము గర్జంబు ♦ ముగ్ధులమగుచున్. ౧౮

క॥ ఇల నట్టిదుఃఖకారణములఁ గూర్చి విభిన్నవాక్య ♦ ముల మోహితులై
పలువురు పలువిధముల నెదఁదలఁపఁగ నిదియేయటంచుఁ ♦ దగు నెటు దెలుపన్.

సీ॥ ఎంచిచూడఁగ నాత్మ ♦ యే కారణము దుఃఖములకంచుఁ గొందఱు ♦ పలుకుచుందు,
రెపుడు జీవాదృష్ట ♦ మే కారణము దుఃఖ,ములకంచుఁ గొందఱు ♦ పలుకుచుందు
ప్రాచీనకర్మోత్క ♦ రమె కారణము దుఃఖ,ముల కంచుఁ గొందఱు ♦ పలుకుచుందు
ప్రాకృతంబగుస్వభా ♦ వమె కారణముదుఃఖ,ములకంచుఁ గొందఱు ♦ పలుకుచుందు

గీ॥ రీశ్వరుం డొకండె ♦ యెల్లప్పుడు ఘటించుచుండు దుఃఖములకు ♦ నూహసేయఁ
గాఁ బ్రధానమైన ♦ కారణం బని కొందఱాడుచుండు రుర్వ ♦ రాధినాథ. ౧౯

గీ॥ ఎన్నయు వాక్కుచేత ♦ నిద మిత్థమని నిర్ణయింపరాక యూహ ♦ కెందు నంద
రాక యుండు నేగి ♦ యొకారణంబు దుఃఖాళి కంచుఁ గొంద ♦ ఱాడుచుండ్రు. ౨౦

క॥ ఈదుఃఖకారణములందేదియు నిశ్చితముగా గ్ర ♦ హింప వలనుగా
దాదట దమతమయభిమతవాదములఁ దే దీనివిశ్వ ♦ యము సేయఁదగున్.

క॥ క్షితినాయక! కావునఁ బ్రస్తుత మీచందమున మాకుఁ ♦ దొడరినదుఃఖో
న్నతికిం గారణ మీవే । యతిసూక్ష్మం బైనబుద్ధి ♦ నరపుంగవ వలయున్.

వ॥ అని పలుకు ధర్మపురుషువాక్యంబు లాకర్ణించి సమాహితమనస్కుండై తదభి
ప్రాయంబు సర్వంబు నిశ్చయించి యానందాశ్చర్యంబు లుప్పతిల్లనప్పు డమ్మ
హీవల్లభుం డి ట్లనియె.

చ॥ అతులితదివ్యధర్మనివ ♦ హంబు సమస్తము నీ వెఱుంగుదీ

గతి వృషభస్వరూపమును ♦ గైకొని వర్తిలుచున్నాడు ధర్మదే
వత, వటు గాకయున్న వృష♦భం బది యెక్కడ ధర్మబోధనాం ౨౨
కితవచనామృతంబు నోలి ♦ కించుటయెక్కడ చోద్య మయ్యెడున్.

క॥ ఆపద యెంతయు నివ్విధిఁ । బ్రాపించినఁ గారణంబు ♦ బలుకవయతి వా
హా! పరితాపముఁ గూర్చి సమీరాత్మజునఁ బాపకోరి ♦ మెలఁగుచునున్నన్.

చ॥ కడఁగి యధర్మకారి యగు ♦ కష్టునకే నరకాదిబాధ ల
య్యెడు మఱి యయ్యధర్మ 'మిది♦మిథ్య' మటం చెఱిఁగించువానికిం
గడకొను నట్టికష్టములు ♦ గావున నీపరితాపకారణం
బడిగినఁ జెప్పవైతివి హృ♦దంతరమందు నెఱింగియుండియున్.

ఉ॥ స్వల్ప మెఱుంగుజంతువుల ♦ వాక్యములున్ హృదయంబులున్ జగ
త్కల్పనరక్షణప్రళయ♦కారణ మైనమురారిదివ్యసం
కల్పము నె ట్లెఱుంగ నటు ♦ గావున నీవు నధర్మకారిగాఁ
దెల్పుట పాడిగా దనుట ♦ తెల్ల మగున్ భవదీయవాక్యతన్. ౨౩

గీ॥ తెలియనయ్యె ధర్మ♦దేవత వీ వట్లు । గాన నీకుఁ గలుగు ♦ కార్యగూఢ
శంక లేదు లోక♦సామాన్యవృషభపా।దములు గావుసుమ్ము ♦ ధర్మపురుష! ౨౪

గీ॥ తపముశౌచంబుదయయుస♦త్యంబు నాఁగఁ।దనరుచుండును నీకుఁ బా♦దములునాల్గు
స్మయముసంగంబుమదము నాఁజనునధర్మ।కాంశములచేతమూఁడంఘ్రులడఁగెనందు

గీ॥ మఱఁడు పాదంబు లీరీతిఁ♦బోఁజతుర్థ। పాదమగుసత్యమునుగూడఁ♦బాపమయుఁడు
కలియుసత్యంబుచేవృద్ధిఁగాంచిమించి। నాశ మొనరింప నెంచుచు♦న్నాఁడు నేఁడు. ౨౫

క॥ భూదేవిగాని ధేనువు।గా దీయమ కలిని బ్రజలు ♦ కలుషితమతులై
పోదు రని నేఁడు వంతకుఁ । బాదై యొనరించు నిట్లు ♦ పరిదేవనమున్. ౨౬

చ॥ కలుషమనస్కులౌ నృపుల ♦ గండడగించి స్వకీయభారముం
దొలఁగఁగఁ జేసి యున్న దయ♦తో నవతీర్యజపత్రినేత్రుఁ డిం
పలరఁగ శంఖచక్రకులి♦శాంకుశకల్పకముఖ్యదివ్యరే
ఖలఁ దగుపాదముల్ నిలిపి ♦ కౌతుక మంతయుఁ గూర్చె నీమెరున్.

ఉ॥ అట్టి మనోహరుండు నళి♦నాక్షుఁడు దన్ విడనాడి పోవగాఁ
జెట్టలు సంకరుల్ నృపతి♦చిహ్నములం ధరియించి బాధలం
బెట్టుదు రింక న న్ననుభ♦వించెద రం చని మందభాగ్య నా
నిట్టులు సాధ్వి భూధరణి♦యెంతయుఁ గన్నుల నీరుఁ దెచ్చెనున్. ౨౭

వ॥ అని యిట్లు గోవృషభరూపధారు లైనధారుణీ ధర్మపురుషుల నుదారవాక్యంబుల
నాదరించి యమ్మహీనాథుండు నానావిధంబు లైనదుర్మతంబులకు నధర్మంబుల
కును మూలకందం బైనకలిపురుషుని కంఠంబు నుత్తరించుటకుఁ గరకటుని ఖడ్గం
బును గ్రహించినం గని కరంబు భయంబునం గంపించుచు వాఁడును రాజలాంఛ

నంబులను విసర్జించి యమ్మహారాజుపాదపద్మంబులం బడియె నంత. ౨౮-౨౯

గీ॥ పాదపతితుఁడైన ♦ పతితాత్ము నా కలిం। గని దయార్ద్రసంబు ♦ గడలుకొనఁగ
దీనవత్సలుండు ♦ మానవేంద్రుఁడు వీరవరుఁడు చంపకిట్లు ♦ పలికె నగుచు. 30

మ॥ విహితాచార్యుఁ డవక్రవిక్రమకళా ♦ విఖ్యాతుఁ డస్మత్పితా
మహుఁ డయ్యర్జును నూర్జితాంచితయశో ♦ మాహాత్మ్యమును బూని యు
వ్వహముల్ వృద్ధి వహింపఁజాలక ధ భయం ♦ బావంతయుల్ లేదు నీ
కహహా, యంజలి దోయిలింతు కపట ♦ వ్యాపారముల్ సేయుచున్. 31

ఉ॥ తత్పరబుద్ధి ధార్మికపథం బ్రణుమాత్రము వీడ కిట్టు ల
స్మత్పరిపాలితంబును సమస్తసమృద్ధము నైనభూమియం
దెప్పుడు మెంతమాత్రమును ♦ వర్తిఁక మెట్టి చరింప సంతతా
పత్పరికల్పనాధ్యుఁడవు ♦ పాపమయాత్ముఁడ వీవు దుర్మతీ! 31

ఉ॥ క్రమ్మి నృపాలదేహముల ♦ గ్రాలెదు నీవెను వెంట నే యస
త్యమ్మును లోభముం బగయు ♦ దంభము శాఠ్యముఁ గ్రోధమున్ మహా
ఘమ్మును నిద్రయున్ బహుళ ♦ గర్వము మాయయుఁ జోరవృత్తి షే
ద్యమ్మయు మున్నుగాఁ గల య ♦ ధర్మములన్నియు వచ్చి చేరెడిన్. 3౨

క॥ పావనమై ధర్మమునకు। దానవలమై సత్యమునకు ♦ దానకమై భ
ద్రావహమై యొప్పెడు బ్రహ్మావర్తం బిద్ది దీని ♦ నల్లవిమై పొగడన్. 33

క॥ పరిజ్ఞానమూర్తులు మహా। యజ్ఞానుష్ఠానవిదులు ♦ నగుమునులిచటన్
యజ్ఞములొనర్చుచుందురు। యజ్ఞేశ్వరుఁ డైనవిష్ణు ♦ నారాధింపన్.

సీ॥ ఆరాధనీయు లై ♦ నట్టియగ్నీంద్రాదు, లెవనిశరీరమై ♦ యొసఁగుచుందు
రప్పరమాత్మ సర్వాధ్వరఫలదాత, శౌరి యారీతి యజ్ఞములచేత
నారాధితుండయు ♦ హర్షించి స్థావర, జంగమంబులయంత ♦ రంగమందు
బహిరంగమందును ♦ వాయువువిధమున, వ్యాపించి సంపూర్ణుఁ ♦ డై సతంబు

గీ॥ ధారకుఁడు శాసకుండు నాత్మయును నగుచు। నట్టులారాధన మొనర్చు ♦ నమ్మహాము
నీంద్రులకు నీప్సితార్థము ♦ లెల్లఁ గూర్చు। కరుణ నవసానమందు మోక్షమును సంఘటించు

క॥ కావున స్వధర్మబంధుఁడ। నావిభునామాత్రివి ఖలుండ ♦ నగు నీవు నిజం
గా వల్లదు గతియును బ్రహ్మావర్తమునందు నొంధు ♦ నైన దురాత్మా! 3౫

వ॥ అని యిన్విధంబున,

ఉ॥ విందుమనంబులో దగఁ గరు ♦ ణించి నృపాలుఁ డనుజ్ఞ నీయఁగా
నాం డాకచేష్టయుం జలుప ♦ నోపక యేప్ప వ్రాలింగి కుంగుచున్
దండధరుండువోలె భయ ♦ దం బగు ఖడ్గముఁ బూనియున్న యా
ఖండలపుత్రపౌత్రుఁ గని ♦ కంపమునన్ గలి భీతచిత్తుఁడై.

మ॥ బెడిదంబౌ నడిదంబుఁ బూని పరిక్షి ♦ ద్భీకాంతకుం డట్లు, యున్నన్

గడు భీతిం గలిగించుచుండెదునినుం♦గన్గొన్నమాత్రంబునన్
వడఁకున్ దేహము గుండియ ల్వగిలెడున్ ♦ వాక్యంబు రాదయ్యె, నె
క్కడకుం బోవుదు నేడ నుండు నకటా ♦ కౌరవ్యచూడామణీ. ౩౬

క॥ మందుఁడను హీనుఁడను నను । మందింపకు నాదొసంగు ♦ మన్నింపుము నీ
వెందుండు మనిన నీయా । జ్ఞం దల నిడి యుందు నంచు♦సంతత మధిపా!

గీ॥ ఎచట నెచట వసింతు నే♦నచట నచట । భూరిభయదమహాధను♦ర్ధారివగుచు
నడరునిన్ను సమక్షము♦నందుఁ గాంచు। చుండెదనుగాక స్వేచ్ఛ మై♦నుండనింక.

గీ॥ చంపకుము చంపకుము నన్ను♦సంతతంబు । నీయనుజ్ఞను బాలింతుఁ♦జేయ నింక
నిందుసంచారమకట! నా♦కించుకంత।నిలువనీడ యొసంగుమ ♦నృపవరేణ్య! ౩౭

వ॥ అని యిట్లు ప్రార్థించునక్కలిపురుషున కప్పుణ్యపురుషుం డి ట్లనియె. ౩౮

సీ॥ మోసమే జీవనం ♦ బుగఁ బాపవృత్తులై, యశాంతమును జూద♦మాడుచోట
మద్యపానంబుచే ♦ మత్తెక్కి దేహము, నరయక తైతక్క ♦ లాడుచోట
సిగ్గుఁ బోవిడి పర♦స్త్రీపురుషు లధర్మ,రీతి సంగమ మొనరించు♦చోట
స్వార్థపరాయణు♦లై దయాశూన్యులై, యన్యులహింసించు♦నట్టిచోట

గీ॥ నిలచియుండు మెపుడు ♦ నీ వీచతుర్విధా।ధర్మసహితము లగు♦తావులందుఁ
బ్రార్థనంబుఁ జేసి♦ప్రాణంబులను నిల్పు। కొంటి వింకఁబొమ్ము♦కుత్సితాత్మ! ౩౯

వ॥ అని పలికి యింకనుం గొన్నిప్రదేశంబులను దయసేయు మని మఱి మఱి విన
యంబునం బ్రార్థించిన నప్పరీక్షిన్న రేంద్రుండును హిరణ్యంబును గామక్రోధ
మదంబులును నసత్యవైరంబును నివాసభూములుగా నిర్దేశించి పొమ్మాతావు
లం దక్క తక్కినచోటుల నిలువ వల దని శాసించినం గంపించుచు సకల
పాపస్వరూపుం డైనయక్కలిపురుషుండును దచ్ఛాసనంబును శిరసావహించి
యాస్థలంబులంద నివసించుచుండె న ట్లగుటం జేసి. ౩౯-౪౦

సీ॥ ఆస్థలంబున మహి♦తాత్ములార ! యధర్మ, సంభవం బగుకలి ♦ సంచరించుఁ
గావున నాత్మస♦త్తావాంఛ యొనరించు, వాని కాతావున ♦ వలదు నిలువ
నిలిచినయెడల వా♦నికి నిశ్చయముగ నం,తంబున స్థావర♦త్వము ఘటించుఁ
బ్రజలఁ గాపాడుభూ♦పతి విశేషించియు, ధర్మంబునఁ జరింపఁ♦దగును గాన

గీ॥ నట్టిచోటుల వర్తించు ♦ టనుచితంబు । ప్స్మాత లేంద్రుండు ధర్మమా♦ర్గంబు విడిచి
యట్లు నడచిన నాతని ♦ ననుసరించి । యట్ల నడచుచుఁ బ్రజనాశ♦మందుఁదుదకు. ౪౧

వ॥ ఇట్లు కలినిగ్రహంబుఁ గావించి వృషభరూపధారి యైనధర్మపురుషునకుం గొఱ
వడిన తపశ్శౌచదయాఖ్యపాదత్రయంబుఁ గ్రమ్మఱ ననుగ్రహించి గోరూప
ధారిణి యగుభూదేవి కమందానందంబు ననుసంధించి యమ్మహీవల్లభుండు. ౪౨

గీ॥ గహనమున కేగుచుం బితా♦మహుఁడు ధర్మతనయుఁడిర్మిలిఁ దన కిచ్చి♦చనినసార్వ
భౌమసింహాసనంబునఁ♦బ్రాభవంబు। గ్రాల నివసించి విపులవి♦ఖ్యాతిఁ గాంచె. ౪౩

గీ॥ సార్వభౌమలక్ష్మి సమకూర నాపరీక్షిన్మహీమహేంద్రుఁ డున్మదారి మూకలెల్లఁ గొలువ మొన్న మొన్నటి దాఁకఁ గరిపురంబునందుఁ బరగుచుండె
ఉ॥ ఇట్టిమహానుభావుఁడు మునీశ్వర! యయ్యభిమన్యుపుత్త్రుఁ డి
ప్పట్టున నమ్మహీశ్వరుని భౌతికదేహము లేకయుండినన్
గట్టడ జెల్లుచుంటఁ గలి కంపము నొందుచు నిందుఁ జేరరా
డిట్టులు విఘ్నబాధఁ బడ కీ రొనరింతురు దాన సత్త్రముల్. ౪౫
క॥ ఘనసారము పేటికఁ గ్రొన్నాన డాకుండినను గుబులుకొని పరిమళ మె
ట్లనయంబుఁ బర్వు నటు ల య్యనఘుఁడు గనరాకయున్న నాజ్ఞ వెలుంగున్.

౧౮ వ యధ్యాయము.

వ॥ అని పలికి సూతుండు వెండియు ని ట్లనియె. ౧
క॥ మునివర్యులార! కలుషాత్మ్మ నధర్మప్రభవు దుష్టు దుర్వృత్తు గలిన్ మునుకొని దర్ప మడంచిన యనఘుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రు నలవియె పొగడన్. ౧
మ॥ జననీగర్భమునన్ వసించుతఱి నంచత్క్రోధుఁ డాద్రోణినం
దనుబ్రహ్మాస్త్రప్రభవానలోగ్రశిఖలన్ దగ్ధాంగుఁడయ్యున్ మృతిం
గన కాభూరమణుండు బ్రాణములతోఁ గ్రాలెన్ మహాశ్చర్యపా
వనలీలామయుఁ డైనకృష్ణునికృపా వాల్లభ్యలాభంబునన్.
శా॥ ఆనందంబునఁ గృష్ణునందు హృదయం బర్పించి విజ్ఞానియై
ప్రాణోన్మూలకవిప్రశాపవచనోద్యత్తక్షకక్రూరదం
ష్ట్రానిర్ముక్తమహాహాలాహలము తీండ్రింపై విడంబింప నా
భూనాథుం డొకయింతయుం గొనఁ డహో! మోహంబు దేహంబునన్. ౨
గీ॥ అరసి దేహంబునందు దేహానుబంధులందు సంబంధమును విడనాడి శుకుని గురునిగ గ్రహించితనకళేబరమువిడిచె గాంగతటమునహరిభక్తికలితుఁడగుచు. ౩
గీ॥ భగవదాస్తిక్యమెఱిఁగినవారుమోహమొందరికఁదత్పదాంబుజయుగముగొలుచు వార్తఁ దత్కథామృతమానువారు నెట్లుకలఁకఁజెందుదు రవసానకాలమందు ౪
గీ॥ కలి యిలఁ బ్రవిష్టుఁడయ్యె నిస్తులచరిత్రుఁ డాపరీక్షిత్తు పాలించునంతవఱకు నతనియానతి వర్తించునంతవఱకు జగతిఁదనయిచ్చఁదిరుగనశక్తుఁడయ్యె. ౫
క॥ ఏనాఁడు వీడెశ్రీభగవానుఁడు లీలార్థ మవనిఁ బడసిన నెమ్మొ నానాఁడె యిందుఁబాపా జ్ఞానాధర్మాత్ముఁ డైనకలి చొఱఁబాఱెన్. ౬
౧౧౬చ॥ హరిభజనాదికర్మనివహం బచిరంబ ఫలించు నంచు దు
ర్భరతర పాపకర్మవిసరంబు చిరంబు ఫలించు నంచు ము
మ్మఱుఁ గలిఁ ద్రుంపఁడయ్యె నృపచంద్రుఁడు తేనియఁ గ్రోలి పుష్పముల్
విరవిరఁ ద్రెంపఁబోనిమదభృంగముచందమునన్ గుణజ్ఞుఁడై. ౭
చ॥ అనఘుఁడు నప్రమత్తుఁడగునట్టివివేకి కడన్ భయంబునన్

జెనఁటి ప్రమత్తుఁ డౌనరుని ♦ చెంగట శౌర్యమునన్ మెలంగుఁ గ్రి
ష్ణునఁ గలి యప్రమాదమునఁ ♦ గూడినగొఱ్ఱెలఁ జేరఁబోక, మైఁ
గనక చరించుమేషమును♦గాంచి హరించు వృకంబుచాడ్పునన్,

క॥ అదిగావునఁ గలి యుండిన। నొదవదు హాని యని చంప♦నూహింపఁడు భూ
తదయాపరుఁడు మహాత్ముఁడు। మదమునుమాత్రము హరించి♦మన్నించెఁదగన్.

వ॥ అట్లగుటంజేసి కలిప్రవేశంబున విశిష్టకర్మంబులు నష్టంబు లగు నని శంకింప వల దని పలికి సూతుండు మఱియు నిట్లనియె. ౮

ఉ॥ ఆమహిమాతాను భావుమహి♦మాతిశయం బది యిట్టి దిందు ల
క్ష్మీమహిళామనోహరవి♦చిత్రకథామృతమాధురీయుతం
బై మహనీయ మైనతదు♦దారపవిత్రచరిత్రమంతయున్
ధీమణులార! మీ రడుగఁ ♦ దెల్పితిఁ దోఁచినచట్టు మీకృపన్. ౯

క॥ సంతాపహారి యగుభగ। వంతునిచరితంబు వినియు ♦ వర్ణించియు సం
భ్రాంతిఁదొలఁగించుకొనఁదగు। నింతకుమించినయుపాయ♦మెయ్యది యుగయున్. ౧౦

క॥ శ్రీమన్మంగళగుణలీ। లామాధుర్యంబు నిమ్న♦శంకము నగు శ్రీ
దామోదరుచిత్రచరి। తామృతమంతయును గ్రోల♦నగు సాధులకున్.

వ॥ అని యివ్విధంబున నిజవచనామృతధారల నానందసాగరంబునం దేలించుచున్న పౌరాణికోత్తముం గాంచి శౌనకమునీంద్రుం డిట్లనియె.

చ॥ మరణభయంబునం బడిన♦మాకు సముంచితసౌహృదంబునన్
నిరవధికంబు నిర్మలము ♦ నిత్యమునై యలరారు నిందిరా
వరుని కథాసుధారసముఁ ♦ బాన మొనర్చి సుఖించి ధన్యతం
బరఁగ నుపన్యసించితి వ♦భంగురమంగళమంజులోక్తులన్. ౧౦

క॥ పౌరాణికోత్తమ! మహో। దారగుణాభరణుఁడవు మ♦హాత్ముఁడవు గృపా
వారాశి వీవు బ్రత్యుప। కారము నీ కేమి సేయఁ♦గలము తలంపన్. ౧౧

చ॥ సరసవచోధురీణ! బహు♦జన్మజరామరణాదిరూపదు
ర్భరభవతాపమంతయును ♦ బాయఁగ శ్రీరమణీమణీమనో
హరుచరితప్రసంగముల ♦ నంధఁజేఁ దన్పుచు నిట్లు పెక్కువ
త్సరములు గీర్తియున్ సుఖము ♦ శాంతియుఁ జేకుఱ వృద్ధిఁ గాంచుమా.

చ॥ భవభయమును ద్రోలంపవు శు♦భం బొనఁగూర్పవు విశ్వసింపరా
నివి మఖకర్మ లంచు మది ♦ నెంచక యజ్ఞులమై దిగంతర
ప్రవితతభూరిధూమమున ♦ భ్రమందుచునుండినమాకు సాధుపుం
గవ! యిట నీవొనర్చునుప ♦ కారము నెంతని యెన్నఁజాలుదున్. ౧౨

సీ॥ కేవలముఁ గర్మజడులమై ♦ పోవనుండు। నప్పు డిట్లు ముకుందపా♦దారవింద
విమలమకరందరసముఁ ద్రా♦వించినట్టి। శాంతిశాంతియొనర్చితి♦సదయహృదయ!

గీ॥ భగవదాశ్రితు లగు మిము ♦ వంటివారి।తోడఁ బ్రదుటికాలమేని యుఁ ♦ గూడియున్నఁ
జాలు స్వర్గంబు మోక్షంబు ♦ సాటిరావ।యింక నర్థకామాదుల ♦ నేల నుడువ. ౧౩

మ॥ పరమప్రాప్యముఁ బ్రాపకంబుగ మదిన్ ♦ భావించి సేవించుచుం
దురు ప్రావణ్యమునన్ మహాత్ము లగుసా ♦ ధుశ్రేష్ఠు లేయుందిరా
వరు నా శ్రీహరిసత్కథామృతరసా ♦ స్వాదంబునం దృప్తులై
పరఁగంజాలు రసజ్ఞుఁ డెవ్వఁ డరయం ♦ బౌరాణికగ్రామణీ! ౧౪

మ॥ వినుతజ్ఞాన విరక్తిభక్తియుతులై ♦ వెల్గొందు యోగీంద్రులున్
వనజాతాసనహరదేవముఖదే ♦ వశ్రేష్ఠులున్ నిష్ఠ న
య్యనఘోదార మహాగుణార్ణవు గుణ ♦ వ్యాపారపారంబుఁ గ
న్గొనలే రంచు వచించుచుండ నిఁకఁ జే ♦ రోఁ గ నేల సామాన్యులన్॥

క. వనజాక్షుని గుణకర్మము । లనుపమము లమేయములు న ♦ నంతము లగుచున్
విన వినఁ గ్రొత్తరుచులు గ్రా।ల్చును గావున మాకుఁ దృప్తి ♦ బొడమదు తండ్రీ.

ఉ॥ యోగిజనాశ్రయుండు పురు ♦ షోత్తముఁ డవ్విభుదివ్యవైభవ
శ్రీగుణచేష్టితంబులు బ్ర ♦ సిద్ధము లద్భుతముల్ పవిత్రగా
ఢాగరిమంబు లట్లగుటఁ ♦ దత్పరతన్ వినఁ గోర్కె యయ్యెడిన్
భాగవతాగ్రగణ్యుఁడవు ♦ ప్రాజ్ఞుఁడ వీవు వచింపు మంతయున్. ౧౫

ఉ॥ సన్నుతవర్తనుండు గుణ ♦ శాలి పరీక్షితుఁ డేపురాణర
త్నమ్మును వ్యాసపుత్రువల ♦ నన్ విని జ్ఞానము బెంపుమీఱ మో
క్షమ్మను పేర నొప్పెడు ఖ ♦ గధ్వజపాదపయోజసన్నిధా
నమ్మునఁ జేరె నయ్యది వి ♦ నం గుతుకం బగు మాకు ధీమణీ? ౧౬

సీ॥ స్వాధికంబును స్వతు ♦ ల్యంబును లేమిఁ బు, రాణగత్నం బనఁ ♦ గ్రాలుచుండు
ననయంబు వర్ణింప ♦ నాలింప నిరతిశ, యం బౌనగణ్యపు ♦ ణ్యంబుఁ గూర్చు
స్పష్టంబుగ ముముక్షు ♦ జనుల కర్హంబు లౌ, విషయంబులన్నియు ♦ వెల్లడించు
భగవత్పదాంబుజ ♦ భక్తియోగంబు సి, ద్ధింపఁగ నిష్ఠఁ బ్ర ♦ తిష్ఠింపఁ జేయు

గీ॥ రూపితాపరిచ్ఛిన్నస్వ ♦ రూపరూప।గుణవిభూతుల వెలయు ము ♦ కుందు సత్య ౧౭
నిర్మలమనోజ్ఞలీలల ♦ నిండియుండు। భాగవత మట్లగుటఁ దెల్ప ♦ వలయు మాకు.

వ॥ అని యిట్లు ప్రశ్నించిన శౌనకుం గని భగవద్గుణానువర్ణనంబున నియుక్తుం
డైన తన్నుం గృతార్థునిగాఁ దలంచుచు భక్తివినయంబులు దీపింప సూతుం డి
ట్లనియె. ౧౮

౧౧౭ శా॥ ఆహా! మేము విలోమజాతులము ♦ యిట్లయ్యున్ దయాసాగరుల్
సాహార్ద్రాంచిత దివ్యచిత్తులు వయో ♦ జ్ఞానాధికుల్ మీర లు
త్సాహం బేర్పడఁ జెంతఁ జేర్చుటఁ బ్రశ ♦ స్తం బంచు మాజన్మమున్
వ్యాహారింపఁగవచ్చు ధన్యులము నేఁ ♦ డస్మాట సార్థోక్తముల్.

ఉ॥ ఇట్టిమహానుభావు లగు ♦ నీరలు గారవ మార నన్ను ని
ప్పట్టునఁ జేరఁ దీసి భగ♦వత్కథలన్ వినఁగోర నద్దిరా!
యెట్టివిశిష్టకార్యముల ♦ నే నొనరించితినో సమస్తముం
గట్టడఁ జేసి చెప్పుటకుఁ ♦ గల్గెను భాగ్యము సంయమీశ్వరుల్.

క॥ మీరు వినుచుండ భగ।వచ్చారిత్రముఁ జెప్పుటమేలు ♦ సమకూరుటచే
దీరెం దుష్కులజన్మవి।చారము సర్వంబు నేఁడు ♦ స్వాంతమునందున్.

చ॥ తమకు వచించుమాత్రమునఁ♦దద్దయు దుష్కులజన్మజాతదుః
ఖము సకలంబునుం దొలఁగఁ♦గాఁ దమకుం దగఁ బ్రాపకంబుఁ బ్రా
ప్యము నగువాసుదేవునిశు♦భావహదివ్యపవిత్రనామగా
నము నొనరింపఁ దీరెడు న♦నం బనియుండునె తాపసోత్తముల్. ౧౯

వ॥ అని పలికి నారాయణుండె పరాత్పరుం డని సిద్ధాంతీకరించుచు సూతుండు
వెండియు ని ట్లనియె.

౧౧౮సీ॥ తననామముచ్చరిం♦చినమాత్రదోషము,ల్పడలఁ జేయుననంత♦శక్తి[illegible]
జ్ఞానాదిషడ్గుణ♦సంపూర్ణుఁడై వైభ,వంబునఁ దగుభగ♦వంతుఁ డగుచు
విశ్వంబునకు సర్వ♦విధకారణము దాన,యైయొప్పునిఖిలాంత♦రాత్మ యగుచు
నఖిలజగద్వ్యాప♦కానంతరూపుఁడై, యలరారుచుండు న♦నంతుఁడగుచు

గీ॥ మఱియు నాత్మగుణస♦మాజ మనంత మా।హేతువునను శ్రుతుల♦చేత నెపు డ
నంతుఁ డనుచుఁ జెప్ప♦నై చెలంగు ననంతుఁ।డగుచు వెలయుచుండు♦నచ్యుతుండు.

గీ॥ ఎల్లజగములను సృ♦జింపఁ బెంప హరింపఁ। గర్తయై ప్రశస్త♦మూర్తినొప్పు
నబ్జనేత్రుకన్న ♦ నధికగుణుండు స।మానగుణుఁడు లేఁడు ♦ మానులార. ౨౦

మ॥ వనజాతాసనవాసవప్రముఖదే♦వశ్రేష్ఠు లర్థించుచు
న్నను వీక్షింపక త్రోసిరా జనుచుఁ దన్♦వాంఛింపకున్నం బ్రియం
బున శ్రీదేవి సరోజనేత్రుచరణాం ♦ భోజద్వయీరేణువుల్
మనసారన్ భజియించుచుండుటయె త♦న్మాహాత్మ్యముం దెల్పెడున్.

ఉ॥ అంబుజసంభవుం డొసఁగు ♦ నర్ఘ్యజలంబు ముకుందువామపా
దాంబురుహాంగుళిప్రసృత♦మై పదునాలుగులోకముల్ పవి
త్రంబు లొనర్చుఁ బాలకయు♦తంబుగ గంగ యనంగఁ దన్మహా
త్త్వం బతిలోక మంచుఁ దెలు♦పంబడు దీనన వేయినేటికిన్. ౨౧

మ॥ జగదేకప్రభుఁ డిందిరావిభుఁడు గం♦సధ్వంసి దక్కన్ సదా
నిగమాంతస్ఫురితంబులై పరములై♦నిత్యంబులై యొప్పుది
వ్యగుణగ్రామమునం దలిర్చెడుమహా♦దారుం బ్రశంసించునా
భగవచ్ఛబ్దముచేతఁ జెప్పఁబడు నె♦వ్వాఁ డింక లోకంబునన్.

మ॥ అనురాగంబును బూని యచ్యుతునియం ♦ దత్యంతముం దక్షణం

బున దేహంబుపయిం దదన్వితసతీ♦పుత్త్రాదిబంధంబుపై
ఘనమూలం బగుదుష్టమోహతరువుల్ ♦ ఖండించి ధన్యుల్ సుధీ
జను లప్పారమహంస్య మొందుదు రహం♦సాబద్ధచేతస్కులై. ౨౨

గీ॥ గాఢవిజ్ఞానులయ్యును ♦ గరుణఁ జేసి । హరిమహత్త్వంబుఁ దెలుప న♦స్నడిగి తీరు
హృదయమున గోచరించెడు♦నెంతవఱకు। నంతవఱకునువిన్న ప♦మాచరింతు. ౨౩

గీ॥ తనబలంబున మింట నెం♦దాఁక నెగయఁ।గలుగు నందాఁక నెగయుఖ♦గంబుపోలెఁ
దనమనంబునహరిమహత్త్వంబు నెంత। దెలియఁజాలునుబుధుఁడంత♦దెలియుచుండు.

గీ॥ ఆకసము, మీఁద లేమిఁగా♦కాత్మబలము।భ్రష్టమగుటన మరలెడు ♦ పక్షిపోలె
హరిమహత్త్వము లేమిఁగా♦కాత్మబుద్ధి।తఱుగుకారణమునబుధుం♦డెఱుఁగలేఁడు.

వ॥ అని పలికి భాగవతాగ్రగణ్యుం డగుటం జేసి పరీక్షిన్నరేంద్రునిచరిత్రంబు శ్లాఘా
పాత్రం బాకర్ణింపుఁ డని సూతుం డిట్లనియె. ౨౪

క॥ చెలరేగినదుష్టమృగా।వలిఁ బొలియింప నొకనాఁడు ♦ పాండవపౌత్త్రుం
డలఘుపరివారములతో । విలునమ్ములు దాల్చి వెడలె ♦ వేటాడుటకున్.

క॥ కాఱడవిఁ జొచ్చి తిరుగుచు । నాఱనితమకమునఁ దవిలి ♦ యవనీశుఁ డెటం
బాఱఁగనీక మృగంబుల । నాఱువ వధియించెఁ గఱకు♦టమ్ముల నంతన్.

క॥ మిగిలి పెఱితివక గుములై । యొగిఁ బైపై నుముకుచుండ ♦ నుర్వీశ్వరుఁడుం
దెగువమెయిన్ నురుమాడు చ।రిగెఁ గడుద వ్వనుసరించి ♦ మృగములవెంటన్.

గీ. పోయిపోయి యొంటి ♦ నాయరణ్యాంతర।మందు దప్పికయును♦నాకలియును
నంత కంత కలమి ♦ యగ్గలం బగుడు దా।నాగలేక మిగుల ♦ నారటించి.

క॥ కలఁగినడెందంబున నట । సలిలాశయ మెందునైన ♦ సందర్శింపం
దలఁచి కనలేక తిరుగుచు । నలసి యలసి చనియెఁ దాప♦సాశ్రమమునకున్. ౨౫

౨౬ సీ॥ నేత్రముల్ ముకుళించి♦నిభృతసాత్త్విక తేజ, మొదవనొక్కెడఁగూరుచున్నవాని
బ్రాణేంద్రియాదులన్♦వ్యాపారములనుండి, యరికట్టి యుపరతుం♦డైనవాని
సొరిది జాగ్రత్స్వప్న♦సుప్తు లన్మూఁడవ,స్థలకుఁ బరుండయి ♦ తనరువాని
నాత్మానుసంధాన ♦ మాచరించుచు హరి,భావనాన్వితుఁడై ♦ పరఁగువాని

గీ॥ నేవికారంబులును లేక♦యెసఁగువాని । జడలు విప్పారి మైఁ గప్పు ♦ నడరువాని
గలితమృగచర్మధారియై♦గ్రాలువాని। మునివరేణ్యుశమీకుఁ గన్గొనియె తేఁడు. ౨౬-౨౭

క॥ కనుఁగొని తాలువులును మో।మును మిగులఁ గృశింపఁ దాప♦మునఁ బొందుచు న
మ్మనుజేంద్రుఁడు క్షీణస్వర।మున నల్లనఁ జేరి పలికె ♦ మునిముఖ్యునితోన్. ౨౮.

ఉ॥ పాండవవంశమందుఁ బ్రభ♦వంబును గన్నపరీక్షితుండ వే
దండపురాధినాథుఁడ ను♦దగ్రమృగంబులఁ జెండ నిమ్మహో
ద్దండవనంబుఁ జేరఁ గడు ♦ దార్కొనె దప్పిక యొందుఁ గానరా
కుండె జలాశయంబు విబు♦ధోత్తమ! యించుక నీర మీఁయవే.

వ॥ అని యిట్లు జలార్థియై ప్రార్థించుచున్న పార్థివోత్తముని దెసం జూడక శమీక మునీంద్రుండు సమాధియందుండుటం జేసి కుశలప్రశ్నంబుఁ జేయుటయు నర్ఘ్యాసనం బొసంగుటయు నర్ఘ్యపాద్యాదులం బరితృప్తుం గావించుటయు నొనర్పకుండె నంత. ౨౭

ఉ॥ కోరినఁగాని రాని నృప♦కుంజరుఁ డన్నుఁ బ్రియాతిథిన్ గుణో
దారుఁ దపోంతరాయనివ♦హప్రతిబంధమహోపకారకుం
జీరఁడు సాధువాక్యముల ♦ సేమ మెఱుంగఁడొసంగఁ డర్ఘ్యముల్
సీర మిఁ కేల యిచ్చు ధర♦ణీసురుఁ డం చవఁ దోఁచె భూవిభున్.

చ॥ తనకుఁ బరాభవంబు నృప♦తల్లజుఁ డాత్మ ఘటిల్లినట్లుగా
మనమున నూహచేసి ముని♦మండనుపై జగదేకపూజ్యుపైఁ
గినుకయు ద్రోహచింతయును ♦ గీల్కొనె మున్నెపుడుం జనింపకుం
డినను మహీతలేంద్రునకు, ♦ నెక్కొన నాకలిదప్పులొక్కటన్. ౨౯

గీ॥ ఇంద్రియంబుల నరికట్టి♦యే సమాధి|నొప్పి ముకుళితనేత్రుఁడై♦యున్నవాఁడొ
క్షత్రబంధులతో నేమి♦కార్యమని కృ|పాసమాధిన టించునో♦జటియటంచు. 3౦

గీ॥ ఆగ్రహావిష్టచేతస్కుఁ♦డై నరేంద్రుఁ|డంతఁ దనవింటికొప్పున♦నందుఁ జచ్చి
పడినయొక భూరిసర్పశ♦వంబు నెత్తి|ఋషిగళంబునఁ దగిలించి♦యేగెఁ బురికి. 3౧

క॥ అంత నదియంతయుం గని|భ్రాంతాత్మకులగుచు మౌని♦బాలకు లావృ
త్తాంతముఁ జెప్పుకొనుచుఁ ద|త్ప్రాంతవనాంతరముఁ జనిరి ♦ పరుగుపరుగులన్.

వ॥ చని యర్భకులతోడం గ్రీడించుచున్నయమ్మునిపుత్త్రిన కౌశింగింపఁ బిత్రవిధేయుండును భక్తిపరిపూర్ణుండును బ్రహ్మతేజస్సంపన్నుండును నైనశృంగి యనునమ్మునికుమారుండు రాజకృతం బైనజనకపరాభవంబు నాకర్ణించి. 3౨

చ॥ అమితదయాంబురాశి యఖి♦లాగమతత్త్వవిదుండు శ్రీరమా
రమణపదాబ్జభక్తుఁ డప♦రాధలవంబు నొనర్పఁబోనియు
త్తమచరితుండు తండ్రికిటు ♦ దార్కొను ఘోరపరాభవంబునన్
మమతయు మచ్చరంబు నభి♦మానముఁ జెచ్చరఁ బిచ్చలింపఁగన్.

క॥ కంటిరె మీరెల్ల జగ|త్కంటకులై భూమివిభులు ♦ ధర్మము న్నెల్లన్
గెంటుచు నెట్లు మహాత్ముల|వెంటాడుచునున్నవారొ ♦ విపరీతముగన్. 33

క॥ బలివేసినయన్నంబును | గలకాలము మెక్కి నిక్కి ♦ కడు బలిసిన కా
కులవలెఁ గ్రిందును మీఁదును|దెలియక రాజాధములు మ♦దించిరి కట్టా!

ఉ॥ దాసులవంటివారు సత♦తంబు మహీవిభులైన క్షత్త్రియుల్
భూసురకోటికట్లగుటఁ ♦ బూని రయోనర్పఁదగున్ సపర్యలన్
గ్రాసము మెక్కుచుండుశున♦కవ్రజ మేలిక యింటిముంగిటన్
వాసముసేయుచుం గొలుచు♦భంగి నధంగుర మైనశ్రద్ధతోన్.

గీ॥ దాసు లైననృపులు ♦ ధరణీసురలతోడి। సామ్యమంద నెట్లు ♦ చాలువారు?
ఏకభాండమందు ♦ నేలికతోఁ దినఁ। జనునె గృహముఁ గాచు♦శునకమునకు. ౩౪

చ॥ గృహయజమానికాల్లగఱచి ♦ కేశెడునాశునకంబువోలె న
న్వహమును దాసుఁ డైననర♦నాథుఁ డెవండొ దురాగ్రహంబునన్
మహితచరిత్రుఁ డుత్తముఁడు ♦ మాన్యుఁడునై తనరారుతండ్రి కి
ట్లిహముఁ బరంబునుం జెడ ని♦సీ! యవమానముఁ గూర్చె నంధుఁడై.

శా॥ పాపదుర్భావము నొంది కృష్ణుఁ డనఁగాఁ ♦ బద్మాక్షుఁ డీక్షోణి నా
హా దర్పాంధుల గండడంచి జగదా♦హ్లాదంబుఁ గావించి ఘో
ఖేదంబుం బొనరించి ధర్మపదవిన్ ♦ భీతిన్ విసర్జించి మ
ర్యాదాతిక్రమణంబుఁ జేసెదరు దు♦ష్టాత్ముల్ ప్రహృష్టాత్ములై. ౩౫

శా॥ ఆసర్వేశ్వరుఁ డాదయానిలయుఁ డా♦యబ్జాక్షుఁ డాకృష్ణుఁ డు
ల్లాసం బొందఁగ సాధుసజ్జనుల కా♦హ్లాదంబు సంధించెదన్
దోసంబుల్ బొనరించుదుష్టజనులం ♦ దోడ్తోడ శిక్షించెదన్
నాసామర్థ్యము నెందఱుం గనుఁ డిఁకన్ ♦ నానాప్రకారంబులన్.

వ॥ అని పలుకుచుఁ గన్గొనలఁ గెంపు గదురఁ ద్వరితగమనంబుల నమ్మునికుమారుండు గోపంబు నాపంజాలక వాపునం గలకౌశికీనది కరిగి దుర్నిరీక్ష్యం బైన తేజోవిశేషంబున. ౩౬

—* శృంగి పరీక్షిన్మహారాజునకు శాప మొసంగుట *—

క॥ జలములను వార్చి మిత్రులు। పలుగతుల భయంబుతోడఁ ♦ బరువెత్తఁగ ను
త్తలపాటున వజ్రాయుధ। తులితం బగుశాప మొసఁగి ♦ త్రుంచెనుపూన్కిన్. ౩౬

చ॥ అవనిసురోత్తముండు మహి♦మాఢ్యుఁడు నాపితృపాదుకంఠమం
దవమతిగా భుజంగ మిటు ♦ లాఱడి వైచినపాపచిత్తుఁ డు
ద్ధవిడి భయంకరోగ్రతర♦తక్షకఘోరవిషాగ్ని నేఁటి కేఁ
డవదివసంబునందుఁ దన ♦ ప్రాణములం ద్యజియించుఁగావుతన్. ౩౭

క॥ అని యిట్లు శాప మిడి చ।య్యన నంతట మునికుమారుఁ ♦ డాశ్రమమునకుం
జనుదెంచి తండ్రికంఠం। బున వ్రేలాడెడుభుజంగ ♦ మును గని యడరెన్. ౩౮

క॥ అడరి తడఁబడుచు బాలుఁడు। బడి బడి యచ్చిలువ గఱచి ♦ పాఱు నని కడుం
గడు వెఱచి పఱచి విడఁదీ। సెడునే ర్పెఱుఁగ కెలుఁగెత్తి ♦ చిడిముడినేడ్చెన్. ౩౯

వ॥ ఏడ్చినం గుమారునివిలాపంబు నాలకించి మునీంద్రుండు సమాధిఁ జాలించి యల్లనల్లన నేత్రంబులను విచ్చి గళంబున వ్రేలాడుచున్న కాకోదరంబు వ్వాలం బాఱవైచి శృంగిం జూచి యిట్లనియె. ౪౦-౪౧

ఉ॥ ఏల కుమార! యిట్లు వగ ♦ నెంతయుఁ గుందెదు మాటిమాటికిన్
భూలిమి భూల్రి నీకు నప♦మాన మొవం బొనరించె నీపయిం

దాలిమిఁ దూలఁగాఁ బనియుఁ ♦ దాకొన దూఱడి దుఃఖహేతువుం
బోల వచింపుమయ్య భయ♦ము న్విడనాడి సమస్త మిత్రజిన్. ౮౧

శా॥ తీవ్రదండంబుం గనిపింపఁబో మొరులపై ♦ దివ్యాస్త్రముల్ వేడ మే
వాంఛ్రుఁన్ మహానుల సాధులన్ మనల నో♦వ్వం జేయ రా రెవ్వరుర్
గాంఁడింపన్ సమకట్ట వెట్టిమృగసం♦ఘంబుల్ ప్రశాంతంబులై
తండ్రీ! తెల్పగదయ్య దుఃఖవిధమున్ ♦ ధైర్యంబు దాకొల్పుచున్.

వ॥ అని యడిగి పుడమితోఁ దరుదెంచి భుజంగంబును దనగళంబునం దగిలించి యేగు
టయు దానిం గని శృంగి యుగ్రుండై యుదగ్రం బగు శాపంబు నొసంగుటయు
నాకర్ణించి. ౮౨

క॥ శపియింపఁ దగనివసుధా।ధిపు ధర్మావనధురీణు ♦ ధీమంతుఁ బరం
తపు శపియించిన సుతుపని । కపు డింతయు సంతసింప♦కమ్ముని పలుకున్.

మ॥ ఒకనాఁడేనియు శాంతిఁ జేకొనవు గ♦ర్వోద్రేక మం తంతకుం
బ్రకటంబయ్యెడు నల్పదోషమునకై ♦ ప్రాజ్ఞున్ మహీపాలు ని [illegible]
ట్లు కఠోరం బగుఘోరదండనముపా ♦ ల్పోఁయంగ నాయంబు గా
దకటా పుత్త్రక! భూరిపాతకము నేఁ ♦ డార్జించి తిం కే మనన్.

మ॥ పరిపాకంబును బొంద దిప్పటికి నీ♦ప్రజ్ఞావిశేషంబు భూ
వరుఁ డేదే నపకారముం జలిపినం ♦ బాల్యమాదికావస్థమై
నరు లేనాఁడును మారుసేయ కతనిన్ ♦ మన్నించు టొప్పున్ నిరం
తరసారక్షణదక్షు నొంచిన జగ♦ద్భద్రంబు చేకూరు నే. ౮౩

శా॥ ఎన్నండుర్ బ్రజలన్ నిజప్రజలయ ♦ ట్లీక్షించి రక్షించు నా
మన్నీఁ డొక్కమనుష్యమాత్రుఁ డగు నే? ♦ మన్నింప లేవైతి సా
క్షాన్నారాయణు రాజరూపధరు స♦త్కారుణ్యవారాశి నేఁ
డన్నా! యెంతటిఘోరసాహసము నీ♦యం దయ్యె నూహింపఁగన్.

గీ॥ గౌరవింపఁ దగిన♦కారుణ్యమూర్తిని।జావుమనుచు దిట్టఁ♦జను నె నీకు
మాళిఁదాల్పఁదగిన♦మందారకుసమంబుఁ।గాలఁ ద్రొక్కినట్లు ♦గన్నతండ్రి!

మ॥ ఒకకష్టంబును నష్టముం గలుగనీ♦కుండన్ దయామూర్తియై
సకలారాతిభయంకరప్రథిత తే♦జశ్శాలియై ప్రోలుమా
లక పాలించెడు రాజచంద్రమునిచే ♦ లక్షింప నై భూప్రజా
నికరం బెందును భీతి లేక సుఖమున్ ♦ శ్రేయంబు నందం గనున్.

శా॥ భాగ్యం బగుతేనిచే జగతికిం ♦ జేకూరుకల్యాణమున్
సౌగుణ్యంబును శాంతియున్ సుఖము వా♦చాగోచరం బెట్లగున్
బాగోగుల్ బరికింపవైతివి నృపున్ ♦ భంజించితి ట్లక్కటా
రాగద్వేషము లింక నీమదిని బు♦త్త్రా? పట్టె షడ్వార్చిదున్.

మ॥ నరనాథుం డనునామ మూనిన రమా♦నాథుండు లేనప్పు డీ
ధరణీలోక మరక్ష్యమాణమగుచున్ ♦ దస్యుప్రతానంబునన్
భరితంబై నిరతంబు నెల్లగతులన్ ♦ భ్రష్టంబు నష్టం బగున్
బొరిమాలున్ వృకబద్ధమేషము గతిన్ ♦ బుగ్గిగున్ నలంగుం డుగ్గిటిన్. ౪౪

మ॥ అమితక్షోభకరంబు సాధుజనగ♦ర్హ్యాం బజ్ఞతాపాదకం
బు మదోన్మాదనిదానకంబు నగుచుం ♦ బొల్పారు నీశాపవా
క్యమునన్ ముంచుకొనున్ శుభేతరతరం♦గాఘాతమై ఘోరపా
పమహాంభోనిధి జృంభమాణమగుచున్ ♦ వంశక్షయం బేర్పడన్. ౪౫

సీ॥ ఆహరింతురు చోరు♦లై మీఱి యన్యోన్య, ధనధాన్యవస్తుసం♦తానములను
బాధింతురు మదంబు♦పైకొన దుష్టన, రాధముల్ మాయల♦సాధువులను
గ్రసియింతురు పరాప♦కారదుర్జీవను, లధరి యుత్తములప్రా♦ణానిలంబు
లపహరింతురు నిర్భ♦యస్వాంతులై పర, స్వరము బల్మిని సతీ♦పశుగణంబుఁ

గీ॥ దొలఁగువర్ణాశ్రమాచార♦ములునుసకల। వేదవిహితంబులగుకర్మ♦విధులతోఁదరగి
మానవులయార్యధర్మముల్ ♦మాసిపోవు। శాసనముసేయుపతిలేని♦సమయమందు. ౪౬

మ॥ అరయన్ ధర్మము మాసిపోవ వికలం♦బౌ నర్థకామాధికా
దరముం బూని ఫలేచ్ఛాసమయమున మఱుమాఁ♦దన్ స్వేచ్ఛమై శ్వానవా
నరసంఘుంబు గతిం జరించు బిదపన్ ♦ వర్ణంబు సంకీర్ణమై
దురితాంభోనిధిమగ్నమై నరకమం♦దుం గూలెడున్ ముందుచున్. ౪౭

మ॥ క్షితిఁ బాలించెడునట్టివానికయినం ♦ గీఁడెంచఁగారాదు సం
తతమున్ మన్ననసేయు టొప్పు నని శా♦స్త్రంబు బిట్లు దెల్పఁగా బరి
క్షితురాజేంద్రు మహోహిదంశమున భ♦స్మీభూతుఁ గ మ్మంచు ది
ట్టితి వీకట్టిడిసాహసికృదమునఁ దం♦డ్రి! మేలు సేకూరునే? ౪౮

చ॥ నిరుపమకీర్తిచే దిశల ♦ నించెను జక్కఁగ నశ్వమేధముల్
నెరపెను సార్వభౌముఁడయి ♦ నీచుల నెల్లర గండడంచె నా
దరమున ధర్మమార్గము య♦థాయథలై చనకుండ నిల్పె న
ప్పరమపవిత్రమూర్తి నిటు ♦ ప్రాణము లీగ శపింపవచ్చునే?

సీ॥ గర్భస్థుఁడై యుండు♦కాలంబునను కృష్ణ, పరమాత్ముననుఁగ్రపా♦పాతుఁడయ్యెఁ
బరమపావనులైన ♦పాండుకుమారుల, యన్వయాబ్ధికిఁ జంద్రుఁ♦డై యొసంగెఁ
గలుషాత్మకుని గలిం♦గదలనీకుండ ని, గ్రహముఁ గావించి ధ♦ర్మంబు నిల్పె
నఖిలంబు విష్ణుమ♦యం బని తలఁచి తా, జన్మించి ప్రఖ్యాతి ♦ నతిశయిల్లె.

గీ॥ సాధుసజ్జనులందు వి♦శ్వాసబుద్ధి। నిల్పి పాలించె నత్యంత♦నిర్మలాత్ము
డన్న! యే మని యాచరి♦క్షిన్నరేంద్రు। కంటివిటా తాడ్కు నిట్లుశ♦పించితయ్య.

క॥ హరిమయము సర్వమనియుడు। హరిభక్తిప్రయముఁ జాప్రదర్శబ్దా♦ప్రదమనము సకుధీ

వరుఁ బరమభాగవతశేఖరుఁ దిట్టిన నింక మనకు ♦ గతులుం గలవే?
చ॥ అసువులకుం దెగించి మన♦కై మృగసంఘముఁ ద్రుంచువాని వె
క్కసమయి యున్న వేటతమ♦కంబున డస్సినవాని డప్పిచేఁ
బస చెడి యాశ్రమంబునకు ♦ వచ్చినవాని జలం బొసంగి సం
తసముగ సత్కరించు టుచి♦తం బగుఁగాక శపించు టొప్పునే? ౪౮

౧౪౯ వ॥ అని మందలించి మునీంద్రుండు కుమారకృతభాగవతాపచారంబున కొంతయు నంతరంగంబున సంతాపంబు జనింప భయంపడుచు భగవంతు నుద్దేశించి.

ఉ॥ పాపఁడు వీఁడు బుద్ధిపరి♦పాకము నొందమిఁ గోపియై మహా
పాపముఁ జేయుచుండినను ♦ భాగవతాగ్రణి కుగ్రరూప మా
శాప మొసంగె సర్వమున ♦ సంతత మొప్పెడు వంతరాత్మవై
రూపరిపూర్ణ! నిత్యకరు♦ణోజ్జ్వల! కృష్ణ! క్షమింపు మ్రొక్కెదన్.
ఉ॥ నేరక యెవ్వఁడేనియును ♦ నిందయొనర్చి కలంచినన్ దిర
స్కారముఁ జేసి మించిన ని♦కారముఁ బూని శపించినన్ నిజా
కారము దూల నొంచిన న♦ఖండసమర్థత గల్గియుం బ్రతీ
కారము సేయఁ రించుకయుఁ ♦ గారుణికుల్ హరిభక్తు లెప్పుడున్. ౪౯
క॥ అని యీచందమ్మున న|మ్మునినాథుఁడు పరమశాంత♦మూర్తి నిజకుమా
రునిసాహసమున కొంతయు | ననుతాపము నొందె నంత♦రంగమునందున్.
క॥ అవనీశ్వరుండు దన క|ట్లవమానముఁ జేయుమాట♦యైనను మదిలోఁ
దవులఁగనీయఁడు మునిపుం|గవుఁ డాత్మజుఁ దెగడు నెంత♦కరుణామయుఁడో? ౫౦
క॥ రాగద్వేషాదులచేఁ | గ్రాగని చిత్తంబు గలుగు ♦ ఘను లగుట నొరుల్
బా గొనరించిన సంతస | మో గొనరించిన విచార♦మొందరు సుజనుల్. ౫౧

19 వ యధ్యాయము.

వ॥ అట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రుండు నగరంబున కరిగినయనంతరంబున గర్హణీయం బైన నిజకృత్యంబు నత్యంతంబు గర్హించుచుఁ బశ్చాత్తాపతప్తుండై యాత్మగతంబున. ౧
ఉ॥ నా కపరాధ మేదియు నొ♦నర్పఁ డొకప్పుడు, గూఢతేజుఁడై
యాకులలంబులం దిని వ♦నాంతరమందు సమాధి నుండు స
త్త్వైకమయస్వరూపుఁడు మ♦హాత్ముఁడు బ్రాహ్మణసత్తముండుఁ గ
ట్టా! కనలేక మూర్ఖజనుఁ♦డట్లు లొనర్చితిఁ బాపకృత్యమున్.
ఉ॥ చేతులుఁ గట్టుకొంచుఁ బెఱ♦చింతలు మాని సభక్తిభావ మా
చేతముతోడ సన్నిధికిఁ♦జేరి ప్రణామ మొనర్చి సేవచేఁ
బ్రీతుని జేసి తత్కరుణ♦పెంపు వహించుట పాడి గాక యీ
రీతి మహాపరాధ మొన♦రించినఁ బాపము రాకయుండునే?

మ॥ అవనీదేవకులోత్తముండు హరిపా♦దాంభోజయుగ్మంబు భ
క్తివిశేషంబునఁ గొల్చుచుం దలఁచుచుం♦ గీర్తించుచుం బొల్చువాఁ
డవుటం గేవల ముక్కుఁబ్రాహ్మణునిగా♦ గా శ్రీహరిన్ సైత మే
నవమానించితి దుష్టకృత్య మిటు ల♦త్యంతంబుఁ గావించుటన్.
ఉ॥ క్రిమ్మినమేటిగర్వమునఁ ♦ గన్నులఁ గానక విప్రజాతి కే
నమ్మెయి నాచరించినమ♦హాఘముచే నచిరమ్మునంద దుః
ఖమ్ము దురత్యయంబగుచుఁ ♦ గల్గును, గల్గనుగాక పాపసం
ఘమ్ము సమస్తముం దొలఁచుఁ ♦ గావున నా కది మేల యయ్యెడున్.
శా॥ ఘోరాఘంబులఁ గూలఁద్రోసి శుభముం ♦ గూర్పంగ నత్యంతశ
తౌరూపంబయి తీవ్రదుఃఖము వెసన్ ♦ సంప్రాప్త మౌఁగాక యే
వారి న్నే నిఁక మీఁదఁ జేరి ఘనగ♦ర్వగ్రస్తబుద్ధిం దిర
స్కారంబుం బొనరించి పాపములపా♦ల్గాకుండ నద్దానిచేన్.
చ॥ తలఁపక నాయొనర్చుదురి♦తంబున, గోపనుఁడైనమౌనియు
జ్జ్వలతరశాపవహ్ని రభ♦సంబుగ నేఁడె ధనంబు రాజ్యముం
గులమును గూల్చుగాక యెపుడు ♦ గోద్విజదైవతకోటి కీగతిం
జలకొనుపాపబుద్ధి నప♦చారముఁ జేయకయుండుఁ గావుతన్. ౩
వ॥ అని యివ్విధంబునఁ బృథివీశ్వరుం డురగనిధానరూపం బైనయాత్మపాపంబు
నకుఁ బశ్చాత్తాపంబు నొంది యనంతరంబున. ౪
చ॥ కినుకదలిర్పఁ దండ్రిమెడఁ ♦ గీల్కొనఁజేసినపాముఁ బూచి త
త్తనయుఁడు శృంగి యుగ్రుఁడయి ♦ తక్షకఘోరవిషాగ్నికీలలన్
వనరుచు నేఁటి కేఁడవది♦నంబునఁ దన్మరణంబుఁ జెందు మం
చని శపియించువార్తను స♦మగ్రముగా విని సంతసించుచున్.
చ॥ ఎడతెగకుండుతుచ్ఛవిష♦యేచ్ఛల మున్గి పరం బెఱుంగ కె
వ్వఁడు మరుభూములం దుదక♦ముంబలె సంసృతియందు సౌఖ్య మ
య్యెడు నని మోహ మొందుచు భ్రమించెడు నాకు విరక్తిహేతువై
యడరు మహోగ్రతక్షకవి♦షానల మంచుఁ దలంచి శాంతుఁడై.
క॥ మునిసుతునిశాపమునకున్ । ఘనమోదమె చెందుచుండె♦గాని యొకింతై
నను రానీఁడు నరేంద్రుఁడు। మనమందు విషాద మనెడు♦మాటయు నెపుడున్ ॥

—* పరీక్షిన్మహారాజు ప్రాయోపవేశమును గావించుట *—

౧౨౦ ఉ॥ భీష్మభవాగ్నిలోఁ బడి త♦పించుటకన్నను గూఢపాద్వపా
ర్చిష్మదుదారకీలికల♦చేఁ దను వీగుట మే లటంచు రో
చిష్మదమోఘతేజ మది♦చేపడ హేయము లంచు నైహికా
ముష్మికసౌఖ్యసంపదల ♦ బుద్ధిఁ దలంచి త్యజించి ధీరుఁడై. ౫

చ॥ నిరవధికంబు నిత్యము ననిందిత మాపురుషార్థ మొందఁ శ్రీ
హరిచరణారవిందయుగళైకసమర్చనయె సాధనంబుగా
నరయుచు జాహ్నవీతటమునందు నివృత్తసమస్తసంగుఁడై
నరవరపుంగవుం డనశనవ్రతదీక్షకుఁ బూనె దక్షుఁడై.

గీ॥ ఆత్మగృహమునఁ గాని యన్యప్రదేశమందుఁ గాని చేరక యమర్త్యనదియందె
భూవిభుఁడు నిల్చె గోర్కె కాముఖ్యహేతు వమ్మహావాహినీమహత్త్వ మెన్నుసుమ్ము.

ఉ॥ శ్రీతులసీవిమిశ్రహరిచిత్పదరేణుపవిత్రనీరయై
యేతటినీ పావనత్వము ఘటించుచు లోకుల లోకపాలురం
బ్రీతమనస్కులం జెలువుపొ విష్ణుపదిన్ భజియింపకుండు నే
చేతనుఁ డింక దేహముఁ ద్యజింపఁగఁ బోయెడు వేళ నేనియున్? ౬

మ॥ సముదాచారుఁ డతం డమర్త్యనది నీచందానఁ బ్రాయోపవే
శమునం దప్పక ముక్తిఁ గాంచుటకునై సంకల్పముం జేసి దే
హమునం దేహగతానుబంధుల నవార్యం బైనసంగంబు స
ర్వము భంగంబొనరించి చిత్త మితరవ్యాపారదూరంబుగాన్. ౭

వ॥ ఇట్లు పాండవపౌత్త్రుం డగుపరీక్షిన్నరేంద్రుండు పుండరీకాక్షుని చరణపుండరీ
కంబుల నాత్మహృదయపుండరీకంబునం బదిలపరచి యాకారత్రయసంపన్నుండై
ధ్యానించుచుండె నంత.

ఉ॥ అమ్మహనీయుఁ డట్లు నియమాన్వితుఁడై నివసించు గాంగతీ
రమ్మున కేగుదెంచిరి కరమ్ము నయ మ్మెనయంగ శిష్యసం
ఘమ్ములు గొల్చి రా నఘవికారవిదూరులు లోకము ల్పవి
త్రమ్ము లొనర్పఁజాలినయుదారతపోధను లామహామునుల్. ౮

క॥ అమ్మునులు తీర్థయాత్ర నెపమ్మున సాధారణముగ వర్తించుచుఁ దీ
ర్థమ్ముల నత్యంత పవిత్రమ్ముల గావించుచుండెదరు దయతోడన్.

సీ॥ చ్యవనుఁడు బాదరాయణుఁడు వసిష్ఠుండు, గౌతముం డౌర్వుఁడు కశ్యపుండు
పరశురాముఁడు భరద్వాజుఁ డంగిరసుండు, భృగుఁ డిధ్మవాహుఁ డత్త్రిష్టనేమి
యార్ష్టిషేణుఁడు పిప్పలాదుఁ డుతథ్యుండు, దైవతమునియు నింద్రప్రమదుఁడు సు
ఘటుసూనుపుండును గవషుఁడు మేధాతిథియును మైత్రేయుండు దేవలుండు

గీ॥ నత్త్రిముయుండు బరాశరాహ్వయుండును శరద్వంతుఁ డాదిగాఁ గలబరమమౌను
లాసమాజమునకు నరుదెంచి రొక్కెడఁ గృపారసంబు గడలుకొనఁగ. ౯-౧౦

క॥ నార్షమునఁ గృష్ణసూక్తములను । వర్షించుచు వచ్చి రటకు బ్రహ్మర్షులు దే
వర్షులు రాజర్షులు గాండర్షు లరుణుఁ డాదిగా మహర్షులు గుములై. ౧౧

మ॥ తనయందున్ దయఁ బూని వచ్చుమునులం దా వచ్చినం గాంచి యా
జ్జననాథుం డెదురేగి సంభ్రమమునన్ సాష్టాంగంబుగా భక్తియుక్

వినయంబు, హృదయమ్ము వేకమ మహావిశ్వాసముం బైకొనన్
ఘనపూజావిధి గౌరవించుచు నమస్కారంబుఁ గావించుచున్.

వ॥ తోడ్కొని వచ్చి యుచితపూజావిధుల నాదరించి మఱియు. ౧౨

౧౨౧చ॥ అపరిమితానురాగమున నయ్యెడ వారు సుఖోపవిష్టులై
కృప నివసింపఁగా మరల నేర్పడ మ్రొక్కి వివేకమొప్ప న
త్తపసుల దాపున న్నిలిచి తద్దయు నొద్దిక దోయిలించి వి
న్నపము వరించె నిట్లు నరనాయకుఁ డాత్మచికీర్షితార్థమున్.

చ॥ అలఘుతపోగరిష్ఠులు మహామహు లుత్తము లూర్జితప్రభా
వులు భజనీయసద్గుణ సమూహులు శ్రీహరిపాదపద్మభ
క్తులు నగుమీ కటాక్షమునకుం దగఁ బాత్రులమౌటఁ జేసి ధ
న్యుల మన నింక మేమె ధరనుండెడు క్షత్రియమండలంబునన్. ౧౩

ఉ॥ చిత్రవిచిత్రమూర్తి యగు శ్రీహరిసేవకులైన మిమ్ముఁ దా
పత్రయబాధలన్నియును బాయఁగ భక్తి భజించి యోగయో
స్తోత్రము లాచరించి పరిశుద్ధి గ్రహించి తరింపఁ బోని యీ
క్షత్రియమండలం బపయశంబున మ్రిందెడు నింద్యకర్మమై.

సీ॥ హాలాహలోదగ్రమై గభీరం బగా,ధంబు సౌతృష్ణాజలంబులోడ
మదనవాయువుచేత మాటిమాటికిఁ జంచ,లించు మోహోర్మిమాలికలతోడ
నడరుఁ జూపుచు లోనఁ బడఁజేసి కలఁగించు, ప్రమదాజనావర్తసమితితోడఁ
దనుజన్ము లనుజన్ములును మిత్రులును శత్రు, లన నొప్పు ప్రబలనక్రాళితోడ

గీ॥ జటులభయద మైన సంసారకూపారమందుఁ గూలి విసుగుఁ జెంది చెంది
తనువు దొఱఁగు తెఱఁగుఁ దలఁప బ్రాహ్మణశాపమిపుడు నాకు ముక్తిహేతువయ్యెఁగర.

శా॥ పారం బింతయు లేనిసంసరణకూపారంబునం దిట్లహం
కారంబున్ మమకారముం బెనఁగొనం గాసిల్లు నన్నుం గృపా
సారళ్యంబున విప్రశాప మనువ్యాజం బొందుఁ గల్పించి ల
క్ష్మీరామాపతి ముక్తిసంగు నొనరించెన్ భక్తిఁ జేకూర్చుచున్.

శా॥ ఆనిష్ప్రాతుకజాయమానకరుణావ్యాపారుఁ డాదీనర
క్షానిత్యవ్రతుఁ డాభవాంబుధినిమగ్నానేకదుర్జీవవి
జ్ఞానోద్ధారకుఁ డామహాప్రభువు బాధం బెల్ల ఖండించి యీ
లోన న్నాకభయంబునిచ్చు నఘముల్ దూలించు మే లెంచుచున్.

మ॥ భగవత్పాదరజఃపవిత్రతమమై భాసిల్లు నీగంగయున్
భగవత్ప్రేమరసంబుఁ జూఱఁగొను భవ్యస్వాంతు లీమౌనులున్
భగవద్భాగవతాంఘ్రిపంకజములే ప్రాప్యంబుగా నున్ననన్
భగవత్ప్రీతిగ భృత్యభృత్యుఁడనుచున్ భావింతు రేప్రొద్దునన్. ౧౮

క|| పొంగారు విప్రశాపము। నం గదలి విషానలంబు♦నం బొదలుచు న
న్నుం గఱచుఁగాక తక్షకుఁ। డంగీకారంబ భయము ♦ నందను దానన్.
క|| కావింపుఁడు హరిభజనము । భావింపుఁడు వానినిత్య ♦ భాసురలీలల్
సేవింపుఁడు తద్భక్తుల । దీవింపుఁడు నన్ను ముక్తి♦తెఱువునఁ బోవన్. ౧౬
క|| హరిపాదపద్మసేవయు । హరిచరితశ్రవణమందు ♦ నాదరమతియున్
హరిభక్తియు నిఁక జన్మాం।తరమునను లభించువిధము♦నం దయఁగనుఁడీ.
క|| హరిపాదంబుల భక్తియు । హరిభక్తులయందు మిగుల ♦ ననురక్తియునుం
దొరకొనువిధమున నన్నుం । గరుణింపుఁడు మీరలెల్లఁ ♦ గరములు మోడ్చున్.
వ|| అని విన్నవించి దృఢాధ్యవసాయంబు దీపింప నాభూపాలకులోత్తముండు నిజకు
మారుం డగుజనమేజయు నఖిలభూవలయ సామ్రాజ్యపట్టభద్రుం గావించి
యచంచలుండై యుండె నివ్విధంబున. ౧౭

౧౨౨ క|| నిగ్రహము గలిగి మనుజేంద్ర।గ్రామణి గాంగదక్షి♦ణతటంబున న
వ్యగ్రమతి నుండెఁ బ్రాచీ।నాగ్రము లగుకుశల నుత్త♦రాభిముఖుండై.
మ|| పరమోదారుఁడు ధారుణీశ్వరుఁ డటుల్ ♦ ప్రాయోపవేశంబునం
బరఁగం గన్గొని యెంతయుం బొగడుచున్ ♦ స్వాంతంబు లుప్పొంగఁగా
నరదేవోత్తముపై నభంబున సురల్ ♦ నానాప్రసూనంబులం
గురియం జొచ్చిరి దుందుభిస్వనములుం ♦ గ్రొల్చన్ మహాహర్షమున్. ౧౮
చ|| అజసదృశప్రభావులు మ♦హామహు లచ్చటఁ గూడియున్న స
ద్ద్విజులు మహర్షులెల్లఁ బృథి♦వీధవుఁ బ్రస్తుతిఁ జేసి పల్కి ర
క్కజ మెసఁగన్ దదుద్యమముఁ ♦ గన్గొని మే లని సమ్మతించుచున్
బ్రజల ననుగ్రహించుటయె ♦ వారిస్వభావము గాన నెంతయున్. ౧౯
మ|| భగవత్పార్శ్వముఁ గోరి మీ రఖిలభూ♦పాలావళీమస్తక
స్థగితానేకచిరత్నరత్నవిలస♦త్సామ్రాజ్యసింహాసనం
బొగి వర్జించుచునున్నవారు భగవ♦ద్భక్తాత్మ లౌమీకు నీ
పగిదిం జేయుట యేమియద్భుతము వి♦ద్వద్రాజచూడామణీ! ౨౦
ఉ|| ఎన్నఁడు భక్తసేవి వగు ♦నీవు శరీరము వీడి శుద్ధస
త్త్వోన్నతమై గుణాష్టకమ♦హోదయమేదురభూమి యైన శ్రీ
మన్నళినాక్షులోకమును ♦ మన్ననఁ జేరుదు వన్నినాళ్లు నీ
సన్నిధియంద యుండుము ప్ర♦సన్నులమై భరతాన్వయాగ్రణీ! ౨౧
మ|| క్రమగంభీరతరాశయాన్వితములై ♦ కాపట్యహీనంబులై
యమృతం బెంతయుఁ జిల్కుచున్ విషమభా♦వార్థంబులే కొప్పు సం
యమివాక్యంబుల నాలకించి హితచిం♦తాసక్తులై యున్న య
ల్లమహాభాగవతాగ్రగణ్యులకు ను♦ల్లాసంబునన్ మ్రొక్కుచున్. ౨౨

క॥ శ్రీలక్ష్మీనాథచరిత్రాలాపసుధారసంబు నత్యంతము భూ
పాలుఁడు కర్ణాంజలులం గ్రోలఁగ మది నెంచి పలికె గురుతరభక్తిన్.

గీ॥ సత్యలోకమందుఁ జక్కఁగా మూర్తిభవించి వెలయుచుండు వేదము లన
నెలమి మిగుల మీర లెల్ల నల్దిక్కులనుండి యిటకు వచ్చియున్నవారు. ౨౩

చ॥ పరమతబోధనాగ్రణులు పావనవైదికధర్మతత్పరుల్
పరుల ననుగ్రహించుచు శుభంబులు గూర్చుచుఁ దాపమార్చుచుం
బరఁగుచునుంటయే తమస్వభావ మి కెట్టిప్రయోజనంబు లే
దరయఁగ మీ కొకించుకయు నందును నిందును నిశ్చయంబుగన్.

ఉ॥ కావున నాపయిం గరుణ గ్రమ్మఁగ నిమ్మయి నేగుదెంచుమీ
పావనపాదపద్మముల పై హృదయంబును బాదుకొల్పి ర
క్షావిషయంబునం దిపుడు సందియము న్విడి విశ్వసించి భ
ద్రావహ మైనకృత్యమునకై యిదె మీకడ విన్నవించెదన్. ౨౪

క॥ మరణింప నున్నమనుజుఁడు కరణత్రయశుద్ధి నెట్టి కర్మ మొనర్పం
బరమపద మందుఁ జక్కఁగ నరసి వచింపుఁడు మహాత్ములందఱు మీరల్. ౨౫

వ. అని విన్నవించుటయు నత్తాపసపుంగవులు నరేంద్రోత్తము నాదరించి ప్రత్యు
త్తరంబు లొసంగఁ దలంచుసమయంబున.

—* శుకుండు పరీక్షిన్మహారాజునొద్ద కేతెంచుట *—

సీ॥ సర్వసర్వంసహాచక్రంబున నిజేచ్ఛ,సంచార మెపుడు సాగించువాఁడు
తనకుఁ గావించుకోఁ దగినట్టిమెట్టికృ,త్యమును లే కనపేక్షుఁడైనవాఁడు
బ్రహ్మాత్మకస్వానుభవముచేతన నిరం,తరము సంతృప్తుఁడై తనరువాఁడు
"ఋషి యీతఁ"డనుచుగుర్తింపగాఁదగినయే,చిహ్నంబులును లేక చెలఁగువాఁడు

గీ॥ మిగులఁ బరిభవింపఁ దగునవధూతవేషంబుతోడ నెందుఁ జనెడువాఁడు
బాలురెల్లఁ జేరి గేలిసేయుచు వెంటఁబడ మహాత్ముఁ డటకు వచ్చె శుకుఁడు.

శా॥ ఆహా స్తంబునసొంపు, నానడకయొయ్యారంబు నాయుల్లస
ద్బాహుద్వంద్వముతీరు నాతొడలయందం బాకపోలప్రభా
బాహుళ్యంబును జూడఁజూడఁగ నని ర్వాచ్యప్రభావుం డటం
చాహాపుట్టఁగ నెట్టివారలు మహాహర్షాబ్ధి నోలాడరే? ౨౬

సీ॥ ఆయతరుచిరంబులగునేత్రములతోడ, సమములై యొప్పుకర్ణములతోడ
నాకర్షకం బైన యాననాబ్జముతోడ, మురిపెంబుఁ గొల్పుకన్బొమలతోడ
నందమై యున్నతమైననాసికతోడఁ గంబుసమానకంఠంబుతోడ
లాలితతుంగవిశాలవక్షముతోడ, నవిరళగూఢజత్రువులతోడ

గీ॥ రమ్యవళియుక్త మగునుదరంబుతోడ నాణెమై యొప్పునావర్తనాభితోడ
జానుపర్యంతలంబిభుజములతోడ నతఁడలరుచుండె శాబ్దవయస్కుఁడగుచు. ౨౬-౨౭

క॥ అరయం గామక్రోధాద్యరిషడ్వర్గంబు విడిచి నగ్నుగ నెపు డం
బరము విసర్జించి మునీశ్వరుఁ డగువ్యాసాత్మజుండు భాసిలుచుండున్. ౨౭

గీ॥ సాగి నునుపారి కేశపాశంబు దేహమంతటను గ్రమ్ముకొనుచు వ్రేలాడుచుండ
నసదృశంబగు బ్రహ్మవర్చసముతోడ శ్యామమూర్తి మునీంద్రుఁడొప్పారుచుండె.

క॥ కమనీయతరవయస్సంభ్రమ మగునైకాంతితోడ మందమధురహా
సముతోడ మనోహరుఁడై యమరెడు నమరోత్తమాభుఁ డతఁడింతులకున్. ౨౮

ఉ॥ కూడనివాఁడు దుర్మతులకూటమునందు నొకప్పుడేనియున్
వీడనివాఁడు భాగవతవిశ్రుతదివ్యకథానురాగమున్
వేడనివాఁడు స్వార్థము నపేక్షయొనర్చి ఫలంబు నెప్పుడున్
జూడనివాఁడు విష్ణుపరిశుద్ధకథారహితంబు లౌకృతుల్.

ఉ॥ మించినవాఁడు కామముల మేలుగ్రహించినవాఁడు క్రోధముం
దంచినవాఁడు సర్వభువనంబున కాదిమకారణంబు గు
ర్తించినవాఁడు వైదికసుధీజనమండలియందుఁ బ్రస్తుతిం
గాంచినవాఁడు సర్వమును గాంచినవాఁడు విరాణ్మయంబుగన్.

శా॥ అత్యంతంబు నిగూఢవేషుఁడయినన్ వ్యాసాత్మజుం జూచి త
త్రత్యుల్ తాపసవర్యులందఱును దత్ప్రజ్ఞాప్రభావప్రభా
సత్యాకార మెఱుంగువార లగుటన్ సంభ్రాంతులై యెంతయుం
బ్రత్యుత్థానముఁ జేసి రాసనములన్ వర్జించి వైళంబుగన్.

వ॥ అట్లు నిష్కాముం డగునప్పరమమునీంద్రుండు నిర్హేతుకకారుణ్యంబునం జేసి
విచ్చేసినం గని భయవినయసంభ్రమంబులు ముప్పిరిఁగొన నప్పు డప్పుడమిఱేఁడు
సాష్టాంగంబుగ దండవత్ప్రణామంబు లాచరించి సమంచితవిధివిధానంబున భక్తి
భరితుండై పూజించె నంత. ౨౯

చ॥ అరమర లేక వెఱ్ఱి యని యాత్మఁ దలంచుచు గేలిసేయుచుం
బరువడిఁ బెంచి యుచ్చటికి వచ్చిన యాలరిబాలబాలికల్
నరవరుచేతఁ బూజఁగొనినం గని వెన్కకు వేగి రీతఁ డ
ద్దిర! మహితానుభావుఁ డని దివ్యతపోధను వీడి యందఱున్.

క॥ ఆసంయమినాథుఁడు పూజాసంతుష్టాత్ముఁడగుచు జనపతి వినయ
శ్రీ పొంపారఁగ నొసఁగిన నాసీనుండయ్యె నుత్తమాసనమందున్.

చ॥ అరయ మహాత్ములందఱు మహాత్ముఁ డనం దగునమ్మునీంద్రుఁ డ
ప్పరమతపోధనైకపరివారపరీవృతుఁడై మహాసభాం
తరమున వెల్గుచుండె వివిధగ్రహసంచయతారకావళీ
పరివృతుఁడై నభంబున విభాసిలుచుండు సుధాకరుం డనన్. 30

సీ॥ సాత్త్వికవేషు నా♦సనసన్నివిష్టు న,మోఘధీవిభవు న♦మ్మునిని జూచి
భయమును వినయము ♦ భక్తియు ముప్పిరి,గొన నల్లన సమీప♦మునకు నేగి
ఫాలతలంబు భూ♦భాగంబు నంటఁగా, సాష్టాంగవందన ♦ మాచరించి
దాసభావముఁ బార♦తంత్ర్యమున్ సూచింపనో యన నంజలి♦దోయిలించి
గీ॥ సంయమీశ్వరసద్వచ♦శ్శ్రవణమునకుఁ। దగినయట్టులు గడు సావ♦ధానుఁడగుచు
భాగవతశేఖరుండైన ♦ పార్థివుండు। విమలమృదులవాక్కుల నిట్లు♦విన్నవించె. 3౧
శా॥ ఆహా చిత్రము తత్ప్రబంధులము మే♦మట్లయ్యు మానీశ్వర
వ్యాహారంబుల నాలకించి భజియిం♦పం గంటి మర్త్యత్వమున్
దేహాపత్యకళత్రబద్ధమతితోఁ ♦ దీండ్రించునన్నున్ మహా!
త్సాహంబొప్పఁగ వచ్చి నీవతిథివై ♦ ధన్యాత్ముఁ గావించుటన్. 3౨
ఉ॥ శ్రీపతిదివ్యపాదసర♦సీరుహచింతనసంతతాత్ములై
ప్రాపితసత్త్వమూర్తులుఁ గృ♦పామయు లౌతమదర్శనంబునం
బాపములన్నియుం దొలఁగె ♦ భద్రములెంతయుఁ బొందఁగంటి సం
తాపములెల్లఁ దీఱె భవ♦నంబును బావనమయ్యె ధీమణీ.
మ॥ మిముఁబోంట్లన్ స్మరియించుమాత్రముననే♦మిథ్యాప్రియుల్ పాపదు
ర్గము లార్యేతరులుం బవిత్రులగుచో ♦ దర్శించి సేవించి యు
త్తమపీఠం బమరించి భక్తియుతులై ♦ ధ్యానించి శ్రీపాదతీ
ర్థము నర్థిం గ్రహియించుధన్యులు పవి♦త్రస్వాంతులౌ టబ్రమే. 33
క॥ మిముఁబోటిమనుజులసాన్ని।ధ్యమునం బాపంబు లెంత♦లైనను బురుషో
త్తముసాన్నిధ్యంబున న।య్యమరవిరోధులు నశించు♦నట్లు నశించున్. 3౪
మ॥ చతురంభోధిపరీవృతాఖిలమహీ♦చక్రంబు మాతాతలన్
హితుఁడై క్షేమమలందినై కరుణతో ♦ నేలించుకృష్ణుండు నేఁ
డతివాత్సల్యముఁ జూపెఁ దత్కులమునం ♦ దానాయెడం గానిచోఁ
బతితుండన్ నిను జూచుభాగ్య మెటుసం ప్రాప్తించునన్బోటికిన్. 3౫
॥అనయంబున్ భవపాశబద్ధులకు న♦వ్యక్తప్రచారుండవై
వనమందే నివసించుసిద్ధుఁడవు భ♦వ్యం బైననీదివ్య ద
ర్శన మిట్లబ్బుటఁ జేసి దుర్భవుఁడనై ♦ చాలంగ నన్నట్టి నా
కనఘా! శౌరి ప్రసన్నతం గనుటకై సాహాయ్యం బింక వేయేటికిన్. 3౬
వ॥ అని సన్నుతించి యన్నరేంద్రుండు మునీంద్రునకు వెండియు ని ట్లనియె. 3౭
ఉ॥ ఎప్పుడు దుర్లభం బయిన♦యీ తమదర్శనభాగ్య మబ్బె నా
కప్పుడె యీప్సితార్థము ల♦వన్నియుఁ జేకుఱె నంచు గట్టిగాఁ
జెప్పఁగవచ్చు యోగిజన♦శేఖర! నీ వఖిలార్థతత్త్వముం
గప్పక గుర్తెఱుంగుదువు ♦ దాసునివిన్నప మాలకింపవే.

గీ॥ ఈజగములోన మోక్షము♦దిచ్చఁజేయు।పురుషుఁ,డొందును♦నేఁడో రేపో గతింప
నున్నవాఁడు త్రిశుద్ధిగ ♦ నో మహాత్మ!।యేమియాచరించిన భవ♦మెల్ల బాయు.

ఉ॥ దేని జపింపఁగావలయు ♦ దేనిని గర్ణములన్ వినందగున్
దేని నొనర్చుటొప్పు మఱి ♦ దేనిని లో మననం బొనర్పనౌ
దేనిని మాటిమాటికిని ♦ దీరని ప్రేమముతోడ నెంతయున్
ధ్యాన మొనర్చినన్ శుభము ♦ లందు నరుండు భవంబుఁ జెందుచున్. ౩౮

క॥ ఆర్తముముక్షువులకు నెటు।కర్తవ్యజ్ఞాన మటు ల♦కర్తవ్యము సం
పూర్తిగఁ దెలియఁదగు నగుటఁ । గర్తవ్యవిపర్యయంబుఁ గరుణఁ దెలుపుమీ!

గీ॥ అనఘ! సంసారిగృహముల♦యందు గోవు।పాలుఁ బిదుకునంతటిస్వల్ప♦కాలమైన
గానరా వట్టి నీ విందుఁ♦గరుణ దర్శ।నంబిడుట నాదుపూర్వపు♦ణ్యంబుగాదె. ౩౮

క॥ అనియిట్లు సన్నుతించుచు । జనవిభుఁ డడుగఁగ ముముక్షు♦జనధర్మములె
ల్ల నెఱిఁగినయాశుకముని । వినిచెన్ మృదుమధురవాక్య♦విన్యాసమునన్.

ఆశ్వాసాంతము.

శా॥ కొంచెంబేనియు నాత్మకీవిభవముం ♦ గుర్తింపఁబో కిమ్మహా...
దంచత్కార్యముఁ బూనితిం గ్రమముగా ♦ నారోగ్యమెల్లం బటా
పంచల్ సేయఁదొడంగెఁ గాలము మఱే♦భంగంబు రానున్నదో
మంచిం జెడ్డకు నీదె భార మిదె య♦స్మత్ప్రత్యయం బచ్యుతా!

ఉ॥ చేతులతో మహార్ణవముఁ ♦ జిమ్ముచు నవ్వలియొడ్డుఁ జేరఁగాఁ
బాతరలాడు పందవలె ♦ భాగవతం బిటు మందబుద్ధియే
యూతగఁ జేయఁ బూనితి న♦హా! యయినన్ భయమేమి? నీదు ని
ర్హేతుకజాయమానకృప♦యేకల దాశ్రితకార్యసిద్ధికిన్.

గద్యము:— ఇది శ్రీధనాచల రామచంద్ర చరణారవింద
సేవాసమాసాదిత శతవధానాది కవితావిచిత్ర, శ్రీవత్స
గోత్రపవిత్ర సింగరాచార్యపౌత్ర, శఠగోపాచార్య
పుత్ర, సమధిగత సకల భాగవతవ్యాఖ్యానుభావ
భాగధేయ సంపన్నదుంబ సింగరాచార్య
నామధేయ ప్రణీతం బైన శ్రీ భాగవత
ప్రథమస్కంధమునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

క॥ ప్రథితం బగుభక్తి దలి। ర్ప ధనాచలరామచంద్రు♦పాదములకు మ
ద్గ్రథితము శ్రీ భాగవత। ప్రథమస్కంధము సుమం♦బుఁ బలె నర్పింతున్.

ఓం తత్సత్.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీ ధనాచలరామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ భాగవతము.

ద్వితీయస్కంధము.

ప్రథమాశ్వాసము - ౧ వ యధ్యాయము.

శ్రీమహితమూర్తి యగుచుం। బ్రేమామృతదృష్టి మమ్ముఁ ♦ బెంచుచు నెపుడుం
గామితముల నొసఁగు పరం। ధాముని భజియింతు నిన్ను ♦ ధనగిరిరామా!

వ॥ అవధరింపుము సూతపౌరాణికోత్తముండు శౌనకాదిమహర్షిసత్తముల కి ట్లనియె నట్లు సామాన్యంబుగ నాత్మశ్రవణాదులు ముక్తిసాధనంబులగుట యెఱింగి విశేషాకారంబున నవ్వానిం దెలియఁ గోరి య ట్లడిగిన పుడమిఱేనిం గని మునిపుంగవుం డగు శుకుండు సంతుష్టాంతరంగుండై యి ట్లనియె. శ్లో॥ ౧

మ॥ ధరణీపాలకులావతంస మన మ♦త్యంతంబు సంతోషసం
భరితంబై దనరారు నుత్తమము నీ ♦ ప్రశ్నంబు, సంసారసా
గరసంతారణకారణంబగుట స♦త్కల్యాణపారంపరిఁ
బరఁగంజేసెడు నీకెగాక జగతిన్ ♦ వర్తించు నెవ్వారికిన్.

గీ॥ ఆత్మవిజ్ఞానధనులైన ♦ యందఱకును। బరమసమ్మత మియ్యది ♦ పార్థివేంద్ర!
యట్లుగావున శ్రేష్ఠమై ♦ యలరునీదు। ప్రశ్న మిది తత్ప్రశంసకుఁ ♦ బాత్రమగుచు.

వ॥ నరేంద్రా! శ్రోతవ్యంబులు మంతవ్యంబులు నిదిధ్యాసితవ్యంబులు నైన యర్థంబులతత్త్వంబు నెఱుంగం గోరి కావింపంబడుటం జేసి నీప్రశ్నంబు శ్లాఘాపాత్రంబై యొప్పు మఱియు.

౧ మ॥ తలఁపన్ మోక్షముఁ గోరువారలకు శ్రీ ♦ దామోదరుం డొక్కఁడే
కలఁ డెన్నో కల వాలకింపఁదగు వి♦ఖ్యాతార్థముల్ మందిరం
బుల నల్పాస్థిరలాభమందె హృదయం♦బు న్నిల్పి యాసించు గే
స్తుల కెల్లప్పుడు నాత్మతత్త్వవిధముల్ ♦ శోధింప లేకుండుటన్. ౨

గీ॥ అట్టులయ్యును గృహమేధు♦లాత్మతత్త్వ। మాత్మఁ దెలియంగఁ గోరి యుం♦తైనఁ గాని
పూనియత్నంబొనర్పఁగాఁ ♦ బోక రాత్రి। యును బవలు వ్యర్థముగఁ బుచ్చు♦చున్నవారు. ౩

గీ॥ నిద్రచే నంగనాభోగ♦నిరతిచేత। రాత్రియంతయుఁ గామినీ♦పుత్రమిత్రాది
గాఁ గలుగువారిఁ బోషించు♦కడకచేతఁ। బవలు సర్వముఁ గడచు న♦వ్వాది [illegible].

క॥ అరయఁ ననిత్యకుటుంబముఁ। బరిపాలించుటకుఁ బాటు♦పడ కెల్లపుడున్
నరు లాత్మజ్ఞానమునకుఁ। జిరముఁ బ్రయత్నింప బుద్ధి ♦ సేయరుసుమ్మీ. ౪

౨ గీ॥ విను మనిత్యంబు లైనను◆దను సతీసు। తాదులం దాస్థ బూని యె◆ల్లపుడు వాని
చావుఁగనులారఁగాంచియు◆జ్ఞానహీనుఁ। డవ్విధంబునుదనయందు◆నరయఁబోఁడు.

3 వ॥ కావున సమస్తజీవులయం దంతర్యామియై వర్తించుచు స్వప్రాప్తిప్రతిబంధ
కంబు లగునుపాసకులపాపంబులను బటాపంచలు గావించుచు ననన్యార్హం
బగు భగవచ్ఛబ్దంబుచేఁ జెప్పంబడుచు నారాయణుండు కార్యకారణావస్థావస్థి
తంబు లగుచేతనాచేతనంబులకు నియామకుండై ధ్యేయకారణంబై యొప్పు
చుండు నట్లగుటంజేసి. ౫

క॥ భగవంతుఁడె నుతిసేయం। దగువాఁడు సదా స్మరింపఁ ◆ దగువాఁడు వినం
దగువాఁడు పరమపద మం।దఁగఁ గోరెడువారి కెల్ల ◆ ధరణీనాథా!

౪ చ॥ అనయము జ్ఞానయోగమున◆నైనను గోరిక లేకయుంటచే
నను వగుకర్మయోగమున ◆ నైనను మానక భక్తియోగముఁ
ఘనతరవిఘ్నముల్ దొలఁగఁ ◆ గాఁ గొనసాగఁగఁ జేసి యంతమం
దనఘు హరిఁ స్మరింపఁదగు ◆ నందున జన్మము సార్థకం బగుఁ. ౬

౫ వ॥ కావున మోక్షార్థికిఁ గర్తవ్యంబు స్వరూపరూపగుణవిభూతివిశిష్టనారాయణ
విషయకం బైనశ్రవణాదికంబ కాని యన్యంబు లేదు మఱియు.

౬ సీ॥ నిగమబోధితములై ◆ తగు కామ్యకర్మల, విధినిషేధాదుల ◆ న్విడిచిపుచ్చి
సతతశుభాశ్రియ◆సంశీలనాసక్తు, లై సనకసనంద ◆ నాదులెల్ల
సత్త్వరజస్తమ◆స్సంగదూరుండైన, నారాయణునిపై మ◆నంబు దవుల
సంశ్రితజనభవ ◆ క్షయకరం బఖిలహే, యప్రత్యనీకంబు ◆ నైన వాని
గీ॥ నిత్యమంగళగుణ ◆ నికరంబు మేన రో। మాంచ మొదవ ననువ◆దించుకొనుచు
ననుపమంబు లైన ◆ యానందతుంగత।రంగభంగముల ము◆నుఁగుచుండ్రు. ౭

౭ సీ॥ భగవానుచేఁ జెప్పఁ ◆ బడియుంటఁజేసియు, రూఢి నాభగవత్స్వ◆రూపరూప
గుణవిభూతుల నెసం◆గుచు నుంటఁజేసియు, భాగవతంబు నాఁ ◆ బరఁగుచుండు
సత్ప్రబంధము వేద◆సదృశంబు మాతండ్రి, వ్యాసముని కలియు◆గాదియందు
నా కుపదేశం బొ◆నర్చె శాస్త్రములంద, పేక్షవహింప క◆య్యింది రేశు
గీ॥ నందె నిరతంబు సక్తుఁడ ◆ నయ్యు నేను। వానిదివ్యలీలలు నాదు ◆ మానసంబుఁ
గడఁగియాకర్షణ మొనర్చు◆కారణమున। నభ్యసించితిఁ దద్గ్రంథ◆మధికభక్తిఁ.

మ॥ అరవిందాక్షకథాసుధాకలితమా ◆ న ట్లాట నిప్పట్ల వి
స్తరపూర్వంబుగ నీ కెఱుంగ నుపదే◆శం బిత్తు నోధారుణీ
శ్వర! యాభాగవతంబునంతయు జనుల్ ◆ శ్రద్ధాళులై విన్నచో
బరగుం గేశవునం దహైతుకముగా ◆ భావంబు భావింపఁగఁ. ౧౦

క॥ ఆరూఢచిత్తులై తగు। వారికె శ్రీభాగవత ము◆పాదేయముగా
నార్యస్థి వచింపవలయును। భూరమణా యింక విను ◆ మోక్షార్థులకుఁ. ౧౧

మ॥ హరిపాదాంబుజభక్తియుక్తముగ నీ♦స్వాంతం బగుం గావునన్
బరిచర్యాదులపైఁ బరీక్ష నొనరిం♦పంబోక తద్గ్రంథముల్
సరణిం దెల్పెద, భక్తకోటికి రహ ♦ స్యజ్ఞానబోధార్థమై
చిరశుశ్రూష నపేక్ష సేయరుసుమీ ♦ చిత్తంబునం దుత్తముల్.

౮ చ॥ మునుకొని మూఁడుతాపముల ♦ ముగ్గి విరక్తియు మోక్షకాంక్షయుం
దనర ఫలాభిసంధిరహి♦తం బగుకర్మము నాచరించు నా
ఘనులకు శౌరినామమును ♦ గానమొనర్చుటయుఁ, స్వరూపమ్ముం
గని మననంబు సేయుటయుఁ ♦ గాకిఁక మార్గము లేదు ముక్తికిన్. ౧౧

క॥ ఆయువు నా కల్పంబై । పోయెడు క్షీణించి, యెట్లు ♦ పూనుదు శ్రీనా
రాయణుని గొలిచి భవమును । బాయఁగ నని చింత సేయ♦వలదు నరేంద్రా! ౧౨

ఉ॥ దారసుతాదులందు సత♦తం బనురక్తి వహించి యుండుసం
సారికిఁ బెక్కువర్షములు ♦ సాగెడునాయువు గల్గియుండుఁగా
కారయ నేమిలాభ? మది ♦ యంతయు వాని కెఱుంగరాకయే
తీరుచునుండు జన్మముఁ బ♦డింబడిఁ గూర్పఁగ ముఖ్యహేతువై.

చ॥ కడచుచునుండె వ్యర్థముగఁ ♦ గాలమటంచుఁ దలంచువానికిం
గడకొని యాయు వొక్కత్రుటి♦కాలము గల్గినఁ జాలుఁ జాలు నే
ర్పడరఁగ నాక్షణంబున నె ♦ యాత్మ విరాగముఁ బూని మోక్షముం
బడయఁగ యత్నముం జలిపి ♦ భద్రముఁ గాంచు నతండు ధన్యుఁడై. ౧౨

వ॥ అని పలికి శుకుండు వెండియు నరేంద్రున కిట్లనియె. ౧౩

—* శుకుఁడు పరీక్షిత్తునకు ఖట్వాంగచరిత్రమును దెల్పుట *—

క॥ జననాయక సమ్మోదం । బెనయఁగ నిందులకుఁ దగిన ♦దృష్టాంతముగా
వినిపించెద సకలంబును । విను మిదె ఖట్వాంగనృపతి♦వృత్తాంతంబున్.

ఉ॥ బంగరుకొండ ధైర్యపరి♦పాటికి, మేటికపీంద్రకోటికిం
దంగెటిజున్ను, ఖిన్నజన♦తాఘనతాపనివారణంబునన్
ముంగిలికల్పకంబు, నయ♦మూర్తికిఁ గొంగుపసిండిమూట ఖ
ట్వాంగమహీమహేంద్రుఁ డల♦రారు నభంగురభూతిసాంద్రుఁడై.

ఉ॥ ధీరుఁడు పండితప్రియుఁడు ♦ దివ్యయశోభరితుండు వార్ధిగం
భీరుఁడు ఖండితారినృప♦వీరుఁడు దూరవిచారుఁ డార్తమం
దారుఁడు యోగ్యుఁ డుత్తముఁడు ♦ దాత మహాత్ముఁడు శూరుఁ డమ్మహా
దారునిబోలునట్టి వసు♦ధాధిపు లుందురె యెందుఁ జూచినన్.

వ॥ ఇట్లు ఖట్వాంగమహీపురందరుండు సప్తద్వీపపరివృతంబైన భూచక్రంబు నేకచ్ఛ
త్రాధిపత్యంబుగఁ బరిపాలించుచుండు నక్కాలంబున రక్కసులతోఁ దొడ్డిం

దుర్కు మిగిలి దుర్నిరీక్ష్యతేజస్సంపన్నుండును దుష్టక్రియారంభుండును దురవధిక
చమూసమన్వితుండునై విజృంభించె నంత.

మ॥ అతులస్థైర్యపరాక్రమాదుల ఘనుం ♦ డై చండదుర్వారదీ
ధితి దిక్పాలకు లెల్ల డిల్లపడురీ ♦ తిన్ భీతిఁ జేకూర్చి య
ర్చితనానామరవైరివీరవరుఁ డ♦క్షీణప్రభాభాసురుం
డతిరౌద్రుండు ప్రచండశాసనుఁడునా నా♦కట్టె ముల్లోకముల్.

క॥ గర్హితశిష్టులు దుష్టులు। నర్హులు దానవులు వెంట ♦ నంటఁగ నాజిన్
బర్హిర్ముఖుల నొనర్చెను। బర్హిర్ముఖులను సురారి ♦ వరుఁ డుగ్రుండై.

శా॥ అవ్యాజంబుగ నావరించెను దివం ♦ బవ్యాహతుండై మహా
భవ్యంబై తగు నందనంబు బలిమిం ♦ బట్టెన్ హుతంబైన యా
హవ్యవ్రాతముఁ గవ్యసంచయము నా♦హారించెఁ గ్రూరాత్ముఁ డా
క్రవ్యాదుండు సుమేరుపర్వతమునం ♦ గ్రాలెన్ స్వేచ్ఛాగతిన్.

వ॥ ఇట్లవక్రవిక్రమంబున విజృంభించి జంభారిప్రముఖనిఖిలబర్హిర్ముఖుల నపగత
సుఖులం గావింపం దలంచి దానవేశ్వరుం డఖండచమూమండలసమేతుండై స్వర్గం
బునకు నిర్గమించి యాక్రమించిన నుభయసైన్యంబులకు సంగ్రామంబు భీషణంబయ్యె
నయ్యవసరంబున.

మ॥ కులశైలంబుల నుగ్గునూచమయిపోఁ ♦ గొట్టంగ రంగారు న
క్కులిశంబున్ ధరియించి మించి యమితో♦గ్రుండై సురేంద్రుండు దా
నలఘుస్ఫూర్తి సురారినాయకుని నే♦యన్ శాణధారానిఘృ
ష్టలసద్రత్నముభాతి శోభిలు భుజా♦శౌర్యం బవార్యంబుగన్.

మ॥ అని న్నాసర్వసుపర్వజిత్పరమదీ♦వ్యచ్ఛౌర్యవైశ్వానరుం
డు నిజోద్దీప్తి నడంపఁ దద్భవసముం♦దుం బాచకుండై చిరం
తనమై యొప్పు స్వపాచకాహ్వయ మహా♦ర్ఘంబయ్యెఁ బాప్మంచుఁ ద
ద్ఘనకారుణ్యపయోధి మగ్నైను బృహ♦ద్భానుండు దీనస్థితిన్.

మ॥ తతఘోటీఖురపాటితాఖిలధరో♦ద్యద్ధూళిజాలంబు దీ
ధితిసప్తార్చి పయోధి సైకతపయో♦ధిం బాపు సేయంగ స
గతభీతిన్ వరుణుం డఖండభుజవి♦క్రాంతక్రియాస్ఫీతత
ద్దితిపుత్రోద్ధృతయాపయోధినడుమం ♦ దీపించె దీనాత్ముఁడై.

వ॥ ఇట్లు పురందరాద్యఖిలదిక్పాలకగణంబును నిర్జించి నిరాఘాటసంచారంబున నఖిలభు
వనభయంకరుండై యుండుపోలసుదిండిం గాంచి కంపించి పలాయితంబులై సకల
స్వర్గసమ్మోహంబులు భూలోకంబున కరుగుదెంచి భూపాలకులశేఖరుండైన ఖ
ట్వాంగునిసాన్నిధ్యంబుఁ గల్పించుకొని సాహాయ్యంబు నర్థించుటయు నర్థిజన.

భాగధేయుండును, నవక్రవిక్రమకళాధౌరేయుండును నగు నాధారుణీశ్వరుండు దేవ
పక్షంబు నంగీకరించి దివంబున కరిగి దానవసైన్యంబుతోడం దలపడె నంత

శా॥ ఆ రక్షఃకులనాథుఁ డా క్షణమునం ♦ దక్షీణశౌర్యాన్వితుం
డై రూక్షంబుగ బాణముల్ వయిచెఁ ద♦జ్జ్యావల్లరీఝల్లరీ
భూరిధ్వానము బోరుకొల్ప నృపుపైఁ ♦ బ్రోద్దండదోర్దండకం
డూరేఖోద్యదఖర్వగర్వగరిమా♦టోపంబు దీపింపఁగన్.

శా॥ భీష్మస్ఫూర్జదవక్రవిక్రమకళా♦వీర్యోరుశౌర్యోల్లస
ద్గ్రీష్మాదిత్యుఁడు దైత్యలోకవిభుఁ డీ♦రీతిన్ శరం బేయ రో
చిష్మంతుం డన మండి చండశరముం ♦ జ్రేబూని చెండాడె శో
చిష్మత్తుం డగు నమ్మహీరమణుఁ డు ద్దీ♦ప్తస్థిర ప్రభాసాంద్రుఁడై.

శా॥ అంతం బోకక మహోగ్ర కోలఁ గొని వే♦యన్ దైత్యవీరుండు దు
ర్దాంతప్రక్రియ వచ్చు దాని గడిమిం ♦ దైవారు దేవారు ల
త్యంతంబు న్మది సంతసింపఁగ మహో♦గ్రాకారుఁడై త్రుంచెఁ గ
ల్పాంతానల్పగభీరభీమసమర♦వ్యాపార మేపారఁగన్.

వ॥ ఇట్లన్యోన్యజయాభిలాషం దగిలి తారకాసురషణ్ముఖుల సంగరంబు తెఱంగున,
మధుదానవరమాధవుల యుద్ధంబు విధంబున, వృత్రసుత్రాముల సంగ్రామంబు
చందంబునం బోరుచుండు నయ్యవసరంబున నవనీశ్వరుం డుగ్రుండై.

శా॥ చండక్రోధపరీవృతాత్ముఁ డగుచున్ ♦ సత్త్వమ్ము సంధిల్ల ను
ద్దండాఖండతరప్రభం బగు గదా♦దండంబు దీవ్యద్భుజా
దండాగ్రంబున నిల్పి దైత్యుని గదా♦దండంబు ఖండించె బ్ర
హ్మాండంబంతయు బ్రద్దలై పగిలె నా♦ నారావ మేపారఁగన్.

శా॥ జంభారాతి విరోధినాథుపయి శ♦స్త్రం బొండు చేఁబూని స
ప్తాస్తాంభోరాశిపరీవృతాఖిలమహీ♦ద్యాచక్ర మల్లాడఁగా
దంభోళిన్ ఖగనాథుపై వయిచు సు♦త్రాముండు నా శౌర్యసం
రంభం బొప్పఁగ వైచి త్రుంచె శిరముల్ ♦ రాజేంద్రుఁ డొక్కుమ్మడిన్.

వ. ఇట్లు సంగ్రామతలంబున నిహతుండై పడిన దానవేంద్రుం గని హతశేషు లూడనిం
బాడిన నత్యంతంబు సంతుష్టులై యాదిత్యు లభినందించి యిష్టం బగు వరంబు వేఁడు
మిచ్చెద మని పలుకుటయు.

క॥ వాలారు వినయమున భూ। పాలకులోత్తముఁడు నంత ♦ వలఁగొని యాయుః
కాలంబుఁ దెల్పుఁ డని సుర। జాలంబులను వేఁడుకొనియె ♦ జగతీనాథా!

గీ॥ సురల నటు వేఁడుకొని మహీ♦శ్వరుఁడు ఘటిక। రెండు గడియలు జీవిత♦మ్ముండు ననుచు
వారివలన నెఱింగి సం♦భ్రమము మీఱ। యప్పుడ విమానమ్మున భూమి♦కదుగుదెంచి.

క॥ మనమును బంధించి మహా । ధనమును వర్జించి తనయ♦దారాదికబం
ధనమును ద్రెంచి చరమసా । ధనమును గుర్తించి మోక్ష♦తత్పరుఁ డగుచున్.
గీ॥ పరమపురుషుఁ డొకఁడె♦ప్రాప్యంబు ప్రాపకం।బని తలఁచి యచ్యు♦తుని స్మరించి
మించి యభయమును గ్ర♦హించి ఖట్వాంగుఁడు।బడసె ముక్తి రెండు♦గడియలందు.
గీ॥ రెండుగడియలయందె యా♦రీతి భక్తి । గలిగి ఖట్వాంగవిభుఁడు మో♦క్షము లభింప
నేఁడుదినములు జీవింతు♦వింక నీవు । హరిని భజియించి ముక్తుఁడ♦వగుట యరుదె? ౧౪
శా॥ కంపం బొందకు మల్పకాలమనుచున్ ♦ గాంభీర్యమున్ ధైర్యమున్
దెంపుం దేజము నప్రమాదమును వృ♦ద్ధిం బొందఁ గామంబు ని
ర్జింపం బూనుము పారలౌకికహిత♦(శ్రీ)యెల్ల సిద్ధింపఁగా
సంపాదింపుము సర్వసాధనములన్ ♦ సప్తాహమధ్యంబునన్.
వ॥ అని పలికి శుకయోగీంద్రుం డన్నరేంద్రునకు వెండియు ని ట్లనియె. ౧౫
మ॥ మనుజాధీశ్వర యంతకాల మది సం♦ప్రాప్తింప నిర్భీకుఁడై
తనదేహంబున దేహబంధు లగుపు♦త్రభ్రాతృదారాదులన్
ఘనమోహం బనుపాశమున్ నరుఁడు ని♦ష్కామాఖ్యశస్త్రంబుఁ గై
కొని వీకన్ మొదలంటఁ గోయవలయున్ ♦ గోవిందసక్తాత్ముఁడై.
౧౦ గీ॥ అట్లు వైరాగ్యమునఁ బొంది♦యంతగృహమునుండి వెల్వడి సన్న్యాసియును జితేంద్రి
యుఁడునగుచు దేహబంధువి♦యోగమునకు। మానవుం డువిచారము♦మానవలయు. ౧౬
౧౧ ఉ॥ అమ్మెయిఁ జింత వీడి హృద♦యమ్ము దృఢ మ్మొనరించి పుణ్యతీ
ర్థమ్మునఁ దానమాడి విహి♦తమ్ముఁ బవిత్రము నౌ వివిక్త దే
శమ్మునఁ జేరి యందు విధి♦సమ్మతి దర్భల నాసనమ్ము మా
న్యమ్మగునట్లు కల్పన మొ♦నర్చి కరమ్ము సుఖోపవిష్టుఁడై.
౧౨ గీ॥ అక్షరత్రయగ్రథితంబు ♦ నఖిలభువన। పావనంబు హరిప్రతి ♦ పాదకంబు
నైన యోంకారమును భక్తి♦నభ్యసింప। వలయుఁ దనమానసంబున♦వసుమతీశ! ౧౨
౧౩ గీ॥ కోరి రేచకపూరక ♦ కుంభకాఖ్య । నలరుచుండు ప్రాణాయామ♦ములనరుండు
రూఢినుచ్ఛ్వాసనిశ్శ్వాస♦రూపవాయు। వునుజయింపఁగవలయును♦భూతలేశ
క. ఇమ్మెయి నొనర్చి పిమ్మట । నమ్మనుజుఁడు బ్రహ్మబీజ ♦ మై తగు నోంకా
రమ్మును స్మరించుచు వివే । కమ్మున బంధింపవలయు ♦ గట్టిగ మనమున్.
గీ॥ ఆత్మయనురథికుఁడు దేహ ♦ మనురథంబు । నెక్కి బుద్ధి సారథిగాఁగ♦నింద్రియాశ్వ
ములవిషయవీధిఁ జనకుండ♦నిలుపవలయుఁ। జిత్తమనెడుకళ్లెపుఁద్రాళ్ళ♦చేత నెపుడు. ౧౭
౧౪. చ॥ తమిఁ దొలిపుట్టువందు సత♦తం బొనరించిన పుణ్యపాపక
ర్మముల బలాత్కృతంబగుచు ♦ మాటికిమాటికి బర్వులెత్తను
త్తమసదసద్వివేకనిభృ♦తంబయియొప్పెడు బుద్ధితోడఁ జి
త్తమును జలింపకుండెడు వి♦ధంబున నిమ్మగు నిల్వరింపఁగన్.

వ. నిశ్చయాత్మకం బైనబుద్ధివిశేషంబున నట్లు చిత్తంబును నిల్వరించి నిఖిలశుభా
శ్రియం బైన శ్రీహరిరూపంబునఁ దిరంబుఁ గావింపవలయు మఱియు. ౧౮

గీ॥ అట్లు బద్ధంబుఁబూర్ణశు♦భాశ్రయంబు। నైనమనమునఁ బూర్ణమౌ♦ధ్యానమున క
శక్తుఁడగునేని దొలుదొల్త♦జనుఁడుహరిము। ఖావయవమును ధ్యానింప♦నగున రేంద్ర.

౧౫. గీ. అవిరతము బాహ్యవిషయాను♦భవము లేని।మనమునంతటఁదిరముగా♦దనరజేసి
దేవదేవుఁడై తగువాసు♦దేవుకన్న।నితరవస్తు వేదియును స్మ♦రింపఁదగదు.

గీ॥ కలుషితముగాక రాగాది♦కంబుచేత। నెమ్మనం బొప్పు దేని ధ్యా♦నించునెడల
మనుజనాథసర్వోత్కృష్ట♦మును శుభాశ్రి।యంబునగువిష్ణురూపమ♦య్యదియొసుమ్ము.

వ॥ మఱియు రజోగుణంబున నాక్షిప్తంబై తమోగుణంబున విమూఢం బైనమనం
బును ధారణాబలంబున నారాయణునందు నియమింపవలయు. ౨౦-౨౧

క॥ కావున ముందుగ ధారణ। గావలయు రజస్తమోవి♦కారములు దురం
తావిలములు రాగాదులు। బోవు న్నశియించి పూర్ణ♦ముగ నద్దానన్.

౧౬. గీ॥ ధారణాయోగలబ్ధి న♦నారతంబుఁ। బరమశుభమైనయాధార♦మరయుచుండు
ధీరునకుఁ దోడన లభించు♦భూరిభవవి।పాటనపటిష్ఠ మగు హరి♦పాదభక్తి.

వ. అనిన విని మునితల్లజునకు మనుజవల్లభుం డిట్లనియె. ౨౨

౧౭ క॥ ధారణ యన నెట్టిది? యా। ధారంబగు దాని కెద్ది? ♦ ధారణ మఱి యే
తీరున హరింపఁజాలెడు। నారయ నరుహృదయమలిన♦మంతయు ననఘా.

వ॥ అనిన నరేంద్రునకు మునీంద్రుం డిట్లనియె. ౨౩

౧౮ సీ॥ విధిచోదితంబయి♦వెలయునాసనయోగ, మున మేటినై పుణ్య♦మునుగ్రహించి
మునుకొని రేచక ♦ పూరకాదులచేత, ననిలనిరోధంబు ♦ నాచరించి
దారపుత్రాదులం♦దారూఢమైయున్న, మోహంబును సమూల♦ముగఁ ద్యజించి
దుర్విషయేచ్ఛకుం ♦ దొరకొననీక యే, కాదశేంద్రియశక్తి♦గండడంచి

గీ॥ యితరవస్తువులందాస్థ♦యీసడించి। యటు లిటులు బోవనుండెడు♦ నట్లు మనము
నిశ్చలంబుగ బుద్ధిచే ♦ నిల్పవలయుఁ।బరమపురుషునిస్థూలరూ♦పంబునందు.

వచ॥ కార్యకారణాకారం బైనపృథివ్యాదిభూతమయప్రపంచంబంతయు నమ్మహా
పురుషునకు శరీరంబై స్థూలతరంబులందును స్థూలతరంబై కరంబుడంబుమీఱు.
భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలగోచరం బైనసమష్టివ్యష్ట్యాత్మకపదార్థజాతంబెల్లఁ
దదంతర్గతంబుగా నుపాసకు లుపాసించుచుందురు మఱియు. ౨౪

గీ॥ అవనియుజలంబుదేజంబు♦ననిల మాక।సం బహంకారము మహ త్త♦నంబరంగు
నావరణసప్తకంబుచే ♦ నండకోశ। మనెడుపురుషోత్తమునిరూప♦ మమరియుండు. ౨౫

గీ॥ అట్టిరూపంబునం దల♦రారుచుండు। శ్రీవరుండె విరాట్టని♦ చెప్పఁబడును
జానుమీఱు నాతఁడెభక్తి♦సాధనమగు।ధారణాయోగమునకును ♦ధారమగుచు,

వ॥ మఱియు నప్పరమపురుషుని పాదతలంబుగఁ బాతాళంబును, బాదమూల
పాదాగ్రంబులుగ రసాతలంబును, గుల్ఫంబులుగ మహాతలంబును, జంఘ
లుగఁ దలాతలంబును, జానువులుగ సుతలంబును, నూరుద్వయంబుగ వితలాత
లంబులును, జఘనంబులుగ భూర్లోకంబును, నాభీరంధ్రంబుగ భువర్లోకంబును,
వక్షస్థలంబుగ సువర్లోకంబును, గ్రీవాప్రదేశంబుగ మహర్లోకంబును, వద
నంబుగ జనోలోకంబును, లలాటంబుగఁ దపోలోకంబును, శీర్షంబుగ సత్యలో
కంబును నుపాసకు లుపాసించుచుందురు. మఱియు. ౨౬...౨౮

సీ॥ భజియించుచుందురు ♦ పాకారిముఖసుర,వ్రాతంబు నచ్యుతు ♦ బాహులనుచు
భావించుచుందు రా♦ కాశవితానంబు నా,రాయణుకర్ణరం♦ధ్రంబులనుచు
ధ్యానించుచుందురు ♦ ధ్వనివర్ణరూప మౌ,శబ్దంబు నబ్జాక్షు ♦ శ్రవణమనుచు
స్మరియించుచుందురు ♦ స్వర్వైద్యులను మహా,పురుషుని నాసికా♦పుటములనుచుఁ
గీ॥ బ్రస్తుతించుచునుందురు♦బహువిధమ్ముగు గంధమును గంధిశయునని♦ఘ్రాణమనుచు
వినుతిఁ జేయుచునుందురు♦వీతిహోత్రు నిర్మలమ్మును నాస్యమ్ము హరి♦ముఖమ్ము [illegible]

౨౯ వ॥ మఱియు విలోకనంబులుగ ద్యులోకంబును, నేత్రేంద్రియంబుగ మిత్రుం
డును, పక్ష్మంబులుగ రాత్రిందివములును, భ్రూవిలాసంబుగ బ్రహ్మపదంబును,
తాలువులుగ జలాభిమాని యగువరుణుండును, రసనేంద్రియంబుగ
రసంబును, శిరంబుగ నిగమంబులును. దంష్ట్రలుగ దండధరుండును,
దంతంబులుగ జంతుస్నేహాంశంబులును, మందహాసంబుగ సమ్మోహ
కారిణి యగునాశ్చర్యశక్తియు, కటాక్షవర్గంబుగ నపారసర్గంబును,
ఉత్తరాధరోష్ఠంబులుగ లజ్జాలోభంబులును, పయోధరంబులుగ ధర్మం
బును, పృష్ఠభాగంబుగ నధర్మంబును. గుహ్యంబుగఁ బ్రజాపతియు, నండ
కోశంబులుగ మిత్రావరుణులును, నుదరంబుగ సుదధియు, నల్యంబులుగ
శైలంబులును, నాడీసమూహంబుగ నదీసందోహంబును, రోమంబులుగ మహీ
రుహంబులును, బ్రాణంబులుగఁ బవమానుండును, గమనంబుగ గాలంబును,
కర్మంబులుగఁ బ్రాణిసంసారంబులును, కేశంబులుగ నంబుదంబులును, వస్త్రం
బుగ సంధ్యాద్వయంబును, హృదయంబుగఁ బ్రధానంబును, మనంబుగ
సమస్తౌషధికార్యకారణం బగుచంద్రుండును, విజ్ఞానసామర్థ్యంబుగ మహత్తత్త్వం
బును, అహంకారంబుగ రుద్రుండును, నఖంబులుగ నశ్వాశ్వతర్యుష్ట్రగజంబు
లును, శ్రోణిప్రదేశంబుగ సకలపశుమృగంబులును, వ్యాహారంబుగ వేదాత్మక
తిత్తిర్యాదిపక్షినివహంబును, మనీషావిశేషంబుగ మంత్రంబును, నివాసస్థానం
బుగ మానవవర్గంబును, షడ్జాదిస్వరంబుగ గంధర్వవిద్యాధరచారణాప్సరోగ
ణంబును, స్మరణంబుగఁ బ్రహ్లాదుండును, ముఖంబుగ బ్రాహ్మణులును, భుజం
బులుగ క్షత్రియులును, నూరువులుగ వైశ్యులును, చరణంబులుగ శూద్రులును,

కర్మకలాపంబుగ నానావిధనామంబులం దనరి యజింపందగిన వసురుద్రాదుల గుణంబులతోడం బ్రియుక్తంబును హవిస్సాధ్యంబును నగుయజ్ఞాదిభోగం బును, నుపాసకుల కుపాస్యంబులై యొప్పుచుండు. ౩౦.... ౩౭

౨౦ మ॥ ఇది విశ్వాత్మకువిశ్వరూపము మహోత్కృష్టం బతిస్థూల మీ
విదితాకారముకన్న భిన్నమగుచున్ వీక్షింపలే దింక నె
య్యదియున్, దీన ననారతంబు మును లత్యంతంబు స్వాంతంబులం
బదిలంబుం బొనరించుచుందురు నిజప్రజ్ఞావిశేషంబులన్. ౩౮

౨౧ వ॥ నరేంద్రా స్వప్నంబునందు జీవుం డొక్కండయ్యు స్వకీయసుకృత దుష్కృతానుసారంబుగఁ బరమాత్మచే సృష్టంబులును, కేవలస్వానుభావ్యంబు లును, దత్కాలమాత్రావసానంబులును, రాజ్యాభిషేకశిరశ్ఛేదాదిసుఖదుఃఖ మయంబులు నైనబహువిధపదార్థంబుల కధిష్ఠాతయైయుండుతెఱంగున, నారా యణుం డొక్కండయ్యుఁ బ్రత్యక్షాదిసకలవిధప్రమాణంబులచే ననుభూతం బైనపదార్థజాతంబున కంతర్బహిర్భాగంబుల నధిష్ఠాతయై యొప్పుచుండు నిట్లు దృష్టంబులును శ్రుతంబులును నగుచేతనాచేతనంబులను శరీరంబుగాఁ గలిగి యుండియు స్వరూపగుణంబులచే నిర్వికారుండును నానందాశ్రయుండును నానందస్వరూపుండునై యుండుఁగావునఁ జిదచిద్విలక్షణుం డగునప్పుండరీ కాక్షుండు మోక్షార్థి కవశ్యము భజనీయుండై ప్రకాశించుచుండు. ౩౯

గీ॥ అధిప! హరిపాదపద్మసక్తాత్ముఁ డైన । సజ్జనుండు పునఃపునస్సంసరణముఁ
గలుగఁజేయు నబ్రహ్మాత్మకస్వతంత్రవస్తుమోహంబునం దగుల్వడకయుండు.

---

౨ వ యధ్యాయము.

౨౨ వ॥ అని పలికి మునీంద్రుండు నరేంద్రునకు వెండియు ని ట్లనియె. ౧

౨౩ సీ॥ ధరణీశ విను మట్టిధారణాబలమునఁ, బురుషోత్తమునకు సమ్మోదముఁగూర్చి
పూర్వకల్పగచతుర్ముఖుతోడ నాశంబుఁ, గనినసృష్టిజ్ఞానమును లభించి
నానాచరాచరానూనసృష్టిక్రియా,క్రమయత్నమున సమగ్రముగఁదనరి
తత్తత్సమస్తపదార్థజాతమును య,థావస్థితంబుగనాత్మ నెఱిఁగి
గీ॥ ప్రళయమునకు ముందు భాసిల్లుచుండు నేరీతి వట్లు మున్ను సృష్టిఁజేసెఁ
బూర్వకల్పవస్తువులకు సజాతీయములుగ నెల్లవస్తువుల నజుండు.

వ॥ నరేంద్రా! శబ్దస్వరూపం బగువేదంబునం దపగతపరమపురుషార్థంబులును నామమాత్రసారభూతంబులును స్వరూపంబున నసారంబులును నైనస్వర్గాది లోకంబులు ప్రతిపాదింపంబడుటంజేసి వానిం బడయుకోరిక్కఁ గర్మకలాపంబున బుద్ధికిఁ బ్రావణ్యంబు సిద్ధించుచుండు. ౨

గీ॥ కాన మాయామయం బౌజ♦గంబునం ద। నాదికర్మవాసనకు లో♦నై జడుండు
మోక్షతదుపాయములఁగానఁ♦బోఁడు కేవ।లమునుస్వర్గాదిలోకము♦లం భ్రమించు.

వ॥ మఱియు మాతాపితృసహస్రంబులకన్న నతివత్సలతమం బగువేదం బాత్మోజ్జీవకంబగాని నామమాత్రసారభూతంబు లైనస్వర్గాదిలోకంబులను దదుపాయంబు లగుకర్మకలాపంబులను బోధించి వంచింపదనియు రజస్తమోగుణప్రచురులు స్వర్గాదులను సత్త్వగుణప్రచురులు మోక్షంబు నొందుదురని ప్రత్యేకంబుగ నిట్లు బోధింపనియెడలఁ బ్రాయకంబుగ రజస్తమోగుణప్రచురు లగు జనులు స్వాత్త్వికఫలంబగు మోక్షంబునందు విముఖులై తమయపేక్షితఫలంబు నెఱుంగఁ జాలక కామప్రావణ్యవివశులై యపాయంబు నుపాయంబుగ భ్రమించి నశింతురు గాన స్వర్గాదులును దత్సాధనంబులును గుణత్రయప్రచురులకుఁ బరిగ్రాహ్యంబులుగను, మోక్షార్థికిఁ బరిత్యాజ్యంబులుగను మఱియుఁ దత్తత్ఫలత్యాగపూర్వకంబుగ సర్వకర్మంబులు, మోక్షైకఫలసాధనంబులుగా ననుష్ఠేయములుగ బోధించుననియు, వేదోక్తంబు సకలంబు నుపాదేయంబు గాదనియు నిట్లు త్యాజ్యోపాదేయవిభాగవిషయకవివేకసంపన్నుండైన పండితుండు దేహధారణార్థంబు పరిగ్రాహ్యంబులైనను బశ్వన్నాదులయందనాసక్తుండై స్వర్గాదు లల్పంబు లస్థిరంబులు నను నిశ్చయజ్ఞానంబు గలిగి నానావిధంబు లైనఫలంబులును దత్సాధనభూతంబు లగుకర్మంబులును వేదబోధితంబులైనను దేహధారణంబునకు నుపాసనాసిద్ధికి నెంతవలయు నంతమాత్రంబ పరిగ్రహించుచుండవలయు మఱియు. 3

గీ॥ సర్వమును బూర్వకర్మాను♦సారముగ ఘ।టించుచుండును గానున్న♦ దెట్లొ గాక
మానదుప్రయత్నమునకు శ్ర♦మంబెఫలము। టంచుయత్నింపఁదగదుప♦దార్థములకు.

సీ॥ అతివిశాలంబు లౌ ♦ నవనిభాగము లుండ,. బర్యంకమున కింత ♦ బాధ యేల?
సహజోపపన్నముల్ ♦ మహితబాహువు లుండఁ,దలగడ కింతసం♦తాప మేల?
నత్యంత ముపయుక్త ♦ మగుకరాంజలి యుడఁ, గనకపాత్రల కింత ♦ కష్ట మేల?
నుత్తరీయములుగా ♦ నెత్తఱి దిశలుండ, వస్త్రంబులకు నింత ♦ వంత యేల?

గీ॥ వాస మొనరింపశైలగ♦హ్వరము లుండ। భవ్యసౌధాగ్రములకింత♦భ్రాంతియేల?
పాదపంబులఁ దీయని♦ఫలము లుండ । దుష్టపక్వాన్నముల కింత♦దుఃఖమేల? ౪-౫

గీ॥ కఱవు ప్రాప్తించెనే? వస్త్ర♦ఖండములకు । నేల కౌపీనముగ ధరి♦యింపరాదు?
యింకిపోయెనె? దివ్యవా♦హిను లవెల్ల। యేల తన్మధురజలంబుఁ♦గ్రోలరాదు?

క॥ అగతికుల కెల్ల గతియై। జగదీశ్వరుఁ డచ్యుతుండు ♦ సంరక్షింపన్
బగబగ మనుధనవహ్నిం। దెగమండెడుతుచ్ఛుఁ బ్రస్తు♦తింపఁగ నేలా? ౬

వ॥ అని యిట్లు విషయాంతరంబుల నాశింపక తనచిత్తంబును భగవదనుసంధానాయత్తంబుఁ గావించి ప్రత్యగాత్మకుం బరమాత్ముండును నిరతిశయప్రీతివిషయుం

డును, నిరతిశయసుఖస్వరూపుండును, నిరతిశయపురుషార్థస్వరూపుండును, హేయప్రత్యనీకనిఖిలకల్యాణైకతాననిరవధికజ్ఞానశక్తిబలైశ్వర్యవీర్యతేజస్సంపన్నుండును, స్వప్రాప్తివిరోధిభూతావిద్యానివర్తకుండును నైనపరమపురుషుని యుపాసనావిశేషంబున నఖండసౌఖ్యంబు నొందుచు ఫలాంతరనివృత్తుండై పండితుండు భజించుచుండవలయు. ౬

క॥ నిరతిశయసుఖ మొసంగెడు। పరమాత్మునిపాదచింత ♦ వదలి పదార్థాం
తరచింతఁ బశువు దక్కఁగ। నరయఁగ నిఁక నెవఁడు సేయు ♦ నవనీనాథా! ౭

మ॥ భగవద్భిన్నపదార్థజాతముపయిం ♦ బ్రావణ్య మెంతేని మిం
చఁగఁ దద్వైతరణీసదృక్షు మగుసం♦సారంబునం గూలి య
న్యగతిం గానక స్వీయకర్మపరిల♦బ్ధానేకతాపంబులన్
వగపుం జెందెడువాని గాంచి యిఁక నె♦వ్వాఁ డందు వర్తించెడున్.

గీ॥ ఇవ్విధమున ఫలాంతర♦బీసడించు। నట్టిఘనుఁ డాత్మహృదయమ♦ధ్యావకాశ
మందుఁ బ్రాదేశమాత్రుఁడై ♦ యలరుచుండు। నీరజాక్షునిహరిని ధ్యా♦నించుచుండు. ౮

సీ. శంఖచక్రగదాంబు♦జములఁ దాల్చినవాని, గమనీయభుజచతు♦ష్కంబువాని
బూర్ణకృపారసో♦న్ముఖముఖాబ్జమువాని, సదమలోదారద♦ర్శనమువాని
జారుకదంబకిం♦జల్కవస్త్రముఁ వాని, నళినసన్నిభలోచ♦నములవాని
శ్రీవత్సకౌస్తుభ♦స్నిగ్ధవక్షమువాని, నమ్లానవనమాల ♦ నలరువాని
గీ॥ నిత్యనిరవద్యహృద్యని♦ర్ణిద్రభద్ర। కనకకటిసూత్రకంఠికా♦కటకకంక
ణాంగుళీయకనూపురా♦ద్యఖిలభూష। ణాంచితాద్భుతవిగ్రహుం♦డైనవాని. ౯-౧౦

సీ॥ నిరతిశయోజ్జ్వల♦న్నిఖిలమహారత్న, కనకాంగదంబులఁ ♦ గ్రాలువాని
మణిఘృణీహృదయంగ♦మస్వర్ణమయవిచి, త్రకిరీటకుండల ♦ ద్వయమువాని
శోభాసమున్నిద్ర♦సుస్నిగ్ధకుంచిత, కమనీయనీలాల♦కములవాని
మునిజనాంచితహృదం♦బుజకర్ణికాంతర, వాసితపదపల్ల♦వములవాని
గీ॥ మధురసరళమనోహర♦మందహాస। భాసురముఖారవిందుఁడై ♦ పరఁగువాని
హరిని ధారణచే మనస్థిరత గలుగు। వఱకుపాసింపఁ దగు యోగి♦వల్లభునకు. ౧౧....౧౨

వ॥ ఇవ్విధంబున భగవత్స్వరూపంబును సంపూర్ణంబుగ నేకకాలంబున ధ్యానింపం జాలని పురుషుండు పాదాదిమందహాసపర్యంతంబుగఁ దదీయావయవంబులను బ్రత్యేకక్రమంబున భావింపవలయు నిట్లు భావనాప్రతిష్ఠితం బగు పాదగుల్ఫాద్యవయవస్థానంబును విశేషాకారంబునం దలంపక విడనాడి క్రమక్రమంబుగ జంఘాజాన్వాది స్థానంబును బుద్ధికిఁ బ్రసన్నత్వంబు లభించువఱకు ధారణనవలంబించి ధ్యానించునది. బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదుల కధీశ్వరుండును విశ్వనియామకుండును సర్వజ్ఞుండును నప్రాకృతదివ్యమంగళవిగ్రహావిశిష్టుండును నైనపురుషోత్తమునియం దఖిలశుభాశ్రయగోచరంబును బ్రీతిపూర్వకంబును నవిచ్ఛిన్నం

బును నగు భక్తియోగం బెంతకాలంబు సిద్ధింపకుండు నంతకాలంబును దివ్యాత్మస్వరూపంబుకన్న స్థూలం బైనతద్విగ్రహంబు నేకైకావయవపూర్వకంబుగ సమాహితచిత్తంబున సంస్మరించుచు సమస్తస్వరూపధ్యానంబు నభ్యసించి భక్తియోగంబును సంపాదింపవలయు మఱియు

సీ॥ యోగీశ్వరుఁడు భక్తి♦యోగంబు నివ్విధంబునఁ బూని సంపూర్ణ♦ముగ లభించి
దేహకారణముగా ♦ దీపించు ప్రారబ్ధ,కర్మమంతంబును ♦ గనుట యెంచి
దేశకాలములకై ♦ యాశింప కతినిర్భ,యప్రదేశంబున ♦ నధివసించి
ప్రాణేంద్రియంబుల ♦ బంధించి భగవదు,పాసనచేతఁ బా♦పము లడంచి
గీ॥ నిశ్చయాత్మకబుద్ధిచే ♦ నెమ్మనంబు। బద్ధమొనరించి జీవాత్మ♦పై ఘటించి
వాని బరమాత్మ కర్పించి♦ప్రాప్తశాంతి।యగుచుఁ ద్యజియింపవలయుఁ గృ♦త్యంబులెల్ల

మ॥ అనఘుం డాహారిరూపమందుఁ దనకా♦ర్యప్రౌఢిమం జూప న
వ్వనజాతాసనవాసవాద్యఖిలదే♦వవ్రాతమున్ నైజశా
సనబద్ధంబుగఁ జేయుకాలమునకున్ ♦ సామర్థ్య మింతైన లే,
దనినం జెప్పఁగ నేల వేల్పులఁ దదా ♦ జ్ఞాధీనలోకంబులన్. ౧౭

సీ॥ మోక్షంబుఁ గాంక్షించు ♦ పురుషున కచ్యుతు,పరమపదంబొండె♦ప్రాప్యమనుచు
హరిశరీరంబుగా ♦ కరయ స్వతంత్ర మిం,కేదియు వస్తువు ♦ లేదటంచు
నద్వితీయం బైన ♦ యావిష్ణురూపంబు, గాలాదికనియామ,కంబటంచుఁ
బ్రకృతిగుణంబులఁ ♦ బ్రకృతికార్యంబుల, నది స్పృశింపంబడ ♦ కలరుననుచు
గీ॥ నఖిలనిగమాంతనిగదితం ♦ బైతలిర్చు। హరిస్వరూపంబు రాగాదు ♦ లవలఁద్రోసి
యనన్యసాపేక్షారహితమా♦నాత్మతోడ। భక్తి నాశ్లేష మొనరింప♦వలయు నెపుడు.

వ॥ ఇట్లు పరతత్త్వం బైన యయ్యోగిపుంగవుండు దేహంబునుండి వెడలునప్పుడు "సర్వంబును బ్రహ్మాత్మకం" బనుబుద్ధిం బ్రతిష్ఠించుకొని భగవదుపాసనాత్మకంబును బ్రత్యక్షతాపన్నంబు నైనజ్ఞానసామర్థ్యంబున నిశ్శేషనివృత్తసమస్తవాసనాసంగుం డై గతశ్రముండుగావుటకుం బాదమూలంబున మూలాధారంబును నిరోధించి ప్రాణంబును వక్ష్యమాణంబు లగుప్రదేశంబులం బొందింపవలయు. ౧౮

౧౯ సీ॥ పొందింపఁదగు మణి♦పూరకస్థిత మైన,ప్రాణంబు నయ్యనా♦హతమునందు
నటనుండి యూర్ధ్వంగ ♦ నగు నుదానగతివి,ధంబున నవ్విశు♦ద్ధంబునందు
నంత గమ్యము సెంచు ♦ చల్లనఁ జేర్పనొ, గడఁగి తదగ్రభా♦గంబునందు
నాప్రదేశమునుండి♦యటమీఁద గడియింపఁ,గఁదగునాజ్ఞాఖ్యచ♦క్రంబునందు
గీ॥ స్థాపనప్తకంబుఁ ♦ జక్కఁగ బంధించి। యితరవిషయగంధ ♦ మీసడించి
ప్రాప్యపరమపదము♦నందు నప్రతిహత।జ్ఞానయుక్తుఁడగుచుఁ♦గాలవలయు.

గీ॥ అంత విష్ణ్వనుసంధాన♦మాత్మలోన । విడక భ్రూమధ్యమున నొక్క♦గడియ నిలచి
బ్రహ్మరంధ్రంబు భేదించి♦పరమయోగి। స్థూలదేహంబుఁ ద్యజియింపఁ♦బోలు నధిప!

—* శుకుఁడు పరీక్షిత్తున కర్చిరాదిమార్గం బెఱింగించుట. *—

వ॥ అని పలికి మోక్షార్థి కర్చిరాదిమార్గంబ గంతవ్యంబనియుఁ, దద్వ్యతిరిక్తం బగు ధూమాదిమార్గంబు హేయంబనియు నెఱింగింపం దలంచి శుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రునకు వెండియు ని ట్లనియె. ౨౨

క॥ విను సర్వము బ్రహ్మాత్మక । మని తలఁపక కమలసంభ♦వాదులఁ జిత్తం
బున ధ్యానించెడుపురుషుఁడు । చను ధూమాదిగతియందు ♦ జగతీనాథా!

క॥ అణిమాద్యష్టైశ్వర్య । ప్రణుతంబును సకలసిద్ధ♦వరనిలయంబున్
గణనాతీతము నైనదు । హిణలోకింబునకు దాన ♦ నేగుదు రెపుడున్.

౨౨ గీ॥ అవ్విధంబునఁ బోయెడు♦నపుడు స్థూల। దేహ మిట నగ్నిదగ్ధమై ♦ తీరుగాన
భూతసూక్ష్మేంద్రియాత్మకం♦బై తలిర్చు। నట్టిలింగదేహముతోన ♦ యరుగుచుండు.

వ॥ మఱియు భగవద్భక్తిభిన్నం బైన యన్యయోగంబు ననుష్ఠించు నయ్యోగీశ్వరు లబ్రహ్మాత్మకస్వతంత్రజీవోపాసకు లగుటంజేసి త్రిలోకంబుల నంతర్బహిర్భాగంబులందుఁ గలుగు జనోలోకాదులందు సమీరణసమానమహావేగవంతులై యేగుచుండు రిట్లు శాస్త్రజన్యజ్ఞానంబును, గర్మయోగంబును, యమనియమాదికంబును నవలంబించి యబ్రహ్మాత్మకస్వాత్మస్వరూపంబు ననుసంధించువారలకు బ్రహ్మాండాంతర్గతంబులైన భువనంబులం బ్రాప్తించెడు స్వేచ్ఛావిహారంబు కామ్యకర్మానుష్ఠాతల కలభ్యంబై యొప్పు నట్లగుటంజేసి కేవలకర్మయోగనిష్ఠులకన్న యోగీంద్రులును, యోగీంద్రులకన్న భగవదుపాసకులును నధికులని యెఱుంగవలయు. ౨౩

క॥ భగవద్భక్తిపరాయణు । లగువారికిఁ గోరఁదగని ♦ దగుటన్ ధూమా
దిగతిం ద్యజింపఁదగుఁ జక్కఁగ విను మింక నర్చిరాది ♦ గతి నెఱిఁగింతున్. ౨౪

వ॥ నరేంద్రా! ముక్తుం డగుపురుషుండు నిజహృదయకమలనివాసి యైన వాసుదేవుని యనుగ్రహంబునం బ్రకాశితంబై తత్పదప్రాప్తికి మార్గభూతంబై యొప్పు సుషుమ్నాఖ్య నాడీద్వారంబుగ బయలువెడలి శీర్షకపాలబహిస్థం బైన యాకాశంబువలన నర్చిశ్శబ్దవాచ్యం బైనయాతివాహికపురుషుం బొంది యందుఁ బునర్జన్మకారణంబు లైనపుణ్యపాపంబులను విదలించి నిరంజనుండై యుండును.

క॥ పాయక ధూమాదిగతిం । బోయెడువాఁ డిట్లు పుణ్య♦మును బాపంబుం
బాయఁగఁజాలునను చుఁ నామ్నాయంబులఁ జెప్పఁబడదు ♦ మానవనాథా!

వ. మఱియు ని ట్లర్చిర్గతుండై నివృత్తపుణ్యపాతకుండై యంతఁ గ్రమంబుగ నహ

శ్శుక్లపక్షోత్తరాయణసంవత్సరవాయ్వాదిత్యాభిమానిదేవత లగునాతివాహి
కులం గలసికొనుచుండు. ౨౮

గీ. అంత నాదిత్యునకు నూర్ధ్వమందుఁగల్గు । శీతకిరణావ్యవహితంబు శింశుమార
చక్రమునుబొందుచుండుని ర్వక్రగతియు । నపగతక్లేశుఁడగుచున య్యనఘుఁడధిప.

వ. అనంతరంబున నిరంతరగ్రహతారకనక్షత్రాద్యాశ్రయభూతంబును, విష్ణు
స్థానంబును, బ్రహ్మావిన్నమస్కృతంబును నైనయాశింశుమారచక్రంబు నతి
క్రమించి పరిణష్టపుణ్యపాపంబును సూక్ష్మాతిసూక్ష్మంబునైన లింగశరీరం
బును బరిగ్రహించి యసహాయుండై వరుణేంద్రలోకంబులం గడచి కల్పపర్యం
తాయుష్కులగు వేల్పులకు విహారస్థానం బైనజనోలోకంబున కనుగమించి
యవాంతరకల్పంబున శేషముఖోద్భూతంబు లైనరుద్రగణంబులఫాలానలంబు
వలనం దందహ్యమానం బగునని త్రైకాలికజ్ఞానవంతుండగుటం జేసి ప్రత్యక్షం
బుగ నెఱింగి యం దుండనొల్లక బయలువెడలి చని చని. ౨౯ ౨౯

క॥ రెండుపరార్థంబులవఱ । కుండండగి రమ్యమగుచు యోగివిమానా
ఖండితమై చతురాననుఁ । డుండెడుస్థానంబుఁ జేరు నురువేగమునన్. ౨౯

క॥ వరుణకుబేరానిలయమ । పురుహూతాద్యమరలోకములకన్న మహో
త్తరమగుటెగాక యయ్యది । చిరకాలస్థాయియగుచు జెలువొందుఁజుమీ. ౨౭

సీ॥ పొడమవచ్చుటజన్మములుజరాభారముల్, మదలోభమోహాముల్ మచ్చరములు
పొడమ వచ్చుటఁ గ్లేశములు నాశములు భావ్య, చటులదుఃఖజ్ఞానసంభ్రమములు
పొడమ వచ్చుట శోకములు క్షుత్పిపాసలు, హీనకర్మము లార్యహింసనములు
పొడమ వచ్చుట క్షోభములుఁ గ్రోధములు శీత, వాతాతపాద్యాధిభౌతికములు

గీ॥ గాని పరిదృశ్యమానజగద్విభిన్నుఁ । డైన శ్రీహరి నెఱిఁగిన యచటివారు
స్వకృతకర్మంబువలన నపారభయద । భవము సంప్రాప్తమగు నని పరితపింతురు.

గీ॥ అట్లు లగుటఁ జేసి యాసరోజాసను । భువనమందు నిలువఁ బోక ముక్త
పురుషుఁ డంత విగత భూరిభయుండయి । యచటనుండి వెడలి యతిజవమున. ౨౮

వ॥ క్రమంబునఁ గ్లేదదాహాదిశంకాదూరుండును సంభ్రమరహితుండును నై సప్తావర-
ణంబులయందు బృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశంబు లనునావరణపంచకంబును బొంది
తత్తత్స్వరూపోపలక్షితుండై యొప్పుచుండు నని చెప్పి మునీంద్రుం డన్న రేంద్రు
నకు నెండియు ని ట్లనియె.

గీ॥ తనదు సూక్ష్మదేహమున నొప్పుచుండెడు । నింద్రియములచేత నెట్లుతత్త
దఖిలభూతగుణము లాముక్తపురుషుండు । గొను వచింతు వినుము మనుజనాథ.

వ॥ చతుర్ముఖలోకపర్యంతంబ శబ్దాదు లనాదరణీయంబు లగుటం జేసియు నావరణ
భూతగుణంబు లనితరభోగ్యంబు లగుటం జేసియుఁద త్తద్గతగంధాదులుముక్తపురుష
గ్రాహ్యంబు లగుంగావున నతండు ఘ్రాణేంద్రియంబునఁ బృథివీగతగంధంబును,

రసనేంద్రియంబున జలగతరసంబును, చక్షురింద్రియంబున నగ్నిగతరూపంబును, త్వగింద్రియంబున వాయుగతస్పర్శంబును, శ్రవణేంద్రియంబున నాకాశగతశబ్దంబును, నంతఃకరణంబున నభిప్రాయంబును గ్రహించి యరుగుచుండు నిట్లు గుణగ్రహణపూర్వకంబుగఁ బృథివ్యాద్యాకాశపర్యంతావరణపంచకంబు నతిక్రమించి దిగ్వాతాదిదేవాధిష్ఠేయంబులైనయింద్రియంబులకును, మనంబునకును, నాకాశాది భూతంబులకును, శబ్దాదితన్మాత్రంబులకును కర్మజ్ఞానేంద్రియంబులకును గారణంబైనయహంకారావరణంబును బొంది యతిక్రాంతంబైనయయ్యహంకారంబుచే నుపలక్షితుండై మహత్తత్త్వావరణంబును జేరి సత్త్వరజస్తమోగుణసామ్యావస్థంబగుప్రకృతితత్త్వంబునం బ్రవేశించుచుండు. ఆ

గీ॥ ఎప్పుడుస్వకీయభూతసూ♦క్ష్మేంద్రియంబులన్నియుస్వకారణంబుల♦యందులయము
బొందునప్పుడువిధ్వస్త♦పుణ్యపాపుఁడగుచునాత్మస్వరూప మొ♦ప్పారుచుండ.

ఆ క॥ నిరతిశయానందరసస్ఫురితుఁడు పరమాత్మసామ్య ♦ మును జేకొనుటన్
నిరతిశయానందరసస్ఫురితుండై యొప్పి ముక్త♦పురుషుం డంతన్. ౩౦

ఉ॥ పొందు ననంతు శాంతుఁ బరి♦పూర్ణు మనోహరనీలవర్ణు న
స్పందితు సూరివందితుఁ బ్ర♦భావనిరస్తషడూర్మితాపు నా
నందఘనస్వరూపుఁ గరు♦ణారససింధు ననాదిబంధు గో
విందు ముకుందు దివ్యదర♦విందవిలోచను బంధమోచనున్.

సు॥ నరనాథోత్తమ యర్చిరాదిగతి వెం♦టం బోయి దా నిట్లు సు
స్థిరచిత్తుండగుచున్ బ్రధానపురుషా♦తీతంబుగా నొప్పున
ప్పరమాకాశమునందుఁ బద్మనయనుం♦ బ్రాపించి ముక్తుండు గశ
ర్మరతుండై జనియింపఁ డీప్రకృతిచ♦క్రంబందు నింకెప్పుడున్.

సు॥ ఇవి రెండున్ నిగమోక్తముల్ దెలిపితిం♦ బృథ్వీశ! నీ కెంతయున్
భువనాధీశ్వరు భక్తవత్సలు హరిన్ ♦ బూర్వంబునం బద్మసం
భవుఁ డత్యంతము భక్తిభావమున సం♦ప్రార్థించి పూజించినన్
సవిశేషం బెఱిఁగించె నచ్యుతుఁడు వా♦త్సల్యంబు దీపింపఁగన్. ౩౨

ఘనసంసారసముద్రం । బుననుండి తరింపఁగోరు♦పురుషునకు శుభం
బొనరించుపథము లేదిఁక । మనుజేశ్వర! యర్చిరాది♦మార్గముకన్నన్. ౩౩

అర్చిరాదిమార్గ ♦ మాత్మఁ జింతించిన । సకలబంధములను ♦ సమయఁజేయు
పరమపురుషుదివ్య♦పాదపద్మంబుల । భక్తి యుద్భవించుఁ ♦ బార్థివేంద్ర!

మ॥ భగవంతుం డగువాసుదేవుఁడె పర♦బ్రహ్మంబు తద్భక్తియే
తగునత్యుత్తమముక్త్యుపాయ మనుచుం ♦ దర్కించి తర్కించి యి
జ్జగతిం గల్గుప్రమాణజాతము సమ♦స్తంబున్, బ్రశస్తాత్ము లా
నిగమాంతజ్ఞులు నిశ్చయించిరి సుధీ ♦ నిశ్చింతచిత్తంబునన్, ౩౪

౩౧ క॥ విను మఱిలింగాన ముక్తి కి। మనుజేశ్వర భక్తి సులభ♦మార్గము దానన్
జనియించు నిశ్చయంబుగ। ననురాగము నిర్వికారుఁ♦ డగుహరియందున్.
సీ॥ యోగశుద్ధంబయి ♦ యొప్పుచిత్తంబున, నఖిలభూతములఁ బ్ర♦త్యక్షమగుచు
ఘటపటాదిపదార్థ ♦ మటులు దృశ్యుఁడుగాక, తత్సమస్తమునకు ♦ ద్రష్టయగుచు
మహితకారణముగా ♦ మహదాదికార్యని, కాయంబుచే నను♦మేయుఁడగుచుఁ
బ్రబలప్రమాణస♦ద్వైదికస్మార్తవాఙ్నిచయంబునన్ దర్శ♦నీయుఁడగుచు
గీ॥ నలరుఁగాన నతీంద్రియుం♦డైనయంబు।జాతునెడ భక్తియును దాన♦ నమ్మహాత్ము
నందు ననురాగమును నన♦యంబు గలుగు। ననుటకిసుమంతయును సంది♦యంబు లేదు ౩౨.
ఉ॥ కాన సుధామనోజ్ఞమయి ♦ గ్రాలెడు వానికథావిధానమే
భానమొనర్పఁగావలయుఁ ♦ బావనమై తగువానిరూపమే
ధ్యానమొనర్పఁగావలయుఁ ♦ దాపహరం బగువానికీర్తియే
గానమొనర్పఁగావలయుఁ ♦ గల్మషమంతయు నంతరింపఁగన్. ౩౩
ఉ॥ శ్రవణపుటద్వయంబునను ♦ సారసనాభుని సత్కథామృతం
బవిరళమైనభక్తి నన♦యంబును గ్రోలుచునుండువాఁడు దు
ష్టవిషయదూషితంబయిన ♦ స్వాంతము నిర్మలమై తలిర్పఁగా
భవమును మీఱి చేరు ♦ హరిపాదపయోరుహసన్నిధానమున్. ౩౪
౩౫ గీ॥ సాధుసేవ తొలుత, ♦ శ్రవణంబు నామీఁద, । యోగకలనపిదప, ♦ నాగమోక్త
తంబుపాయసప్త♦కంబుఁ బిమ్మట, భక్తి।యంత, ముక్తి తుదన♦టంచెఱుఁగుము.

---

౩ వ యధ్యాయము.

—* శుకుఁడు భక్తియే మోక్షోపాయ మని నిరూపించుట *—

వ॥ అని యివ్విధంబున నరేంద్రునకు మునీంద్రుండు ముముక్షుపునకు భగవచ్ఛ్ర
వణాదికంబ కర్తవ్యంబుగా నుపదేశించి వ్యతిరేకముఖంబుననైత న్మానిం
దృఢీకరించుటకుఁగా నన్యదైవతంబులు క్షుద్రఫలదాయకంబులగుటం దేల్పె
వాఁడై పూర్వోక్తానువాదపూర్వకంబుగా నిట్లని చెప్పం దొడంగె. ౧
గీ॥ దైవవశమున మానుష♦త్వంబుఁ గన్న।యట్టిజీవులలో జ్ఞాను ♦ లైనవారి
కందుఁ జానున్నవారికి ♦ నడుగఁ జెల్పె।నాఁడఁ గర్తవ్యమును మహీ♦నాథునకు.
సీ॥ బ్రహ్మవర్చసమును ♦ బడయఁ గోరెడువాఁడు, వేదాధిపతిని సే♦వింపవలయు
నవయవపాటవం ♦ బందఁ గోరెడువాఁడు, దేవాధినాథుఁ బ్రా♦ర్థింపవలయు
భూరిసంతానంబుఁ ♦ బొందఁ గోరెడువాఁడు, దక్షాదులను లోనఁ♦దలఁపవలయు
విపులతేజంబు ల♦భింపఁ గోరెడువాఁడు వీతిహోత్రుని భక్తి ♦ వేల్పవలయు

గీ॥ సిరిని గోరెడువాఁడు ల♦క్ష్మి మనోజ్ఞ। నిలయు నాశ్చర్యశక్తిని ♦ గొలువవలయు
ధనముఁ గోరెడువాఁడు సం♦తతము వసువు। లను భజింపఁగవలయుని♦లాతలేంద్ర! ౨-3

గీ॥ వరపరాక్రమంబు ♦ వాంఛించువాఁడు రు। ద్రులను భక్తిమీఱ ♦ గొలువవలయు
భక్ష్యభోజ్యములను ♦ బడయఁ దలంచువాఁ। డదితి నెంచవలయు ♦ నవనినాథ! 3-౪

గీ॥ స్వర్గమును బొందఁ గోరెడు ♦ వాఁడు గొలువ। వలయు నాదిత్యులను, రాష్ట్ర ♦ పాలకత్వ
మందఁ గోరెడువాఁడు ని♦రంతరంబుఁ। దలఁపవలయు విశ్వేదేవ♦తల నరేంద్ర!

వ॥ మఱియు సాధ్యులను దిక్పాలకత్వకాముండును, నాశ్వినేయుల నాయుష్కాముండును, భూదేవతను దేహబలకాముండును, భూమ్యాకాశంబులను స్థానప్రతిష్ఠాకాముండును, గంధర్వులను సౌందర్యకాముండును, నూర్వశి నంగనాకాముండును, సరోజాసనుని సర్వాధిపత్యకాముండును, యజ్ఞరూపనారాయణుని యశస్కాముండును, వరుణుని ద్రవిణకోశకాముండును, వామదేవుని విద్యాకాముండును, గాత్యాయనిని దాంపత్యకాముండును, దామోదరుని ధర్మార్థకాముండును, బితరులను సంతానకాముండును, యక్షులను రక్షోకాముండును, మరుద్గణంబుల నోజస్కాముండును నుపాసింపవలయు మఱియు. ౪-౫

౩౩ సీ॥ మనురూపదేవత♦లను భక్తిభజియింప, వలయు రాజ్యము నొందఁ♦దలఁచువాఁడు
నిరృతిని లోన గ♦ణింపఁగావలయు శా, త్రవమరణంబును ♦ దలఁచువాఁడు
నిరతంబు నోష♦ధీశ్వరు నుపాసింపఁగా, వలయు భోగము లొందఁ♦దలఁచువాఁడు
పరమపూరుషు నెదం♦బ్రార్థింపవలయు ని, శ్చలత వైరాగ్యముఁ♦దలఁచువాఁడు
గీ॥ నింతయేల? ధారు♦ణీశ్వర! సర్వంబుఁ। గోరువారు నెదియుఁ♦గోరకుండు
వారు పరమపదముఁ♦గోరువారును దీవ్ర। భక్తిఁ గొలువవలయుఁ♦బరమపురుషు.

క॥ ధరణీశ్వర! యివ్విధిఁ ద। త్పరబుద్ధి ననారతంబు ♦ భజియించెడున
ప్పురుషుల కెప్పుడు శ్రీహరి। పరమపదం బబ్బు ననుచుఁ ♦ బలికెద వేనిన్. ౧౧

మ॥ కలిమధ్వంసక మైన భాగవతసాం♦గత్యంబునం జేసి ని
ర్మలమున్ నిత్యము నిశ్చలంబు నగుచున్ ♦ భావంబు పద్మాక్షసం
కలితం బయ్యెడు నెంతకాలమునక♦కైవల్యసంప్రాప్తిచే
నలరారన్ విను మంతకాల మెసుమీ ♦ యంతంబు జింతింపఁగన్.

క॥ కావున భాగవతోత్తమ। సేవాభాగ్యమును బొంది ♦ శ్రీహరిపదరా
జీవములయందు నిశ్చల। భావంబు లభింపవలయుఁ ♦ బ్రాజ్ఞుని కెపుడున్.

౩౪ సీ॥ సత్త్వరజస్తమో♦జన్యోర్మిషట్కంబుఁ, గదలించి జ్ఞానంబుఁ♦గలుగఁజేయు
నాధ్యాత్మికాదిమ♦హాతాపము లడంచి, మానసంబునకు నై♦ర్మల్య మొసఁగు
నైహికాముష్మిక♦వ్యాప్తశబ్దాదులం, దనయంబు వైరాగ్య♦మును ఘటించు
మోక్షసంప్రాప్తికి ♦ ముఖ్యసాధన మైన, భక్తియోగంబును ♦ బరిఢవించు

గీ॥ సట్టి శ్రీవాసుదేవుని♦వ్యానవద్య । పావనకథాసుధారస♦పానమందుఁ ౧౨
బరమసౌఖ్యాభిలాషి యా♦పురుషుఁడాత్మ। యం దెవండనురాగముఁ♦జెందకుండు.

౩౫ వ॥ అని యివ్విధంబున యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కెఱింగించె నని విని
శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె. ౧౩

క॥ పరమాత్మదర్శి వేదాం।తరహస్యజ్ఞుండు వ్యాస♦తనయుం డటు స
త్కారణం దెల్పిన విని యా । భరతాన్వయచంద్రుఁ డేమి ♦ ప్రశ్న మొనర్చెన్.

గీ॥ సాధుపురుషులసత్సభా♦స్థలమునందు । హరికథామృతగర్భితం♦బగు కథాప్ర
సంగమే ప్రస్తుతంబగు♦సర్వవిదుఁడ । వీవువినఁగోరెదము తెల్పు♦మీమహాత్మ! ౧౪

క॥ హరిభక్తుల దివ్యసభాం । తరమున భాషింపఁబడెడు ♦ దైత్యారిలస
చ్చరితముల వినుటకన్నం । బరమఫలం బేమి గలదు? ♦ ప్రజ్ఞాననిధీ!

శా॥ క్రీడాకాలమునందు నైతము పరీ♦క్షిద్భూవరుం డచ్యుత
క్రీడారంగముగా సమస్తజగముం ♦ గీర్తించుచున్ శైశవ
క్రీడాసాధనముల్ ద్యజించి విలస ♦ త్కృష్ణాంఘ్రిపూజాదిక
క్రీడాజాలమునందు లోలుఁడగుచున్ ♦ గ్రీడించె నుత్సాహియై. ౧౫

ఉ॥ అంబుజపత్రనేత్రుఁడు ని ♦ జాశ్రితరక్షకుఁ డొక్కరుండె ప్రా
ప్యంబును బ్రాపకంబు నని ♦ భావమునం దగ నిశ్చయించి య
న్యంబుఁ దలంపఁబోక యన♦యంబు భజించుచునుండు సర్వశా
స్త్రాంబుధిమంథనంబు శుకుఁ ♦ డద్భుతభక్తిరసస్వరూపుఁడై. ౧౬

ఉ॥ పిన్నటనాటనుండియును ♦ విష్ణుపరుండు నృపుండు, జ్ఞానసం
పన్నుఁడు యోగిసత్తముఁడు, ♦ ప్రాజ్ఞులు భక్తులు నిర్వ కొటచే
నెన్నిరొ ప్రస్తుతంబు లగు ♦ నీశ్వరదివ్యకథాభిధానముల్
సన్నుతశీల! మా కిఁకఁ బ్ర♦సన్నుఁడవై సకలంబుఁ దెల్పవే.

చ॥ కొడుకులుఁ గొమ్మలుం జెలులుఁ ♦ గొంపలు సంపదలుం దిరంబు ల
య్యెడు నని యెంచుచుండుమతి♦హీనునియాయువు సర్వమున్ జవం
బడరఁగ నుగ్రభానుఁ డుద♦యాస్తమయంబుల సంహరింపఁగా
నడలుచుఁ గాలకింకరగ♦దాభిహతుండయి యేడ్చుఁ బిమ్మటన్. ౧౭

క॥ హరిచరితశ్రవణంబున । జరిగెడుక్షణకాలమైన ♦ సఫలంబగుచున్
స్థిరసౌఖ్యమిచ్చుచుండును । హరియింపఁగలేఁడు దాని♦ నర్కుం డెపుడున్.

సీ॥ బ్రతుకుటే యాయువు ♦ ఫలమైన జీవింప, వే మహోన్నతములై♦భూమిజములు
శ్వాసనిస్సరణమే ♦ ఫలమైనఁ బీల్చుచు, గాలిఁ బుచ్చుట లేదె ♦ తోలుతిత్తు
లాహారమే ఫలం ♦ బైనఁ గావింపవే, ఖాదనసురతముల్ ♦ గ్రామ్యపశువు
లార్జించుటే ఫలం ♦ బైనఁ గూర్చుట లేదె, కమ్మతేనియ సర♦ఘాసమూహ

గీ॥ మచ్యుతునినామ మొక్కప♦ర్యాయమైన। నాలకింపనిదుష్టన♦రాధముండు
కాసరబిడాలశునకసూ♦కరఖరాది। దుష్టసంఘంబుతోఁ దులఁ♦దూఁగుచుండు॥ ౧౮
సీ॥ దామోదరుని మహో♦దారచరిత్ర మా, లింపనిచెవులు రా♦ట్నంపుఁజెవులు
గరుడ వాహనునిమం♦గళవిగ్రహంబుఁ గాం, చనికనుల్ నెమలిపిం♦ఛంపుఁగనులు
మధుసూదనునిసుధా ♦ మధురమనోహర, కథలఁ బాడనినాల్క ♦ కప్పనాల్క
తోయజాక్షునిపాద ♦ తులసీపరిమళం, బందఁజాలనిముక్కు ♦ పందిముక్కు
గీ॥ అఖిలభువనైకకారణం♦బైనదాన। వారియర్చావతారంబు ♦ నవధరించి ౨౦-౨౨
యమితకృపతోడనివసించు♦నాలయమున। కరుగనేరనిపదము ♦లుతరుపదములు ౨3
సీ॥ లలితకంకణకరం♦బులు ప్రేతహస్తముల్, శేషశాయికిఁ బూజ♦సేయకున్న
భరితపట్టకిరీట♦శిర మద్రిశిఖరంబు, శ్రీహరికి నమస్క ♦ రింపకున్న
భవ్యశరీరంబు ♦ పాడుదారువు భాగ, వతపాదరజమును ♦ బడయకున్న
కార్మికచిత్తంబు ♦ కఠినపాషాణంబు, హరికీర్తనంబులఁ ♦ గరుగకున్న
గీ॥ శ్రీమహాచక్రవర్తిస♦జీవశవము। కనులనానందబాష్పముల్ ♦గ్రమ్మ, మేనఁ ౨౧
బులకలుజనింప, మోమునం♦దలరదీప్తి, హారిఁదలఁచితన్మయత్వంబు♦నందకున్న. ౨౪
గీ॥ భాగవతశేఖరుండవు ♦ పండితుఁడవు। హృత్ప్రియంబుగ భాషింతు ♦ వెపుడుఁగాన
నాత్మవిద్యావిశారదుం♦డాశుకుండు। నృపతికెఱిఁగించువిధమువ♦చింపుమయ్య. ౨౫

---

4 వ యధ్యాయము.

వ॥ అనిన విని యక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుఁ బరీక్షిత్ప్రశ్నంబు నుపన్య
సించువాఁడై తత్ప్రాక్తనవిధానంబు నెఱింగించుచు నిట్లనియె, ౧
గీ॥ తత్త్వనిశ్చాయకములు ను♦త్తమము లైన। వ్యాసనందనువాక్యంబు♦లాలకించి
యాత్తరేయుండుశ్రీకృష్ణు♦నంఘ్రియుగళ। మందులగ్నంబొనర్చెహృ♦దంబుజంబు.
చ॥ ధనములు మందిరంబులును ♦ దారలుఁ బుత్రులు బంధు లాప్తులుం
దనువును రాజ్యముం బశువి♦తానము నంతయు శాశ్వతంబుగా
ననయము "నేను, నాయది" య ♦ టంచు భ్రమింపఁగఁ జేయుచుండు బం
ధనము సమస్తము న్విడిచి ♦ ధ్యానమొనర్చుచునుండెఁ గృష్ణునిన్. ౨
గీ॥ అట్లు మమతం ద్యజించి మ♦హాయశుండు। మానవాధీశ్వరుండు కృ♦ష్ణానుభావ
సంశ్రవణసావధానుఁడై♦సంయమీంద్రు। నడిగె హరిగాథలను మీఱ లడిగినట్లు. 3
శా॥ సప్తాహంబులలోన బ్రాహ్మణమహా ♦ శాపంబునం జేసి సం
ప్రాప్తంబయ్యెడు మృత్యువుం చెఱిఁగి భూ ♦ పాలుండు ధర్మార్థకా
మాప్తిం గూర్చెడుకర్మము న్విడిచి స♦ర్వాంతర్బహిఃపూర్ణుఁ డ
త్యాప్తుం డాహరియే మదాత్మ యనుచున్ ♦ ధ్యానించె విజ్ఞానియై. ౪

వ॥ ఇట్లు బుద్ధివిశేషంబు నార్జించి యయ్యవనీశ్వరుండు సన్న్యస్తసకలసంసారబంధుం
డును సమీచీనజ్ఞానసంపన్నుండును సమధిగతనిరతిశయపురుషార్థస్వరూపుండు నై
పరావరదర్శనుం డైనశుకయోగీంద్రుం గాంచి నమస్కరించి యి ట్లనియె. ౫

మ॥ అహిరాట్తుల్యుఁ డనంతుఁ డచ్యుతునిది ♦ వ్యానేకచారిత్రముల్
బహుచిత్రాతివిచిత్రముల్ శుభదముల్ ♦ భాషించునీవాక్యముల్
సహజోదారగభీరముల్ వినిన న♦జ్ఞానంబు నాశిల్లు స
న్మహనీయుండవు సర్వవేత్తవు మహా♦త్మా! బ్రహ్మవిద్గ్రామణీ!

మ॥ అరవిందాసనవాసవాదులకు నూ♦హాతీతమై యొప్పుచుం
బరిదృశ్యం బగు నీప్రపంచమును స♦ర్వంబున్ హృషీకేశుఁ డే
కరణిన్ సృష్టి యొనర్చు నేవిధమునం ♦ గాపాడు నేరీతి సం
హరణంబుం బొనరించుచుండుఁ దెలుపం ♦ బ్రార్థింతు ని న్నంతయున్. ॥౬-౭

చ॥ అనఘ! యనంతశక్తి యగు♦నమ్మధుసూదనుఁ డాత్మశక్తిచే
వనరుహసంభవప్రమథ♦పాలకరూపములం ధరించి స
ర్జనలయముల్ బొనర్చు చని♦శంబును దాఁ దనరూపుతోన పా
లనమున్ను జేయుచుండు సక♦లంబు నటంచు వచింతు పంతయున్.॥ ౭

క॥ తాపసవర! యీభువన । వ్యాపారక్రీడ యామ♦హాత్మునకు నిజే
చ్ఛాపరికల్పితమో క । ర్మాపూరితమో వచింపు ♦ మంతయుఁ గరుణన్.

గీ॥ లలితవిస్మయనీయ లా♦ఘనుండు । పుండరీకాక్షుచేష్టితం♦బులు దలంప
పరమవిజ్ఞానధనులగు♦వారికైన । నప్రతర్క్యంబులుగఁ దోఁచు ♦ నాత్మయందు.౮

గీ॥ తా నొకండయ్యుఁ బెక్కవ♦తారములను । దాల్చి హరి లీలలొనరించు♦తఱిగుణంబు
లనుధరించుట యేకకా♦లంబుననొ? క్రమంబుననొ తెల్పవలయు స♦ర్వంబు ననఘ! ౯

క॥ జిహ్మత్వంబు నెఱుంగవు । బ్రహ్మాత్మకముగ జగంబుఁ ♦ బలికెదు శబ్ద
బ్రహ్మంబును మఱియుఁ బర । బ్రహ్మంబును దెలియుదీవు♦ ప్రజ్ఞాననిధీ! ౧౦

—* శుకుఁడు భగవంతుని ధ్యానించుట *—

వ॥ మఱియు నిమిత్తోపాదానాధికరణంబులును, సంయమాధికరణంబులును వివరింపుము. భగవంతుఁడు సృష్టిసంహారంబులట్లు రక్షణంబును జీవాంతర్యామియై యొనరించునో లేక స్వావతారంబునన గావించునో యెఱింగింపుము. భగవదవతారంబులు త్రిగుణాత్మకంబులై యుండునో గాక యన్యతమగుణాత్మకంబులై యొప్పునో యట్లుగాక యప్రాకృతంబులై ప్రకాశించునో తెలియం జెప్పుము. సర్వజ్ఞుండ వైననీవు నాసందేహంబు విచ్ఛేదింప నర్హుండ వని యివ్విధంబున హరికథాకథనంబునం బ్రార్థించుచున్నపార్థివోత్తముం గాంచి యత్తాపసోత్తముండు సర్వేంద్రియనియామకుం డైనపుండరీకాక్షునిఁ దనమనంబున ని ట్లని ధ్యానింపందొడంగె.॥ ౧౦-౧౧

సీ॥ స్థిరచరచేతనా♦చేతనసంఘంబు, నకు విలక్షణుఁడై త♦నర్చువాని
నిజరూపగుణములన్ ♦ నిఖిలవస్త్వంతర్వ, హిర్వ్యాపకుండయి♦యెసఁగువాని
జగదుద్భవస్థితి ♦ సంహారలీలచే, ముమ్మూర్తులను దాల్చి ♦ మొనయువాని
నఖిలంబునకు నంత♦రాత్మయై నివసించి, తచ్ఛాసకుండయి♦తనరువాని
గీ॥ బ్రాకృతంబైనయింద్రియ♦గ్రామమునకు। ననుపలభ్యంబు ధ్యానగ♦మ్యంబునగుచు
వెలయుశుభవిగ్రహంబున నలరువాని ♦ బరమపురుషుని సద్భక్తిఁ బ్రస్తుతింతు. ౧౨
౩౬. చ॥ అనయముఁ గ్రూరతం దునిమి ♦ యాశ్రితులన్ గతకల్మషాత్ములం
బొనరిచి యేలువాని, బరి ♦ పూరితసత్త్వమయస్వరూపుఁడై
తనరెడువాని, భక్తివిహి ♦ తంబుగఁ గర్మ మొనర్చుమోక్షకా
మునకు ఫలప్రదుండగుచుఁ ♦ బొల్చెడువాని హరిన్ భజించెదన్. ౧౩
౩౭ ఉ॥ యాదవవంశసాగరసు ♦ ధాకరుఁడై తగువాని భక్తియో
గాదరహీను లౌజనుల ♦ కారయ దవ్వగువాని మంగళా
పాదకనిస్సమాభ్యధిక ♦ భాసురతేజమున న్వెలుంగుచుం
దాఁ దన సన్మహత్త్వమున ♦ దారెడువాని హరిన్ భజించెదన్. ౧౪
ఉ॥ అంచితభక్తియోగమున ♦ నాత్మ పవిత్రముగాఁగ నేనిఁ గీ
ర్తించిన నాలకించిన స్మ ♦ రించినఁ గాంచిన వందనంబు ల
ర్పించినఁ బూజనంబు లొన ♦ రించిన లోకులపాపముం బటా
పంచ లొనర్చు నప్పరమ ♦ పావను నచ్యుతు నాశ్రయించెదన్. ౧౫
౩౯ చ॥ అనిశము నేమహాత్ముచర ♦ ణాంబుజముల్ భజియించు చందు నిం
దును మది సంగముల్ విడిచి ♦ దుర్భరసంసరణోరుతాపముల్
గనక విచక్షణుల్ పరమ ♦ గమ్యము బ్రహ్మపదంబుఁ గాంతు ర
వ్వనరుహాపత్రనేత్రునకు ♦ భద్రయశస్కున కేను మ్రొక్కెదన్. ౧౬
మ॥ తపమున్ బూనిన దానముం జలిపినన్ ♦ ధర్మంబుఁ గావించినన్
జపముం జేసినఁ గీర్తిఁగాంచిన సదా♦చారంబు సాధించినన్
విపరీతం బగు, నేని కర్పితముగా ♦ వెల్గొందకున్నన్ రమా
ధిపు నయ్యీశ్వరు నచ్యుతున్ మధురిపున్ ♦ దివ్యాత్ము భావించెదన్. ౧౭
౪౦ చ॥ యవనపుళిందపుల్కసులు ♦ హూణకిరాతులు మ్లేచ్ఛకంకప
ల్లవులును మున్నుగాఁగలక♦ళంకితజాతులు శుద్ధిఁ గాంతు రి
య్యవనిని నేనియాశ్రితుల♦యంఘ్రిపయోజము లాశ్రయించి యా
భువనపవిత్రు నచ్యుతుఁ బ్ర♦పూర్ణుఁ బురాపురుషున్ భజించెదన్. ౧౮
౪౧ చ. నిరుపమభక్తియోగపరి♦నిష్ఠునకుం బహుకర్మకర్తకున్
సురుచిరదానధర్మ పరి ♦ శుద్ధునకున్ ఫలమిచ్చుచున్ నిర్థ

తరము గతాఘులై తనరు ♦ ధాతృహరాదులకే నతర్క్యుఁడై
పరఁగెడువాని జ్ఞానమయుఁ ♦ బద్మదళేక్షణుఁ బ్రస్తుతించెదన్. ౧౯

సీ॥ రమణీయవక్షస్స్థ♦లమునందు శ్రీదేవి, నానందమునఁ దాల్చి ♦ యలరువాని
భాగద్వయాత్మక♦వైదికపరమధ, ర్మజ్ఞానమర్యాద ♦ మనుచువాని
నఖిలవిశ్వమును ద♦దంతర్గతప్రజా, ప్రకరంబు నెపుడు గా♦పాడువాని
నవతరించి యధర్మ♦మడఁగించి మర్యాద, చెడకుండ ధరణి ర♦క్షించువాని
గీ॥ నరసియంధకవృష్ణ్యాదు♦లందుఁ గలుగు । నుద్ధవాక్రూరముఖుల క♦త్యుత్తములకుఁ
బతియు గతియునునగువాని♦భక్తతాప।హారుని హరి నెంచెదఁ బ్రసన్నుఁడగుటకొరకు.

ఉ॥ ఏవిభుపాదపద్మముల ♦ నెంతయు ధ్యాన మొనర్చుచున్ విధూ
తావిలమైనచిత్తమున ♦ నారసి పండితు లాత్మతత్త్వమున్
ధీవిభవానుసారముగఁ ♦ దెల్పుచు నుండుదు రొడ్లకున్ సతం
బావిభుఁ డచ్యుతుం డభవుఁ ♦ డాద్యుఁడు నాకుఁ బ్రసన్నుఁడయ్యెడున్. ౨౧

ఉ॥ అంబుజసూతి సృష్టివిష♦యస్మృతి నొందఁగ నేనియాననా [illegible]
బ్జంబుననుండి మున్ వెడలె ♦ శ్రౌతసరస్వతి సుస్వరాదులన్
బంబినభక్తియోగమునఁ ♦ బ్రాపడువాని మహర్షికోటికె
ల్లం బతియైనవాని నక♦లంకచరిత్రు హరిన్ స్మరించెదన్. ౨౨

౨౩ సీ॥ మొగిమహత్తత్త్వంబు♦మొదలుగఁ బృథివిప,ర్యంతంబుభూతవా♦రము గ్రహించి
పురశబ్దవాచ్యమై ♦ పరిదృశ్యమానమా, ఘనశరీరసమూహ♦మును సృజించి
యఖిలజీవులలోన ♦ వ్యాపించి శాసింపఁ, గలుగు సామర్థ్యసం♦కలన మించి
పురములందువసించి♦నిరతంబుసర్వశా,స్త్రములలోఁబురుషనా♦మమునుగాంచి
గీ॥ షోడశాత్మకుఁడగుచుఁదా♦షోడశగుణ।ములను గైకొనిక్రీడించు♦నట్టినేత
డఖిలవాఙ్మయప్రతిపాద్యుఁ♦డస్మదీయ। వాక్యములకలంకారమై♦వఱలుఁగాక.

వ॥ అని యిట్లు భగవంతుని బ్రస్తుతించి యాచార్యుండును జనకుండు నైన వ్యాస
భట్టారకుం దలంచి యుంత. ౨౪

ఉ॥ మానితసౌమ్యమూర్తు లగు♦మానివరేణ్యు లతృప్తచిత్తులై
యానుచునుందు రెవ్వనిము ♦ ఖాబ్జమరందము జ్ఞానరూపమున్
ధ్యానమొనర్తు నచ్యుతుని♦యంశమునం జనియించి సర్వవి
జ్ఞానముఁ గన్న యప్పరమ♦సత్త్వపరాయణుఁ బాదరాయణున్.

వ॥ అని యివ్విధంబున దేవతాగురునమస్కారం బాచరించి పరీక్షిత్ప్రశ్నంబునకుఁ
బ్రత్యుత్తర మొసంగ సంకల్పించి శుకయోగీంద్రుం డన్నరేంద్రుం గాంచి
యి ట్లనియె. ౨౫

క॥ నను నీ వడిగినచందం।బున మును దన్నడుగ నమర♦మునికి సరోజా
సనుఁడు వివరించెఁ దన కా।వ్వనజాతుఁడు దెల్పినట్లు ♦ వసుధాధీశా!

వ॥ నారదునివలన మత్పితృపాదునకును, నమ్మహాత్మునివలన నాకును నయ్యాదిసర్వంబు నవగతంబయ్యెఁ; నిట్లు సత్సంప్రదాయాగతం బైన యారహస్యార్థంబు నీకుం దెల్పెద సావధానుండవై యాకర్ణింపుమని. శుకుండు వెండియు నిట్లనియె.

---

5 వ యధ్యాయము.

గీ॥ మనజలోకనాథ ♦ విను మొక్కదినమందు । నయవిశారదుండు ♦ నారదుండు
పుండరీకభవుని♦ముందటఁ గేలు మొగిడ్చి। వినయ మొప్ప నిట్లు ♦ విన్నవించె. ౧

ఉ॥ వేల్పులలోనఁ బెద్దవు ప్ర♦వీణుఁడ వన్నిట నీవు, నీదుసం
కల్పముచేతనే పొడముఁ ♦ గాదె చరాచరజంతుజాలముల్
స్వల్పులు శంకరాదులును ♦ సత్యము నీకడ నట్లుగావునన్
దెల్పఁగదయ్య తత్త్వము ను♦దీరితవైభవ! పంకజోద్భవా!

క॥ అజ్ఞేయం బైన ప్రపం। చజ్ఞానము గలుగునపుడ ♦ సంభవ మగు నా
త్మజ్ఞానము గానఁ దదీ। యజ్ఞానము నాజ్ఞయొసఁగు♦ మయ్య మహాత్మా!

చ॥ ఎవనిశరీరమై తనరు ♦ నీజగ మంతయు ? దీనికిం గతం
బెవఁడు? నియామ్యమానమయి ♦ యేర్పడు నియ్యది యేనిచేత? లో
నవు మఱి యేనికిం బ్రళయ♦మందు? నధీశ్వరుఁ డెవ్వఁ? డంబుజో
ద్భవ! భువనప్రకారమును ♦ దప్పక సర్వము నిర్వచింపుమీ. ౨

చ॥ అరయఁగ మూఁడుకాలముల♦యందును గల్గుపదార్థకోటి కీ
శ్వరుఁడవు నీవు, నీకుఁ బ్రియ ♦ భామిని భారతి, వైదికార్థముల్
కరబదరీసమానములు ♦ గావున విశ్వవిధంబు నీకు గో
చర మగు నంతయుం, గమల♦సంభవ సందియముల్ హరింపవే. 3

క॥ భగవత్ప్రసాదలబ్ధం। బగువిజ్ఞానమునఁ జేసి ♦ యశ్రాంతంబున్
సుగమములై యొప్పెడు నెం। చఁగ నీకు సమస్తభువన ♦ సందర్భంబుల్

క॥ నలినోద్భవ! నీ కీ । జ్ఞాన మెవం డిచ్చె? మఱియు ♦ సంశ్రయుఁ డీశుం
డౌ నెవ్వఁడు? నీరూపము । యేనివలనఁ గలిగె నాకు ♦ వివరింపఁగదే? ౪

మ॥ పరిభావంబుల బరిశ్రమంబును స్పృశిం♦పంబోక యేకాకివై
నిరతంబు న్నిజశక్తిఁ బ్రాణిపటలీ♦నిర్మాణసంరక్షణా
హరణంబుల్ బొనరించుచుండుదు వుపా♦యంబై తగన్ భూతముల్
సరసీజాసన ! సూత్రనాభిపగిదిన్ ♦ సంకల్పమాత్రంబునన్. ౫

మ॥ ప్రకటోద్యద్గుణనామరూపములచే ♦ భాసిల్లుచున్ సర్వతో
ధికమధ్యాధమభావభేదమున నెం♦తేఁ జేతనాచేతనా
త్మకమై యొప్పెడునీప్రపంచము భవ♦త్కార్త్స్న్యమ్ముం బొందు నిదెం
చుకయుం దోపద యన్యకర్తృక మటం ♦ చున్ భారతీవల్లభా! ౬

ఉ॥ ఇట్టి జగద్విధాతవు మ♦హేశుఁడ వాఢ్యుఁడ వాదిమూర్తి వే
కట్టఁగలేని నీకు నతి♦గాఢసమాధి నుదగ్రభంగిఁ గ
న్పట్టుమహాతపంబునకుఁ ♦ బాల్పడ నయ్యె నటంచు వింటిఁ బెం
దట్టఁపుఁ జింత లోఁ దవిలె ♦ దానఁ గరంబు సరోరుహాసనా ! ౭

మ॥ పరుఁ డెవ్వాఁడును నీకు లేఁ డనుచు నే ♦ భావింతు నిందాఁక, దు
శ్చరమై యొప్పెడు నీతపంబువలనన్ ♦ సర్వాధికుం డైన యీ
శ్వరుఁ డిం కొక్కఁడు గల్గు నంచుఁ బొడమెన్ ♦ సందేహ, మాద్యుం బరా
త్పరు నవ్వాని నుపాసనీయుఁ దెలుపం ♦ బ్రార్థింతు ని న్నింతయున్.

గీ॥ నీవు సర్వేశ్వరుండవు ♦ నీ కెఱుంగ। రాని దేదియు లేదు మ♦హానుభావ!
చక్కఁగ నెఱుంగఁదగునట్లు♦సర్వమును స।మగ్రముగ నాకుఁ దత్త్వమ♦నుగ్రహింపు.

వ॥ అనిన సంతసించి నారదునకు వారిజాసనుం డి ట్లనియె. ౮

—* చతుర్ముఖుఁడు నారదునకుఁ జిహరించప్రకారము నెఱింగించుట *—

క॥ నారద! యిఁక నేయర్థముఁ। గోరక కేవలము హరిని ♦ గూర్చి యడిగి నీ
కారుణ్యంబును నాయెడ। నీరీతిన్ వెలువరించి ♦ తేమందు నినున్. ౯

మ॥ కృపతోడం బదునాల్గులోకములఁ గ ♦ ల్గింపం బ్రసాదించె నా
కుపమాతీతమహాప్రభాభరితుఁడై ♦ యొప్పారు నారాయణుం
డుపయుక్తం బగు ప్రాభవంబు మహిమం ♦ బుత్సాహమున్ జ్ఞానమున్
నిపుణత్వంబును, దానఁ జేసి జగము ♦ న్నిర్మింతు నీతీరునన్. ౧౦

గీ॥ ఇట్టులుండఁ గాన♦ "నీ వొకండవె సృష్టిఁ। జేయుచుండు"వనుచుఁ♦జెప్పితీవు
భువనకల్పనప్ర ♦ భూతసామర్థ్యంబు। మామకంబుగాదు ♦ మౌనినాథ!

మ॥ గ్రహముల్ వహ్నియు సూర్యుఁడున్ శశియు న ♦ క్షత్రంబులున్, వేనిదు
స్సహ తేజంబునఁ బూర్ణమై వెలుఁగుచున్♦సర్వప్రపంచంబు న
న్వహముం దాము వెలుంగఁజేయు, నటు లే ♦ నారూఢ మానమ్మహా
మహు నాజ్ఞన్ వెలిఁగింతు నింతియసుమీ♦ మౌనీంద్ర! మాచందముల్. ౧౧

మ॥ నిపుణుం డెవ్వఁడు లేఁడు నిశ్చయముగా ♦ నిర్వాణసంధాయకుం
డు పయోజాక్షుఁ డొకండుగాక విను మెం♦దుం గాన కేదారియున్
దరిపచేఁ గూలుచునుండు మెల్లరము త♦న్మాయామహావర్తగ
ర్తపరీతం బగునంధకారమున నం♦ధత్వంబు జేకూరఁగన్. ౧౨

ఉ॥ ఏవిభుమాయ గుర్తెఱుఁగ ♦ కెల్లరు మోహమునందు మున్గి న
న్నే విభుఁగాఁ దలంచుచు నుతించుచునుండుదు రట్టియీశ్వరున్
బావనపావనున్ బ్రకృతి♦బంధవిమోచకు సర్వమంగళ
శ్రీవిజయైకతానుఁ జిద♦చిన్మయరూపు హరిన్ భజించెదన్. ౧౩

ఉ॥ శ్రీరమణీమనోహరుని♦దృష్టిపథంబున నిల్చి స్వక్రియా
గౌరవముల్ వెలార్చుటకుఁ ♦ గానక లజ్జ వహించుమాయచే
నారయ "నేను" "నాయది" య♦టంచు వచించుచు మూఢమానవుల్
నారద! మోహసాగరము♦నం బడి మున్గుచునుందు రెప్పుడున్. ౧౩

సీ॥ ఆడుచుందురు గొంద ♦ ఱరయఁ బృథివ్యాది,భూత సంఘాత మే♦హేతు వనుచు
నాడుచుందురు గొంద ♦ ఱరయఁ బురాతన,కర్మసమూహమే ♦ కర్త మటంచు
నాడుచుందురు గొంద ♦ ఱరయ ననంతమై, గ్రాలుకాలంబె కా♦రణమటంచు
నాడుచుందురు గొంద♦ఱరయఁ బ ల్మార్పులన్, వెలయుస్వభావంబె♦బీజమనుచు

గీ॥ నాడుచుందురుగొంద♦ఱరయఁ గర్మకు లొంగి । తనరుజీవుఁడే ని♦దానమనుచు
దెలియ కిట్లు భగవ♦దీయమాయావిశే।షమున నజ్ఞు లెపుడు♦సంయమీంద్ర! ౧౪

కం॥ హరిపరముగానియదియును । హరికి శరీరంబుగాని♦యదియును హరికిం
బరతంత్రముగానిదియును । హరిసాక్షిగ లేద యొకప♦దార్థం బైనన్.

౪౩ సీ॥ అప్రమేయుం డైన ♦ యబ్జనాభునిప్రభా,వంబు వర్ణించు వే♦దంబులెల్ల
భువనకారణుఁ డైన ♦ పురుషోత్తముని శరీ,రమునుండి జనియించి ♦ రమరులెల్ల
సర్వేశ్వరుం డైన ♦ సరసిజాక్షుని కథీ,నంబు లైయుండు లో♦కంబులెల్ల ౧౫-౧౬
సకలార్థదుం డైన ♦ శౌరియారాధనా,త్మకము లై యలరారు♦మఖములెల్ల

గీ॥ భవ్యగుణుఁ డైనచక్రియు♦పాసనముగ।నొప్పు ధ్యానాత్మకం బైన♦యోగమెల్ల
మునివినుతుఁ డైనహరియందు♦ముగియుచుండు।విపులవిద్యాంగభూతమౌ♦తపము లెల్ల.

గీ॥ సర్వశాస్త్రార్థజన్య మౌ♦జ్ఞానమునకు।ధ్యేయుఁ డై యొప్పువాఁడు నా♦రాయణుండు
అఖిలయోగఫలం బైన♦యర్చిరాది । కరయ గంతవ్యుఁ డైనవాఁ♦డచ్యుతుండు.

వ॥ మఱియు సర్వాంతర్యామియు సర్వజ్ఞుండును సర్వనియంతయు సర్వవికారదూరుండు నైనపుండరీకాక్షునిసంకల్పరూపజ్ఞానంబునం జేసిసృజింపంబడిన నేను దత్ప్రేరణంబునన సృజ్యం బైనయీవిశ్వంబును వెండియు సృజించుచుండుదుం గావున మాయిర్వురియందుం బ్రయోజ్యప్రయోజకభావంబులం గాననగు నిట్టిప్రయోజ్యప్రయోజకభావంబులకును, గించిజ్జ్ఞసర్వజ్ఞత్వంబులకును, మాయావశత్వంబును మాయేశ్వరత్వంబును గారణంబు లని యెఱుంగుము. ౧౭

గీ॥ నిఖిలహేయగుణప్రత్య♦నీకమూర్తి । యఖిలకల్యాణమయుఁడు నౌ♦నచ్యుతుండు
విశ్వమునకు సృష్టిస్థితి♦విలయములను।జేయ సంకల్ప మొనరించి♦చిత్తమందు. ౧౮

కం॥ నిరతంబు నియామ్యము లై । పరఁగువిధంబున గ్రహించెఁ ♦ బ్రాకృతములు స
త్త్వరజస్తమోగుణంబులఁ । బరమాత్ముఁడు నిజవిలాస♦పరికరములుగాన్.

వ॥ అందుఁ బ్రకాశనస్వభావంబగుసత్త్వగుణంబును, బ్రవర్తనస్వభావం బగురజోగుణంబును మోహనస్వభావం బగుతమోగుణంబును శరీరేంద్రియంబులవలనం బుణ్యపాపసంపాదనంబునకుఁగా, స్వరూపంబున నవ్యయుం డైనను బ్రకృతి

వశ్యం డగుటంజేసి జీవుని నిత్యంబు బంధించుచుండుఁ గావున నీవు నిజశరీరభూత ప్రకృతిగుణంబు లగు సత్త్వాదులచే నుపలక్షితుండై యన్యదర్శితమార్గుండు గాక స్వచ్ఛందగమనుండై యధోక్షజుం డలరారుచుండు. ౧౯-౨౦

క॥ పరికింప నిట్టు లీలా।పరికల్పితమాయుఁడగుచుఁ ♦ బరఁగెడులక్ష్మీ
శ్వరుఁ డొక్కఁడె నిక్కం బీ।శ్వరుఁ డెప్పుడు నాకు నీప్రపంచంబునకున్. ౨౧

౨౨ వ॥ మఱియు మాయానియామకుం డైనయమ్మాధవుండు ప్రకృతిద్వారంబుగ ననేక నామరూప సమన్వితుండగుటకు సంకల్పించి పరప్రేరితుండును గర్మపరవశుండునుం గాక నిర్హేతుకంబుగ నాత్మసంగతంబులై గుణవైషమ్యరూపగుణక్షోభకారణం బగుకాలంబును, జీవాదృష్టం బగుకర్మంబును, బ్రకృతిపరిణామరూపం బగుస్వభావంబును నను వానిని స్వకార్యంబున కున్ముఖంబులుగా స్వీకరించె; నంతఁ గాలంబువలనను, గాలకృత సత్త్వాది గుణవైషమ్యంబువలనను, బ్రకృతి పరిణామస్వభావంబువలనను, జీవాదృష్టంబువలనను బరమపురుషునిచే స్వకార్యజననంబునకుఁ గా[illegible]కార్యంబు[illegible] సూర్యాతిబు గలయవ్యక్తమునుండి మహత్తత్త్వంబు జన్మించె నట్లువిక్రియమాణంబును రజస్సత్త్వగుణ సంవర్థితంబును నగునమ్మహత్తత్త్వంబువలన మోహనప్రకాశన ప్రవర్తనస్వభావంబును దమఃప్రధానంబును నగునహంకారంబు జన్మించె. ౨౧-౨౨-౨౩

క॥ ఓజలజవల్లభ! వికృతికి। భాజనమై యదియు నంత ♦ వైకారికముం
దైజసమును దామసమును। నాఁ జెప్పంబడియెఁ ద్రిమము♦నం ద్రివిధంబై. ౨౪

వ॥ సాత్త్విక రాజస తామసాహంకారంబు లనునమ్మూఁడింటికిని జ్ఞానశక్తి క్రియాశక్తి ద్రవ్యశక్తినామంబుల స్వభావంబులు నియతంబులై యుండు నందు విమూఢంబులైన మహాభూతాఖ్య ద్రవ్యంబుల నుత్పాదించుసామర్థ్యంబు గల తామసాహంకారంబు ద్రవ్యశక్తి యనియుఁ, బ్రవర్తనమే రజఃకార్యమగుటంజేసి సాత్త్వికాహంకారగ్రాహకత్వరూపం బగుక్రియయందు సామర్థ్యంబు గలరాజసాహంకారంబు క్రియాశక్తి యనియు, నేకాదశేంద్రియంబులు సాత్త్వికాహంకారకార్యంబు లగుటవలనను, రాజసంబు తదనుగ్రాహకం బగుటవలనను, శబ్దాది విషయజ్ఞానమునకు సాధనంబులైన యింద్రియంబులం గలిగించుసామర్థ్యంబు గలసాత్త్వికాహంకారంబు జ్ఞానశక్తి యనియుం జెప్పఁబడుచుండు. ౨౪-౨౫

గీ॥ సంయమీంద్రచంద్ర! ♦ శబ్దాదితన్మాత్ర। ములక్రమంబుతోడఁ ♦ గలిగెఁ జుమ్ము
తామస మన నొప్పు ♦ తామసాహంకార। మున నభోనిలాది ♦ భూతసృష్టి.

వ॥ విమలము, రూపాంతర మొంది భూతాదినామకం బైనయత్తామసాహంకారంబు వలన శబ్దతన్మాత్రద్వారంబుగ నాకాశంబు జన్మించె, నయ్యాకాశంబున

కాత్మానాత్మలకుం బ్రమాణభూతం బైనశబ్దగుణం బసాధారణధర్మంబై యొప్పు
చుండు. మఱియు రూపాంతరమొందిన యయ్యాకాశంబువలన స్పర్శతన్మాత్ర
ద్వారంబుగ వాయువు జన్మించె, గారణభూతం బైనయాకాశగుణంబు తనయం
దనువర్తించుటంజేసి యవ్వాయువు శబ్దస్పర్శగుణంబులు రెండింటితోడనుం
గూడియుండు. ౨౫-౨౬

గీ॥ అవ్విధంబున దేహమం♦దమరియుంటఁ। బ్రాణమనిచెప్ప నొప్పియ♦వ్వాయువెప్పు
డింద్రియంబులకునుమఱి♦హృదయమునకు।దనువునకుఁబాటవంబును♦దార్చుచుండు.

వ॥ మఱియుఁ గాలకర్మస్వభావంబులచే రూపాంతర మొందిన యవ్వా
యువువలన రూపతన్మాత్ర ద్వారంబుగఁ దేజంబు జన్మించె. కారణ
భూతంబు లైన యాకాశవాయువుల గుణంబులు తనయం దనువర్తించుటంజేసి
య త్తేజంబు శబ్దస్పర్శరూపగుణంబులు మూఁడింటితోడనుం గూడియుండు
రూపాంతర మొందినయ త్తేజంబువలన రసతన్మాత్రద్వారంబుగ జలంబుజన్మించె;
కారణభూతంబు లైన యాకాశవాయు తేజంబులగుణంబులు తనయం దనువ
ర్తించుటంజేసి యజ్జలంబు శబ్దస్పర్శరూపరసగుణంబులు నాల్గింటితోడనుంగూడి
యుండు. రూపాంతర మొందిన యజ్జలంబువలన గంధతన్మాత్రద్వారంబుగఁ బృథివి
జన్మించె; కారణభూతంబులైనయాకాశవాయు తేజో జలంబులగుణంబులు తనయం
దనువర్తించుటంజేసి యప్పృథివి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధగుణంబు లైదింటితోడ
నుంగూడియుండు; నివియన్నియుఁ దామసాహంకారకార్యంబులు. ౨౭-౨౮-౨౯

క॥ మునివల్లభ! వైకారిక! మన నొప్పుచునుండు సాత్త్వి♦కాహంకారం
బున నుద్భవించె విను మొ।య్యన జిత్తం బింద్రియంబు ♦ లధిదైవతముల్. ౩౦

వ. అధిష్ఠాతృధిష్ఠేయంబు లైనవానియందుఁ గ్రమంబుగఁ ద్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వా
ఘ్రాణంబు లనుజ్ఞానేంద్రియపంచకంబున, కనిలార్క-దిగ్వరుణాశ్వినేయులును,
వాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబు లనుకర్మేంద్రియపంచకంబున కగ్నీంద్రోపేంద్ర
మిత్రప్రజాపతులును జిత్తంబునకు జంద్రుండును నధిదైవతంబులుగా నుందురు.
ఇదియంతయు సాత్త్వికాహంకారకార్యంబు.

క॥ ప్రతిపాదించెద వినవే ది।వ్యతపోధనవర్య! రాజ♦సాహంకృతిసం
గత మైనసాత్త్వికాహం। కృతికార్యసమూహసృష్టి ♦ సెల్లన్ వినుమా. ౩౧

వ॥ వికిృయమాణంబును రాజసాహంకారానుగృహీతంబును నగుసాత్త్వికాహంకా
రంబువలన జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబు లనునింద్రియదశకంబును నంతఃకరణ
చతుష్టయంబును జన్మించె; నిట్లు భూతేంద్రియమనంబులును, శబ్దాదితన్మాత్రం
బులును, సమ్మిళితంబులు గాకుండుటంజేసి బ్రహ్మాండం బనియెడుభగవచ్ఛరీరం
బును నిర్మింపం జాలక యాభగవచ్ఛక్తిచేఁ బ్రేరితంబులై పరస్పరసమ్మేళనంబు

గాంచి పంచీకరణంబున స్థూలసూక్ష్మభావంబులను, బూర్వోక్తకాలకర్మస్వ
భావంబులను, బరిగ్రహించి బ్రహ్మాండంబును సృజించె; సమష్టిపురుషుం డగు
చతుర్ముఖాఖ్యజీవుండు శరీరంబుగాఁ బరగు నప్పరమపురుషుం డచేతనంబై
జలంబుల మునిఁగియున్న యయ్యండంబును బ్రళయకాలావసానంబునం
గాలకర్మస్వభావంబుల నాశ్రయించి సచేతనంబుగావించె; మఱియును. ౩౧-౩౫

క॥ అమ్మెయిఁ జతురాననరూ। పమ్మున భాసిల్లుచుండు ♦ పరమాత్ముం డా
కు-మ్మడి యండ మ్మది స।ర్వమ్మును భేదించి వెడలి ♦ వచ్చె మునీంద్రా! ౩౬

ఉ॥ వేలవిలోచనంబులును ♦ వేలశిరంబులు, వేలమోములుఁ,
వేలనితంబకంబులును, ♦ వేలగళంబులు, వేలకర్ణముల్,
వేలభుజాంతరంబులును ♦ వేలపదంబులు, వేలయూరులుఁ
వేలయురంబులుం గలిగి ♦ విశ్వమయుండు వెలుంగు నారదా!

వ॥ సర్వతఃపాణిపాదాదికార్యకర్తయైన యవ్విరాట్పురుషుని యూర్ధ్వాధోవయవంబు
లవలనం బొడమినలోకంబులు నాయాయావయవంబులనుగా నుపాసించుట
యుక్తంబు గాన బుద్ధిమంతులగు నుపాసకులు పాతాళాదిచతుర్దశభువనంబుల
యందు సప్తలోకంబులను గటిప్రదేశంబునకుఁ గ్రిందియవయవంబులుగను,
సప్తలోకంబులను మీఁదియవయవంబులుగను గల్పించుచుందురు. మఱియు
నప్పరమపురుషునిముఖంబునుండి బ్రహ్మకులంబును, బాహులనుండి క్షత్రియ
కులంబును, నూరువులనుండి వైశ్యకులంబును, బాదములనుండి శూద్రకులం
బును సంభవించె. వెండియుం జతుర్దశలోకవాదు లగుకొందఱు భూర్లోకంబును
బాదంబు లనియు, భువర్లోకంబును నాభి యనియు, సువర్లోకంబును హృదయం
బనియు, మహర్లోకంబును వక్షం బనియు, జనోలోకంబును గంధర యనియుఁ,
దపోలోకంబును గుచద్వయం బనియు, సనాతనంబును బ్రహ్మనివాసస్థానం
బును నగుసత్యలోకంబును శిరం బనియు నిట్లు సప్తలోకంబులును, నతలంబును
గటి యనియు, వితలంబు నూరువు లనియు, సుతలంబును జానువు లనియుఁ;
దలాతలంబును జంఘ లనియు, మహాతలంబును గుల్ఫంబు లనియు, రసాతలం
బును బాదాగ్రంబు లనియుఁ, బాతాళంబును బాదతలంబు లనియు, నిట్లు
సప్తలోకంబులునుగాఁ జతుర్దశలోకంబులును, త్రిలోకవాదు లగుకొందఱు
భూర్లోకంబును బాదతలంబు లనియు, భువర్లోకంబును నాభి యనియు, సువర్లో
కంబును మూర్ధం బనియు; నిట్లు త్రిలోకంబులును బరిగణించి పరమపురుషుని
విశ్వమయునిగా నుపాసించుచుందురని యిట్లు తాపసోత్తముం డాత్రేయునకు
విన్నవించె నని సూతుండు శౌనకాదిమునీంద్రుల కెఱింగించె. ౩౭-౪౧

ఆ శ్వా సాం త ము.

చ॥ క్రమముగ నాఁడునాఁటికిని గొంతి దొఱంగి శరీరమెల్ల శు
ష్క మగుచునుండె నన్నిఁట సశక్తి నెఱింగియు నిట్లు నాదుచి
త్తమున వసించి యాశ్రితికిఁ దార్చితి, వెట్టులొ నీయనుజ్ఞ శీ
ర్షమున వహించి చేసెదను బ్రాణములైనను నిల్పు మచ్యుతా!

ఉ॥ కాపురుషత్వముం విడక కాలముఁ బుచ్చితిఁ బ్రాజ్ఞుఁడట్ల సం
తాపము నొందుదుర్ బహువిధంబుల; నందులకుర్ ఫలంబుగాఁ
బాపుఁడ నయ్యుఁ జేరితిని భాగవతంబును జేతఁ బూని నీ
పాద్రపున, నీదె భార మిఁకఁ బాలను ముంచిన నీట ముంచినర్.

గద్యము:— ఇది శ్రీధనాచల రామచంద్ర చరణారవింద
సేవాసమాసాదిత శతవధానాది కవితావిచిత్ర, శ్రీవత్స
గోత్రపవిత్ర సింగరాచార్యపౌత్ర, శఠగోపాచార్య
పుత్ర, సమధిగత సకల భాగవతదాస్యానుభావ
భాగధేయ సంపన్నుడుంబ సింగరాచార్య
నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీ భాగవత
ద్వితీయస్కంధమునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీమతే రామానుజాయనమః

శ్రీ ధనాచలరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ భా గ వ త ము.

ద్వితీయస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము.

౬ వ అ ధ్యా య ము.

శ్రీ పూర్వాచార్యవచో। దీపితనిజతత్త్వసీమ! ♦ దివ్యానంద
ప్రాపకకారుణ్యోరసు।ధాపూర్ణకటాక్షభూమ! ♦ ధనగిరిరామా!

వ॥ అవధరింపుము సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె; నట్లు పలికి శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకు వెండియు నవ్విధంబునఁ జెప్పందొడంగె. ౧

గీ॥ అట్లుమహదాదులనుసృష్టి♦మైనయాబ్ర। పంచమువిరాడ్విభూతిగా♦బలికిపురుష
సూక్తసంవాదమునఁ బంక♦జోద్భవుండు। దృఢముఁగావింప వెండియు♦నిట్టులనియె.

——* శుకుఁడు పరీక్షిత్తునకు విరాడ్విభూతిని వర్ణించి చెప్పుట *——

౪౫ సీ॥ ఆగమవాక్కులు ♦ నధిదైవతం బన,లంబును బొడమె ము♦ఖంబువలన
గాయత్రి మున్నుగాఁ ♦ గ్రాలు ఛందస్సు లు,ద్భవమయ్యె సప్తధా♦తువులవలన
హవ్యకవ్యామృతా♦న్నాదులు షడ్విధ, రసములును జనించె ♦ రసనవలన
సకలజీవప్రాణ♦సమితియు వాయువుం, బ్రభవించె ఘ్రాణరం♦ధ్రములవలన
గీ॥ నోషధులునాకలోక వై♦ద్యులును మోద।మునుబ్రమోదంబుసంభవిం♦చెనుసమస్త
భువనములకును గారణ♦భూతుఁడైన। యమ్మహాత్ముని నాసేంద్రి♦యమ్మువలన. ౨

సీ॥ దిక్కులకును సర్వ♦తీర్థంబులకు నమ్మ,హాత్ముకర్ణబిలంబు ♦ లాకరంబు
లాకసంబునకు శ♦బ్దౌఘంబునకు న య్య,నంతరూపుని శ్రోత్ర♦మాస్పదంబు
వస్తుసారములకు ♦ వానిమనోజ్ఞత, కాయుత్తముని గాత్ర ♦ మాశ్రయంబు
స్పర్శవాయువులకు ♦ సకలయజ్ఞముల క,య్యనఘుత్వగింద్రియం♦బాలయంబు
గీ॥ నళినపత్రనేత్రు♦నయనంబునయనంబు। దీప్తరూపము లకుఁ ♦ దేజములకు
నిండు వాలకములు ♦ నేత్రగోలకములు । రమ్యమూర్తి నొప్పు ♦ రవికి దివికి. ౩-౫.

౪౬ సీ॥ మురవైరిరోమస♦మూహంబు గేహంబు, మఖసాధనంబు లౌ♦మహిజములకు
దామోదరునినఖ♦స్తోమంబు ధామంబు, లోహములకు శిలా♦వ్యూహములకు
వనజనాభునికేశ♦వారం బగారంబు, తోరంబు మేఘసం♦దోహములకు
శ్రీనాథుశ్మశ్రుసం♦తానంబు తానంబు, తళతళమెఱయుసౌ♦దామినులకు
గీ॥ నిఖిల మూర్తి బాహు♦నివహంబు నిలయంబు । పాలకులకు లోక♦పాలకులకు
ఘనునివిక్రమ ప్ర♦కాండంబు కాండం బు। నేకములకు దివ్య ♦ లోకములకు. ౫-౬.

సీ॥ శరణంబు చరణంబు ♦ శత్రుణంబులకు సదా, క్షేమములకు సత్వ ♦ కామములకు
భవనంబు గుహ్యాంబు♦పానీయవీర్యప్రి, జాపతిసృష్టి ప♦ర్జన్యులకును
నిలయంబు పస్థంబు♦నిఖిలసంతానార్థ, సంభోగసంజాత♦సమ్మదమున
శయనంబు పాయ్వింద్రి♦యం బంతకునకు మి,త్రునకును మలవిస♦ర్జనమునకును
గీ॥ స్థానము గుదప్రదేశంబు♦సంతతంబు।నిర్ఋతికిని హింసకునుమృత్యు♦నిరయములకు
భాజనముపృష్ఠభాగంబు♦పరిభవమున।కునునధర్మంబునకుదమో♦గుణమునకును.౬-౯
సీ॥ నాడీసమూహంబు ♦ నదులకును మహాన, దమ్ములకును నివా♦సమ్ముగాఁగ
శల్యసందోహంబు ♦ సకలభూమీధర,జాలంబునకుఁ బ్రదే♦శంబుగాఁగ
నుదరంబు ప్రకృతిర♦సోదధిభౌతిక, ప్రళయంబులకు నాక♦రంబుగాఁగ
హృదయంబు సంతతం ♦ బెల్లజీవుల మన, స్తత్త్వంబునకు నాస్ప♦దంబుగాగ
గీ. నాత్మహరునకును మ♦హత్తత్త్వమునకు వి। జ్ఞానమునకు నీకు ♦ నాకు ధర్మ
ములకు నక్కు.మార♦కులకు నెలవుగాఁగ।వెలయుచుండునిట్లు♦విశ్వమయుఁడు.౯-౧౧
౪౭ సీ॥ ఏను నీవును రుద్రుఁ♦డెల్లమునీంద్రులు,సుర లసురలు మహీ♦ధరగజఖగ
మృగసరీసృపపశూ♦రగయక్షసిద్ధ వి,ద్యాధరరాక్షసు ♦ లప్సరసలు
గంధర్వులును భూత♦గణమును బితరులుం, జారణుల్ వృక్షముల్♦స్థలజలనభ
ములఁజరించెడుజంతు♦వులుగ్రహములుకేతు, వులుదారలును మేఘ♦ములు
మెఱుపులు
గీ॥ బెక్కు లేల కాలత్రయిన్ ♦ వెలయుచుండు। సర్వవస్తుసమూహంబు ♦ సంతతంబు
దనశరీర.బుగాఁగొని ♦ తనరునైక్య।మున నెసంగుచునావిరా♦ట్పూరుషుండు.౧౨-౧౩
క॥ మఱిఁ దలఁప సమస్తాంత।ర్గతుఁడై యలరారునింది♦రావిభునకు సం
తతము శరీరముగా కొక। స్వతంత్రవస్తువును లేదు ♦ సత్యము వత్సా! ౧౩
౪౮ ఉ॥ మానికులాగ్రగణ్య! విను♦మా యనుమానము దీర నాభికిం
జేనెడుదూర మూర్ధ్వముగఁ ♦ జెన్నలరారెడు హృత్సరోజమం
దానళినాయతాక్షుఁ డన♦యంబు వసించుచు నిండియున్నవాఁ
డీనిఖిలప్రపంచము న♦హీనమహామహిమానుభావుఁడై.
వ॥ ఇట్లు హృదయాంతర్వర్తి యగు నప్పరమాత్మ నిజనివాసస్థానంబైన శరీరంబు
నంతర్వ్యాప్తిచే శాసనాధీనంబుఁ గావించుచుఁ దద్బహిష్ఠం బగు వస్తుజాతంబును
సైతము దనశాసనాధీనంబుఁ గావించుచున్నవాఁడు మఱియు విరాట్ఛబ్దవా
చ్యుం డైనయనిరుద్ధునకుం గార్యభూతంబగు ప్రపంచంబును శాసనాధీనంబుఁ
గావించుచుఁ దదంతర్బహిర్భాగంబులంగల సమస్తంబును శాసనాధీనంబుఁ
గావించుచున్నవాఁ డని పలికి చతుర్ముఖుండు వెండియు నిట్లనియె. ౧౬
౪౯ గీ॥ అప్పరాత్పరుఁడభయంబు♦నమృతమునగు।నట్టిమోక్షంబునొసఁగునని♦రంతరంబు
నస్థిరంబును భోగ్యంబు ♦ నైనకర్మ।ఫలము నంటక విలసిల్లు♦వాఁడు గాన. ౧౭

౫౦ గీ॥ ప్రకృతిజీవాత్మకంబౌ ప్రపంచమెల్ల । వెలుపలనులోపలనునిండి♦స్వీయశాస
నమ్మునకధీనమొనరించు ♦ నమ్మకుందు । మహిమకంతంబు లేదుకు♦మారవింటె.
వ॥ అట్లపారమహిమాన్వితుం డగుటంజేసి సర్వప్రపంచరూపంబునం దనరుచున్నను
దద్గతంబు లైనదోషంబుల కస్పృష్టుండగుటయు మోక్షప్రదుండగుటయు నుప
పన్నంబు లగునని యెఱుంగునది.
౫౧ క॥ భూరాదిలోకములు లై । త్వారికిఁ బాదంబువోలె ♦ నంశము లగు, నం
దారయ సమస్తభౌతిక।వారము గల దనుచు బుధులు ♦ భావింతు రెదన్. ౧౮
౫౨ వ॥ మఱియు నమృతాభయక్షేమశబ్దవాచ్యం బైనత్రివిధైశ్వర్యంబును లీలా
విభూతి యన నొప్పుప్రకృతిమండలమున కుపరిభాగంబున నప్పరమాత్మచే
నిహితంబై యుండుటంజేసి బద్ధముక్తులప్రాప్యస్థానంబు లసంకరంబు లగుటయుఁ
బరమాత్మకు విభూతిభూతంబు లగుటయు నొప్పుచుండు నని యెఱుంగవలయు
నిదియునుంగాక. ౧౯
సీ॥ బద్ధజీవులకన్నఁ ♦ బరికించిచూడ ము [illegible]
వారిచేఁ బ్రాపింపఁ ♦ బడెడుస్థానంబు ల,న్నియు ననంతంబులై ♦ నెగడుననియు,
వారును వారిప్రా♦ప్యస్థలంబులును న, ప్పురుషోత్తమునకు వి♦భూతులనియు
స్వల్పసంఖ్యాకు లౌ ♦ బద్ధులుం దత్ప్రాప్య,ములు నట్ల భగవద్వి♦భూతులనియు
గీ॥నమృతమభయంబుక్షేమంబు♦ననఁగఁద్రివిధ। మైనమైశ్వర్యమునుముక్త♦లగుసుహా
నుభావులకుఁ బ్రాప్యమగుఁగాని♦బద్ధజీవు।లకునలభ్యంబయనియుఁ దలంపు మనఘ!
౫౩ వ॥ మఱియు భగవంతునిచతురంశవిభూతియం దేకాంశంబు ప్రకృతిమండలం
బున కంతర్గతంబయ్యును నంశత్రయం బుపరిస్థితంబయ్యును నొప్పుచుండు;
నందుఁ బ్రకృత్యంతర్గతం బగునేకపాద్విభూతియ యహంకారమమకారభరితుం
డును, వర్ణాశ్రమాదిసహితుండును గర్మవశ్యుండును నైనబద్ధజీవునకుం బ్రాప్య
స్థానం బగుప్రపంచం బని యెఱుంగవలయు మఱియును. ౧౯
గీ॥ ప్రకృతిమండలమున కూర్ధ్వ ♦ భాగమందు।బరఁగుచుండెడుభగవత్త్రి♦పాద్విభూతి
జననమరణాదిరహితులై ♦ తనరుముక్త। లెల్లరకును లభించు ము♦నీంద్ర వింటె.
క॥ పారంబు లేనిశ్రీమ। న్నారాయణుమహిమ మిట్లు♦ నారద! నీకుం
గోరి వచియించితి నవి। స్తారంబుగ నర్వ మవగ♦తం బగుసరణిన్.
౫౪ వ॥ మఱియు జీవుండు భోగవైరాగ్యలక్షణంబు లగుధూమాద్యర్చిరాదిమార్గం
బుల నాశ్రయించియుండు; నందు భోగలక్షణం బైనధూమాదిమార్గంబునకుఁ
గర్మరూపం బైనయవిద్యయు, వైరాగ్యలక్షణం బైనయర్చిరాదిమార్గంబునకు
భగవదుపాసనరూపం బైనవిద్యయు నుపాయం బనియు నాజీవుండు సాధనద్వయ
నిష్ఠుఁడనియు నెఱుంగునది. ౨౦

క॥ విను మింక విభూతి యగుజగ।మునకన్నను భిన్నుఁడగుచు ♦ భువనాకారం
బునఁ బరిణమించి తద్దో।షనికాయాస్పృష్టుఁడగుచు ♦ శౌరి యలరుటన్. ౨౧

౫౫ వ॥ అండకారణభూతుండును విరాట్ఛబ్దవాచ్యుండును నైనయనిరుద్ధుండు స్వశరీరభూతంబును బ్రధానంబు నైనయుపాదానకారణంబువలన నండంబును సృష్టించి తానును దేవాదివ్యష్టిప్రపంచానురూపంబునఁ గానంబడుచు నాశ్రయభూతంబైనఘటాదిపదార్థజాతంబునుండి కిరణసమూహంబున నతిక్రమించియుండు మార్తాండునిచందంబునఁ గేవల మయ్యండంబున దపరిచ్ఛిన్నత్వంబునం బొరయక బహిర్భాగంబునందును నతిక్రమించి వ్యాపించియున్నవాఁ డట్లగుటం జేసి తద్విలక్షణుం డనియు స్వశరీరభూతచేతనాచేతనదోషంబులచే స్పృశింపఁబడక ప్రకాశించుచుండు ననియు నెఱుంగవలయు నని పలికి చతుర్ముఖుండు మఱియు ని ట్లనియె.

గీ॥ హరియొకండె సర్వ♦ మైన నధ్వరముఁ ద।త్సాధనము లభిన్న♦తం దలిర్పఁ
గాన వానిచేతఁ ♦ గమలాక్షు నర్చించు।టెట్టు లనుచు సంశ♦యింపవలదు. ౨౨

౫౬ క॥ విను మేను మహాత్ముం డ।య్యనిరుద్ధునినాభికమల♦మందు జననముం
గని వానిగూర్చి యాగం।బును గావింపఁగఁ దలంపుఁ ♦ బొడమినయంతన్

గీ॥ యజ్ఞమున కర్హ మైనప♦దార్థజాత।మరసితినిగాని యాహరి♦యవయవములు
దక్కలభియింపదయ్యెనొం♦డొక్కఁడెదియుఁ।నంతఁదదూపమునుమన♦మందునిల్పి.

౫౭ వ॥ యజ్ఞార్హంబు లైనపశుగణంబులును, ఖదిరాదిపాదపకృతంబు లైనయూపాదికంబులును, నీయాగప్రదేశంబును, బహుగుణాన్వితం బైనవసంతాదికాలంబును, బురోడాశాదిపదార్థంబులును, దదర్థంబు లైనవ్రీహ్యాద్యోషధీసమూహంబులును, ఘృతాదిస్నేహంబును, సోమాదిరసంబును, సువర్ణాదిలోహంబును, గపాలాదిమృత్పిండంబును, జలంబును ఋగ్యజుస్సామంబులును జతుర్హోత్రశబ్దవాచ్యమంత్రప్రకాశ్యం బైనకర్మంబును జ్యోతిష్టోమాదినామధేయంబులును స్వాహాకారాదిమంత్రంబులును దక్షిణలును, దేవతానుక్రమంబును బ్రయోగవిధానంబును గర్తవ్యాధ్యవసాయం బగుసంకల్పంబును గ్రియాకలాపంబును విష్ణుక్రమాదిగతివిశేషంబులును దేవతాధ్యానంబులును గర్తవ్యవిషయకం బైనత్వరయును వైకల్యసమాధానరూపంబు లైనప్రాయశ్చిత్తంబులును దేవతాసమర్పణంబును మున్నుగాసకలయజ్ఞసంభారంబులును నప్పరమపురుషునియవయవంబులన కల్పించి సర్వనియంతయు సమస్తయజ్ఞస్వరూపుండు నైనవాని నయ్యజ్ఞంబునన యజించితిం బిమ్మట భవద్భ్రాతలు మరీచ్యాదులు నవప్రజాపతు లత్యంతసమాహితచిత్తంబులఁ దత్తదుచితక్రమంబున నింద్రాదిరూపంబుల వ్యక్తుండును, స్వయంబుగ నవ్యక్తుండును నైనయప్పరాత్పరుం గుఱిచి యజ్ఞంబులు

గావించి రంతఁ గాలక్రమంబుగఁ దమతమయవసరంబులం బురస్కరించు
కొని మన్వాదులును దేవదానవులును మానవులును బితరులును మునీంద్రు
లును నప్పుండరీకాక్షునకుం బ్రియంబుగా యజ్ఞంబుల యజించి రని పలికి
పితామహుం డమరమునీంద్రునకు వెండియు నిట్లనియె. 23...29

చ॥ తనయుదరాంతరాళమునఁ ♦ దద్దయు సూక్ష్మదశం దలిర్చుచుం
డినజగముల్ సృజింప హరి ♦ నెమ్మది నెంచి గుణత్రయంబుఁ గై
కొని నియమింప నన్నుఁ దద ♦ కుంఠితశాసనముం ధరించి యీ
కనఁబడువిశ్వమంతయును ♦ గల్పనఁ జేయుచునుందుఁ బుత్రకా! 30

క॥ శంకరుఁడు నతనియాజ్ఞా। కింకరుఁడై లోకమునకుఁ ♦ గేవలముగ నా
శంకరుఁడై యొప్పెడు నిట। శంకాలేశంబు లేదు ♦ సత్యము వత్సా! 31

క॥ పురుషోత్తముఁ డాతఁడు స్వ। స్వరూపమున నెల్లజగముఁ ♦ బాలించెడు నీ
కరణి జగదుద్భవస్థితి। హరణసమర్థుండు లోకుఁడై ♦ యచ్యుతుఁ డరయన్.

గీ॥ ప్రకృతిపురుషస్వరూపమై ♦ పరఁగుచుండు। విశ్వమంతయు [illegible]
యదియునధికంబుగానొప్పు ♦ వదియుసమ ను। గాదలి ర్చెడునదియును ♦ లేదువత్స! 32

మ॥ ఇది సత్యంబిది నిత్యమిం దొకలవం ♦ బే శంకయుం దావలం
బాదవంబోవదు వాసుదేవుని గుణ ♦ వ్యూహంబు వర్ణించుచుం
డుదు నశ్లాఘ్యుఁ దదీయదివ్యమహిమల్ ♦ ముఖ్యార్థము ల్గాక మ
ద్గదితవ్యాహృతులెల్ల నధ్రువములై ♦ గన్పట్ట వెప్పట్టునన్. 33

ఉ॥ వేదమునం దపంబునఁ బ్ర ♦ వీణుఁడ సర్వవిధంబులన్ మరీ
చ్యాదులకుం బ్రభూత్తముఁడ ♦ నై యభినందనముల్ గ్రహించెదన్
నాదుహృషీకముల్ మఱియు ♦ నాదుమనంబును నెప్పుడున్ మృషా
వాదమునం బడల్వడవు ♦ భక్తి ముకుందు భజించుచుండుటన్.

ఉ॥ ఇట్టివిశిష్టమూర్తినగు ♦ నేనును యోగము విఘ్నమార్గముం
బట్టకయుండఁ జేకొనియు ♦ మాయ కధీశ్వరుఁ డైనయవ్విభుం
"డిట్టిగుణంబులం దనరు ♦ నిట్టిస్వరూపమునం దలిర్చు" నం
చిట్టును నిశ్చయించుటకు ♦ నింతయు నేరకయుంటిఁ బుత్రకా! 34

వ॥ ఇట్లు భగవదీయమాయాపరిజ్ఞానంబునం దసమర్థుండ నగుటం జేసి.

చ॥ అరసి నివృత్తసంసరణు ♦ లై నిజపాదపయోజయుగ్మమున్
శరణముగా మదింగొనెడు ♦ సాధువరేణ్యుల కెల్లభద్రముల్
గర మొనఁగూర్చి సర్వవిధ ♦ కష్టములం బెడఁబాపి ప్రోచు శ్రీ
హరిచరణారవిందముల ♦ నాదలఁ దాల్చి నమస్కరించెదన్. 35

క॥ మనుజాధీశ్వర! విను మ। య్యనఘుఁడు హరి దోషసంచ ♦ యాస్పృశ్యుఁడున
య్యున్న దుర్గ్రహుండునయ్యును। దనధారుచునుండు సంత ♦ తం బనిలు గలిగన్.

గీ॥ తత్కృపాలబ్ధవిజ్ఞాన♦ధనుఁ డనైన। నేనె సుంత సమర్థుఁడఁ ♦ గాని యప్పు
డింక సామాన్యులగుజీవు♦లేవిధమున। నమ్మహాత్ముని మహిమంబు♦ నరయఁగలరు. ౩౬

ఉ॥ ఆనళినాయతాక్షునిమ♦హాద్భుతరూపము నుండునట్లుగా
నేను నెఱుంగ, నీ వెఱుఁగ ♦ రీశుఁ డెఱుంగ డెఱుంగ నేర్తు రే
మానసమందు నన్యు లిఁక ♦మానివరేణ్య తదీయమాయచేఁ
గానక బుద్ధి మోహమును ♦ గాంచి పదింబది సంభ్రమించుచున్. ౩౬

గీ॥ శ్రీహరివినిర్మితంబు న♦చేతనంబు। నైన దేహంబ యాత్మగా ♦ నరయుచుందు
మిట్లు దేహాత్మభావంబ♦ యెఱుఁగమింక। నప్పరాత్పరుఁ దెలిసికొ♦నగునె మనకు. ౩౬

ఉ॥ ఆమ్మహనీయదివ్యవిధ ♦ మారయ లేక తదీయదివ్యమా
హాత్మ్యమహత్త్వమంబు దాటుటకు ♦ నైమమున్ బోం ట్లవతారచేష్టిత
గ్రామము నద్భుతం బాదవ ♦ గాన మొనర్చుచు వందనంబులన్
వేమరు సేయుచుండుదురు ♦ విశ్రుతభక్తిపరీతచిత్తులై. ౩౭

వ॥ కర్మాయత్తం బైనప్రపంచంబున కాదికారణం బై నయప్పరమపురుషుండు తాన కర్తయై కల్పకల్పంబునందును నాధారం బై నతనయం దుపకరణభూతుం డైన తనచే నుపాదానం బైనతన్ను సృజించుచు హరించుచు రక్షించుచున్నవాఁ డీజగద్వ్యాపారం బాభగవంతునకుం బుణ్యపాపరహితుం డగుటం జేసి కర్మార్థంబుగా దనియు లీలార్థంబ యనియు నెఱుంగునది మఱియు నప్పరమాత్మస్వరూపంబు కర్మాధీనజీవస్వరూపంబునకన్న విలక్షణం బనియు, జీవవిలక్షణంబయ్యును కేవలజ్ఞానస్వరూపం బగుటం జేసి యజడంబనియుఁ గేవలజ్ఞానస్వరూపఁబయ్యును ఘటపటాద్యాకారవృత్తిజ్ఞానంబువలెం గాక స్వయంప్రకాశం బనియు, స్వయంప్రకాశంబయ్యు జీవునివలెంగాక యర్థాంతరానపేక్షంబనియు గ్రహింపు మింతియగాక స్వరూపంబునను ధర్మంబునను నిర్వికారం బగుటం జేసి స్వరూపపరిణామంబు గలయచేతనంబునకన్నను స్వభావపరిణామంబుగలచేతనంబునకన్నను విలక్షణంబై యవాప్తసమస్తకామంబై సత్త్వాదిప్రాకృతగుణరహితంబై యుత్పత్తివినాశశూన్యంబై యకారణంబునఁ గాలానవచ్ఛిన్నంబై నిస్సమాభ్యధికంబై యొప్పుచుండు నని చతుర్ముఖుండు వెండియు ని ట్లనియె. ౩౮-౩౯

చ॥ అనఘులు శాంతచిత్తులు మ♦హాత్ములు ధీరులు నిర్జితేంద్రియుల్
మును లనయంబు నప్పరమ♦పూరుషురూప మమోఘతర్కశ
క్తిని జిదచిద్విభిన్నముగఁ ♦ గేవలశుద్ధముగా గ్రహింతు ర్దు
ర్జనులు కుతర్కకర్కశులు ♦ చాలరు గాంచ నొకించుకేనియున్. ౪౦

గీ॥ పుండరీకాక్షునవతార♦ములనుగృత్య।ములనుజక్కఁగ నాలకింపు♦ము మీఁదమింద
యందుమత్స్యకూర్మాదుల♦కన్న నవ్వి।రాట్పురుషుఁడాదిమావతా♦రంబుసుమ్ము. ౪౧

వ॥ మఱియుఁ గాలంబును, బ్రకృతిగతపరిణామస్వభావంబును, జేతనాచేతనంబు
లును, జీవ త్తంబును, స్థూలసూక్ష్మరూపద్రవ్యంబులును, బృథివ్యాదివికారంబు
లగుమహదహంకారాదులును, సత్త్వాదిగుణంబులును, జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రి
యంబులును, నాకాశస్వర్గంబులును, స్థావరజంగమంబులును, జతుర్ముఖుండ
నగునేనును, రుద్రుండును, పాలనానుగుణం బగువిష్ణుసామర్థ్యంబును, దక్షాది
ప్రజాపతులును, భవాదృశసనకాదిమునీంద్రులును, స్వర్గలోకపాలకులును,
బక్షిలోకపాలకులును, నరలోకపాలకులును, బాతాళలోకపాలకులును, గంధ
ర్వవిద్యాధరచారణాధీశ్వరులును, యక్షరాక్షసోరగగజాధిపతులును, ఋషిశ్రేష్ఠు
లును, బితృవరిష్ఠులును, దైత్యదానవసిద్ధాధినాథులును, బ్రేతపిశాచభూతేశ్వ
రులును, జలచరమృగపశుపాలకు లాదిగాసమస్తంబును భగవద్విభూతి యని
యెఱుంగునది మఱియు. ౪౧-౪౨-౪౩

గురు సీ॥ ఐశ్వర్యవంత మై ♦ యలరారునదియును, నధికతేజోన్వీత ♦ మైనయద్దియు
నుత్సాహభరిత మై ♦ యొప్పారునదియును, నధికవేగంబిత ♦ మైనయద్దియు
ధైర్యధుర్యం బయి ♦ తనరారునదియును, మానితధారణం ♦ బైనయదియు
సమధికసహన మై ♦ జానొందునదియును, నత్యంత మూర్జితం ♦ బైనయదియు

గీ॥ నై నవస్తుజాత ♦ మనఘంబు నానావి।ధంబు నద్భుతాద్భు♦తంబుఁ బరమ
మంగళంబుఁగీర్తి♦మహితంబు సర్వంబు।హరివిభూతి యనుచు♦నరయుమయ్య. ౪౪

గీ॥ బుద్ధియుక్తవస్తు♦వులును, లజ్జయు శోభ।యును నియామ్యవర్గ ♦ మును విచిత్ర
తాయుతంబుననఁగఁ♦దగువస్తుసముదాయ। మెల్ల హరివిభూతి♦యెఱుఁగుమయ్య

క॥ పరతత్త్వంబై స్వేచ్ఛా।పరిధృతశుభవిగ్రహుఁడయి ♦ భాసిల్లువిరా
ట్పురుషునవతారములు ముని।వర! సంఖ్యాతీతములు ధ్రు♦వంబుగ వింటే. ౪౫

క॥ తత్తదవతారములయం। దత్తామరసాక్షునద్భు♦తాద్భుతనిత్యా
త్యుత్తమసత్కృత్యంబు లి।యత్తారహితంబు లనుచు ♦ నరయుము వత్సా!

చ॥ మునులు మహానుభావులు ప్ర♦భూతదయామయు లౌటఁ జేసి దు
ర్జనచరితావళీశ్రవణ♦సంజనితంబు శ్రివోమలంబు నె
ల్లను దొలఁగింపఁగా మదిఁ దలంచి వచించి రనంతభద్రసా
ధనములు వాసుదేవునవ♦తారచరిత్రము లద్భుతంబుగన్. ౪౬

క॥ సవిశేషంబుగ సర్వము। నవగత మొనరించువాఁడ ♦ నాలించి ముని
ప్రవర! సుఖంపుము శ్రీహరి।యవతారకథాసుధార♦సాస్వాదమునన్.

౭ వ య ధ్యా య ము.

—* శుకుఁడు పరీక్షిత్తునకు భగవదవతారములను వర్ణించి చెప్పుట *—

గురు వ. తొల్లి యపరిచ్ఛిన్నస్వరూపస్వభావుం డైనభగవంతుండు యజ్ఞావయ
వం బైన వరాహరూపంబు ధరించి మహార్ణవాంతస్సమాగతుండును దైత్యే

యాగ్రజుండును నైన హిరణ్యాక్షుం గవిసి సహస్రాక్షుండు వజ్రంబున శైల
భేదనంబు గావించునట్లు నిజదంష్ట్రాముఖంబున విదారించి భూదేవి నుద్ధరించె
నియ్యది వరాహావతారంబు. మఱియు రుచిప్రజాపతివలన నాకూతిగర్భంబున
నవ్విశ్వగర్భుండు సుయజ్ఞనామంబున నావిర్భవించి నిజకళత్రంబైన దక్షిణా
దేవియందు యమాఖ్యగుణయుక్తులగుటం జేసి యాములనం బరఁగు వేల్పులను
బన్నిద్దఱం గని యింద్రుండై మహోత్తరంబైన త్రిభువనక్షోభంబును హరిం
చుటం జేసి మాతామహుండైన మనువువలన హరి యనియుం జెప్పం
బడియె. నియ్యది సుయజ్ఞావతారంబు. మఱియు నా జనార్దనుండు గర్దమ
ప్రజాపతివలన దేవహూతియందు భగినీనవకంబుతోడం గపిలనామంబున
జన్మించి జననికి నాత్మజ్ఞానం బుపదేశించె. దానం జేసి యా దేవహూ
తియు నాత్మమాలిన్యరూపం బైన గుణత్రయసంగపంకంబును విదల్చి
ముక్తిం గాంచె నియ్యది కపిలావతారంబు. మఱియు నయ్యనంతుం డపత్యా
కాంక్షి యైన యత్రిమహర్షివలన సంతుష్టుండై నాచే నేన నీకు దత్తుండ నని
పలుకుటం జేసి దత్తనామంబునం దనరి నిజచరణకమలపరాగపవిత్ర
దేహులైన యదుహైహయాదుల కైహికం బగు నణిమాద్యష్టైశ్వర్యం
బును నాముష్మికం బైన మోక్షంబును గటాక్షించె నియ్యది దత్తాత్రేయావ
తారంబు. మఱియు నారాయణుండు నానావిధభువననిర్మాణకుతూహలుండు
నైన నామహాతపంబునకు సంతసించి కల్పాదియందు సనకసనందనసన
త్కుమారసనత్సుజాతనామంబులఁ గుమారచతుష్టయంబుగా నవతరించి
ప్రళయంబున విచ్ఛిన్నసంప్రదాయం బైన యాత్మతత్త్వంబును వెండియుఁ
జక్కఁగా నుపదేశించె నవ్విజ్ఞానంబును మునీంద్రులు తమ మనంబుల సాక్షా
త్కారంబుఁ గావించుకొని రియ్యది కుమారావతారంబు. మఱియు నాధర్మ
పరిపాలకుండు ధర్మమహర్షివలన దక్షపుత్రి యగుమూర్తియందు నరనారా
యణనామకం బగుమూర్తిద్వయంబుగ నవతరించి యసాధారణతపఃప్రభా
వుండై మన్మథసేన లగు నచ్చరలవిలాసంబులకుం జిక్కక సుస్థిమితనియ
మంబున స్వసామర్థ్యంబుం బ్రకటించె. ౧...౯

ఉ॥ క్రమ్మినయల్కమైఁ గెలిచె ♦ గామము నైన నశక్తుఁడయ్యె ని
త్యమ్మును దన్ను గాల్చెడుక్రో ♦ ధానల మార్పఁగ రుద్రుఁ డట్టిక్రో
ధమ్ము మునీంద్రచిత్తమునఁ ♦ దారి చొఱంబడ భీతిఁ జెందుచున్
బమ్మెరవోవుచుండు ననఁ ♦ బల్కఁగ నేమిటి కింకఁ గామమున్. ౬

వ. ఇయ్యది నరనారాయణావతారంబు. మఱియు నుత్తానపాదుం డను భూమం
డలేశ్వరుని కుమారుండు నిజజనకాంతికంబున సపత్నీమాత వల్కిన పరుష
వాక్యంబులు తీవ్రశుగంబులై నొవ్వం జేసిన బాలుండయ్యుఁ దపశ్చరణార్థం

బరణ్యాభాములకుం జని వినుతించిన నప్పరమపురుషుండు బ్రసన్నుండగు నతనికిఁ బ్రసన్నుండై ధ్రువస్థానంబు ననుగ్రహించె నా ధ్రువపదంబునకూర్ధ్వాధఃప్రదేశంబుల నివసించి సప్తర్షిప్రభృతులు దత్ప్రభావంబును బ్రశంసించుచుందు రియ్యది ధ్రువావతారంబు. మఱియు మహర్షిప్రార్థితుండై యమ్మధుసూదనుండు పృథునామంబున నవతరించి వజ్రతుల్యం బగు బ్రాహ్మణశాపంబునఁ బౌరుషైశ్వర్యంబులు భ్రష్టంబులగుటయు నిరయంబునం బడి నవయుచున్న వేనుం బున్నామకం బగు నరకంబువలనం గాపాడి యన్వర్థం బగు పుత్రత్వంబు వహించి గోరూపధారిణి యగు ధారుణియం దన్నాదివివిధపదార్థంబుల నెల్లం బితికె నియ్యది పృథ్వవతారంబు. మఱియుఁ బరమహంస ప్రాప్యంబుగ వేదంబులం జెప్పంబడు నప్పరాత్పరుండు గపిలాద్యవతారంబులయందుంబలె నిజాంశంబున నాగ్నీధ్రిపుత్రుం డగు నాభిరాజేంద్రునివలన సుదేవియను మేరుదేవియందు ఋషభుం డన నుద్భవించి సర్వంబును స్వాత్మకం బగుటం జేసి సమదర్శనంబునం [illegible] ధారుండు గాక స్వీయమహిమయందు సుప్రతిష్ఠితుండై జితేంద్రియత్వంబున శబ్దాదివిషయసంగంబుఁ బరిత్యజించి జడపదార్థంబు భంగి యోగచర్యం బ్రవర్తించె నియ్యది ఋషభావతారంబు. మఱియు మత్సత్రంబున వర్ణనీయసువర్ణవర్ణుండును హయగ్రీవుండును వేదమయుండును యాగారాధ్యుండును నిఖిలదేవతాత్ముండును నై యవతరించి నిట్టూర్చిన నప్పురుషోత్తముని నాసికలవలనం బరిశుద్ధంబు లైన వేదవాక్యంబు లావిర్భవించె నియ్యది హయగ్రీవావతారంబు. మఱియు నమ్మాధవుండు మత్స్యరూపంబున వైవస్వతమనువునకుం గానంబడి సృష్ట్యుపయుక్తంబు లగు పార్థివద్రవ్యంబులకాశ్రయుండును నిఖిలజీవసమూహంబులకు నిలయుండును నై మన్ముఖవిస్రంసితము లైన వైదికప్రమాణంబులం గ్రమ్మఱ నా కొసంగి యతిభయంకరం బైన యయ్యుగాంతసలిలంబున విహరించె నియ్యది మత్స్యావతారంబు. మఱియు నమృతోత్పాదనార్థంబు సురాసురసమూహంబులు పాలకడలిం ద్రచ్చుచుండ నయ్యాదిదేవుండు కూర్మశరీరుండై పృష్ఠభాగంబున నిద్రాక్షణుండును నగపరిభ్రమణసంఘృష్టకండువు నై గిరిం ధరించె నియ్యది కూర్మావతారంబు. మఱియు నాభక్తవత్సలుం డఖిలబ్రహ్మర్ణుఖభయాపహారకంబును భ్రమద్భ్రుకుటిదంష్ట్రికంబును గరాళవక్త్రంబును నైన నృసింహరూపంబును ధరించి మహాజవసంపన్నుండును గదాదండమండితుండును నగుచు నభిముఖంబుగఁ బైపయిం బరతెంచు హిరణ్యకశిపు నంకతలంబునం జేర్చి ఖరనఖరంబులం జీల్చి చెండాడె నియ్యది నృసింహావతారంబు

మఱియు

౨...౧౮

మ॥ కరినాథుండు సరోంతరంబున మహాగ్రాహంబునం జిక్కి [illegible]
బురుహోద్భాసితహస్త [illegible] కనుద [illegible] బాష్పపూరమ్ముగా
బరిపూర్ణంబులుగా మహార్తుండు [illegible]! భక్తార్తిహరా [illegible]
హర! సర్వేశ్వర! సర్వకారణ! పరాత్మా! యనుచుం [illegible]

వ॥ విని యపరిచ్ఛిన్న [illegible] స్వభావుం డైనహరి పరమకారుణ్యంబున దీపింపం
జక్రాయుధంబు [illegible] స్కంధంబులం దధిరోహించి మహా
[illegible] ని శుండాదండంబునం బరిగ్రహ
ద్వేగంబున [illegible] జనసుదర్శనంబునం గ్రాహవదనంబుం జీల్చి
[illegible] రంబు. మఱియు ద్వాదశాదిత్యులయందు యజ్ఞాధిపతి
[illegible] నిష్ఠుండయ్యు కళ్యాణగుణంబుల జ్యేష్ఠుండై
[illegible] లోకంబుం దాల్చి ధర్మమార్గంబునం బ్రవర్తించువాని నెట్టిసమర్థుండునుం
జలింపం జేయ నసమర్థుండ యగుంగావున వినయంబుమీఱ బలిసార్వభౌమునిం
జేరి యర్థించి పదత్రయవ్యాజంబుల భూమ్యాకాశంబుల నాక్రమించె నంత
నయ్యసురచక్రవర్తియు నురుక్రముం డైనపుండరీకాక్షుని శ్రీపాదతీర్థంబును
శీర్షంబునం దాల్చి విబుధాధిపత్యంబును ననర్హంబుగ భావించి ప్రతిజ్ఞాతార్థం
బును బరిత్యజింపక యన్యాచరణంబున కంగీకరింపక భగవచ్ఛేమభూతునిగం ద
న్నాహారికర్పించిశుక్రనివారితుండునుశప్తుండునునయ్యుందృతీయచరణపూరణంబు
నకాత్మశిరంబు నొసంగి ధన్యుం డయ్యె నియ్యది వామనావతారంబు. మఱియు
స్నేహాతిరేకంబునం జేసి ప్రశ్నించిననీకు భగవంతుండు హంసరూపంబున నభి
సంహితఫలం బగుకర్మయోగంబును నితరవస్తుప్రకాశకం బగుదీపంబుచందం
బునం బ్రకృతివివిక్తాత్మప్రకాశం బగుజ్ఞానయోగంబును సాధనసప్తకానుగృ
హీతంబును భగవదుపాసనాత్మకంబు నైనభక్తియోగంబును నుపదేశించె. హం
సోక్తం బగునయ్యోగాదికంబు నుపాయోపేయంబులుగ వాసుదేవుని శరణుం
బొందిన మహాత్ము లెఱింగి యనుష్ఠించుచుండు రియ్యది హంసావతారంబు. మఱి
యు మన్వంతరంబులందు మనువంశపరిపాలకుండై మధుసూదనుండు దశదిశావ
కాశంబులయం దప్రతిహతంబును స్వప్రతాపపరిబృంహితంబును నగునాజ్ఞా
రూపచక్రంబును ధరించి గర్వితు లగునుర్వీశ్వరుల దండించుచు నిజచరిత్రంబుల
చేసత్యలోకంబునం గమనీయయశోవిశేషంబును విస్తరింపం జేసె నియ్యది
మన్వంతరావతారంబు. మఱియు నాభగవంతుండు ధన్వంతరిరూపంబున నవత
రించి వ్యాధిగ్రస్తు లగుమానవులరోగంబులను నిజనామధేయస్మరణమాత్రం
బున్న హరించుచుం గీర్తిస్వరూపుండును నమృతాయుష్కుండును నై దైత్యప్రతి
షిద్ధం బైన యజ్ఞభాగంబును బరిగ్రహించి యాయుర్వేదంబును బ్రవర్తింపం
జేసె నియ్యది ధన్వంతర్యవతారంబు మఱియు సప్వరమాత్ముండు భార్గవ

రాముండై యవతరించి దైవంబుననమృత్యువునకర్పింపఁబడి బ్రాహ్మణద్రోహులై వైదికమర్యాదాతిక్రమణం బొనర్చి నరకార్తిం దలంకక భువనకంటకం బైనక్షత్రియకులంబును దీర్ఘతీక్ష్ణధారం బగుపరశ్వధంబున ముయ్యేఁడుమాఱు లప్రతిహతప్రతాపసంపన్నుండై నష్టంబుఁ గావించె. నియ్యది పరశురామావతారంబు. మఱియుఁ బ్రకృతిపురుషాధినాథుం డగునారమానాథుం డస్మద్దత్తవరావిరోధంబుగనిక్ష్వాకువంశంబున దశరథమహీధవునకు రామరూపంబున భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నాగ్రజుండై యవతరించి పితృాజ్ఞాపరిపాలనార్థంబు సీతాలక్ష్మణసహితుండై మహాగహనప్రవేశంబుఁ గావించు. నయ్యవసరంబున నఖిలలోకవిద్రావణుండైనరావణుండు గండుమీఱి జానకి నపహరించినం దదన్వేషణంబుఁ గావించి వానరసైన్యంబులు గొలువం బయలువెడలి పారావారంబు దరియం జను. నందుం ద్రిపురదహనుం డైనఫాలాక్షునిచందంబున నసురాధ్యక్షుని లంకానగరంబును నిజబాణాగ్నిం గాల్పఁజను. నారఘూత్తమునిప్రతాపంబునకుం దలంకి యంగకంబులు గంపించుచుండ, సుద్వారస్థిత [illegible] క్షుబ్ధహృదయుం డైనవానిరోషారుణితదృష్టింజేసి సకలమకరోరగనక్రచక్రంబు దపించుచుండ సాగరుండు సాక్షాత్కరించి వినయంబునఁ బ్రార్థించి మార్గం బొసంగునంత. ౧౬...౨౪

శా॥ వక్షోభగ్నమహేంద్రవారణరద ♦ ప్రస్ఫీతదిఙ్మండలున్
రక్షోనాథుఁ బ్రియాహరున్ విజయగ ♦ ర్వక్రూరహాసాననున్
దక్షుండై నిశితాశుగంబుల రఘూ ♦ త్తంసుండు హింసించి జ
న్యక్షోణిన్ విగతాసువుం బొనరుచున్ ♦ శౌర్యం బవార్యంబుగన్. ౨౫

౨౬ వ॥ ఇయ్యది శ్రీరామావతారంబు. మఱియు నాసురులైనమహీశ్వరుల మహాసైన్యంబులచే విమర్దిత యగుభూదేవిభారంబు నపనయింపం దలంచి సితకృష్ణకేశుండైనహృషీకేశుండు నిజాంశం బగుబలభద్రుతోడ నవతరించి యనుపలక్ష్యమార్గుండై యాత్మమహిమప్రకాశకంబు లైనదివ్యచేష్టితంబులం గావించు. నం దతిబాల్యంబునం బూతనాజీవంబు లపహరించుటయుఁ, ద్రిమాసవయస్కుండై పాదంబున శకటాసురుని సంహరించుటయు, నులూఖలబద్ధుండై చని యత్యున్నతార్జునవృక్షంబుల నున్మూలించుటయు, వ్రజంబున నివసించి కరుణామృతధారలం బీతవిషాంభస్కు లగుగోగోపాలకుల నుజ్జీవింపంజేయుటయు, యమునాతీరంబున విహరించుచుఁ దదంతర్గతహ్రదంబును బరిశుద్ధంబుఁ గావింపం గోరి హాలాహలవీర్యవిలోలజిహ్వుం డైనకాళియుని బలాయితుం గావించుటయు, శుష్కారణ్యంబు దావాగ్నిదగ్ధం బగుచుండ నిశ్చితప్రళయకాలం బైనయర్ధరాత్రంబున నిద్రాముద్రితులైయున్నగోపాలకులు మేల్కని విలపించుచుండ వారిం గన్నులు మూయ నాజ్ఞాపించి బల

భద్రసహితంబుగ ననధిగమ్యప్రభావుండై యగ్నిం ద్రావి యుద్ధరించుటయు స్వాపరాధంబున కలిగి ముంజాదినిర్మితంబును మాతృగృహీతంబును నగు రజ్జుబంధంబున కపర్యాప్తంబుగ నిజోదరంబును బ్రవృద్ధంబుఁ గావించుటయు వదనాంతరంబునఁ జతుర్దశభువనంబులం గాన్పించి శంకిత యైన జనయిత్రిం బదంపడి జ్ఞాపితైశ్వర్యం బొనరించుటయు వరుణపాశబద్ధుండైన నందునకును వ్యోమాసురతిరోధాపితులై బిలంబులం బడియున్న గోపాలకులకును విమోచనంబుఁ గల్పించుటయు దినమంతయు వ్యాపారంబుల నలసి రాత్రికాలంబున సుఖనిద్రఁ జెందు గోకులజనంబును దిలకించి స్వానువర్తనజనితం బైన కారుణ్యంబునం జేసి నిరతిశయానందం బగు పరమపదంబునకుం గొంపోవుటయు, నాత్మయాగపరిత్యాగంబునకుం గినిసి వారిధారల నతిఘోరంబుగఁ గురియునింద్రునకుం గర్వభంగంబుగా గోగోపాలకుల నెల్లరం బరిరక్షింప సంకల్పించి సప్తసంవత్సరవయస్కుండై సప్తాహోరాత్రంబు లశ్రమంబున నాతపత్రంబునుంబోలె లీలామాత్రంబుగ గోవర్ధనాచలంబును గేలం ధరించుటయు, శరచ్చంద్రచంద్రికాధవళం బైన యొక నిశాసమయంబున వనంబునం గ్రీడించుచు నవ్యక్తమధురపదమనోహరంబును నాలాపవిశేషలాలితంబును నైన గీతంబున ననంగతాపంబునం గలంగెడు గోపాంగనలం గుబేరభృత్యుం డగు శంఖచూడుం డపహరించినం గని వాని శిరంబును ద్రెంచుటయుఁ బ్రలంబధేనుకబకకువలయాపీడనరకద్వివిదులును, సప్తబలీవర్దంబులును కేశికంసారిష్టమల్లకాలయవనులును, పౌండ్రకసాల్వపల్వలదంతవక్త్రులును, విదూరథరుక్మిశంబరులును, గాంభోజమత్స్యకురుకేకయసంజయాదిదేశాధీశ్వరులును మహాధనుర్ధరులై సంగ్రామరంగంబునం దలఁపడినం గవిసి బలభద్రభీమార్జునప్రద్యుమ్నాదివ్యాజంబులం దాన సంహరించుటయు మున్నుగాఁ బరమేశ్వరత్వప్రకాశకంబు లగు కర్మంబులు పెక్కాచరించె. ౨౬... ౩౯

గీ॥ ఈసకలచేష్టితంబులు ♦ నీశ్వరత్వ। మహిమఁ బ్రకటించు గృష్ణుండు ♦ మాధవుండు
గానిచో నెట్టు లాశ్చర్య♦కరము లైన। యీవిశేషంబు లెల్ల ఘ♦టింపఁగలవు.

వ॥ మఱియుఁ గాలక్రమంబున సంకుచితబుద్ధులును నల్పాయుష్కులును నగు మానవులకు వేదంబు దుర్గ్రాహ్యం బగుట విచారించి పరాశరమహర్షి వలన సత్యవతియం దవతరించి యయ్యచ్యుతుండు యుగానురూపంబుగ నన్నిగమమహావృక్షంబును బహువిధశాఖాభేదంబుల విభజింపం గలం [illegible] వ్యాసావతారంబు. మఱియు వైదికమార్గంబునం బ్రవర్తించు [illegible]కల్పితంబులును నలక్ష్యవేగంబులును నగు పురంబులం గొని [illegible]నంబుఁ గావించు దైత్యమనంబులు విముగ్ధంబులును [illegible]

షండవేషంబును ధరించి ధర్మాభాసం బైన తద్ధర్మంబు నుపదేశింపం గలఁ
డియ్యది బుద్ధావతారంబు. మఱియు. ౩౬-౩౭

సీ॥ ఎన్నఁడు సజ్జన♦గృహసీమలందును, హరికథాప్రస్తావ ♦ మంతరించు
నెన్నఁడు వర్ణత్ర♦యిం బొల్చుజనములు, పాషండధర్మసం♦పన్నులగుదు
రెన్నఁడు దోషంబు ♦ లెఱఁగి శిక్షింపనేఁరని శూద్రు లుర్వికి ♦రాజులగుదు
రెన్నఁడు ద్విజజాతి ♦ యిండ్లను స్వాహాస్వ, ధావషట్కారముల్ ♦ దప్పిపోవు

గీ॥ నక్కలియుగావసానము♦నందు ధర్మ।మును బ్రతిష్ఠింప నప్పరా♦పురుషుఁడంబు
జాక్షుఁడిలఁగల్కిరూపు డై♦యవతరించి।కలినిశిక్షించువిక్రమ♦క్రమము మెఱయ. ౩౮

వ॥ మఱియు సృష్టికార్యమందుఁ బూర్వజగత్పర్యాలోచనంబును నేనును నవ
ప్రజాపతులును మరీచ్యాది సంయమీంద్రులును బాలనకార్యమందు ధర్మం
బును యజ్ఞస్వరూపుం డైనహరియందలి పాలనామగుణసామర్థ్యంబును
మనువులును నింద్రాదిదేవతలును భూపాలకులును సంహారకార్యమందు నధర్మం
బును రుద్రుండును మన్యువశు లగు నహిసర్పంబులును దైత్యాదులును [illegible]
[illegible] నపరిమితాశ్చర్యశక్తిధారి యగు నా శ్రీహరికి నియామ్యవర్గంబై
[illegible] డనియు నమ్మహాత్ముని లీలావతారచేష్టితంబు లనంతంబు లనియు
నెఱుంగునది. ౩౯

ఉ॥ అణువుల నేని లెక్కిడఁగ ♦ నయ్యెడుఁగాక సమస్తలోకకా
రణ మగునింది రేశుని విరాజద♦మేయమహోద్భుతోరుస
ద్గుణనివహంబు నెంతటియ♦కుంఠితధీనిధికే నొకింతయుం
గణనముసేయఁగాఁ దరము ♦ గా దిఁక వేయి వచింప నేటికిన్. ౪౦

చ॥ ప్రతిహతిశూన్య మైననిజ♦పాదపయోరుహవిక్రమంబునన్
వితతముగాఁ బ్రకంపమున ♦ వేఁగుచు నొక్కెడ నిల్వలేక భ్రం
శిత మగుప్రాణిసంఘమును ♦ జెచ్చెరఁ గన్గొని యచ్యుతుండు స్తం
భిత మొనరించెఁ జేతముల ♦ భీతి దొలంగఁగ సత్యలోకమున్.

వ. ఏవంవిధసర్వశక్తియు నపరిచ్ఛిన్నస్వరూపస్వభావుండును నైనయవ్వాసుదేవుస
ప్రభావంబు "నిద మిత్థం" బని సాకల్యంబుగ వర్ణింప నెవండు సమర్థుం డగు
న ట్లగుటం జేసి చతుర్ముఖుండ నగు నేనును నీవును నీయగ్రజు లగుసనకాద్యు
లును నెఱుంగం జాల రింక నన్యుం డెవ్వం డప్పరమపురుషునిస్వరూపస్వభా
వంబుల పరమావధిం దెలియంజాలు నిదియునుంగాక. ౪౦-౪౧

గీ॥ వేయిశీర్షంబులును రెండు♦వేలజిహ్వ।లునుగలుగు శేషుఁడునుముకుం♦దునిగుణంబు
లనిశమునుగాన మొనరించు ♦ చంతమునుగ్ర।హింపఁజాలక యున్న వాఁ♦డిప్పటికిని.

వ. కావున నిర్వ్యాజం బగుభక్తియోగంబున నిజపాదంబుల నుపాయోపేయంబు
లుగ నాశ్రయించినవారి నవ్వారిజాక్షుండు గరుణించుఁ దత్కారుణ్యంబునం జేసి

౬

యమ్మహాత్ములు దుస్తరం బైనతదీయమాయం దరించి తత్స్వరూపస్వభా
వాదుల నెల్లం గలరూపున నెఱింగి శునకసృగాలభక్షణార్హం బైనకళేబరంబునం
దహంకారమమకారాత్మకం బగు బుద్ధిం జేయకుండుదు రట్లగుటం జేసి యెట్టి
వారి కేనియు నజ్ఞాతం బగుస్వరూపస్వభావపరమావధి గలవాఁడయ్యు నప్పర
మాత్ముని స్వరూపాదికంబును బరిచ్ఛిన్నంబుగా నెఱుంగక యపరిచ్ఛిన్నం బని
యెఱింగి భజించుమహనీయులు ముక్తు లగుదు రివ్విధంబున నేనును నీవును
సనకాదులును రుద్రుండును నెఱింగి తన్మాయం దరించితిమి మఱియుఁ బ్రిష్లో
దుండును స్వాయంభువమనువును దత్పత్నియగు శతరూపయుఁ దత్కుమారు
లగు నుత్తానపాదప్రియవ్రతులును గుమారిక లగుదేవహూత్యాదులును బ్రాచీన
బర్హియు ఋభుండును వేనజనకుం డగునంగుండును ధ్రువుండును, యిక్ష్వాకు
పురూరవుందవిదేహగాధిరఘువ్వంబరీషసగరగయనహుషులును, మాంధాత్రలర్క
శతధన్వరంతిదేవదేవవ్రతులును, బలిదిలీపసౌభర్యుదంక శిబిదేవలపిప్పలాదులును
సారస్వతోద్భవపరాశరభూరిషేణులును విభీషణహనుమదుపేంద్రదత్తపార్థార్ష్టి
షేణవిదురశ్రుతదేవులును మున్నగుభాగవతులు పూర్వోక్తక్రమంబునం
బరమపురుషు నెఱింగి తన్నియామ్య యగుమాయం దరింతు రని పలికి చతుర్ము ౮౨...౮౪
ఖుండు నారదునకు వెండియు నిట్లనిరి.

ఉ॥ పరమప్రియ్యముఁ బ్రాపకంబుగ హరి♦ భావించి సేవించుసా
త్పురుషశ్రేష్ఠుల నాశ్రయించిన పడం♦తుల్ శూద్రులు హూణాశ్
బరులున్న న్నగుపాపజీవులును దు♦ర్వారోరుసంసారసా ౮౫
గరముం దాటఁగ, ధారణప్రతిభ నిం♦కం జెప్పగా నేటికి.

క॥ మఱియు భవదాదు లెఱింగినయాభగవత్స్వరూపం బెట్టి దనిన నాకర్ణింపుము. ౮౬

ఉ॥ శోకంబునకుఁ బ్రత్య♦నీకంబుగా నొప్పి, శాశ్వతానంద మొ♦ సంగుచుండు
"పరమాత్మతత్త్వంబు"♦"బ్రహ్మంబు" నాఁ జెప్ప, నై ప్రాకృతంబుల♦నంటకుండు
కర్మంబునకు లోను♦ గాక యశాంతంబుఁ, జిదచిద్విభిన్నమై♦ చెలఁగుచుండు
నఖిలంబునకు నంత♦రాత్మయై తగియుఁ ద,ద్గతదోషదూరమై♦ తనరుచుండు

గీ॥ జ్ఞానమయమజడంబూర్మి♦షట్క రహిత। మేకరూపంబు భూతసం♦స్మృతికమునకు౮౭
నద్వచోగోచరముభక్త♦శాంతిదంబు। నగుచుభగవత్స్వరూపము♦ప్పారుచుండు. ౮౮

చ॥ ప్రణతశుభప్రదం బగుచు♦ భాసిలు నాహరిరూపమందు న
ర్పణముగ నాత్మకు సహచ♦రం బగుచిత్తము నిల్పి కర్మసా
ధనముఁ దృజించుచుండుదురు♦ తాపసులెల్లను నూయిఁ ద్రవ్వసా [illegible]
ధనమును వట్టదుండు సుర♦తల్లజుఁ, డిందు ప్రేమ వీడునట్లుగన్.

గీ॥ అంతరాత్మయైయఖిలవ♦ర్ణాశ్రమాది। విహితఫలమిచ్చువాఁడు [illegible] కాండ
యట్లుగావున స్వర్గలో♦కాదులకును। నమ్మహాత్ముఁ డెయ్యా [illegible]

వ. దేహారంభకంబు లగు భూతసూక్ష్మంబుల వినాశనంబున దేహంబు నష్టం బైనను
దదంతరాత్మ యగు నప్పరమపురుషుండు కర్మాధీనజననమరణాదిశూన్యుండు గా
వున నభంబుపిధంబున నిత్యుం డ యగుం గాని వినష్టుండు గాం డట్లగుటం జేసి
చేతనాచేతనగతదోషదూరుండై ప్రకాశించుచుండు. ౭౯

గీ॥ విష్ణు నిటు సంగ్రహముగం దెల్పితిని గాన। జిదచిదాత్మక మగువస్తు వెద్ది స్వనిష్ఠ
మట్లు భాసించు నది యెల్ల హరిశరీర। మనియు నన్యంబు గా దనియు నుదలంపుము. ౮౦

క॥ భగవద్విభూతిసంగ్రహ। మగుభాగవతంబు భగవదనుశాసితరీ
తిగం దెల్పినాండ నీ కిమ్మగ నీవును దీని విపులముగం జేయు మింకన్. ౮౧

గీ. అఖిలమునకు నంతరాత్మయు నాధారుం। డై న యిందిరేశు నందు నరుల
కచలభక్తిం గలుగు నట్లు సంకల్పించి। వర్ణనం బొనర్ప వలయు జుమ్ము. ౮౨

మ॥ నరజన్మంబునం జేయుసాధనములన్ నారాయణుం డింతయుం
బరితోషంబునం బొందకున్న యెడలన్ భావింప నల్పంబు న
శ్వరమై యొప్పు త్రివర్గకార్యమున లాభం బేమి? య ట్లాట నా
హరిపాదంబులయందు భక్తి యుదయం బొనట్లు వర్ణింపుమా. ౮౩

వ॥ భగవద్భక్తియం దుపయుక్తంబు లైన సఫలంబులును గానియెడ విఫలంబులును
నగుం గావునం గేవలధర్మార్థకామంబులను వర్ణింపం దగ దని యెఱుంగునది
యిదినుంగాక. ౮౪

మ॥ అనఘాత్ముండును దివ్యకీర్తియును మోహాధీశ్వరుం డైనయ
వ్వనజాతాయతపత్రనేత్రవిలసత్పాదారవిందంబులం
దనపాయంబగుభక్తియోగ ముదితం బై యున్నం గాకున్న నో
పనితప్రాభవ! నిష్ఫలంబు లె యగున్ వర్ణాశ్రమాచారముల్. ౮౫

గీ॥ హరికృతం బైనప్రకృతిసృష్ట్యాదికంబుం దెలిసి వర్ణించువారు మోదించువారు
నాలకించువారును నిర్మలాత్ములగుచుం। ద్రిగుణమోహంబుం గొనరు ధాత్రీతలేంద్ర. ౮౬

౮ వ య ధ్యా య ము.

—* పరీక్షిత్తు శుకుని గాంచి నానావిధప్రశ్నము లడుగుట *—

వ॥ అనిన విని మునీంద్రునకు నరేంద్రుం డి ట్లనియె నట్లు పరమాత్మదర్శి యగు
నారదుండు సత్త్వాదిప్రాకృతగుణరహితుం డగుభగవంతునికల్యాణగుణంబులను
దెలుపవరింప విరించిప్రేరితుండై యెవ్వ రెవ్వరి కెట్లె ట్లుపదేశించె దానినంతయుం
దెలియం జిత్తంబు కుతూహలాయత్తంబై యున్నయది. య ట్లగుటం జేసి. ౧-౨

క॥ పరమాశ్చర్యమయుం డగు। పురుషోత్తముదివ్యచరితములు సర్వశుభం
కరములు సంశ్రితపాతక। హరములు దాసునకుం దెలుపు మయ్య మహాత్మా। ౨-౩

క॥ హరికథలు వినుచు సర్వాం। తరాత్మ యగువానిపై మనం బిడి నెందుం
బరువెత్తకుండ నొనరించి। స్మరించుచుం గళేబరంబుం జాలింతుం దుదిన్. ౩

చ॥ అనఘ! సమస్తమంగళవయంబులుఁ గిల్బిషభంజకంబు లౌ
తనచరితంబు లెప్పుడును దత్పరతన్ వినినన్ బఠించినన్
గనుఁగొని యచ్యుతుం డచిరకాలములోనన వానిమానసం
బున నివసించుచుండుఁ బరిపూర్ణకృపాభరితాంతరంగుఁడై. ౪

మ॥ అలఘుం డీశ్వరుఁ డిట్లు కర్ణవివరద్వారంబునం జొచ్చి ని
చ్చలు నాత్మీయకథాసుధారసము నాస్వాదించుసద్భక్తు హృ
న్నలినంబున్ హరియించుచుండు నతిసామర్థ్యంబునన్ వాహినీ
కరితాంభఃకలుషంబుఁ బాపెడుశరత్కాలంబుచందంబునన్. ౫

మ॥ పరదేశంబునఁ బెక్కుకష్టములకుం బాలైనపాంథుండు స
త్వరుఁడై వచ్చి గృహంబుఁ బాయనిగతిన్ ధ్యాతాత్ముఁడై యొప్పుస
త్పురుషుం డెప్పుడు వీడకుండు భవసంభూతాఖిలక్లేశముల్
పోరిమాలన్ హరిపాదపద్మయుగళంబున్ బ్రహ్మవిద్గ్రామణీ! ౬

వ॥ అని పలికి మునీంద్రున కన్నరేంద్రుం డెండియు ని ట్లనియె. ౭

గీ॥ ఋషివరేణ్య! భౌతికదోషహీనుఁడైన। యాత్మ కాభూతములతోన యగుశరీర
మందు రది స్వేచ్ఛచేతనో? యట్లుగాక। కారణం బేది యేనియుఁ గలదొ? చెపుమ.

వ॥ మఱియు నియత్తాపూర్వంబుగఁ బృథఙ్నిర్దేశంబున కర్హంబు లగునవయవం
బులం గలిగియున్న లౌకికపురుషుం డగుచతుర్ముఖున కెంతప్రమాణంబు చెప్పం
బడు నంతియప్రమాణంబు త్రైలోక్యాత్మకం బగుపద్మంబును నిజగర్భంబు
న నావిర్భవింపఁజేసినయయ్యీశ్వరునకును జెప్పంబడు నిట్లు పరిచ్ఛిన్నాకారు
లగు జీవేశ్వరులలో నీశ్వరునకుం గలవిశేషం బెయ్యది? నాభీసరోరుహసము
ద్భూతుండును స్వయంభూతారబ్ధదేహుండు నైనచతురాననుం డెవ్వనియనుగ్ర
హంబున వ్యష్టిభూతంబులను సృజించుచుండు? మఱియు ననుగ్రహాకారకుం
డగువానిరూపంబు నెట్లు గాంచె? విశ్వంబునకు సృష్టిస్థితిలయంబుల నాపాదిం
చుచు మాయానియామకుం డైన యమ్మాధవుండు ప్రకృతి నతిక్రమించి జగ
ద్వ్యాపారంబునుండి యుపరమించి సంపూర్ణషాడ్గుణ్యుం డై యేప్రదేశంబున
నివసించుచుండు? బూర్వకల్పమం దనిరుద్ధజనితుం డగుచతుర్ముఖునియవయవం
బులచేతను, నీకల్పమందు విరాట్పురుషునియవయవంబులచేతను, లోకపా
లురతో లోకంబులు గల్పితంబు లైనట్లు వినంబడియె. న ట్లగునేని "ధాతా
యథా పూర్వ మకల్పయ" త్తనుశ్రుతి కెట్లు సమన్వయంబు సిద్ధించు? మహా
కల్పంబును నవాంతరకల్పంబును గియత్ప్రమాణంబు లై యుండు? భూతభవిష్య
ద్వర్తమానాదిశబ్దంబులచేఁ జెప్పంబడుకాలంబు గ్రహసంఖ్యాద్యులచే నెట్లు
పరిగణింపంబడుచుండు? వివరింపుము. ఆ—

గీ॥ దేవతలకునుమఱిపితృ♦దేవతలకు। మనుజులకుఁగల్గునాయుఃప్ర♦మాణములను
క్షణముగావత్సరంబుగా♦జరుగుచుండు।కాలగతిలక్షణంబును♦గరుణఁదెలుపు ౧౨-౧౩

సీ॥ ఏకర్మములచేత ♦ నేలోకములు గల్గు, నెన్ని తెఱంగులై ♦ యెసగుఁ గర్మ
లేదేశమందు ల♦భించుఁ గర్మఫలంబు, మఱి యెవ్విధంబున ♦ వఱలుచుండు
జీవు లేకర్మము♦ల్గావించి దేవన, రాదిదేహంబుల ♦ నందుచుంద్రు
గుణులైనజీవుల♦కును గుణంబులకును, బరిణామహేతు వే♦భంగి నొప్పు

గీ॥ గగనపాతాళపర్వత♦గ్రహసముద్ర।భూనదీద్వీపనక్షత్ర♦ములును దెసలుఁ
దత్పదస్థితప్రాణిసం♦తానములును।గలిగినవిధంబుసర్వంబుఁ♦దెలుపుమనఘ! ౧౪

వ॥ మఱియు బ్రహ్మాండతద్బాహ్యాభ్యంతరవస్తువులప్రమాణంబులును, భాగవతోత్తముల చరిత్రంబులును, వర్ణాశ్రమంబుల స్వభావనిర్ణయంబులును, బరమాశ్చర్యకరం బైనశ్రీహరియవతారచరిత్రంబును, యుగంబులస్వరూపపరిణామధర్మంబులును, మానవులకు సాధారణంబు లగుధర్మంబులును, వర్ణాశ్రమవిశేషనిబంధనరూపంబు లగువిశేషధర్మంబులును, వ్యవహారధర్మంబులును, రాజధర్మంబులును, నాపద్ధర్మంబులును, మహదాదితత్త్వంబులసంఖ్యాస్వరూపంబులును, దత్త్వకారణంబులలక్షణంబులును, బరమపురుషారాధనవిధానంబును, బ్రకృతివివిక్తాత్మస్వరూపవిషయకం బైనజ్ఞానయోగప్రకారంబును, నష్టాంగయోగసిద్ధులయణిమాద్యైశ్వర్యస్వరూపశరీరపాతంబులును, ఋగాదివేదంబులును, ధనురాద్యుపవేదంబులును, దదుక్తధర్మంబులును, నితిహాసపురాణంబులవిధంబులునుం దెలియంబలుకుము. ౧౬...౨౦

౬౦ సీ॥ వివిధరూపములతో♦వెలయుభూతములకుఁ, బరగుజన్మస్థితి♦ప్రళయములును
వైదికం బైనయా♦గాదికర్మంబును, స్మార్తంబులై యొప్పు♦పూర్తములును
గర్మశేషంబు భు♦క్తం బైన స్వర్గాది,భువనవిభ్రష్టుల ♦ పుట్టువులును
ధర్మార్థకామసం♦దర్భంబును సమస్త,పాషండజనధర్మ♦పద్ధతులును

గీ॥ ప్రత్యగాత్మల కేర్పడు♦బంధమోక్ష।ములునుమఱిము క్తిదశయందు♦వెలయురూపములునుసర్వంబునుసమగ్ర♦ముగ వచించి।సంశయంబుహరింపుమీ♦సంయమీంద్ర!
౨౧-౨౨

వ॥ మఱియు నిరంకుశస్వతంత్రుండును సర్వాంతరుండును నగు భగవంతుండు నిజనియామ్య యగుమాయం గొని క్రీడించువిధంబును; నమ్మాయం ద్యజించి కేవల సాక్షివిధంబునఁ బ్రళయకాలంబున నుదాసీనుండై యుండు తెఱంగును దెలియం గోరెద మునీంద్రా! త్రైకాలికవస్తువిషయయథార్థజ్ఞానవంతుండవును భగవంతుండవును నగు నీవు ప్రసన్నుండవై ప్రపన్నుండ నైన నన్ను గ్రహించి యడిగినవియు నజ్ఞానవశంబున నడుగనివియు నగు సర్వరహస్యార్థంబులను యథార్థస్వరూపంబున నుపన్యసింప సమర్థుండవు పరమాత్మసంభూతుం

డైన పరమేష్ఠిప్రభృతుల్లు మత్పృష్టార్థంబులకు నీవ ప్రమాణంబవు. ఇందులకు బ్రహ్మనారదవ్యాసానుక్రమంబుగ సంప్రదాయంబునుం గల దని పలికి వెండియు ని ట్లనియె. ౨౩...౨౫

మ॥ భగవదీయాననపద్మనిర్గళితమై ♦ భాసిల్లు శ్రీవాసుదే
వవిలాసోరుకథాసుధారసము నా♦స్వాదించుటం జేసి య
య్యవనీదేవుని తీవ్రశాపము నిరా♦హారత్వముం బాఱిన
ప్లవసంతాపముఁ గూర్పఁజాలవు సుమీ ♦ వాచంయమగ్రామణీ! ౨౬

వ॥ అని యివ్విధంబున నప్పరమసాత్త్వికజనసభామధ్యంబున మాధవకథావర్ణనంబునకుఁ బ్రేరితుండై బ్రహ్మజ్ఞానప్రదాతయగు శుకయోగీంద్రుం డానందకందళిత హృదయారవిందుండై బ్రహ్మకల్పంబునఁ బరబ్రహ్మం బగు నారాయణునిచేఁ జతుర్ముఖబ్రహ్మ కుపదేశింపఁబడి బ్రహ్మసదృశం బైన భాగవతమహాపురాణంబును భరతవంశధురంధరుం డగు పరీక్షిన్నరేంద్రునిసర్వప్రశ్నంబులకు సదుత్తరంబుగాఁ బ్రస్తావక్రమంబున ని ట్లని చెప్పం దొడంగె. ౨౭-౨౮

9 వ యధ్యాయము.

క॥ జగతీశ్వర! స్వాభావిక♦ముగ జీవుఁడు భూతదోష♦ములఁ గనకున్న౯
మొగి వానితోన దేహం। బగుచుండుమ గలదు హేతు ♦ వాలింపు తగ౯. ౧

వ॥ స్వప్నద్రష్ట యగు పురుషునకు రథాదిపదార్థసంబంధంబు తదర్థం బైన భగవన్మాయావిశేషంబునం గలుగుచుండునట్లు జ్ఞానస్వరూపుండును దేహాదివిలక్షణుండు నైన జీవునకు భోగ్యంబు లగు శబ్దాదివిషయంబులందుఁ గలుగు భోక్తృతాసంబంధం బా భగవన్మాయావిశేషంబునంగాని ఘటింపదు. కావున నిజస్వరూపంబు ప్రకృతితిరోహితంబగుటయే దేహారంభంబునకుఁ గారణంబుగా నెఱుంగుము. మఱియు. ౧

చ॥ బహుపరిణామము ల్గనెడు♦పద్మదళాక్షునిమాయచేత న
న్వహము నిజస్వరూప మది♦యంతయుఁ గప్పఁబడ౯ నరాదుల౯
బహువిధరూపుఁ డట్లు గను♦పట్టుచు దుర్విషయోపభోగియై
తహతహఁ జెందుచుండు సత♦తంబు "మ మాహ" మటంచు బద్ధుఁడై. ౨

వ॥ ఇట్లు జ్ఞానానందస్వరూపుండయ్యు భగవన్మాయాతిరోహితాకారుం డైనజీవుం డెప్పుడు కాలమాయాకార్యాస్పృష్టం బైనభగవన్మహిమయం దహంకారమమకారంబులం ద్యజించి రమించునప్పు డాప్రకృతికాలంబులకు వశ్యుండుగాక శబ్దాదివిషయనివృత్తిం బొంది స్వస్వరూపంబునం బ్రకాశించుచుండుఁగావున నావిర్భూతంబు లైనయపహతపాప్మత్వాద్యష్టగుణంబులతోఁ బ్రకాశించుటయే జీవునిస్వాభావికస్వరూపం బనియు నిరతిశయానందపరబ్రహ్మానుభవంబును, బరబ్రహ్మంబునకు శరీరభూతుం డగుటచేతఁ బొందెడుస్వాతంత్ర్యాదు

భవంబును జీవుని శబ్దాదిప్రావణ్యంబునుండి నివర్తింపఁజేయు ననియు నెఱుంగ
వలయు. 3

గీ॥ అధిప! జీవునకుంబలె ♦ హరికిఁగర్మ। చేతఁగాక సంకల్పము♦చేత నెపుడు
దేహసంబంధమగుఁగాన♦దెలిసివాని। పాదయుగ్మంబుభజియింపఁ♦బరగుముక్తి. ౪

వ॥ మఱియుఁ గాలమాయావశ్యుండై కర్మాధీనప్రాకృతదేహుం డైనజీవాత్మలక్షణంబును, గాలమాయానియామకుండై స్వేచ్ఛాపరిగృహీతంబు నప్రాకృతంబు నైనదివ్యమంగళవిగ్రహంబునం బ్రకాశించుపరమాత్మలక్షణంబును నెఱుంగవచ్చు ననినం దొల్లి నిర్దుష్టం బైనయుపాసనావిశేషంబున నారాధితుండై భగవంతుండు పరమేష్ఠికిం దనరూపంబును బ్రదర్శించుచు జీవవిలక్షణుం డైనతనయాథాత్మ్యంబు నెఱుంగుటకునై సత్యంబు లగువాక్యంబు లానతిచ్చె నయ్యితిహాసంబు వక్కాణించెద సావధానచిత్తంబున నాకర్ణింపుము.

౬౧ చ॥ జగములకుం బ్రభూత్తముఁడు ♦ సంతతధర్మమహోపదేశికుం
డగుచతురాననుండు తన♦కాశ్రయ మైనసరోజ[illegible]
దగఁ గనుఁగొనఁ దలంచి యమృ♦తంబున మున్గి యలబ్ధకామనుం
డగుచు వగర్చుచున్ విసివి ♦ యంతట వెల్వడి వచ్చి వెండియున్. ౫

శా॥ సంకల్పం బొనరించి లోకములకున్ ♦ సర్గంబుఁ గావింపఁగాఁ
బంకేజాసనుఁ డంతఁ దత్కలనసా♦మర్థ్యంబు సేకూర్చు ని
శ్శంకప్రజ్ఞ లభింపఁజాలక పరి♦శ్రాంతిన్ స్వయత్నంబునం
బంకించుం, బయలాలకించు, విధులం ♦ బల్మారుఁ జింతించుచున్

ఉ॥ అంబుజగర్భుఁ డిట్లు మన♦మందు విచారముఁ బొందుచుండఁగా,
నంబుల నొక్కనాఁడు విన♦నయ్యె ద్వివారము ద్వ్యక్షరస్వరూ
పం బగు నొక్కవాక్య మది ♦ స్పర్శములం బదియాఱు నేకవిం
శంబునుగాఁ దలిర్చె ముని♦సంతతి కయ్యది యే ధనం బగున్. ౬

చ॥ తప తప యంచు నేర్పడిన ♦ తద్వచనంబునఁజేసి మౌని మొ
ల్లపుడుఁ దపోధనుం డనఁగ♦నయ్యె నరేశ్వర! వారిజాసనుం
డుపగత మైనదాని విని♦యొయ్యన నట్లుపదేశమిచ్చు ది
వ్యపురుషుఁ గాంచ నెంచి నలు♦వంకల నారసి మాటిమాటికిన్. ౭

గీ॥ అందు నెవ్వని గానక♦యంత మరల। నాశ్రయంబునకరిగిప్ర♦త్యక్షముగ మ
హాత్ముఁడొకశిక్షావిధంబున♦నానతిచ్చె। నట్లుయోజించిస్వహితంబు♦నాత్మనెంచి.

—* చతుర్ముఖుఁడు భగవంతుని సందర్శించుట *—

వ॥ తపోధనుల కెల్లం దలమానికం బనఁ బరమనిష్ఠం బరిగ్రహించి, యమోఘం బైన సంకల్పరూపజ్ఞానంబు నవలంబించి, మనోవాయువుల నిర్బంధించి జ్ఞానకర్మేంద్రియంబుల నిగ్రహించి దేవప్రమాణంబున సహస్రసంవత్సరపర్యంతం బఖిలలోక -

ప్రకాశకం బైనతపం బాచరించిన నత్తపంబున నారాధితుండై భగవంతుం డగు గోవిందుం డానందకందళితహృదయారవిందుండై యాత్మీయంబగుపరమపదంబు నవ్విరించికిం గాన్పించె నంత. ౭-౮-౯

సీ॥ నిలువ దేపదమందు ♦ నిఖిలసంసరణాశ్ర,మాపాదకం బవి♦ద్యాదికంబు
పరఁగ దేపదమందుఁ ♦ బ్రబలతరాధ్యాత్మి,కాదిజన్యంబు మ♦హాభయంబు
కలుగ దేపదమందుఁ ♦ గామక్రుధామద,ప్రముఖంబు షడ్వైరి♦సముదయంబు
ప్రబల దేపదమందు ♦ రాజసతామసా,న్వితమేళనంబు సా♦త్త్వికగుణంబు
గీ॥ నొప్పు దేపురమందుఁ గా♦లోద్గమంబు। వెలయ దేపురమం దచి♦ద్విలసనంబు
నట్టివైకుంఠధామంబు♦నవ్యయంబుఁ।గనియెఁబర మేష్ఠికన్నుల♦కలవుదీఱ. ౯-౧౦

సీ॥ అచ్చోట స్వశరీర♦కాత్మానుభవవిహా,రులు నిత్యముక్తులు ♦ వెలయుచుందు
రచ్చోట శుకశారి♦కాదులు నచ్యుతో,న్నతచరిత్రంబుఁ గా♦నంబొనర్చు
నచ్చోట శుద్ధస♦త్త్వైకమయంబులై, నిఖిలపదార్థముల్ ♦ నెగడుచుండు
నచ్చోట భగవదు♦పాసకు లఖిలలో, కారాధనీయులై ♦ యలరుచుంద్రు
గీ॥ రపునరావృత్తిమార్గంబు♦నవ్యయంబుఁ। బరమముల కెల్లఁబరమంబుఁ♦బావనంబు
నైన వైకుంఠధామంబు♦నబ్జభవుఁడు।మఱియుమఱియు నుగాంచిత♦న్మయతఁజెందె.

సీ॥ శతపత్రపత్రవి♦శాలనేత్రములతో, ఘననిభశ్యామలాం♦గములతోడ
దినకరసాహస్ర♦దివ్యతేజములతో, రమణీయపీతాంబ♦రములతోడ
నవరత్నమయభూష♦ణప్రకరములతో, నత్యంతసౌకుమా♦ర్యములతోడ
నాజానులంబిబా♦హాచతుష్కములతోఁ, గమనీయవివిధవ♦ర్ణములతోడ
గీ॥ మహితకుండలమాలికా♦మకుటములను।దాల్చి లావణ్యమొప్ప ను♦ద్యద్విమాన
ములఁజరించెడునిత్యము♦క్తులనుగాంచి।యద్భుతంబొందె వారిభా♦గ్యములకజుఁడు.
౧౧-౧౨

శా॥ నీరేజాసనుఁ డంతఁ గాంత లచటం ♦ దివ్యద్వి[illegible]నంబులం
దారోహించి యుదంచితప్రభలతో ♦ నం దందు నింపొంద సం
చారంబుం బొనరించుచుండఁ గనియెన్ ♦ సౌదామినీసంయుత
స్ఫారాంభోధరపూరితాంబరము నాఁ ♦ జాన్పొందు వైకుంఠమున్. ౧౩

క॥ ఆనీరజాసనుఁడు గనె। సానంద[illegible]స్వరూప♦త్త్ము యిందిర దా
భూనీళాదేవులతో। శ్రీనారాయణునిపాద♦సేవ యొనర్పన్.

ఉ॥ తీయనిపల్కుఁ బల్కునను ♦ దేనియలూర మధువ్రతంబులుం
గోయిలలున్ శుకంబులును ♦ గుంపులుగాఁ దనుఁ బాడుచుండఁ [illegible]
నూయల నూగుచుం బ్రియుని ♦ యూర్జితదివ్యకథావిధానముం
బోయక పాడుచుండెడు ర♦మారమణిం గనె ధాత ధన్యుఁడై. ౧౪

వ॥ ఇట్లవాఙ్మానసగోచరమహావైభవసంపన్నంబైన యావైకుంఠమునందు [illegible]

సీ॥ యజ్ఞప్రవర్తకుఁ ♦ డారాధనీయుఁడు,నఖిలఫలప్రదుం♦డగు నెవండు ?
చేతనాచేతన♦భూతజగంబుల కన్నింటికిని శేషి♦యగు నెవండు ?
పంచరాత్రోక్తపా♦వనధర్మనిష్ఠుల, కాత్మీయపదదాత♦యగు నెవండు ?
పరమభక్తార్పణ♦ప్రబలనందసునందనాదిపార్షదసేవ్యుఁ ♦ డగు నెవండు ?
గీ॥ ఆశ్రితులఁ బ్రోవనభిముఖుం♦డగు నెవండు?।అమృతరసగర్భితకటాక్షుఁ♦డగు నెవండు?
వేదవేద్యప్రభావున♦యాద్యు దేవు।గనులు చల్లఁగ నజుఁడు గ♦న్గొని యెనపుడు. ౧౪-౧౫
ఉ॥ సుందరమందహాసపరి♦శోభితదివ్యముఖారవిందు గో
విందు రమావధూకృతని♦వేశనవక్షుఁ బయోరుహాక్షు నా
నందమయస్వరూపుఁ గరు♦ణావినివారితభక్తతాపు న
స్పందకిరీటకుండలవి♦భాస్వరు నీశ్వరుఁ గాంచి వెండియున్. ౧౫-౧౬
౬౨ సీ॥ వేదండరాజశుం♦డాదండదీర్ఘపీ,వరసమంచితచతు♦ర్బాహుఁ డగుచు
ననితరజ్ఞానశ♦క్త్యాదిసమస్తక,ల్యాణమహాగుణో♦దారుఁ డగుచు
ననుపమానాఖ్యాని♦త్యమనోజ్ఞకాంచన,స్నిగ్ధసింహాసనా♦సీనుఁ డగుచు
యుగపదుజ్జ్వలతర♦ద్యుమణికోటిసహస్ర,దివ్యాద్భుతానంత♦తేజుఁడగుచు
గీ॥ పంచవింశతితత్త్వసం♦బంధిశక్తు। లన్యులం దట్లుగాక నిత్యంబులును వి
శేషణంబులు నగుచుఁ దన్ ♦ జేరి కొలువ।నాత్మమహిమను గ్రీడించు♦హరిని గాంచె॥
గీ॥ కాంచి హరిదర్శనంబునం♦గలుగు సంత।సంపుమున్నీట మునిఁగి య♦జ్జలజభవుఁడు
గనుల నానందబాష్పము♦ల్గమ్ముకొనఁగ।నంతరోమాంచకంచుకి♦తాంగుఁడగుచు. ౧౭
గీ॥ పరమభాగవతోత్తముల్ ♦భక్తియోగ। మున నెవని పాదమూలము♦న్పొందుచుండ్రు
వందనమొనర్చెనయ్యర♦విందనయను।చరణయుగళంబునకుఁ బద్మ♦సంభవుండు.
వ॥ ఇట్లు ప్రజాసర్గకుతూహలుండును, నిరతిశయభక్తిపరిపూర్ణుండును నిజశాస
నార్హుండును నైనవారిజాసనుండు వందనంబొనర్చిన గని యానందకందళిత
హృదయారవిందుండై గోవిందుండు కరస్పర్శంబుఁ గావించి కించిత్స్మితపూర్వ
కంబుగ నిట్లని యనుగ్రహించె. ౧౮
ఉ॥ స్థావరజంగమాత్మకము ♦ సర్వజగంబును సృష్టిఁ జేయఁగా
భావమునం దలంచి యతి ♦ భక్తిరసావృతచిత్తవృత్తి మ
త్సేవకు సాధనంబుగఁ బ్రి ♦ సిద్ధతపంబుఁ జిరం బొనర్చి మా
కో వనజాతగర్భ! ప్రిమ ♦ దోదయమును గలిగించి తెంతయున్. ౧౯
చ॥ అదయులు ధర్మశూన్యులు ని ♦ జార్థపరుల్ పరహింసనక్రియా
విదులు వివేకహీనులు ఖల ♦ వితతిచరిత్రులసాధువుల్ మహా
మదు లతివంచకుల్ కపట ♦ మాను లొనర్చెదు నత్తపంబు స
మ్ముద మొనఁగూర్పఁ దించుకయు ♦ మాకు మనంబున నంబుజాసనా!

క॥ సంభావించి వరంబు ల।దాంభికుల కొసంగువాఁడ ♦ దవ్వదభీష్టంబుల్
సంభాషింపు మొసంగెద। నంభోరుహగర్భ! భద్ర ♦ మయ్యెడు నీకున్. ౨౦
గీ॥ మామకాంఘ్రియుగళ ♦ మహనీయదర్శన।మెంతవఱకుఁ దా ఘ ♦ టింపకుండు
శ్రేయములనుగూర్చి♦చెందుపరిశ్రమం।బంతవఱకుఁ జేయ♦నగుచునుండు. ౨౧
ఉ॥ కల్పనరక్షణప్రళయ ♦ కారణభూతుఁడ నైననాపదం
బల్పము లైననాకభువ ♦ నాదులవంటిదిగాదు, దీని నీ
స్వల్పతపఃప్రభావమున ♦ సాధ్యమె చూడ మదీయదివ్యసం
కల్పముచేతనే యిపుడు ♦ గన్గొనఁజాలితివంచు నెంచుమా.
చ॥ "తప తప"యంచు నట్లుఁ బ్రమ♦దంబు దలిర్ప రహఃప్రదేశమం
దపు డతికర్మమోహితుఁడ ♦ వైననినుం గని పల్కినాఁడ నీ
వుపగత మైనమద్వచన ♦ మొప్పుగఁ జేకొని చేసి తిమ్మహా
తపమును, నాదుశాసనముఁ ♦ దాల్చుట నీయెడ సంతసించితిన్. ౨౨
గీ॥ పూర్వభువనస్వరూపము♦బోధజేయు। జ్ఞానమె తపం బనంబడు♦దానఁజేసి
భువనముస్సృజింతుఁబాలింతు♦బొడవడంతు।నదియెమ్మాదయంబుశ క్తియు♦ననఘ!
నాకు. ౨౩
వ॥ అని యిట్లు పరమపురుషుం డనుగ్రహించిన బూర్జించి విరించి యంజలిఁ
దోయిలించి వినయవినమితగాత్రుండై యిట్లని విన్నవించె. ౨౪
శా॥ దేవా! నీవు జగన్మయుండవు భవ ♦ ద్దివ్యోల్లసత్ప్రాభవం
"బేవం భూత" మటంచుఁ దెల్పుటకు నీ♦వే చాల వంచున్ శ్రుతుల్
భావించున్ బరమార్థమూఢులు నచి♦త్ప్రాయుల్ జడుల్ మమ్ముబోం
ట్లేవెంటం దెలియంగ నేర్తురు ప్రకృ♦త్యేకార్థవిభ్రాంతులై.
ఉ. ఈవ సమస్తభూతముల ♦ హృద్గుహలోన నధిష్ఠితుండవౌ
దీవ నిరంతరంబు సక ♦ లేంద్రియవృత్తికి సాక్షిభూతుఁడౌ
దీవ చికీర్షితార్థముల ♦ నెల్ల నెఱుంగుదు జ్ఞానశక్తిచే
నీ వెఱుఁ గాని దేదియు గ ♦ ణింపఁగ లేమగదయ్య మాధవా!
క. వ్యగ్రమతి నైతనాథుడ। నిగ్రహమును బూన కిట్లు ♦ నిఖిలేశ! మహా
నుగ్రహముఁ జూపి తీవు స। మగ్రింబుగ నవధరింపు ♦ మత్ప్రార్థితమున్. ౨౫
మ॥ విను, మహాకృతదివ్యవిగ్రహుఁడవై ♦ వెల్గొందునీరుం దలి
ర్చినదివ్యాత్మక మైనరూపము, నచి ♦ జ్జీవాత్మకాకారముల్
ఘను లూహించిపరావరంబు లనుచు ♦ న్భాషింతు రెల్లప్పుడున్
మునిరాడ్వందిత! వానిఁ గాంచఁ గల స♦ద్బుద్ధిం బ్రసాదింపుమా.
౬౩ వ॥ దేవా! సత్యసంకల్పుండ వైననీవు స్వాభావికజ్ఞానబలాద్యనేకశక్తిసమన్వి
తుండవై యాత్మీయం బైనయాశ్చర్యశక్తి యోగంబు నవలంబించి సూక్ష్మ

చిదచిద్విశిష్టాకారంబున నుపాదానంబ వై పూర్వసృష్టిసంహారపూర్వకంబుగ
నస్మదాదిరూపంబులం బరిగ్రహించి యూర్ణనాభి తెఱంగునం బరిస్పృశ్యమా
నం బైనయీవిశ్వంబునకు సృష్టిస్థితిసంహారంబుల నాపాదించుచుఁ గ్రీడించు
చుండు వట్లుగావున. ౨౬-౨౭

క॥ జలజదళేక్షణ! నీచేఁ । గలిగెడు నీవిశ్వసృష్టిఁ ♦ గానం దగున
ట్టులు నాకుఁ బ్రసాదింపఁగ । వలయును సద్బుద్ధి సహజ ♦ వాత్సల్యమునన్.

క॥ మందుఁడనయ్యును నీదు న।మందదయామృతకటాక్ష ♦ మంది సమస్తం
బుం దగ నిర్మించెద గో।వింద! తదానందమునఁ బ్రవీణుఁడ నగుచున్.

ఉ॥ ఏను భవత్కటాక్షమున ♦ కెంతయుఁ బాత్రుఁడనై విభేదముం
బూని నిరంతరంబు జగ♦ముల్ సృజియించెడు పట్లఁ గన్నులం
గానక హేయమార్గమును ♦ గైకొని బద్ధుఁడఁ గాకయుండు న
ట్లానిఖిలాశ్రితార్తిహర♦ణోత్సవ! న న్గరుణింపు మొక్కెదన్. ౨౮

చ. సఖుని సఖుండువోలె నను ♦ జక్కఁగ నీ వివు డాదరించి తే[illegible]
నఖిలభవద్దయామృతము ♦ నందుట సృష్టివిధంబున న్నినున్
సుఖమయవిగ్రహుం గొలుచు♦చుం దనరారుదు నైనఁ గావవే
నిఖిలము మత్కృతంబ యని ♦ నిండుమదంబు జనింపకుండఁగన్. ౨౯

వ॥ అని యివ్విధంబునఁ బితామహుండు ప్రార్థించినం బ్రసన్నుం డై భక్తజ
వత్సలుం డగుపుండరీకాక్షుం డనుగ్రహించి పరావరస్వరూపప్రకాశకంబును
జతుశ్శ్లోక్యాత్మకంబును నైనభాగవతంబు నుపదేశింప సంకల్పించి యిట్లనియె. ౩౦

క॥ సరసిజాసన! హృదయాం।తరమున నెంతయును సమ్మ♦దం బొనఁగూర్చెన్
నిరుపమభక్తిశ్రద్ధా।చరిత భవన్మాననీయ ♦ సంప్రార్థనముల్.

వ॥ ప్రధానజ్ఞాతవ్యం బగుమత్స్వరూపజ్ఞానంబును, దదంగంబగుటం జేసి యప్రధానజ్ఞా
తవ్యంబగు చేతనాచేతనస్వరూపజ్ఞానంబును ననుగ్రహించెదఁ బరిగ్రహింపుము.

గీ॥ పరమగుహ్యంబు మంత్రిసం♦భావితంబు। శాస్త్రవిజ్ఞానసహితంబు ♦ సదమలంబు
నైనతజ్జ్ఞానమంతయు ♦ నబ్జగర్భ! నాకరుణఁ జేసి సిద్ధించు♦గాక నీకు. ౩౦-౩౧

శా॥ నారూపంబును నాస్వభావమును నా♦నానాగుణవ్రాతమున్
నారమ్యోరువిలాసచేష్టితములున్ ♦ నాదివ్యకర్మంబులున్
నా రాజత్పరిణామసృష్టిలయసం♦స్థానప్రకారంబులున్
నీరేజాసన! దానఁ జేసి సకల ♦ జ్ఞేయంబు జ్ఞాతంబగున్. ౩౧

—♦ భగవంతుఁడు జతుర్ముఖునకుఁ జతుశ్శ్లోకీ భాగవతము నుపదేశించుట ♦—

ఉరసీ॥ ప్రకృతి జీవులు శరీ♦రంబుగాఁ దనరార నఖిలాంతరాత్ముఁడ ♦ నగుదు నేన
యంతయుఁ బ్రకృతిజీ♦వాంతర్గతంబౌటఁ, దద్విలక్షణుఁడనై ♦ తగుదు నేన

యరయ సృష్టికిఁ బూర్వ ♦ మవిభక్తనిజనామ రూపతన్మయశరీ♦రుండ నేన
సృష్టికాలమున భూ♦రివిభక్తనిజనామ,రూపతన్మయశరీ♦రుండ నేన

గీ॥ తచ్ఛరీరుండనయ్యు సం♦తతముఁ దద్గ। తాజ్ఞతాపరిణామితా♦ద్యఖిలదోష
పటలసంస్పర్శ లేక చో♦ప్పడుదు నేన। ప్రళయమందును శేషించు♦వాఁడ నేన. 32

౩౩ గీ॥ ప్రకృతిరూపంబునీక్షించు♦పట్లనాత్మ। యును,దదాత్మస్వరూపము♦న్గనెడు వేళఁ
బ్రకృతియును, బ్రకాశింపఁబో♦వదు పరస్ప। రంబుఁ బొసఁగని తేజస్త
మంబులట్లు 33

౩౪ గీ॥ బహు[illegible]ఘటాది♦కోటికి[illegible]యు వెలుపలం♦గానుపింతు
[illegible]తేజంబుల♦కరణిఁజిదచి। దంతరుండనయ్యు నేబహి♦ర్వ్యాప్తిఁ గాంతు. 34

౩౫ సీ॥ [illegible] నేన
[illegible] వే♦ఱిదియు భిన్న
వస్తువు లేకుంట ♦ వలనను నన్నెఱుం, గుట చేత నంతయు♦గూడఁ దెలియ
నగుచు జ్ఞాతవ్య మె♦య్యదియును శేషింప, దట్లగావున మదీ♦యస్వరూప
మొక్కఁడె ప్రధానజిజ్ఞాస్య♦ముత్తమంబు। నదియునిత ంబునొకరీతి♦నలరుచుంటఁ
బ్రకృతిభిన్నంబుమఱిసర్వ♦వస్తుగతము। గానజీవభిన్నంబునై♦గాగ్రాలుచుండు. 35

౩౬ ఉ॥ ఆయత మైనమోమాకప♦రావరరూపము ని ర్లెఱింగి, సా
పాయశతంబు జిత్తము ను♦పాయమునం గడు నిల్వరించి, నా
యీయుపదిష్టతత్త్వవిధ♦మెల్ల సమగ్రముగా గ్రహింపు మో
తోయజగర్భ! యట్లయిన ♦ దూరముగాఁ జను మోహమంతయుఁ. 36

౩౭ క॥ వనజాతాసన! నాశా। సనము ననుసరించి యింక ♦ సర్గం బఖిలం
బొనరింపుము గర్వాదులు। జనియింపకయుండున ట్లొ♦సంగెద వరముఁ.

వ॥ అని యిట్లు కర్మాయత్తజన్మరహితుం డైనపరమపురుషుం డఖిలవ్యష్టిభూతంబు
లకుం బరమేష్ఠి యైనపుండరీకాసనున కాదేశించి తత్సమక్షంబున నాత్మలోకం
బుతో నంతర్హితుం డయ్యె ననంతరంబున నత్యంతభక్తిభావంబునఁ దదీయమహా
మహిమానుభావంబును గొండాడుచు దండవత్ప్రణామంబు లాచరించి సృష్ట్య
మాణంబులగు దేవాదిభూతంబులు బుద్ధిస్థంబు లగుటం జేసి తద్విషయకకర్మజ్ఞాన
ప్రచురుండై 32-37

గీ॥ నీరజాక్షునిసత్కారు♦ణాకరసముద। కంతియును బొత్రభూతుఁడై♦మెసఁగుకతన
గల్పన మొనర్చెఁ బూర్వంబు ♦ కరణి నజుఁడు। జంగమస్థావరాత్మక♦సకలజగము.

గీ॥ అట్లు కల్పన మొనరించి ♦ యబ్జగర్భు। డఖిలకారణుఁ డైన శ్రీ♦హరిని గూర్చి
జగములకుమంగళముఁగోరి♦సలుపుచుండె। యమనియమరూపమైనమ♦హాతపంబు. 38

ఉ. ఆసమయంబునందు మహి♦తాత్ముఁడు నారదుఁ డేగుదెంచి భ[illegible]
ద్రాసనసంస్థితుండయి మ♦హాతపముం బొనరించు పుండరీ[illegible]

కాసనుఁ గాంచి మ్రొక్కి వినయంబు నయంబుఁ బ్రియంబు మీఱఁగాఁ
దా సకలోపచారములఁ దద్దయుఁ దృప్తు నొనర్చి వేఁడియున్. ౪౦-౪౧
గీ॥ అవనివల్లభ! నీవు నన్నడిగినట్లు విష్ణుమాయాప్రకారంబు వినుచు మనుడు
భగవదుపదిష్టమైనతత్ప్రథమునెల్లఁ దగ నెఱింగించెమునికిఁబితామహుండు. ౪౨-౪౩
వ॥ నారదుండును నీరజాసనోపదిష్టం బగుభగవన్మాయాప్రకారం బెఱింగి సంతు
ష్టాంతరంగుండై లోకసంచారంబుఁ గావించుచుఁ బెద్దకాలంబునకు సరస్వతీతీరం
బునఁ బరబ్రహ్మంబును ధ్యానించుచు నిరవధికమహాతేజోరాశియై యున్న
సాత్యవతేయుం డపారవిచారసాగరంబున మునింగియుండ బ్రహ్మోపదిష్టంబును
దశలక్షణాన్వితంబును జతుశ్శ్లోకాత్మకంబు నైనభాగవతపురాణంబు నుపదేశిం
చినఁ దత్సర్వంబు నమ్మునీంద్రుం డేతద్భాగవతరూపంబున రచించి జగద్ధితంబుఁ
గావించె; నమ్మహాత్మునివలన నా కనుగ్రహింపఁబడియె ని ట్లీమహాపురాణంబు
సత్సంప్రదాయాగతంబై యొప్పు నట్లగుటం జేసి యేతద్వ్యాఖ్యానంబునన నీస
మస్తసందేహంబులును నివర్తింపంగలవు. ౪౪
గీ॥ భూతభేశ్వర! యవ్విరాట్పురుషువలన । విశ్వమంతయుఁ బొడమిన విధముఁ దెలిపి
తకుఁ బ్రశ్నంబులకు సదుత్తరములింకఁ । దెలియఁ జేసెద వినుము సందియము దీర. ౪౫

౧౦ వ అధ్యాయము.

—* శుకుఁడు పరీక్షిత్తునకుఁ బురాణార్థప్రకారం బెఱింగించుట *—

వ॥ అని పలికి శుకమునీంద్రుండు వెండియు సమష్టిపురుషుం డగుచతుర్ముఖునియవ
యవంబులచే నేర్పడిన దేవాదిసృష్టిం దెల్పువాఁడై యిట్లనియె. ౧
ఉ॥ వ్యాసమునీశ్వరోక్త మగు భాగవతంబును నేఁడు నీ కుప
న్యాస మొనర్చువాఁడ వినుమంతయు దాన సమస్తసంశయా
భాసవిరుద్ధభావములు బాయఁగఁ దత్త్వము స్పష్టమౌ మహో
ల్లాస మొసంగు, దోసము దొలంగు శుభంబుఁ బొసంగు భూవరా! ౨
గీ॥ సర్గమును విసర్గంబును స్థానపోష । ణంబు లూతులు మన్వంతరంబు నచ్యు
తానుకథయు నిరోధము న్నాశ్రయంబుల । నఁ బురాణంబు దశలక్షణాన్వితంబు.
వ॥ దశలక్షణాన్వితంబుగావున నీభాగవతంబు పురాణం బన నొప్పు నం దాశ్ర
యాఖ్యం బైన పరబ్రహ్మంబును బరిశీలించునిమిత్తంబ పరావరజ్ఞు లగుమహా
త్ములు తక్కినవానిం బ్రతిపాదించుచుండు రిట్లు దశమలక్షణంబును బ్రధానం
బుగను, నవలక్షణంబులను దదర్థంబుగను వర్ణించుటం జేసి ప్రతిపాద్యబాహు
ళ్యంబునం గలిగెడు ప్రతిపాద్యభేదంబును, బ్రతిపాద్యభేదంబుచే గలిగెడుశా
స్త్రభేదంబును బరిహరింపఁబడియె నని యెఱుంగునది, యాదశలక్షణంబులకు
నుఁ గ్రమంబుగాఁ బ్రత్యేకలక్షణములు గల వాకర్ణింపుము. ౩

గీ॥ ఆకసము మున్నుగా గల ♦ యట్టిపంచ।భూతములును శబ్దాదితన్మాత్రములును
నింద్రియంబులును మహత్తు♦నంచిమూడ।విధిసృష్టియు సర్గంబు ♦ నా శసనంగ. ౩

క॥ వనజాసనరూపంబును । గొనినపరాత్ముదున్నిదేర ♦ గుణవైషమ్యం
బునఁజేసి విరచితంబై । చనుసర్గము చెప్పఁబడు వి♦సర్గం బనుచున్.

క॥ శ్రీనాథుడు దుర్మతు [illegible] ♦ [illegible] విశ్వ[illegible]
గాన విను మ[illegible] బని చెప్పఁబడును ♦ ధరణీనాథా!

క॥ విషి[illegible] ♦ సజ్జనులఁ బరి
గ్రహి[illegible] ♦ గాఁ జెప్పఁబడున్.

క॥ [illegible] ♦ [illegible]
[illegible] చెప్పఁబడుచు నుండు నరేంద్రా!

క॥ [illegible]కాంతా । నంతకృపాలబ్ధవిభవు♦లై పరగెడుధీ
మంతులసద్ధర్మమె మ । న్వంతర మని చెప్పఁబడు ని♦రంతర మధిపా!

క॥ హరియవతారచరిత్రము । హరిపాదాశ్రితుల విస్తృ ♦ తానేకమనో
హరచిత్రచరిత్రమ్ములును । వరవర! శ్రీశానుకథ యనం ♦ బడుచుండున్. ౫

క॥ అరయఁగ జీవాత్మలు క । ర్మరూపశక్తులను గూడి ♦ మఱి స్వాత్మదశా
స్ఫురితప్రకృతి నడంగుట । నిరోధ మని పలుకుచుందు ♦ నిపుణులుభూపా! ౬

ఉ॥ అంబుజనాభపాదముల♦యం దనయంబు మనంబు నిల్పి బం
ధంబు సమస్తముం దొలఁగఁ♦ దత్పరుఁడై మనుజామరాదిరూ
పంబుఁ ద్యజించి చేతనుఁడు ♦ భవ్యము దివ్యగుణాష్టకప్రసి
ద్ధంబును నైనరూపమును ♦ దాల్చుటయేసుమి ముక్తి భూవరా! ౭

క॥ ఏవానివలన నావి । ర్భావతిరోభావములు వి♦భాసిలుచుండున్
భూవర! యీవిశ్వంబున । కావిభుఁ డచ్యుతుఁడె యాశ్ర♦యం బన నొప్పున్. ౮

క॥ నిరుపమమంగళగుణమం।దిరుఁడై యాశ్రయపదాభి♦ధేయుం డగునా
హరియె పరబ్రహ్మంబును । బరమాత్మయు ననుచుఁ జెప్పఁ♦బడుచుండు నృపా!

గీ॥ ఉర్వరేశ్వర! సృష్ట్యాది♦కుపకరించు । శౌరి సార్వజ్ఞ్యము నెఱుంగఁ♦గోరుదేని
జ్ఞాతయును జ్ఞేయమును జ్ఞాన♦కారణమును।భగవదాత్మక మగురీతిఁ♦బరగవినుము.

వ॥ సర్వాంతరాత్మ యగుపరమపురుషుండు జ్ఞాతయగు జీవాత్మయందు నియంతృత్వం
బున వర్తించుచు నాధ్యాత్మికుం డనియు, జ్ఞానకారణంబు లగు చక్షురాదీంద్రి
యముల కభిమానదేవత లగు నాదిత్యాదులయందు వర్తించుచు నాధిదైవికుం
డనియు, జ్ఞాతకన్నను జ్ఞానకారణంబుకన్నను విలక్షణంబై [illegible]పంచభూత
ములయం దుండు శబ్దాదులం దంతర్యామియై వర్తించుచు నాధిభౌతికుం డనియుఁ

చెప్పఁబడుచుండు.

గీ॥ అట్టులగుటఁ జేసి యధిప! జ్ఞాతయును జ్ఞే । యమును జ్ఞానకారణమును భగవ
దాత్మకం బటంచు నాత్మ నిశ్చయముఁ గా । వించి సందియంబు విడువుమయ్య.

గీ॥ జ్ఞాతయును జ్ఞేయమును జ్ఞానకారణంబు । ననెడు నిమ్మూటిలోపల నధిప! యేది
లేకయున్నను గ్రహింప లేరు నిశ్చ । యంబుగా జీవు లొకవిషయంబునైన. ౯

వ॥ కావున జీవజ్ఞానంబు చక్షురాదికరణాభావంబున సన్నిహితపదార్థంబునైన గుర్తింపఁజాల దనియు, జ్ఞాతృజ్ఞేయజ్ఞానకారణంబుల సన్నికర్షణంబు గలుగునప్పుడ యుపయుక్తం బగు ననియు, నంతియగాని సూక్ష్మవ్యవహితాదిపదార్థపరిగ్రహణంబున కసమర్థం బనియుఁ గరణసాపేక్షం బనియు, నెఱుంగునది. అట్లగుటం జేసి. ౯

క॥ అజ్ఞుఁడు జీవుఁడు హరి స । ర్వజ్ఞుఁడు సాక్షాత్కరించుఁ బ్రస్ఫుటముగ నా
ప్రజ్ఞానరూపునకు జ్ఞాతృజ్ఞేయజ్ఞానహేతు వెప్పుడు నధిపా!

౨౦ క॥ ఆశ్రితసంరక్షకుఁ డగు । నాశ్రీవల్లభుఁ డనంతుఁ డఖిలజ్ఞుఁడు దా
నాశ్రయుఁడై తనరుఁ బ్రకృ । త్యాశ్రయుఁడగు ప్రత్యగాత్మ కశ్రాంతంబున్.

క॥ నరనాథ! యింక వినుమా । విరాట్పురుషుఁ డైనయట్టి విష్ణుని వలనన్
బరిదృశ్యమాననానా । చరాచరమయప్రపంచ సంభవవిధమున్. ౧౦

౨౧ సీ॥ వనజాసనాకార మును బూనియుండిరా, ధన్యుఁడు బ్రహ్మాండభేదన మొనర్చి
యాత్మీయసంచార మనిగుదనై యొప్ప, వెలికి నొక్కఁడు మ్ముడి వెడలివచ్చి
తననివాసంబున కనునైనదేశంబు, నరయుచు స్వయముగా సవిశవిత్రుఁ
డగుటఁ బవిత్రంబు లగుజలంబులను సృజించి పెక్కేండ్లు శయించెనందు

గీ॥ నీరములు నారములు నాఁగ నెగడుచుండు । నట్టి నారంబులయనమై యమరియుండు
గాన 'నారాయణుం' డనఁ గ్రాలుచుండు । బరమపురుషుండు నిరతంబుఁ బార్థివేంద్ర! ౧౧

గీ॥ కాలమును ద్రవ్యములు జీవకర్మములును । బ్రాకృతస్వభావముఁ బరాత్పరుని కరుణ
౨౨ నెపుడు సత్త్వాన్వితంబులై యొనగుచుండు । మఱియు పేక్షనడఁగుచుండు మనుజనాథ

సీ॥ అవనీశ! సూక్ష్మంబు లవిభక్తనామరూ, పంబులునై యొప్పు బ్రకృతిజీవు
లను శరీరంబుగాఁ గొని యొక్కఁడగుచు దే, వాదినానాకృతు లందఁ దలఁచి
స్వాత్మానుభవరూప మైనతల్పంబును, ద్యజియించి యుత్థితుం డై మహాత్ము
డచ్యుతుం డవ్యయుం డాత్మసంకల్పంబు, నన చతుర్ముఖరూప మును ధరించి

గీ॥ రమ్యతరమును నిజశరీ రంబునైన । ప్రకృతిజీవాత్మకారణ దివ్యమెల్ల
జ్ఞాతయును జ్ఞేయమును జ్ఞాన కారణమును । గాసృజించెను వ్యష్టిమై గ్రాలునట్లు. ౧౩

క॥ పృథివీవల్లభ! విను మి । వ్విధమున సృజియింపఁబడిన విషయంబులు మూఁ
డధిదైవం బధ్యాత్మం । బధిభూతం బనఁగనొప్పు నశ్రాంతంబున్. ౧౪

గీ॥ అందు నధిదైవముగ నాగ♦మాంతవేత్త । లాడుచుందురు సతము దిగ్♦గాద్యధిష్ఠి
తంబు నేకాదశేంద్రియా♦త్మకము నైన । జ్ఞానకారణవర్గమ్ము ♦ మానవేంద్ర! ౧౪
గీ॥ పల్కుచుందురు నిరతంబుఁ♦బ్రకృతి కార్యము । యంబయినయట్టి జ్ఞాతృవ♦ర్గంబు నాగ
మాంతపారీణు లైనష♦రావరజ్ఞు । లెల్ల నధ్యాత్మమనుచు మ♦హీతలేంద్ర !

౨౩ క॥ మేదిన్యాదులఁ దగుగం । ధాదిజ్ఞేయంబు నందు ♦ రధిభూతముగా
నాదిని సమష్టి నేకం । బౌద్రివ్యము నిటు సృజించె ♦హరి త్రివిధముగన్.

వ॥ నరేంద్రా! వ్యష్టీంద్రియసృష్టివిభాగంబునకు ముం దిరదింద్రియాశ్రయం బైనప్రాణ
వ్యష్టిసృష్టి నాకర్ణింపు; మట్లు చతురాననుండు ప్రాణవ్యాపారముఁ గావించుచుండఁ
దదీయశరీరాంతర్గతంబును నాకాశకార్యంబు నైనప్రాణవాయువువలనఁ బ్రవృత్తి
సామర్థ్యం బగునోజంబును, వేగసామర్థ్యం బగుసహంబును, ధారణాసామర్థ్యం
బగుబలంబును జన్మించె; నట్టిప్రాణంబునుండి ముఖ్యంబులును బ్రాణనహేతువు
లును నై యన్యశరీరంబులందు వర్తించుప్రాణంబులు సంభవించె. ౧౫

గీ॥ అబ్జభవునిశరీరమం♦దగుసమష్టి । ప్రాణమునననుసరించియ♦వ్యష్టిప్రాణ ౧౫-౧౬
ములు సతమ్ముఁ బ్రాణాపాన♦ముఖ్యవృత్తిఁ । జేయు నోజస్సహోబలాం♦చితములగుచు.

సీ॥ నరనాథ! నడచిన ♦ నడచుచు నిలిచిన, నిలుచుచు రాజును ♦ గొలుచుచుండు
భృత్యసందోహంబు ♦ విధమునఁ బరికింప, సకలజంతువులందు ♦ సంతతంబు
వ్యాపార మొనరింప ♦ వ్యాపార మొనరించి, యాగిన నాగి ప్రా♦ణానిలంబు
ననుసరించుచునుండు ♦ నఖిలేంద్రియంబులు, నట్లుగావునఁ దదా♦యత్తవృత్తు

గీ॥ లవ్విధంబున దేహము♦నందుఁ బ్రాణ । వాయువు చరించుచుండఁగ ♦ బ్రజ్వరిల్ల ౧౬-౧౭
మొదలిడి మొనంత జఠరాగ్ని హృదయమందు । దానను దయించె క్షుత్తు దప్పికయు ను

గీ॥ అంత భోజనపానము♦లందు మిగుల । నిచ్ఛ జనియించె వాని శ♦మింపఁజేయఁ
దలఁపు గలిగినఁ బంకజో♦ద్భవునివలనఁ । బొడమెఁ బెక్కువ్యష్టిశరీర♦ముఖములధిప! ౧౭
అట్లు ముఖము జనింపఁగ♦నందుఁ బొడమెఁ । దాలువపు డయ్యధిష్ఠాన♦తాలువందు
జిహ్వ జన్మించె నద్దానఁ♦జేసి రసము । లాఱుఁ దద్గ్రాహ్యములుగ లై♦నవని నాథ! ౧౮

వ॥ మఱియు నిందు ముఖాద్యవయవంబులు లేక జిహ్వోదయంబ [illegible] బగుటం
జేసి [illegible] ముఖోత్పత్తి వక్కాణింపబడియె, నంతియగాని యధి
ష్ఠానంబు [illegible] తాలువ [illegible] గావున, తాలు వధిష్ఠానం బనియు, జిహ్వ
యింద్రియం బనియు, నానారసంబు విషయం బనియు, వరుణుండు దైవతంబనియు
నెఱుంగునది. వాగాదీంద్రియంబుల [illegible] కర్మేంద్రియంబు లైన ముఖాద్యవయవంబులు
నేర్పడినవియు దేవమనుష్యాదినానావిధనామంబులు గలవియు నగు [illegible]
తోడి సంతానంబుఁ గల్గించుట యే జ్ఞాతృసృష్టి యగుటం జేసి [illegible]
యంబని తెలియవలయు.

౭౮ సీ॥ వసుమతీశ్వర! విను ♦ వాగింద్రియంబును, దాని కధిష్ఠాన♦దైవత మగు
వహ్నియును ముఖంబు♦వలననుద్భవ మొందెఁ,బరఁగె నారెంటిచే ♦ భాషణములు,
బ్రహ్మగళంబున ♦ వాయునిరోధంబు, గలుగఁ బై కరుగుమా♦ర్గంబు లేమి
బ్రాణవాయువు కంఠ♦మంద నిలచి కడుం,గడు వీవ నాసిక ♦ ల్గలిగె నంత
గీ॥ గంధమాఘ్రాణ మొనరింపఁ♦గలుగుకతన। నపుడు నాసికయం దుద♦యంబుఁగాంచి
తనరె ఘ్రాణేంద్రియంబును♦దదభిమాన। దేవతయగుగంధవహుండు♦ధీరచరిత! ౧౯-౨౦
౭౯ గీ॥ తనదు దేహంబు నన్యప♦దార్థములను। గనఁ దలంప నయ్యజుని చేఁ♦గలిగె నక్షు
లెసఁగు దేవతయైవాని♦ కెపుడురూప। మునుగ్రహించు నాదిత్యుఁడు♦మనుజనాథ. ౨౧
గీ॥ వేదబోధంబును గ్రహింపఁ♦గాఁ దలంచు। పంకజోద్భవువలన శ♦బ్దము గ్రహింపఁ
గారణము లైనకర్ణముల్ ♦ గలిగె వాని। కెప్పు డభిమానదేవత ♦ లెల్లదిశలు. ౨౨
వ॥ మఱియుఁ బదార్థంబుల మార్దవకాఠిన్యంబులను, గౌరవలాఘవంబులను, శీతోష్ణ భావంబులను గ్రహించుటకు సంకల్పించినంతఁ ద్వగింద్రియంబు జన్మించె. నాత్వగింద్రియంబునకు సూక్ష్మస్థూలరూపంబు లగు బాహ్యాభ్యంతరచర్మంబు లను ప్రదేశంబులు రెండును, ఆ ప్రదేశభేదంబునఁ గండూస్పర్శంబు లను విషయంబులు రెండును, ఆ విషయభేదంబున మహీరుహమారుతంబు లను దైవతంబులు రెండును నేర్పడియెఁ గాన నొక్కత్వగింద్రియంబ బాహ్యచర్మగతంబు లగు రోమంబుల వ్యాపించి యోషధిదేవతాకంబునుగండూగ్రాహకంబును నై యుండు. రెండియు నయ్యదియ యంతర్బహిర్భాగంబుల స్పర్శంబును గ్రహించుచు వాయుదేవతాకంబై యుండు. ౨౩—౨౪
గీ॥ వివిధకర్మ లొనర్ప వా♦గ్విభుఁడు దలఁచి। నంతఁ గార్యకరణదక్ష♦హస్తయుగము
దనరెబలవంతుఁడింద్రుఁడు♦దానికనిశ। మును నధిష్ఠాన దేవత♦యని యెఱుఁగుము. ౨౫
క॥ సరసిజసంభవుఁ డంతటఁ। బోరిఁబోరి స్వేచ్ఛానుసార♦ముగ నెల్లెడలం
జరియింపఁ దలఁపుఁ గైకొన। జరణంబులు సంభవించె ♦ జగతీనాథా!
౮౦ క॥ తమదద్రవ్యంబుల గమనా। గమనంబులచే గ్రహింపఁ♦గాఁ గడు నుపయు
క్తమ లానాచరణంబుల। కమరెను హరి యజ్ఞరూపుఁ ♦ డధిదేవతయై. ౨౬
సీ॥ ప్రజల నుత్పాదింపఁ ♦ బ్రమద మనుభవింపఁ, దామరసభవుండు ♦ దలఁచినంతఁ
దదుపయుక్తంబుగాఁ ♦ దగునుపస్థస్థాన,మందు సముద్భూత♦మయ్యె శిశ్న
మవ్వాని కధిదైవ♦మయ్యెఁ బ్రజాపతి, యంత భుక్తపదార్థ♦మందుఁ గల య
సారమలంబు వి♦సర్జింప నాత్మనెం, చఁగ గుదస్థానంబు ♦ సంభవించెఁ
గీ॥ బాయువనునింద్రియంబంతఁ♦బ్రభవమొందె। దానికధిదైవతంబుగాఁ♦దనరె మిత్రుఁ
డొక్క దేహంబునుండి వే♦ఱొక్క దేహ। మొందఁదలఁచెనంతటఁ బంక♦జోద్భవుండు ౨౭
సీ॥ అతనిసమష్టిరూ♦పాపానవాయువు,వలన వ్యష్ట్యాత్మకా♦పాననిలయ
మైననాభిద్వార♦మం దపానంబును, దాని కధిష్ఠాన♦మైనమృత్యు

వును నపానప్రాణ♦ములు నిజాధారంబు, గానొప్పమరణంబు ♦ గలిగె నంత
నన్నపానాదుల ♦ నాసింప నుదరాంత్ర, నాడీసమూహము ♦ న్సంభవించె
గీ॥ నాంత్రనాడీచయంబున ♦ కంబునిధులు, నదు లధిష్ఠానమగుచు నా♦నావిధంబు
లైనసస్యాదులకుఁగతం♦బగుటఁజేసి। పుష్టితుష్టులకాశ్రయం♦బులుగఁదనరె. ౨౮-౨౯
గీ॥ స్వస్వరూపంబుఁ గప్పెడు♦ప్రకృతినబ్జ।భవుఁడు ధ్యానించుచుండఁగఁ♦బద్మసదృశ
మైనహృదయస్థలంబును♦దానివలన। మనసునుద్భవమయ్యెనో♦మానవేంద్ర. ౩౦
క॥ మనసున కధిదైవతమై। చనుఁ జంద్రుఁడు, తన్మనప్ర♦సక్తము లగుచుం
దనరెడుసంకల్పాదులు। జనియించెను గ్రమము గదుర ♦ జగతీనాథా!
వ॥ ఇట్లు సమష్టిపురుషుం డగుచతుర్ముఖునివలన వ్యష్ట్యవయవవిభాగం బేర్పడియె,
నయ్యవి సార్వభౌతికంబులైనను వానివానియం దాయాభూతంబులయంశంబు
లధికంబు లగుటంజేసి తత్తదాత్మకంబులై యుండు నాకర్ణింపుము. ౩౧
సీ॥ లో నుండుచర్మంబు ♦ దానిపై మిగుల సూక్ష్మం బగుచర్మంబు ♦ మాంసశోణి
తంబులు, మజ్జ, మే♦దస్సు నెమ్ములు నా నె,సంగుచుండెడు ధాతు♦సప్తకంబు
భూమిపార్థివ తే♦జోమయంబైయొప్పు, ప్రాణసప్తకము న♦భంబుచేత
సలిలంబుచేతఁ గృ♦శానువుచేత నారబ్ధంబులయ్యె భూ♦రమణ! యింద్రి
గీ॥యములుశబ్దాదిగుణసంచ♦యముఁబరిగ్ర।హించుటయెస్వభావంబుగా♦నెసఁగునాగు
ణములహంకారమునజన♦నంబుఁగాంచు।వినువికారంబులకునెల్ల♦మనసుతావు. ౩౧-౩౨
క॥ నిరతంబును విజ్ఞాన। స్వరూపమై బుద్ధి యొప్పు ♦ జగతీశ్వర! శ్రీ
ధరునకు నమరెడు స్థూల।స్వరూప మియ్యదియె తెలియఁ♦బల్కితి నీకున్. ౩౨-౩౩
సీ॥ స్థిరచరచేతనా♦చేత నాత్మక మైన, వ్యష్టిసంగతవస్తు♦వారమెల్ల
స్థిరయును సలిలంబుఁ♦దేజంబు వాయువు, గగనంబు మఱి యహం♦కారమును మ
హత్తత్త్వ మవ్యక్త♦మన నొప్పునావర,ణాష్టకంబున వ్యాప్త♦మై యెసంగుఁ
బరఁగు నీస్థూలరూ♦పముకన్న నతివిల,క్షణమును దలఁప సూ♦క్ష్మములలోన
ఆ॥ నధికసూక్ష్మతమము♦నగుచు ముక్తాత్మస్వ।రూప మైనయొండు♦రూపమమరు
విశ్వమయుఁడువిశ్వ♦విభుఁడువిశ్వాత్మయు।నైనయట్టియింది♦రాధిపునకు. ౩౩-౩౪
సీ॥ కాలత్రయమునావరణ♦గలిగియుండుటఁజేసి, నిత్యమై యెంతయు♦నెగడుచుండు
నిత్యమై యెంతయు ♦ నెగడుచుండుటఁజేసి, యాదిమధ్యాంతము♦లందకుండు
నాదిమధ్యాంతము ♦ లందకుండుటఁజేసి, వాఙ్మనోతీతమై ♦ వరలుచుండుఁ
వాఙ్మనోతీతమై ♦ వఱలుచుండుటఁజేసి, శబ్దాదిగుణముల ♦ జరుగకుండు
గీ॥ బరఁగు శబ్దాదిగుణముల♦జరుగకుంట। నింద్రియాగోచరంబయి♦యెసఁగుచుండు
నింద్రియాగోచరంబయి♦యెసఁగుచుంట।నాస్వరూపంబుసూక్ష్మమై♦యమరియుండు.
క॥ నరవర! యీసూక్ష్మస్థూ।లరూపములు రెండు మదిఁ ద♦లంచి యుపాసిం
పరు హరి యిచ్ఛాసృష్టిం ♦ బరఁగెడు కారణముచే ను♦పాసకు లెపుడున్, ౩౫

వ॥ అవిద్యావేష్టితం బగుటం జేసి బద్ధస్వరూపంబును, దొలుతఁ బ్రకృతిబద్ధంబై పదంపడి విజ్ఞానసంపాదనంబున స్వస్వరూపంబుఁ గాంచు కారణంబున స్వతఃపరిశుద్ధి లేకుండుటం జేసి ముక్తస్వరూపంబును, భగవద్విభూతిభావంబునం దక్క శుభాశ్రయంబుగ నుపాసింపం దగని వనియు, "నాదిత్యవర్ణ" మిత్యాది వేదాంతప్రసిద్ధంబును స్వతఃపరిశుద్ధంబును శుభాశ్రయంబును నగు భగవత్స్వరూపంబ ముముక్షూపాసకుల కుపాసింపఁదగిన దనియు నెఱుంగునది.

సీ॥ సచరాచరప్రపంచక మంతయు శరీర, మగు కారణమున వాచ్యత్వ మంది
యాకాశము శరీర మగుట నాకాశసం, గతగుణాత్మక వాచకత్వ మొంది
పంకజగర్భరూపంబు ధరించి దే, వాదినామములు దేవాదిరూప
ములును వారలకృత్యములును గావించు సంకల్పమాత్రమున, నకర్మవశ్యుఁ
డగుచు సర్వేశ్వరుం డైన యచ్యుతుండు జారణుల, గుహ్యకులను బ్రజాపతులను ౩౬-౩౭
సరుల మనువుల మునులఁ గిన్నరుల సురల సిద్ధులను యక్షులను సృష్టిఁ జేసె మఱియు.
క॥ గరుడుల గంధర్వులఁ గిం పురుషుల మాతృకలఁ జేతకుల గ్రహముల న
చ్చరల మృగంబుల విద్యాధరులఁ బిశాచముల యాతుధానులఁ జేసెన్. ౩౭-౩౮
క॥ రక్షోజనములఁ బితరుల వృక్షంబుల నసురభూత భేతాళములన్
బక్షులఁ బశువుల నద్రుల ఋక్షంబులఁ బన్నగముల సృష్టి యొనర్చెన్. ౩౮-౩౯
గీ॥ అచ్యుతుఁడు జరాయుజాండజస్వేదజోద్భిజ్జము లన నాల్గు తెఱఁగులం బొ
సంగి స్థావరంబు జంగమం బను రెండు గతులఁ దనరు వస్తుతతి నొనర్చె. ౩౯-౪౦
క॥ ఇవి యవి యన నేమిటికో యవనీశ్వర! జలమునందు నాకసమందున్
భువియందుఁ జరించెడు సర్వవస్తువుల సృష్టిఁ జేసెఁ బరమాత్ముం డొగిన్. ౪౦
గీ॥ ఏకవిధమ్ముఁ గల్పింపఁ బోక పెక్కు విధుల నీరీతి సృష్టిఁ గావింప నేమి
కారణం బనుచు నెఱుంగఁ గోరుదేని దెలియఁ జెప్పెద వినుము ధాత్రీతలేంద్ర!
౭౭ సీ॥ వసుధ నెసఁగు జీవుల పుణ్యపాపకర్మ ఫలములు తత్తమోధమమధ్యములగ నొప్పన్
గానఁ గర్మానురూపంబుగా సృజించె నెక్కువిధముల నీరీతి విశ్వమయుఁడు.

వ॥ మఱియును సాత్త్వికకర్మాచరణంబున సుఖప్రచురం బగు దేవభావంబును, రాజసకర్మాచరణంబున మిశ్రం బగు మానవభావంబును, తామసకర్మాచరణంబున నీచం బగు స్థావరాది భావంబును బ్రాప్తించుచుండు. వెండియు నందుఁ గార ణాంతరంబున రజోగుణంబు సత్త్వతమోగుణంబులకు వశ్యం బగునేని రజోగుణ ప్రధానులగు మానవులు సత్త్వగుణప్రచురులై యొకప్పుడును దమోగుణ ప్రచురులై యొకప్పుడును రజోగుణప్రచురులై యొకప్పుడును గానంబడుదురు. సత్త్వగుణప్రధానులగు వేల్పులయందును దమోగుణప్రధానంబు లగు స్థావరాద్యులయందును నిట్లే త్రైవిధ్యంబు వర్తించు నని యెఱుంగునది. ౪౧

౭౮ గీ॥ [illegible]నాత్మనై యెల్లజగము సృష్టి గావించు [illegible]శ్వరుండె
[illegible]రాదు బంధ సవత రించి బ్రోవించు ధర్మ [illegible] ౪౨

గీ॥ అట్లు [illegible] రాత్మ యుండె కల్పాంతమున గాల [illegible] పు
[illegible] ల్పెదు బ్రిథర జనుడు [illegible] ౪౩

క॥ జ్ఞానాదిపూర్ణు [illegible] యతబు నీకు వర్ణించితి న
న్మానులు [illegible] వేలుగా గాంతు రెదన్. ౪౪

౭౯ హరియె సృష్టియు సృజ్యుడు నగుట కర్తయును నకర్తయు నగుట యెట్లొ దవునొక్క
తాన విరుద్ధధర్మముల్ దగు నెయనుచు వలదు శంకింపవిమయవ్య వస్థ గలదు. ౪౫

వ॥ ప్రపంచసృష్టియందు బరమాత్మకు జన్మాదులు విధింపబడవు. అట్లు పర
మాత్మస్వరూపంబున సృజ్యుండుగాకుండుటంజేసి స్రష్ట యనియు, దనచే
సృజింపబడినపదార్థంబుల కంతరాత్మయై వానివానితో గూడియుండుటవలన
సృజ్యుం డనియు జెప్పబడుచుండు. కావున స్వరూపంబుచే స్రష్టయును,
సద్వారకం బగుప్రవేశంబుచే సృజ్యుండునునై యుండు నని యెఱుంగునది.
మఱియు శాస్త్రాంతరబు లగుకరణకళేబరంబుల నపేక్షించి జీవులయం దేర్పడు
కర్తృత్వంబు లేకుండుటంజేసి యప్పరమాత్మ యకర్త యనియు, సంకల్ప మాత్రం
బునన కర్తృత్వంబును బరిగ్రహించుటవలన గర్త యనియు జెప్పబడుచుండు.
కావున నారాయణునియందు స్రష్టృత్వసృజ్యత్వంబులును, గర్తృత్వాకర్తృత్వం
బులును బొసంగు నవియు విరుద్ధంబులు గావనియుం దెలిసికొనుము.

సీ॥ బ్రహ్మసంబంధియై పఱగునీకల్పం బవాంతరకల్పసమన్వితముగ
దిజ్మాత్ర మీరీతి దెలియ జెప్పితి నీమహాకల్పమందె మహత్తు మొదలు
గా భూమివఱకును గ్రలుతత్త్వంబులు, నవ్వానికార్యపదార్థములును
సృజియింపబడెడిను మిట్టులె ప్రతిమహాకల్పంబునను సృష్టి గలుగుచుండు

గీ॥ మఱియు నెంతయు స్థూలసూక్ష్మంబు లైన కాలపరిణామములు నింక గల్పలక్ష
ణములుమన్వంతరంబులు గ్రమముతోడ దెలియ జెప్పెదమ్ముందు ధృష్టం దియమదీర. ౪౬

౮౦ గీ॥ విస్తరించి యప్పుడు విధునక షష్ఠ్మకల్పంబు [illegible] నీకు బలుకువాడ
సావధానచిత్త మమ్మర్త [illegible] గాక వానినెల్ల తెల్మతలెంద్ర. ౪౭

క॥ అని యాకరణి బరీక్షిన్మనుజాధీశునకు వ్యాసనందనుడు గృపన్
వినిచెనని చెప్పుసూతునిగనుగొని శౌనకుడు బల్కె గౌతుక మొదవన్. ౪౮

ఉ॥ సారవిహీనసంసరణసంగము భంగము వొసఁగ్చి యుంచితో
దారమహాగుణౌఘమున కాస్పదమై విదురుండు దుస్త్యజ [illegible]
బైరహిమీఱు బాంధవము నంతయు వీడి ధరిత్రియందు నో
ప్పారెడుతీర్థము ల్గని కృతార్థుడుగా జనె నంచు దెండియున్,

గీ॥ భాగవతశేఖరుండతఁ ♦ డేగి యట్లు।ధీరజనభాగధేయు మైత్రేయుఁ గాంచి
యమ్మునీశ్వరువలనఁ ద ♦ త్త్వమ్ముఁ దెలిసి।కొనియెనని చెప్పితివిమాకు ♦ గుణధురీణ!
క॥ అమ్మునివరు నతఁ డేస్థా।నమ్మునఁ దాఁ గాంచెఁ గాంచి ♦ నం దత్త్వజ్ఞా
నమ్మును విదురున కాతం।డెమ్మెయి నుపదేశమిచ్చె ♦ నెఱిఁగింపఁగదే. ౬౯
గీ॥ విదురుఁ డేటికి బంధుల ♦ విడిచెఁ? దీర్థ।యాత్ర నేరీతిఁ గావించె? ♦ నమ్మునీంద్రు
కరుణ నేతత్త్వముగ్రహించె ♦ మరలి యెట్టు।లరుగు దెంచె? వచింపుమా ♦ కిఖలమునఘ! ౭౦
క॥ అని యీచందంబున న।మ్మునినాథుఁడు సకలశాస్త్ర ♦ ముఖ్యార్థవిదుం
డనఘుఁడు శౌనకుఁ డడిగిన।వినిపించెను సూతుఁ డంత ♦ వినయముగదురన్. ౭౧
గీ॥ మీర లడిగినవిధమున ♦ మేదినీశుఁ।డా పరీక్షిన్నరేశ్వరుం ♦ డడిగె శుకుని
మునియు నాతత్త్వ మెఱిఁగించె ♦ వినుఁడు తెల్పు।వాఁడ బ్రశ్నంబు దొట్టి స ♦ ర్వంబు మీకు.
వ॥ అని యిట్లు సూతుండు శౌనకాదిమునీంద్రుల కెఱింగించె.

ఆశ్వాసాంతము.

శా॥ ప్రారంభంబునఁ గల్గు కౌతుకము గ్రం ♦ థాంభోధిమధ్యంబునన్
జేరన్ మీఱినసాహసం బనుచుఁ దోఁ ♦ చెన్ మూలభావార్థ వి
స్ఫారోత్తుంగతరంగఘాతమునకుం ♦ బాలైతి నట్లయ్యు నీ
కారుణ్యంబునఁ బారముం బడసితిం ♦ గాకుత్థ్సవంశాగ్రణీ!
ఉ॥ ఎప్పటి కప్పుడే యసువు ♦ వేగెడున ట్లుదరాంతరంబునం
జొప్పడె నామయంబు ఋణ ♦ శుద్ధియుఁ గల్గదు గేహమందునుం
గుప్పలు వ్యాధు లిట్టి యతి ♦ ఘోరపరిస్థితులందు నెట్టులో
యిప్పటి కిట్లు నిన్గొలువ ♦ నేర్పడె భాగ్యము భక్తవత్సలా!

గద్యము:— ఇది శ్రీధనాచల రామచంద్ర చరణారవింద
సేవాసమాసాదిత శతవధానాది కవితావిచిత్ర, శ్రీవత్స
గోత్రపవిత్ర సింగరాచార్యపౌత్ర, శఠగోపాచార్య
పుత్ర, సమధిగత సకల భాగవతదాస్యానుభావ
భాగధేయ సంపన్ముదుంబ సింగరాచార్య
నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీ భాగవత
ద్వితీయస్కంధమునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

గీ॥ భద్రమూర్తి శ్రీధ ♦ నాద్రిరాముని దివ్య।పాదపద్మములకు ♦ భాగవతము
నందు నద్వితీయ ♦ మగు ద్వితీయస్కంధ।మర్పితంబొనర్తు ♦ నధికభక్తి.

ఓం తత్సత్

అనుబంధము.

ప్రథమస్కంధము

(పద్యాదియందు సూచింపఁబడిన అంకెలకు వివరములు)

౧. జగతి...ముఁను—పరబ్రహ్మ మగు నారాయణునుండి యీ ప్రపంచమునకు సృష్టిస్థితిసంహారములు గలుగుచున్నవి. లేకున్న నింకొకవిధముగాఁ గలుగు టెట్లని "యతో వా ఇమాని భూతాని జాయంతే" యను నన్వయప్రమాణంబును "కో హ్యేవాన్యాత్కః ప్రాణ్యాత్ య దేష ఆకాశ ఆనందో న స్యాత్" అనువ్యతిరేకప్రమాణంబును నారాయణుఁడే జగత్కారణ మని సిద్ధాంతీకరించుచున్నవి. వివిధా...భిజ్ఞుండును—అనేకములు [illegible] మునకుఁ గేవల ముపాదానకారణమే యగు నను గాని నిమిత్తకారణము [illegible] గాక సృష్టి [illegible] యుక్తము లగుకల్యాణగుణములు గలవాఁడగుటచే [illegible] కారణముగూడ [illegible] యిందుఁ దెల్పఁబడినది-స్వయం... [illegible] జగత్కారణత్వము, నిరతిశయజ్ఞానము, స్వాతంత్ర్య[illegible] మున్నగుకల్యాణగుణములు గలవాఁ డగుట వలనఁ "బరమాత్మ నిర్గుణుఁ" డనువారివాదము నిరస్తమైనది:- [illegible] రీతి [illegible] సృష్టి [illegible] [illegible] వేదమును మొదటఁ బరమాత్మ చతుర్ముఖున [illegible] నమతితజ్ఞాను లగు [illegible] లకును, వేదతత్త్వము దుర్గ్రాహ్యము గానఁ జతుర్ముఖునకు [illegible]పదేశ మావశ్యక మనియుఁ దాత్పర్యము. ఇందు "యో బ్రహ్మాణం విదధాతి పూర్వం యో వై వేదాంశ్చ ప్రహిణోతి తస్మై" యనుశ్రుతి యనుసంధేయము. దివ్యమంగళవిగ్రహసందర్శనముచేత నెవ్వనియెడల నిత్యసూరులు ముగ్ధులగుచున్నవారో యానారాయణుఁడు చతుర్ముఖునకు వేదము నుపదేశించె నని యీపద్యపాదమునకు మఱియొకయర్థమును జెప్పఁగొనవచ్చును. "తద్విష్ణోః పరమం పదం సదా పశ్యంతి సూరయః" అనుశ్రుతి యిందులకుఁ బ్రమాణము. త్రిసర్గ...మిగులు—"పరమాత్మ తేజము జలము పృథివి యనుపదార్థములచేఁ గావింపఁబడినసమస్తమునందును జీవాత్మను శరీరముగాఁ గొని ప్రవేశించి నామరూపము లేర్పరచు ననునర్థముగల 'హంతాహ మిమా స్తిస్రో దేవతాః' అనుశ్రుతియందుఁ ద్రివృత్కరణపూర్వక మగు ననుప్రవేశము తెలియవచ్చుటచే భగవంతుఁడు సృష్టికి లోనగుటయు దానంజేసి యనిత్యత్వాదిదోషములు గలవాఁడగుటయుఁ దటస్థించుచున్న దిగదా" యనినచోఁ ద్రివృత్కరణపూర్వకమైనయాసృష్టి భగవంతునియెడల సత్యముగాదు. అనఁగా భగవంతుని స్పృశింపనేరదు. (సృష్టికి భగవంతుఁడు లోనుగాఁ డని భావము.) ఏలయనిన నిరతిశయ మగుతనతేజోవిశేషముచే నాపరమాత్మ సమస్తదోషాంధకారమును బటాపంచలుజేయుచున్నాఁడు గాన ననిత్యత్వాది దోషగంధమైనను వాని స్పృశింప దని భావము. వానిగోల్తుము...హంబు—"సత్యుని" అనుదానిచే భగవంతున కనిత్యత్వాదిదోషములు లే వనియు "పరుని" అనుదానిచే నారాయణుఁడు బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదులకన్న విలక్షణ మగు నచింత్యప్రభావము గలవాఁడనియు "పరమభక్తిధీ" యనుదానిచే ఫలాభిసంధి లేశమైనను లేని ప్రపత్తియే మోక్షోపాయ మనియు, "ప్రత్యహంబు" అనుదానిచే "ఆప్రయాణాత్తత్రాపి హి దృష్టం" అనుమీమాంసాశాస్త్రోక్తప్రకారముగా భగవదుపాసన మొకమాఱు గాక ప్రాణప్రయాణపర్యంతముఁ జేయవలయు ననియు, "మహిపదమున" అనుదానిచే భూమిపై జన్మించినజీవుల కింతకన్న సులభమైనతారకమార్గము లే దనియు సూచింపఁబడినది. "పరమభక్తిధీమహిపదమున" అనువాక్యమును 'పరమభక్తి' 'ధీమహిపదమున' అని రెండుపదములుగా విభజించుకొనవచ్చును. అప్పుడు లౌకికగ్రంథములయందుఁ బ్రయోగింపరానిదైనను శ్రీభాగవతము గాయత్రీమహామంత్రముతో సరియైన దని తెలియఁజేయుటకుఁ గాను దన్మంత్రమందుఁగల "ధీమహి" యనుక్రియాపద మిందుఁ బ్రయోగింపఁబడె నని యెఱుంగునది. ఈపద్యమునందలి విశేషము లింకను దెలియఁగోరువారు త్రిమతవ్యాఖ్యానవిశిష్ట మగు "శ్రీభాగవత ప్రథమపద్యము" అనుగ్రంథమునందుఁ జూచుకొనునది.

౨. ఈపద్యమునందు భగవద్ధ్యాన మను మంగళము చేయఁబడినది. ఇఁక నీపద్యమునందును దీనితర్వాతఁగలపద్యమునందును గ్రంథప్రభావము చెప్పఁబడుచున్నది. వేదమునకుఁ "గర్మకాండము, జ్ఞానకాండ

ము" అని రెండుభాగములు గలవు. వానిలోఁ బూర్వభాగ మగుకర్మకాండమందు ధర్మార్థకామములును దత్సాధనములును జెప్పఁబడినవి. జ్యోతిష్టోమాదియాగములచే నింద్రాదిదేవతల నారాధించినయెడల ధర్మార్థకామరూప మగుఫలము లభించు నని కర్మకాండము ప్రతిపాదించుచున్నది. ఇంద్రాదు లస్థిరమును స్వల్పమును నగుఫలమునే యొసఁగశక్తిగలవారు గాన వారొసఁగుఫలముగూడ నస్థిరమును స్వల్పమునే యగును గావున నట్టియస్థిరాల్పఫలప్రదాత లగునింద్రాదులయారాధనమును జెప్పెడు కర్మకాండమునకన్న శాశ్వతమును ననంతమును నగునారాయణుని యారాధనమును జెప్పుటచే శ్రీభాగవతము మిక్కిలియుత్కృష్ట మని యిందు స్పష్టీకరింపఁబడుచున్నది. వేద...గ్రంథకర్త—దీనివలన "[illegible] వ్యాసః పారాశర్యః" అని మహాప్రభావసంపన్నుఁడగుఁగాఁ జెప్పఁబడువ్యాసమహర్షిచే రచింపఁబడినది గానఁ దప్పక పఠింపఁదగు నని సూచింపఁబడినది. నిత్యుఁడై దీనివలనఁ గర్మకాండమునందుఁ జెప్పఁబడు నింద్రాదులు నిత్యులుగా రనియు శ్రీభాగవతమునందుఁ జెప్పఁబడుపరమాత్మయే నిత్యుఁడనియు, నిత్యుఁడగుపరమాత్మ యిచ్చుఫలముగూడ నిత్యమే యనియు భావము. శివ...వస్తు—శివ మనఁగా గ్రంథమునందుఁ బ్రధానముగాఁ బ్రతిపాదింపఁబడువస్తువు. ఆవస్తువును ధర్మముగా నెఱుంగునది. ధర్మము సిద్ధమనియు సాధ్యమనియు ద్వివిధము- "యే చ వేదవిదో విప్రా యే చాధ్యాత్మవిదో జనాః తే వదంతి మహాత్మానం కృష్ణం ధర్మం సనాతనం" అని మహాభారతమున సిద్ధవస్తువునందు ధర్మశబ్దము ప్రయోగింపఁబడినది. అలౌకికమై శ్రేయస్సాధన మగునది ధర్మమని "ద్రవ్యక్రియాగుణాదీనాం ధర్మత్వం స్థాపయిష్యతే। తేషా మైంద్రియకత్వేపి న తాద్రూప్యేణ ధర్మతా" యని పెద్దలును వాడియున్నారు గాన నిందు సిద్ధధర్మము పరమాత్మ యనియు సాధ్యధర్మము భక్తి యనియు నెఱుంగునది. మఱియు దీనివలన స్వర్గాది తుచ్ఛఫలముల నిచ్చునింద్రాదులవలెఁ గాక సమస్తతాపములను బోఁగొట్టి నారాయణుఁడు (జననమరణాది పునరావృత్తిరహిత మైనశాశ్వతపరమపదమును గృపచేయునని తెలియుంగునది. ఆధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికము లని తాపము త్రివిధము. శారీర మనియు, మానస మనియు నాధ్యాత్మికము ద్వివిధము. జ్వరాదులు శారీరములు, కామక్రోధాదులు మానసములు నని చెప్పఁబడును. శార్దూలాదులవలనను చోరాదులవలనను గలుగునది యాధిభౌతికము. శీతవాతాదులవలనఁ గలుగునది యాధిదైవికము.— ఎంతయు...కొడలించి-దీనివలన భగవద్భక్తి కేవలకపటమును గర్మకాండప్రతిపాదితమును నగుశ్యేనయాగాద్యభిచారిక ధర్మమువంటిది గా దని సూచింపబడినది. -నిర్వాణ...ధర్మము - కర్మకాండమునందు జెప్పఁబడుజ్యోతిష్టోమాదియాగములవలెఁగాక భగవద్భక్తి యనంతస్థిరఫల మొసంగునది యని చెప్పఁబడినది. మఱియు నారాయణుఁడు కర్మకాండప్రతిపాదితు లగునింద్రాదులకన్న విలక్షణుఁ డనియు, ననంతస్థిరఫలప్రదాత యనియు "నిత్యుఁడై...వస్తువు" అనువాక్యమునందుఁ జెప్పియుండు సమస్తధర్మములకన్న భక్తియే యుత్తమ మని చెప్పుటచేఁ బరమాత్మ భక్తివలనంగాక యింకొకదానివలనఁ బ్రసన్నుఁడుగాఁ డనియుఁ దెల్పఁబడినది.- సజ్జనుఁడు- అనఁగా బ్రహ్మనిష్ఠగలమహాత్ముఁ డని యర్థము- ఏల శాస్త్రాంతరములతో - కల్పితాతిశయము గలగ్రంథములతో లాభములే దని భావము.-అలరించినంత... నరులు-దీనివలన భగ[illegible] దేశములందు నిలువక భక్తులహృదయములందే నియమముగా నివసించుచుండు నని [illegible] భాగవతమును బఠించి భగవంతుని వశ్యునిగఁ జేసికొనునట్లు [illegible] చేసికొనఁజాల రని సారాంశము.

3 ఆశ్రయిం...బ్రోదిఁగాంచి- అఖిలార్థములు, [illegible]జనములు, సమస్తవిషయములు, ధర్మార్థకామమోక్షము లనుపురుషార్థములను, దత్సాధనములను బోధించుచు ధర్మాదిఫలములను గలిగించునది గాన వేదము కల్పవృక్షముగాను, భగవద్విషయము ప్రధానముగాఁ బ్రతిపాదించుటవలన వేదసారాంశముగాన నీగ్రంథము కల్పవృక్షఫలముగాను వర్ణింపఁబడినది. దీనిచే భాగవతము వేదసార మని సూచింపబడినది. వేదకల్పవృక్షఫల మనుటచే నిది జ్ఞానకాండమునకన్న నుత్తమ మని తెల్పఁబడినది.- శుకో...జారి - శుకముఖంబునుండి - చిలుకనోటినుండి - శుకయోగీంద్రముఖమునుండి - వృక్షముయొక్క కొనకొమ్మల నున్నఫలము చిలుకనోటినుండి జారి సులభమగునట్లు వేదశాఖాగ్రమున నున్న భగవద్విషయకమగు శుకయోగీంద్రముఖమునుండి సులభమయ్యె నని భావము. జారి నని చెప్పుటచే నీభాగవతఫలమును [illegible] వ్యాసునకును, [illegible] శుకునకును నిచ్చి రనియు నాశుకయోగీంద్రముఖమునుండి

యనఁగా నతనిశమ్యప్రశస్యఁ లనెడు చిగురుటాకులనుండి ఫలమంతయు మెల్లమెల్లగా భూమిపై జారెను గాని మీఁదినుండి యొక్కమారే పడలే దనియు, నందువలననే చితికిపోలే దనియుఁ దాత్పర్యము. చిలుకగొరికిన పండు మిక్కిలితీయనగునట్లు శుకయోగి యనుభవించుటచే నిదియు నమితమధుర మైనద నియు భావము. కేవలనివృత్తిధర్మపరుం డగు శుకుం డాస్వాదించె ననుటచే శిష్టపరిగృహీత మగుటయు, నందువలననే ప్రమాణ మగుటయు, ముముక్షువులకుఁ దప్పక పఠనీయమగుటయు మొదలుగా ననేక విషయములు సూచింపఁబడినవి. అద్భుతా...సతిశయిల్లి—మోక్షమే యిందు సారాంశముగాఁ జెప్పఁబడుటచే నీగ్రంథమే వేదకల్పవృక్షఫలముగాని స్వర్గాదులను దత్సాధనములను దెల్పెడునవియు వేదపూర్వభాగ మగు కర్మకాండమునందలి యర్థమును విశదీకరించెడు కల్పసూత్రాదులు గావని తెల్పఁ బడినవి - త్యజియింపఁ...బరఁగి—పదార్థము—వస్తువు, శబ్దార్థము, చూతఫలము మొదలగువానియం దుండునట్లు కల్పవృక్షమునందు విడిచిపెట్టఁదగినపదార్థమే లే దనియు నంతయుఁ ద్రావఁ దగిన రసమే యనియు నట్లే యీ పురాణమున విడచిపెట్టఁదగిన విషయమే లేదనియు నంతయు గ్రహింపఁదగినదే యనియు భావము. భవ్య...ద్రావరయ్య - ఇందుఁ ద్రావుటకు ఫల మసంగతము గాన రసశబ్దంబును, జారినరసమును బానమొనర్చుటకు వీలులేదుగాన ఫలశబ్దంబును ప్రయోగింపఁ బడినవి. కేవలరసమే ఫలరూపముగానుండుటచేఁ జక్కఁగాఁ ద్రావవచ్చు నని తెల్పఁబడినది. "అహో" "భువిని" అను నీపదములచే భూలోకవాసు లలభ్యమైన యీలాభమును వదలిపెట్టుకుఁ డని సూచింపఁ బడినది.

పాఠాంతరము— గీ॥ నిగమకల్పవృక్షమునందు ♦ నెగడి శుక, ముఖచ్యుతంబై సుధారస♦గర్భిత మగు, భాగవతరసఫలము మేక్ ♦ ప్రాలుకలకు, రసికభావుకుల్ మాటికి ♦ ద్రావుఁ డిలను.

౪. పరమపదము "దశాశ్వమేధీ పునరేతి జన్మ కృష్ణప్రణామీ నపునర్భవాయ" యనునది యిం దనుసంధేయము

౫. ఈశ్వరచిదచిత్స్వరూపములు నారాయణునియొక్కయు, జీవులయొక్కయుఁ, బ్రకృతియొక్కయు స్వరూపములు.

౬. దాయము, ఆపద, సంసారబంధన మని భావము. ఏదఁ-నశింపఁగా.

౭. ఉండెడు...వల్పమై-దీనిచేఁ దప్పక నూరువత్సరములు జీవింతు రనునియమము లేదుగానఁ గృతయుగాదులందుఁబలె భోగానంతరమున మోక్షప్రయత్నమున కవకాశము లేనివా రనియు, మంద... భావము దీనిచే మోక్షమునకుఁ దాము పూనిన సాధనములను ముగించుటకైన శక్తిలేనివా రనియు, అతి... బుద్ధియు-దీనిచే నట్లు దీర్ఘకాలమునకుఁగాని ఫలికిరానిసాధనముల నవలంబింపక యల్పకాలమునఁ బనికి వచ్చు సాధనముల నవలంబింప నెంచినను దానికిఁ దగినంతబుద్ధివికాసముకూడ లేనివా రనియు-మూఢు... గడఁగ-దీనిచే నట్టి బుద్ధివికాస మున్నను నడుమనడుమఁ గల్గువిఘ్నములకు లొంగి తమ ప్రయత్నములను దుదముట్టకముందే త్యజింతురనియుఁ గావుననే మందభాగ్యు లనియు సూచింపఁబడినది. తఱచుగా దీని చేత "మనుష్యాణాం సహస్రేషు కశ్చిద్యతతి సిద్ధయే" యనునట్లెవఁడో యొకఁడు దక్క సామాన్య ముగా నందరు నిట్టివారే యనియు భావము. అకటా దీనిచే శౌనకాదులకుఁ గలభూతదయ తెల్పఁ బడినది.

౮. విసఁ...రిల్లు-దీనిచేఁ గర్మ లనేకవిధములుగాన వీసఁదగని వని తలంపరాదు. కర్మలన్నియు స్వరూపముచేఁగాక ఫలేచ్ఛచేఁ ద్యాజ్యము లనియు, భగవదుపాసనమున కంగములుగా శక్త్యనుసార మను ష్ఠేయము లనియుఁ గావున ముముక్షువులకు వానిని విసఁదగు ననియు నెఱుంగునది.

౯. ఆత్మ...మంద-చిత్తము రాగద్వేషాదులచేఁ గలుషితము గాకుండునట్లు దీనిచేఁ జిత్తము ప్రస న్నమగుటకు ముముక్షువులు ప్రయత్నింపవలె ననియుఁ జిత్తము ప్రసన్నమైనయెడల "ప్రసాదే సర్వ దుఃఖానాం" అనునట్లు దుఃఖములన్నియు నివర్తింపఁగా బుద్ధి నిలుకడఁ జెందు ననియు భావము. అర్థాం తరము-ఆత్మ...మంద-పరమాత్మప్రసన్నుఁ డగునట్లు, దీనిచే "కి మలభ్యం భగవతి ప్రసన్నే శ్రీనికే

తనే" యని చెప్పఁబోవునట్లు పరమాత్మయే ప్రసన్నుఁడైనయెడల నేకొంతయు లేక సర్వమును సంపన్న మగుననియు భావము.

౧౦. పిమ్మట...మనోవ్యథ. ఏమ్మెయిన్-ఏవిధముచేతనైనను.

౧౧. లీల-దీనిచే భగవదవతారములు కర్మమూలకములుగా వనియు, నాత్మీయసంకల్పమూలకంబు లనియుఁ దెల్పఁబడినది

౧౨. కేశవుఁడు ఇందు "క ఇతిబ్రహ్మణో నామ ఈశోఽహం సర్వదేహినాం ఆవాంతవాంగే సంభూతే తస్మాత్కేశవనామవాన్" అనునది యనుసంధేయము.

౧౩. పాఠాంతరము-క॥ నరులొనరించెడు పనులే, యరుదై మాటికిని గోర్కెయగు నాలింపన్, హరినేయు నద్భుతమనో, హరకృత్యములందుఁ దృప్తియగు టెట్టు లికన్.

౧౪. పాఠాంతరము—చ॥ స్థిగమతిఁ గర్మబంధములఁ జిక్కక యొంటిగ సన్న్యసించిదా, నరుగవియోగభీతి "దనయా" యని వ్యాసుఁడు చేని బిల్వఁగాఁ, దరులు ప్రతిధ్వనుల్ సలిపెఁ దన్మయతం గొని జ్ఞానశక్తిచేఁ, నిరతము సర్వభూతముల నిల్చిన యాశుకయోనిగొల్చెదన్—(అఖిలభూతహృదయు- అఖిలభూతానాం హృత్ అయతే గచ్ఛతి జ్ఞానద్వారా వ్యాప్నోతి-అయ గతా వితి ధాతుః) సమస్తప్రాణుల హృదయమును ధర్మభూతజ్ఞానముచే వ్యాపించువాని (౨) (భూతానాం హృదయం యస్య జ్ఞానద్వారా వ్యాప్యం) జ్ఞానద్వారా సమస్తప్రాణులహృదయ మెవనికి వ్యాపింపఁదగినదో (౩) (అఖిలభూతేషు హృదయం ధర్మభూతం జ్ఞాన మధిష్ఠాతృ యస్య) సమస్తప్రాణులయందు [illegible] కలదో. వానిని హృదయ[illegible] జ్ఞానముని [illegible] ధర్మభూ[illegible] [illegible]లెల్ల శుకుఁ డధిష్ఠాతయై యుండుటవలన నావృక్షములన్నియు "మేమే శుకులము మేమే శుకుల"మని యతనికిఁ బ్రతిధ్వనులిచ్చెనని భావము-అరుగునెడ...పిలచుచుండ-దీనిచే వ్యాసునకన్నను శుకుఁడే యతిశయితజ్ఞానవంతుఁ డని తెలియుచున్నది. తరులు తన్మయము లగుచు "ఏషోణు రాత్మా" "ఆరాగ్రమాత్రో హ్యపరోఽపి దృష్టః" ఇత్యాదిశ్రుతులచే జీవస్వరూపం బణు వని చెప్పఁబడుటంజేసి తత్స్వరూపంబున ననేకులం దధిష్ఠించుట పొసఁగదు గావున స్వరూపముచేఁగాక ధర్మభూతజ్ఞానముచేత నే వృక్షములు శుకాధిష్ఠితంబులయ్యె నని యెఱుంగునది. ధర్మభూతజ్ఞానము సైతము ముక్తదశయందే యనంత మగునదియైనను శుకునిబ్రహ్మోపాసము పరినిష్పన్న మగుటంజేసియు ముక్తుల కుంబోలెనే జ్ఞానసంకోచకం బైనకర్మరూపావరణంబు నివృత్తమగుటంజేసియు నపరిచ్ఛిన్నం బగుధర్మభూతజ్ఞానముచే ననేకవృక్షములం దధిష్ఠించుట పొసఁగు నని యెఱుంగునది.

౧౫. దీనిచే శ్రీభాగవతపాఠకులకు శుకవ్యాసనారదులును, సరస్వతీచతుర్ముఖులును, ననిరుద్ధనరనారాయణులును గ్రమముగా నమస్కరింపఁదగినవా రని యాచార్యపరంపర యేర్పడుచున్నది. ఇందు "యోవై భారతవర్షేస్మిన్ క్షేమాయ స్వస్తయే నృణాం ధర్మజ్ఞానశమోపేత ఆకల్పా దాస్థిత స్తపః" అనునది యనుసంధేయము.

౧౬. వాసుదేవప్రియున్—ఇందు "సర్వత్రాసౌ సమస్తంచ వస త్యత్రేతి వై యతః తతస్స వాసుదేవేతి విద్వద్భిః పరిగీయతే" అనునది యనుసంధేయము. వాసుదేవశబ్దముచే సర్వాంతరాత్మత్వ సర్వాధారత్వములును, భగవచ్ఛబ్దముచే షడ్గుణసంపూర్ణత్వమును దెల్పఁబడినవి. ఆత్మయే నిరతిశయప్రియ మగుటచే సర్వాంతరాత్మత్వముచే నిరతిశయప్రియత్వమును సూచింపఁబడినది.

౧౭. దీనితర్వాత "శ్రుత మ ప్యౌపనిషదం దూరే హరికథామృతాత్ యన్న సంతి ద్రవచ్చిత్తకంపాశ్రుపులకోద్గమాః" (తా॥ ఆనతూలంబున్ హృదయం బొగిం గఱఁగఁగా సానందబాష్పంబులుం, గనులన్ వెల్వడగా శరీరమునఁ బుల్కల్ నిండఁగాఁ జేసెడున్, వినినంతన్ వనజాక్షుసచ్చరితముల్ చెంతముల్ తద్విధంబున జ్ఞానోదయముం బొనర్పవు రుచిం బుట్టించి పూర్ణంబుగన్.) అనునది పెక్కుప్రతులందుఁ గానరాదు.

౧౮. ధర్మమున కర్థమే ఫల మని లౌకికులు చెప్పుచున్నారు. వారి వాదపరిహారముగనే ధర్మము స్వతఃపురుషార్థముగా దని తేలినది ఇట్లే యర్థకామాదులయందును నెఱుంగునది.

౧౯. జ్ఞానము-జీవాత్మయాథాత్మ్యము తెలియుంగుట - విరక్తి- విషయాంతరముల నాసింపకుండుట-దీనిచే భక్తియే మోక్షసాధన మనియుఁ గర్మజ్ఞానములును శమదమాదులును దదంగంబు లనియుఁ దెల్పఁబడినవి.

౨౦. ఇంచుమించుగ-దీనిచే సంపూర్ణముగా నశింప వని సూచింపఁబడినది. భగవత్ప్రాప్తి యుపేయము పొందఁ దగినది) భగవద్భక్తి యుపాయము (పొందించునది). ఈరెంటికిని గొన్ని ప్రతిబంధకములు గలవు. నిష్కామముగాఁ జేయబడిన వర్ణాశ్రమాదిధర్మములు తత్ప్రతిబంధకములను నశింపఁజేసి భక్తిగలిగించును. ఆభక్తియు తత్ప్రతిబంధకములను నశింపఁజేసి భగవత్ప్రాప్తిని గల్గించు నని భావము. భక్తి గలుగు...తెలియఁగవచ్చు.- ఇందు "భక్త్యా త్వనన్యయా శక్య అహమేవం విధోర్జున జ్ఞాతుం ద్రష్టుంచ తత్త్వేన ప్రవేష్టుంచ పరంతప!" యనునది యనుసంధేయము.

౨౧. సంశయజ్ఞాన మనియు నన్యథాజ్ఞాన మనియు విపరీతజ్ఞాన మనియు నజ్ఞానము త్రివిధము. ఒక పదార్థమును గ్రహించుటలోఁ బరస్పర విరుద్ధములు తెక్కుతోచుట సంశయజ్ఞానము ఉదా-ఎత్తగు పదార్థమును జూచి స్థాణువా? (మొద్దా) పురుషుఁడా? యని తలంచుట ఒకపదార్థమును గ్రహించుటలో దానికి లేని మఱియొకలక్షణము నేర్పరచుట యన్యథాజ్ఞానము. ఉదా-శంఖము పచ్చనిది యనుట. ఒక పదార్థమును గ్రహించుటలో దాని నట్లే గ్రహింపక మఱియొకదానినిగా గ్రహించుట-విపరీతజ్ఞానము. ఉదా-ముత్యపుజిప్పను వెండిగా గ్రహించుట.

౨౨. ప్రాకృ...బులు - దీనిచే సత్త్వరజస్తమోగుణములు ప్రకృతికి సంబంధించినవేగాని జీవేశ్వరులకు సంబంధించినవిగా వని యర్థము.

ఏక...తెలంగుచు - స్వరూపమున మూఁడుపదార్థములయ్యును సృష్టికిఁ బూర్వము సూక్ష్మావస్థయందు శరీరాత్మభావ[illegible]డుగనే కన్పించును.

రమే...లొప్ప-భగవంతుఁడే బ్రహ్మరుద్రు లన్న జీవులరూపములతోన్న దన సంకల్పములచే వారి నడుమ స్వస్వరూపముతోను నుండి స్థితిసంహారాదులను జేయుచు నా యా నామరూపములను ధరించుచున్నాఁడు.

అవనాదులు-భగవత్ప్రాధాన్యమును సిద్ధాంతీకరించుటకుఁగాను "అవనము" అనగా సంరక్షణమే యిందు ముందుగా గ్రహింపబడె నని యెఱుంగునది.

ఆకమ... ర్తియై-బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులలో సత్త్వస్వరూపుఁడుగాన విష్ణుభజనము జేయువారికే "జ్ఞానోత్పత్తి, సంసారనివృత్తి పరమపదప్రాప్తి యనుశుభములు గల్గును. సర్వకారణుఁడగుటవలనను సర్వవిలక్షణుండగుటవలనను, సమ్యగ్జ్ఞానప్రవర్ధకసత్వగుణప్రవర్తకుండగుటవలనను వాసుదేవునందలి భక్తియే మోక్షమునిచ్చు నని యర్థము.

౨౩. శుభావతారములు-శుద్ధసత్త్వమయములగుటచే మంగళప్రదములగు నవతారములు ఉపాస్యములు కావు. దీనిచే విష్ణుభక్తులకు దేవతాంతరములందుగాని తద్భక్తులందుఁగాని యసహనము లే దనియు, విష్ణువందును విష్ణుభక్తులయందును నితరులకే యసూయ యుండుననియుఁ దెల్పఁబడినది. "ప్రేతాన్ భూతగణాంశ్చాన్యే యజంతే తామసా జనాః" అనునది యిం దనుసంధేయము.

౨౪. దీనిచే విష్ణుభక్తు లనంతస్థితిఫల మగుపరమపదమును గోరుదు రనియు, దక్కినవా రంతము గలవియు నస్థిరములైనవియు నగుస్వర్గాదులను గోరుదు రనియు సూచింపఁబడినది.

౨౫ "అహం హి సర్వయజ్ఞానాం భోక్తాచ ప్రభురేవచ న తు మా మభిజానంతి తత్త్వే నాతశ్చ్యవంతి తే" యనుగీతావాక్యముగూడ నీయర్థమునే సమర్థించుచున్నది.

౨౬. "సదేవ సో మ్యేద మగ్ర ఆసీ దేకమే వాద్వితీయం" అను శ్రుతియందు సృష్టికిఁ బూర్వ మొకవాసుదేవుఁడే యుండె ననుటచే జీవాత్మలుగాని ప్రకృతిగాని యపుడు లేనట్లేర్పరచు[illegible]రాదు అట్లుచెప్పినయెడల "ప్రకృతింపురుషంచైవ విద్ధ్యనాదీ ఉభావపి" యను గీతావాక్యము [illegible]గాన శరీరశరీరులను జేర్చి యొక్కటిగా వ్యవహరించుట కలుగుటంజేసి నామరూపవిభాగము[illegible] విలులేనంతటి సూక్ష్మదశలో నుండుటచే నించుమించుగ లేనట్లే యున్న చిదచిత్తు లను శరీరముగాఁగలశరీరియగు వాసుదేవు

డొక్కఁడే యున్నాఁ డని యిట్లు చెప్పుటచే శ్రుతిస్మృతులకు విరోధపరిహారపూర్వకముగా సమన్వయ మును జీవేశ్వరప్రకృతితత్త్వములు మూఁడును నిత్యము లగుటయు సిద్ధించినవి.

౨౭. భూతములు-పృథివ్యాదులు, సూక్ష్మములు-గంధాదులు, ఇంద్రియములు. జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియములు,-అత్మ-అంతఃకరణము.

౨౮. పదియాఱుకళలు, 11 ఇంద్రియములును,౫ భూతములును, రూపము-భగవంతునిరూపము జీవులలోఁ గూడియున్న ప్రకృతియుఁ బ్రకృతివికారము లగుమహదాదితత్త్వసమూహములు గలిసి యొకటియు శుద్ధసత్త్వమయ మగునది యొకటియు నిట్లు రెండువిధములుగా నుండును. ఈరూపములు రెండు నిందుఁ జెప్పఁబడినవి. ఇదిగాక యనుప్రవేశావతారము స్వరూపావతారము నని భగవదవతారముగూడ ద్వివిధము. ప్రకృతియందు జీవద్వారా ప్రవేశించుట ప్రవేశావతారము. స్వస్వరూపముతో నవతరించుట స్వరూపావతారము ఈరెండును సకర్మమూలకములుగావున నవతారము లనఁబడును.

౨౯. చతుర్ముఖు ననుప్రవేశావతారముగా నేరుపఱుంగునదిగాని యోగివంద్యుఁడగుటచే స్వరూపావతార మనియు భగవంతుఁడే యనియుఁ జెప్పఁదగదు. సృష్ట్యాదియందుఁగల చతుర్ముఖుఁడు ధ్యేయుఁ డగు నారాయణుఁ డాత్మగాఁ గలచతుర్ముఖుఁడేగాని కేవలచతుర్ముఖుఁడుగాఁడు. మఱియు "ఆబ్రహ్మస్తంబపర్యంతా జగదంతర్వ్యవస్థితాః ప్రాణినః కర్మజనితసంసారవశవర్తినః యత స్తతో న తే ధ్యానే ధ్యానినా ముపకారకాః అవిద్యాంతర్గతా స్సర్వే తేహి సంసారగోచరాః పశ్చా దుద్భూతబోధాశ్చ ధ్యానే నైవోపకారకాః నైసర్గికో నవైబోధ స్తేషా మప్యన్యతో యతః" అనియు "స్రష్టారం తతః కరిష్యామి త్వా మావిశ్య ప్రజాపతే" యనియుఁ జెప్పఁబడియుండుటవలన [illegible] శరీరభూతుండును [illegible] ప్రధానముగా [illegible] యిట్లు నీయందునం దెలిసికొనునది.

30. ఇందు యజ్ఞేశ్వరశబ్దమును బ్రయోగించుటవలనను, సాధుపరిత్రాణాదులు చెప్పఁబడుటవలనను వరాహావతారమును స్వరూపావతారముగా నెఱుంగునది.

3౧. అరూపుఁడు జ్ఞానస్వరూపుఁడగుటచేత నమూర్తస్వరూపుఁడు, రూపై-శరీరమై,

3౨. "య ఆత్మని తిష్ఠన్ య స్యాత్మా శరీరం" "యః పృథివ్యాం తిష్ఠన్ యస్య పృథివీ శరీరం" అను శ్రుతులవలన జీవాత్మకు ధార్య మైనశరీరసమూహంబునకును వానిని ధరించుచున్న జీవాత్మలకును ముఖ్యాధారకుఁడు భగవంతుఁడేగాన బ్రకృతియు నతనికే శరీరమనియుఁ దెలియనివారు జీవాత్మ కానిపింతు రని యీ భావము.

33. అచి...గుచు-కారణావస్థయందు సూక్ష్మమైయున్నను గార్యావస్థయందు స్థూలమైయుండునుగాన నచిత్తు జీవస్వరూపముగా దనియు, కార్య...గాక- కార్యావస్థయందుఁ జూడఁబడుచు "అచేతనా పదార్థాశ్చ నిత్యా సతతవిక్రియా"యను శాస్త్రముచే వినఁబడుచునుండు ప్రకృతివలె జీవాత్మద్రవ్యమును శ్రుతమును గా దనియు- అశ్వ...ర..., రాక-ఇందులకు-"అవ్య క్తోయ"యనుభగవద్గీతావాక్యము ప్రమాణమనియు భావము.

3౪. "అజాయమానో బహుధా విజాయతే" యను శ్రుతియందుఁ బుట్టువులేనివాఁ డనియుఁ, బెక్కువిధములఁ బుట్టుచున్నాఁ డనియుఁ బరస్పరవిరుద్ధముగాఁ జెప్పఁబడియున్నది దీనికి "న హింస్యాత్సర్వభూతాని" యని హింసను నిషేధించుచు "పశు మాలభేత" యని విధించువాక్యములకు విషయభేదముచేఁ బరిహారము జెప్పఁబడినట్లు కర్మాధీనమైనపుట్టువు లేనివాఁడనియు, స్వసంకల్పముచేఁ బుట్టుచున్నాఁ డనియు నిట్లు విషయభేదముచే నర్థముఁ జెప్పుకొనిన సరిపడును. ఇదియే వేదములయందువలెనిట్లు చెప్పుకొనఁ దగినదియు, "తస్యధీరాః పరిజానంతి యోనిం" "న యుష్యో చ్చ్యావయన్ కవిః" అనువానికి సారభూత మైనదియు నగురహస్యార్థము-వేదరహస్యము లని చెప్పుటచే భగవంతుని జగత్సృష్ట్యాది కర్మలకును జీవులకర్మలకును మిక్కిలి భేదము గల దని తెలుపఁబడినది.

3౫. జగత్సృష్ట్యాదు లచింత్యములును, దుస్సాధ్యములును నైనను భగవంతున కవి యొకవిలాసమువలె సుకరమైయుండు ననియు "లీలామాత్ర మనుటచే సుఖదుఃఖహేతువు లగుజీవులకర్మలకును భగ

వంతునికర్మలకును జాల భేదము గల దనియు, సృష్ట్యాదికర్మలను జెప్పుటచే నవి యనల్పములును జీవకర్మ లల్పములును నని తేలుటంజేసి భగవత్కర్మలను జీవకర్మలును భిన్నము లనియుఁ దెలియుచున్నది. కావున జన్మభేదమును బట్టియుఁ, గర్మభేదమునుబట్టియు జీవబ్రహ్మలకు భేదము స్పష్టము.

౩౬. ఇందు "భక్త్యా త్వనన్యయా" యనుభగవద్గీతావాక్య మనుసంధేయము.

౩౭. సమదర్శనుఁడు-జీవేశ్వరప్రకృతు లనుమూఁడుతత్త్వములలోఁ బ్రకృతిని దేవమనుష్యాదిశరీరములు గలదానినిగాను, జీవులను జ్ఞానైకాకారులుగను, ఈశ్వరు నన్నింటిలోఁ బ్రవేశించి సత్యజ్ఞానాది కల్యాణగుణములు గలవానినిగాను సమముగాఁ జూచువాఁడు. "విద్యావినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే గవి హస్తిని, శునిచైవ శ్వపాకేచ పండితా స్సమదర్శినః-అని భగవద్గీతయం దీసమదర్శిత్వమే చెప్పఁబడినది.- భేదా...ర్శక-నారాయణుఁ డాత్మగాలేని స్వతంత్రపదార్థముగల దనుభేదము ననుసంధింపక (అనఁగా సర్వము నారాయణాత్మకముగా ననుసంధించె నని భావము) నిర్వికల్పుఁడై- ఆత్మయందు దేవత్వమనుష్యత్వాదుల నారోపించుటలేనివాఁడై-జాగరూకుఁడై-"యా నిశా సర్వభూతానాం తస్యాం జాగర్తి సంయమీ"(ఏయధ్యాత్మవిషయ మెల్లరకు రాత్రివలె నప్రకాశమైయుండునో యందు ముని మేలుకొనియున్నాఁడు, అనఁగా నాధ్యాత్మికవిషయ మతనికిఁ బ్రకాశముఁ గొల్పు నని భావము) అని గీతలలోఁ జెప్పఁబడినట్లు చక్కఁగా నధ్యాత్మరహస్యమంతయుఁ దెలిసినవాఁ డని యర్థము—కేవలుండై-అసామాన్యుఁడా?

౩౮. పాదప్రోద్భవులు-శూద్రులు,- ద్విజన్ములు-త్రైవర్ణికులయ్యును బతితు లగువారు,- భద్రము-శ్రేయస్సు,-తలపోప్ప-సంకల్పము గలుగఁగా-

౩౯. హస్త...జేయక-కమలమువంటితనహస్తములందుఁ జక్కఁగాఁ బ్రకాశించుచున్న మహతి యనువీణయొక్క- ధ్వనివలనఁగల్గినవియు, తీయనివియు మంచువలెఁ జల్లనివియు నగుపల్కులు భగవత్కథలమహిమను దెల్పఁగా-(భగవదవతారగాథలను వీణెయందుఁ బల్కించుకొనుచు వచ్చె నని భావము) భక్తి...సమ్మాని-భక్తివిషయమైనజ్ఞానమం దతఁ డధికుఁడుగాన నెల్లరు నతని నాదరింతు రని భావము. భక్తియోగమం దెడతెగనిగౌరవము గలవాఁడని శబ్దార్థము. జితాభిమాని-జయింపఁ బడినయభిమానులుగలవాఁడు (అనఁగా సంసారమే గొప్పది యని భావించి దానియం దభిమానము గల్గి వర్తించువారిని దనబోధముచే నిరభిమానులనుగావించు నని భావము.) సుజ్ఞానపాని-నారదుఁడు- విజ్ఞానియై-విజ్ఞానము గలవాఁడై. అనఁగా భూతభవిష్యద్వర్తమానములయందు జరుగుసంగతిం దెలిసినవాఁడుగాన వ్యాసుని హృదయసంతాప మెఱింగియే నారదుండు వచ్చె నని యెఱుంగునది.

౪౦. గుణా...క్తులు-ప్రకృతిగుణము లగుసత్త్వరజస్తమస్సులవలనఁ గల్గు రాగాదులయం దనురాగముగలవారు. నిజాత్మరూపము-ఆత్మ భగవంతునకు దాస్యమైయుండు ననుజ్ఞానము. అర్థకామములు హేయములు గానఁ బురుషార్థములుగావు. భగవద్గుణానుభవరూపమోక్షమే పరమపురుషార్థము. భగవద్విలాసములు నెఱింగి భజించుటయే దానికి సాధనము. ఇ ట్లీకగొప్పగ్రంథముద్వారా బోధింపు మని భావము.

౪౧. "నహి కల్యాణకృ త్కశ్చి ద్దుర్గతిం తాత గచ్ఛతి, శుచీనాం శ్రీమతాం గేహే యోగభ్రష్టోభిజాయతే అథవా యోగినామేవ కులే భవతి ధీమతాం" అనుగీతావాక్య మిం దనుసంధేయము.

౪౨. రస...ఫుఁడు-"రసో వై సః...భవతి- యనుశ్రుత్యనుసారముగా నిరతిశయానందాత్మక మగు రసమే స్వరూపముగాఁగలవాఁడు. పూర్వ...స్మృతి."తత్ర తం బుద్ధి...కురునందన"యనుగీతావాక్య మిం దనుసంధేయము. పూర్వజన్మప్రపత్తి యనఁగాఁ గ్రిందటిజన్మమందు భగవంతునియందు రక్షకత్వబుద్ధితో భావించి చేసిన భక్తివిశేషము.

౪౩. నాచే వర్ణింపఁదగినభగవద్గుణము లెట్టి వనినచో నవి యనంతములు గాన సమగ్రముగా నేను జెప్పుటకు నీవు వినుటకును జాలము. అయినను సంగ్రహముగాఁ జెప్పెద విను సృష్టి...కములే" సృష్టిస్థితిసంహారములు, విశ్వంబయ్యె-దీనిచే "సర్వం ఖ ల్విదం బ్రహ్మ తజ్జలా నితి శాంత ఉపాసీత" యను శ్రుతి గ నిం దనుసంధేయము. సృష్టికారణత్వము చెప్పఁబడుటచేఁ బరమాత్మయే ప్రపంచమున కుపా

దానవిమిత్తకారణము లనియు నాయుభయవిధకారణత్వమునకుఁ దగినసర్వజ్ఞత్వసర్వశక్తిత్వాదులు గలవాఁ డగుటయుఁ జెప్పఁబడినది. స్థితికారణత్వముఁ జెప్పుటచే సర్వాంతరాత్మత్వముఁజిదచిద్విశిష్టత్వము ప్రపంచశరీరకత్వము, దద్విలక్షణత్వమును జెప్పఁబడినవి. సంహారకారణత్వముఁ జెప్పుటచే నుపాస్యత్వము మోక్షప్రదత్వము మున్నగా ననంతకల్యాణగుణములు జెప్పఁబడినవి. కావున నిత్యాదిగుణములను వర్ణింతుమని భావము.

౪౪. ప్రకృతి-అనాదిమూలప్రకృతి-"కథ స్యాకేషు సేమి రర్పితా, సాభా వరా అర్పితా, ఏవ మే శైతా భూతమాత్రాః ప్రజ్ఞామాత్రా స్వర్పితాః ప్రజ్ఞామాత్రాః ప్రాణే ర్పితాః "అనుశ్రుతియు, "జీవభూతాం మహాబాహో య యేదం ధార్యతే జగత్" అను భగవద్గీతయు నిందులకుఁ బ్రమాణముగా నెఱుంగునది.

౪౫. ప్రధానము- ప్రకృతి. తత్పదంబు-ఆ నా గురుదేవుని పరమపదమును దీనిచే నర్థపంచకజ్ఞానము నుపదేశించి రని సారాంశము. అర్థపంచక మనఁగా స్వస్వరూప-పరస్వరూప- పురుషార్థస్వరూ- పాయ స్వరూప-విరోధిస్వరూపము లను నైదింటిని దెలిసికొనుట. వీనివిశేషములు శ్రీమల్లోకాచార్యప్రణీత మగు నర్థపంచకగ్రంథమునఁ జూచుకొనునది.

౪౬. "ధర్మేణ పాప మపనుదతి" - "అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా" ఇత్యాదిశ్రుతులవలనను, "యజ్ఞదానతపఃకర్మ పావనాని మనీషిణాం" ఇత్యాదిస్మృతులవలనను, ఫలాభిసంధిరహితముగా వర్ణాశ్రమ ధర్మముల నాచరించినచో భక్తి[illegible]పము లను నశింపఁజేసి యాధర్మములు భక్తిని గల్గించి తాపత్రయమున నాధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికము లను తాపత్రయమును నివర్తింపఁజేయు ననియు సూచింపఁబడెను.

౪౭. దీనికి "భక్త్యా త్వనన్యయా...జ్ఞాతుం ద్రష్టుంచ" అనుగీతావాక్యము ప్రమాణము. "ద్రష్టుం" అనుదానిచే భక్తికి దర్శనసమానాకారత్వము చెప్పఁబడె నని యెఱుంగునది.

౪౮. హరి...నట్లు - "యత్కరోషి...మదర్పణం" అని గీతయందుఁ జెప్పినట్లు, హరి...ధ్యానించుచుక - నామములను బొగడుచు గుణములను ధ్యానించుచుండి రని క్రమము తెలియునది. దీనిచే భక్తి గల్గుటకును భగవంతుఁడు సంతోషించుటకును కేవలము కర్మాచరణమేగాక తన్నామస్తుతియుఁ దద్గుణధ్యానమును జేయవలె నని తెల్పఁబడినది.

౪౯. ప్రణవము - ఓంకారము. ఓం అనఁగా బ్రహ్మము. "ఓం తత్స దితినిర్దేశో బ్రహ్మణ స్త్రివిధ స్స్మృతః" అని, ఓం - తత్ - సత్ - అను పదములు బ్రహ్మను నిర్దేశించుచున్న వని గీతాప్రమాణము గలదు. పరమాత్మ కల్యాణగుణవిశిష్టుఁ డని తెల్పుచున్న "ఓం" ఇత్యాదిపదములచేతఁ బరమాత్మ సగుణుఁడేయనుట సిద్ధాంతము. "అవ రక్షణాదిషు" అనుధాతువువలన నిష్పన్న మగుచున్నదనియు నకారోకారమకారములు గలసి యాశబ్దస్వరూప మేర్పడిన దనియు నిట్లు "ఓం" అను శబ్దము రెండు విధములుగా వివక్షింపఁబడినది. అందు మొదటిదానివలన సర్వరక్షకత్వమును రెండవ దానివలన సర్వకారణత్వసర్వశేషిత్వములును సూచింపఁబడుచున్నది. ఇట్లు రెండువిధములచే సిద్ధించిన "ఓం" అనుశబ్దముచే బ్రహ్మము చెప్పఁబడుచున్నది. స్వతస్స్వభావములచేఁ బరమాత్ముని కల్యాణగుణము లనంతము లగుటయు గొప్పతనములేనివానికిని గొప్పతనము నావహింపఁజేయఁజాలు సామర్థ్యము గలిగియుండుటయు బ్రహ్మశబ్దమున కర్థముగా నెఱుంగునది.

౫౦. సమ్యగ్దర్శనుఁడు - "జ్ఞానీ త్వాత్మైవ మే మతం" అని భగవద్గీతయందుఁ జెప్పఁబడిన యధికారి యితఁడే యని యెఱుంగునది.

౫౧. దీనిచేతఁ దాపరూప మగునాధ్యాత్మికాదితాపత్రయముచే మాటిమాటికిఁ బీడింపఁబడుచుండువారి కట్టి తాపములు మఱియొకదానిచే నశింపఁ వనియు, నీ భాగవతపతనపాదశరణాగతిచే శాశ్వత శాంతియు ననియు సిద్ధించుచున్నది.

౫౨. ఆత్మే...బాల్పు - అంతరాత్మయైయు జీవాత్మయందుఁ దుండు శ్రీహరిని.

౫౩. వాక్కుల...వాని - ఇందులకు "యతో వాచో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసాసహ" యను శ్రుతివాక్యము ప్రమాణము.

౫౪. కర్మసమితి - పుణ్యపాపరూపకర్మసమూహము దీనిచే భగవద్దర్శనమునకుఁ బుణ్యపాపకర్మములు ప్రతిబంధకములుగాన నవి తొలఁగకపోవుటచే (దేహావసానమునఁగాని యవి తొలఁగవుగనుక) నారదున కిప్పుడు భగవద్దర్శనము గాలే దని భావము. తద్వశమునన్ - ఆకర్మలవశమునందు.

౫౫ ఈశరీరమును విసర్జించి ప్రతిబంధకములన్నియు నశించుటచేఁ గల్పాంతరమునం దుత్తమ శరీరముతోఁ గూడి నాకు భృత్యుఁడవై యుందు వని యర్థము.

౫౬. గాత్రిలుప్త...విశ్వాత్మకునకు - ఇందులకు "ఆకాశశరీరం బ్రహ్మ" అను శ్రుతి ప్రమాణము.

౫౭. రిపులకున్ - కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యము లను శత్రువులకు, తన్మహితా...విశ్రాంతులు - ఆ భగవంతునిగొప్పప్రభావము గలయూటలు (అనఁగా భగవత్కృపచే నారదునకుఁ జింతలు వాసి యూఱట గలిగె నని యర్థము.

౫౮. గుణ...శరీరమంచు - సత్త్వరజస్తమోగుణపరిణామానురూప మగుశరీర మని జీవుఁడు భావించుచున్నాఁ డని యెఱుంగునది.

౫౯. భయము-రా నున్నదుఃఖమును గాంచి కలిగెడుప్రతికూలజ్ఞానము. శోకము - బాహ్యక్లేశము. దుఃఖము - ఆంతరక్లేశము మోహము - ఆత్మగానిదాని నాత్మనుగాఁ దలంచుట (తనదిగానిదానిని తనది గాఁ దలంచుట.) "అనాత్మ న్యాత్మబుద్ధి ర్యా అస్వే స్వ మితి యా మతిః" అనునది యిందులకుఁ బ్రమాణము.

౬౦. "తన్నిత్యా...మతియుక్, - తద్భక్త...భావంబును." అను నీ రెండువాక్యములవలన ననుభావ్యము లగుభగవద్గుణములు వేదాంతములవలనఁ దెలియుచున్నను "స్వాధ్యాయా ద్యోగ మాసీత యోగా త్స్వాధ్యాయనాన్ భవేత్" అను వాక్యానుసారముగా భగవద్గుణములను బ్రతిపాదించెడు ప్రబంధము నవశ్యము పఠింపవలయు నని యేర్పడుటవలనను యిం దంతటను భగవద్గుణములే ప్రతిపాదింపఁ బడుటవలనను, భగవంతునియవతారములు, నవతారగుణములు, విభూతులును భక్తులు భక్తులగుణములును ననుభవింపఁ దగినవౌటవలనను వేదాంతములవలనఁ దెలియఁబడనివియు వేదాంతములవలనఁ దెలియఁబడిన వానికన్న నతిశయముగలవియు నగు భగవద్గుణములును భగవద్భక్తులగుణములును నిందు విశేషించి తెలియఁ బడుటవలనను, దీనిని శుకుఁ డధ్యయనముఁ జేసె నని భావము. దీనిచే వేదాంతములకన్న శ్రీ భాగవతము ప్రశస్తమైన దని సూచింపఁబడినది.

౬౧ ఇందుఁ బ్రధానముగాఁ బరీక్షిన్మహారాజు జన్మకర్మములును, వాని కుపోద్ఘాతముగాఁ బాండవులచరిత్రమును, బ్రసక్తానుప్రసక్తముగాఁ గృష్ణకథయును జెప్పబడును గావున నీ ప్రథమస్కంధమునం దయిన దక్కినపదునొకండుస్కంధముల కుపోద్ఘాతముగా నెఱుంగునది.

౬౨. ఇండ్లయందుఁ జిచ్చుఁ బెట్టువాఁడు (1) అన్నమునందు విషముఁ బెట్టువాఁడు (2) శస్త్రముచే నిష్కారణముగా నిరపరాధులను జంపువాఁడు (3) పరద్రవ్యము నపహరించువాఁడు (4) ఇతరుల భూముల నాక్రమించువాఁడు (5) పరభార్యల నపహరించువాఁడు (6) ఈ యార్గురు నాతతాయు లని చెప్పఁబడుదురు. "అగ్నిదో గరదశ్చైవ శస్త్రపాణి ర్ధనాపహః క్షేత్రదారాపహర్తాచ షడేతే హ్యాతతాయినః" అనునది యిందులకుఁ బ్రమాణము.

౬౩. సకలలో...చుందువీవు - దీనిచే సకలలోకములకు సౌఖ్యముఁ జేయువాఁడవు గాన లోకోపద్రవకర్త మైనయీ తేజస్సును హరింపుమనియు, అశ్రి...శాలివీవు - దీనిచే "బాహూ రాజన్యః కృతః" అను పురుషసూక్తప్రకారముగా రాజులపుట్టుక కారణ మగుబాహువులు గలవాఁడవు గాన భక్తుల కభయప్రదానముఁ జేయఁజాలుదు వనియు "అత్యంతధవు" -ఁ ఈశితవ్య పదార్థ మేదైన [illegible] నందఱు నీశ్వరులే యగుదురు గాన నట్లుగాక యితరులకుఁ గల్గనిధర్మములతోఁ [illegible] టచే నఖిలంబునకు నీవే యీశ్వరుండ వనియు నీశ్వరశబ్దము నీయందేగాని యితరులయందుఁ జెల్లదనియు, అఖి...బగుదు వీవు - దీనిచే వేదాంతములయందు సర్వజగత్కారణముగాఁ జెప్పబడుపరబ్రహ్మము నీవే యనియు, సకల...డను - దీనిచే "యః పృథివ్యాం తిష్ఠన్" శరీరే [illegible] పురుషో హరిః" [illegible] చెప్పిన సర్వాంతరాత్మయు సర్వనియామకుఁడును సర్వాధారుఁడును నగుటయుఁ జెప్పఁబడినది.

౧౪. చేతనా.. పరుఁడవు - దీనిచే "అపరేయం...జగత్" అని గీతలోఁ జెప్పబడినట్లు చేతనాచేతనాత్మకమైనదియు, భూమి...అష్టధా - యనునట్లచేతనమైనదియు నగు ప్రకృతికన్న వేఱైనవాఁడనియు, జ్ఞాన...నలరుదీవు - నిత్యావిర్భావముగల్గి పరిచ్ఛేదము లేనిధర్మభూతజ్ఞానముచేత నుభయవిధ ప్రకృతిధర్మములను నశింపఁజేసి పరిశుద్ధస్వరూపముతో నీవు ప్రకాశింతు వనియు జీవుఁ డట్లుగాక కర్మపారవశ్యమైన సంకుచితజ్ఞానముగలవాఁ డగుటచే నాప్రకృతిధర్మములను నశింపఁజేయఁజాలక దేహాత్మభ్రమాదికమును దనయం దారోపించుకొనుచున్నాఁ డనియు నిందుఁ దెల్పఁబడినది.

౧౫. అఖిలంబు...ఎసఁగుచుందు - దీనిచే "స్వే మహిమ్ని ప్రతిష్ఠితః" యనునట్లు నీవ సర్వాధారుఁడవు. నీ కింకొకయాధారము లేదు. సర్వాంతరాత్మవై యుండియు వానిధర్మములచే స్పృశింపఁబడక సర్వనియామకుఁడవై యుభయవిధప్రకృతికన్నఁ బరుఁడవై యుందువుగాన నాతేజ స్సెదిగూ దాని నుపశమింపఁజేయుట యెట్లో నీకే తెలియు ననియు సూచితము - దేహాత్మభ్రమము - దేహమునే యాత్మగా (జీవునిగా) భ్రమించుట - ఆదిశబ్దముచేత స్వతంత్రాత్మభ్రమమును జెప్పుకొనవలయును, స్వతంత్రాత్మభ్రమ మనఁగా జీవుఁడు స్వతంత్రుఁ డని భ్రమించుట - ప్రధానకార్యములు ప్రకృతిచేఁ గల్గు భ్రమాదులు.

౧౬. "ఆతతాయిన మాయాంతం హన్యా దే నావిచారయన్" అనునది యిందులకుఁ ప్రమాణము.

౧౭. "రాజభి ర్ధృతదండాస్తు కృత్వా పాపాని మానవాః విధూతకల్మషా యాంతి స్వర్గం సుకృతినో యథా" యనునది యిందులకుఁ బ్రమాణము.

౧౮. ఎరవు - భేదము, ఓటు - అపజయము [illegible]

౧౯. విపుల...మణికి-విస్తారము లైనవియు నశ్వత్థామకు రహస్యము లైనవియు నగుప్రయోజనములకుఁ జింతామణివంటిదానిని, అనఁగా నశ్వత్థామకుఁ దెలియరాని యనేకప్రయోజనముల నాశిరోమణి యతని కిష్టమును జింతామణివలె సమకూర్చుచున్న దని భావము. కేశపాశముతోఁగూడ శిరోమణిని గోయుట శిరచ్ఛేదనమువంటిదేగావునను, మణిని దొంగిలిపోవఁజేయుట శిరమును దొంగిలిపోవఁ జేయుటవంటిదేగావునను, ద్రౌపదియెదుటఁ జేసినప్రతిజ్ఞయు, భీమునివాదమును,-ప్రాణహానిఁ జేయకపోవుటచే ద్రౌపదియభీష్టంబును, బ్రాహ్మణుండైనను దగినశిక్షను గావించి లోకమున నీతిఁ బ్రకటించిన శ్రీకృష్ణుని సమ్మతియు, నర్జునునిచే నెరవేర్పఁబడె నని యెఱుంగునది. గురుపుత్రుఁడంతటి మహావీరుఁ డశ్వత్థామయే బ్రహ్మాస్త్రము మొదలుగా నప్రతిహతము లైనయనేకదివ్యాస్త్రములు గలవాఁడయ్యు శిరశ్ఛేదనమువంటిశిక్షకుఁ బాత్రుఁ డయ్యె నని చెప్పఁబడుటచే నెంతటివారును బరుల నన్యాయముగా హింసింపఁదగ దనియు, నట్లు హింసించినయెడలఁ దగినశిక్ష ననుభవింపక తప్ప దనియు నీతి యుపదేశింపఁబడినది.

౨౦. కేశపాశము గోయఁబడుటచేఁ దలగొఱుగఁబడుటయు మణిని దీసికొనుటయు ధన మపహరింపఁబడుటయు, శిబిరమునుండి తఱుముటచే స్థానభ్రష్టత్వము నొందింపఁబడుటయు ననుమూఁడుశిక్షలును నశ్వత్థామకుఁ జేయఁబడె నని దీనివలన సూచింపఁబడినది.

౨౧. ఉదరము-గర్భము-, గర్భస్థశిశు వని లాక్షణికార్థము.

౨౨. దీనిచే బ్రహ్మాస్త్రము నకు చక్రముచేతనే భంగము గల దనియుఁ జక్రమునకు దేనిచేతను లే దనియుఁ దెల్పఁబడినది.

౨౩. ప్రయాణోన్ముఖుఁ డైనశ్రీకృష్ణునివిరహము నోర్వఁజాలక మరలింపఁ దలఁచి లోకములో సాధారణముగా నించుక మంచిగుణములు గలపురుషుఁడే తన్నాశ్రయించినవారిని విడచుట కుత్సహింపఁడుగదా! యట్టిచో సమస్తకల్యాణగుణపరిపూర్ణుఁడ వైననీవు కేవల మనన్యాశ్రయులమై ని న్నాశ్రయించి యున్న మ మ్మెట్లు విడిచిపోయెద వని విన్నవించుచుఁ గుంతీదేవి యనితరసాధారణధర్మములతో స్తుతించుచున్నది.

౨౪. సమస్త...రారుచుండునో. దీనిచే సాంఖ్యోక్తపురుషుఁడవుగాఁ డని సూచితము.

౨౫. పాలాం-తెలియఁగ వీలుగాక గణుతింపఁ బ్రధానమునందు నైతము తెలఁగుట-తెలుపల...శించుచు-దీనిచే బ్రహ్మరుద్రాదుల యీశ్వరత్వము సాపేక్ష మనియుఁ బరమపురుషు నీశ్వరత్వము నిరపేక్షమగుటచేఁ దద్విలక్షణమనియుఁ దెలియునది. ఇందువలన "యచ్చ కించిత్...స్థితః" యనుశ్రుతి

వ్యాఖ్యానము చేయఁబడినది. దీనిచే దేవాదిదేవుఁడను దేవతావిశేషము సిద్ధించినది. "తెలియఁగ నీలుగాక"- వెలుపల నిలిచియున్నను గానరానివాఁడనియుఁ బ్రకృతివలెఁ దెలియఁబడువాఁడును గానఁబడువాఁడును గాకపోవుటచేఁ దద్విలక్షణుఁ డనియు నర్థము. మాయ-ప్రకృతి-భక్తి...పొల్చెడునీవు-ప్రకృత్యంతర్గతుఁడై యుండుటచేఁ దెలియనివారి యింద్రియములకుఁ గానరాఁడనియు నుపాసకు లగువారికి ప్రకృతి శరీరుఁ డని నిన్ను దెలిసికొందురనియుఁ గాన వారి యింద్రియములకుఁ గానఁబడుదువనియు భావము.

౨౬. దీనిచేఁ బరమాత్మ భక్తియోగమునఁ బరిశుద్ధచిత్తు లగువారికే గానఁబడునుగాని యితరులకుఁ గానఁబడఁ డనుట సిద్ధించినది. అట్లే "న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చనైనం" "న మాంసచక్షు రభివీక్షతే తం"- "దృశ్యతే త్వగ్ర్యయా బుద్ధ్యా సూక్ష్మయా సూక్ష్మదర్శిభిః"-"హృదా మనీషా మనసాభిక్లుప్తో య ఏనం విదు రమృతా స్తే భవంతి" యని శ్రుతియుఁ జెప్పుచున్నది. దీనిచే వివిధవికారములఁ బొందుచున్న ప్రకృతినే యజ్ఞులు తెలిసికొందురుగాని పరమపురుషుని దెలిసికొనలే రని తెలియుచున్నది. లోకములో నొక నటుఁడు తన నాట్యమున కనుకూలము లగు నామరూపములతో వ్యవహరించునప్పు డది యెఱుంగనివారు వానిని నటునిగాఁ దెలిసికొనఁజాలక యే రామునిగనో యే సోమునిగనో తలంతురు. అట్లే భక్తవాత్సల్యముచే రామకృష్ణాద్యవతారములు దాల్చినభగవంతుని, భగవంతునిగా నెఱుంగఁజాలక సామాన్యమానవునిగా నజ్ఞుడు తలంచుచున్నాఁ డనియుఁ బ్రాజ్ఞుఁడు నటునిఁజూచి "యితఁడు వేషధారియేగాని రాముఁడును సోముఁడును గాఁ"డని తెలిసికొనునట్లు జ్ఞాని యగువాఁడు రామకృష్ణాదిమనుష్యరూపములలో నున్న భగవంతుని లీలావతారధారి యగు భగవంతుఁడేగాని సామాన్యమనుష్యుఁడుగాఁ డని తెలిసికొను నని తాత్పర్యము.

౨౭. దీనిచే భగవంతుఁడు స్వార్థమునం దపేక్ష లేకయే యితరులదుఃఖమును దొలఁగించుదయామయుఁ డనియు, నాశ్రితులయనిష్టములం బరిహరించువాఁ డనియు, నెక్కువతక్కువలఁ జూడక తన్నాశ్రయించినంతమాత్రమున నే వారియెడలఁ బక్షపాతముఁగల్గి యుండువాఁ డనియుఁ జెప్పఁబడినది.

౨౮. పాఠాంతరము - సీ॥ అన్నంబులో హాలాహలమును గల్పించి, భీమునిచేఁ దినిపించునపుడు। కొడుకులతో నేనుఁగుబొమ్మ పెట్టి నిద్రింపఁ, గాంక్షించి లక్క యిల్ గాల్చునపుడు। అతిభయంకరరూపులై హిడింబాదులు, ద్వంద్వయుద్ధమునకై వచ్చునపుడు। దుష్టసత్త్వాకీర్ణ దుర్గమారణ్యభూములయందు వగలచేఁ జొగులునపుడు గీ॥ యుద్ధయుద్ధంబునం బ్రతియోధవీరు, లస్త్రశస్త్రంబు లూని పోరాడునపుడు, ద్రోణిబ్రహ్మాస్త్ర ముగ్రతం దాకునపుడు। గాచితివి మమ్ము సిగ్గుఁబావుఁగందకుండ.

౨౯. అరివట్కము-కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యము లను నార్గురుశత్రులు. షడూర్ములు ఆకలి, దప్పి, శోకము, మోహము, ముసలితనము, మృత్యువు, ననునాఱు. నిజ - భూమివి-స్వానుభవమున కను మంచిస్థానభూతుఁడవు-మోక్షదాతవు-ప్రకృతిసంబంధమునుండి విడుదలయొసంగువాఁడవు. ఇందుఁ బరమపురుషుఁడు-"గుణ...వెన్నుఁడు" అనుదానిచే గుణత్రయకారణ మగుప్రకృతికన్న విలక్షణుఁడనియు "ఉద్దామ...డవు" అనుదానిచేతను "మోక్షదాతవు" అనుదానిచేతను నూర్మిషట్కరహితులయ్యును బరానుభవపరులును మోక్షప్రదానమునకసమర్థులును నగు ముక్తనిత్యజీవులకన్న విలక్షణుఁ డనియును జెప్పఁబడినది.

౩౦. సమప్రవృత్తితో-దీనిచేఁ గాలశరీరకుఁ డగు పరమాత్మకు పక్షపాతము నిర్దయ మొదలైన ప్రాకృతదుర్గుణంబులు లే వనియు-ఓలి...భూతాలికి-దీనిచే నట్టివైషమ్యాదిరహితుండైనను దమతమకర్మానుసారముగా నాయాజీవు లనుభవించుసుఖదుఃఖములకు నిమిత్తముగా మాత్ర ముండుననియు; -బ్రహ్మ...గోని-దీనిచే నట్టిపరమాత్మ నారాయణుఁడేగాని బ్రహ్మరుద్రాదులుగాఁ డనియు, కాలము నీశరీరముగ-దీనిచేఁ గాలశరీరకుఁ డగుభగవంతునకుఁ దదితరులకందఱకుం గల్గి నట్లు కాలము జననమరణాదులను గల్గింపఁజాలదనియు భావము.

౩౧. ప్రీతి...నుందువు - దీనిచే మనుష్యచేష్టల ననుకరించుటమాత్రమే చెప్పవలెఁగాని యవతారదశముల భగవంతునిచేష్టలు మనుష్యచేష్టలే యని చెప్పరాదు. అట్లు చెప్పినచో "జన్మకర్మచ మే దివ్యం" అను గీతాశాస్త్రము విరోధించును.

౩౨. తిర్యగ్యోనులు - వరాహాదులు, -మునీంద్రులు- భార్గవాత్రేయాదులు-మనుష్యులు-

రాఘవయాదవాదులు, - జలజంతువులు - మత్స్యకూర్మాదులు, - అజాది...కర్మము - అనాదియైనప్రాచీన కర్మసంబంధముచేఁ బొందబడు బుద్ధులవలనఁ జేయబడుచుండు క్రియ, అనఁగా స్వేచ్ఛచేతనే భగవంతుని జన్మకర్మము లేర్పడె నని భావము.

౮౩.

౮౪. "శౌర్యం...పలాయనం" - "ధర్మ్యాద్ధి...నవిద్యతే" యను భగవద్గీతావాక్య - లిందులకుఁ బ్రమాణ మని తెలియునది.

౮౫. వర్ణాశ్రమధర్మానుష్ఠానముచేఁ బాపమును బరిహరించుకొనవలయు ననుటకు "ధర్మేణ పాప మపనుదతి"-"అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా" ఇత్యాదిశ్రుతులు యెఱుంగునది.

౮౬. దీనిచేఁ గర్మమును మఱియొక కర్మముచేఁ బాపుకొనుట యయుక్త మని భావము.

౮౭. ఇందుఁ జెప్పఁబడినగుణములు గలవాఁడుగాన భగవంతునకు వైషమ్యాదులు లేవనియుఁ దద్గుణ రహితులకే యుండుననియు భావము.

౮౮. నేత్రగోచరుఁడై యున్నవాఁడే గాన ధ్యానగోచరుఁడుగూడఁ గావలయు నను నభిప్రాయముతోఁగాని రెండుభుజములతో ధ్యానగోచరుఁడుగావలయు ననిగాని యిం దున్నవారికెల్ల రెండు భుజములతో గానఁబడుచున్నను దనకు నాల్గుభుజములతో నేత్రగోచరుఁడగుచుండుటచే నట్లే ధ్యానగోచరుఁడుగూడఁ గావలయు ననిగాని "చతుర్భుజుఁడు"-"ధ్యానమునందు నిల్చుతఱి"-అను పదములు ప్రయోగింపఁబడె ననియెఱుంగునది.

౮౯. దీనికి "క్షితిభర ముపరోపితుం కురూణాం [illegible] మిమ మహ మనువ్రతార్తిహాంఘ్రిం హృది పరిరభ్య జహామి మర్త్యనీడం" అనునది మూలము. ఇది ద్వైతవ్యాఖ్యానవిశిష్టప్రతిలోఁ దక్కఁ దక్కినవానిలోఁ గానరాదు. భీష్ముఁడు పదునొకండు శ్లోకములతో శ్రీకృష్ణుని స్తుతించె నని శ్రీవీరరాఘవాచార్యులవారు తమయవతారికలో వ్రాసిరిగాని యం దీశ్లోకమును వారివ్యాఖ్యానమును గానవచ్చుట లేదు. ఇది వారికి లభించ దున్నట్లును వారు వ్యాఖ్యానమునుగూడఁ జేసినట్లును బ్రకృతమునం దేకారణముననో శ్లోకవ్యాఖ్యానములు రెండును గతించినట్లు సంశయము గల్గుచున్నది. ప్రక్షిప్త మని త్రోసిపేయక విచారించుట యుత్తమము.

పాఠాంతరము—సీ॥ గగనంబునం దుండు ♦ కాలంబునందు నేకస్వరూపంబునఁ ♦ గానవచ్చి

సలిలాగులనువోఁచు ♦ సమయంబునందు నానారూపములతోఁ గ ♦ నంగఁబడుచుఁ

దజ్జలగతములై ♦ తనరు న్యూనాధిక,త్వాది దోషములచే ♦ నంటఁబడక

యుండునూర్యుఁడువోలె ♦ నొక్కఁడయ్యును వానివానికి ధ్యానరూ ♦ పముగఁ జీవు

గీ॥ లందు నంతరాత్మ ♦ యై చొచ్చి నానాత్వ । మంది వ్యాప్యదోష ♦ మందకుండు

నట్టికృష్ణ మోహ ♦ మఖిలంబుఁ దొలఁగఁగా । నిపుడ పొంది సుఖింతుఁగాక॥

౯౦. వ్యాధులు-శరీరరోగములు, ఆధులు-మనోరోగములు.

౯౧. ఇందు-"స దేవ...వాద్వితీయం" అనుశ్రుతి యనుసంధేయము.

౯౨. ఇందు-"బహు...యేయ"-"తదైక్షత...వ్యాకరవాణి" - "తస్య హవా...ఋగ్వేదః"- "యో బ్రహ్మాణం...తస్మై"-యనుశ్రుతు లనుసంధేయములు.

౯౩. అజన్యము-దోషము లేనిది.

౯౪. పాఠాంతరము - విరచితపుష్పవాటులను ♦ వీడు తగుం గమలాకరం బనన్.

౯౫. సూర్యచంద్రులిద్దఱొక్కచో నుండరుగా ననిది యభూతోపమాలంకారము. ఏకకాలమునం దేవా రుండుట తటస్థించెనేని యెట్టిసౌందర్యము గనంబడునో యట్టిసౌందర్య మప్పు డప్పరమాత్మయందుఁ గానవచ్చె నని భావము. దీనిచే శ్రీకృష్ణునిసౌందర్యము నిరతిశయమును నద్వితీయమును ననితరలభ్యంబును నైన దని తెల్పఁబడినది.

౯౬. వీతము-దీనివలనఁ బీతము నుండి దేహముచే లేచి రనియు, నావేశయంబు-దీనివలనఁ దమయంతః కరణమునుండి యాత్మచే లేచి రనియు నెఱుంగునది. కృష్ణునితోఁ దమకంతఃకరణమూర్తి వ్యవధానముఁ

గూడ సహింపలేకున్నవా రని భావము. వ్రతకర్మము-వ్రతమునఁగా నాటలాడుట, శరీరము నలంకరించు కొనుట, గుంపులోఁ జేరి వేడుకలం జూచుట, పరిహాసము లాడుట, పరగృహముల కరుగుట మొదలగు వాని పరిత్యాగము. ఇందులకు-"శ్లో॥ క్రీడా శరీరసంస్కారం సమాజోత్సవదర్శనం హాస్యం పరగృహే యానం త్యజేత్ ప్రోషితభర్తృకా" యను యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి ప్రమాణము. ఇట్టి వ్రతనియమములు కలవారైనను వానిని విడిచిరేచి రనిగాని వ్రతము సమాప్తముగాక పూర్వమే లేచి రనిగాని యోజింపఁగునది. సిగ్గుచే...కంచి-క్రేఁగంటిచూపులతో [illegible] చూచుచుండిరి గాన సిగ్గుచేఁ గన్నులు మూసికొని రనియు నవనతముఖులై రనియు [illegible] సారము) - స్వాశయము...పీఠము - భర్తృసమాగమము లభింపదు చే [illegible] చేయఁబడువ్రతమును, భర్తను జూచు టకును [illegible] న్న వ్రతమును వదలి [illegible] వచ్చి రని భావము. (వీరరాఘవీయాను సా [illegible] గమనమునకుఁగాను ప్రారంభింపఁబడినవి గాన నాభగవంతుఁడు వచ్చి [illegible] [illegible] ర్తిఁ జెందినట్లే యనిరు నింక ననవసరము [illegible] రని భావము—(చంద్రికానుసారము)

౯౭. శరీరముచే రహస్యముగాఁ గౌఁగిలింపఁ దగును గానఁ బ్రత్యక్షముగా నట్లు చేయక ప్రద్యు మ్నాది కుమారుల ద్వారమునఁ గౌఁగిలించుకొని రనునభిప్రాయముతో "కన్న...మనసు" అనినదియుఁ, గన్నులచేతను మనస్సుచేతను బ్రత్యక్షముగానే కౌఁగిలించుకొని రను నభిప్రాయముతో "గనులచే నంత రాత్మతో" అనునదియుఁ బ్రయోగింపబడినవి—(వీరరాఘవీయానుసారము)—భర్తను జూడకముందు బుద్ధి చేతను, జూచినపిమ్మటఁ గన్నులచేతను, భర్తసమీపించినప్పుడు కొడుకుల నెత్తుకొని భర్త నాలింగనముఁ జేయు యుత్సుకతతో [illegible] స్వాంతముగాను గౌఁగిలించుకొని రనియు, నందుల కగాధప్రేమముగలవా రగుటయే కారణ మనియు భావము—(శ్రీధరీయానుసారము)

౯౮. పరీక్షిన్మహారాజు జన్మకర్మము లిదివరకే (అట్టి మహా-౪౮, శ్లో॥ ౫- మొదలుకొని [illegible] విని అ౭-శ్లో॥ ౧౩ వఱకు) ప్రశ్నింపఁబడినవి. వానిని జెప్పుటకే పైప్రస్తావనమంతయుఁ జరిగినది. (రాజ్య పాలనంబు-అ౧౨-శ్లో॥ ౧) అను ప్రకృతప్రశ్నమున కింతవరకుఁ బ్రత్యుత్తరము రాలేదు. మరల నింత లోనే యట్లు ప్రశ్నించుట కవకాశము లేదు. అయినను పైపద్యముచే నడుగఁబడినదియు రాజ్యపాలనా నంతరమునకు సంబంధించినదియు నగు ధర్మరాజు వృత్తాంతము పరీక్షిత్తు జన్మించినమీఁద నేర్పడినది గాన దానినే వినఁగోరి ప్రకృతమున (తనయుఁడ-అ౧౫-శ్లో॥ ౧౪) యనుపద్యము మొదలుకొని క్లుప్తముగను నసంపూర్ణముగను జెప్పఁబడిన యావిషయమునే సవిస్తారముగఁ దెల్పు మని సూతునిగూర్చి శౌనకుఁ డడుగుచున్నాఁ డను సంగతి తెలియఁగునది.

౯౯. ఇందుఁ బరీక్షిజ్జన్మవృత్తాంతమే ప్రధానముగాఁ బ్రశ్నింపఁబడుచున్నదిగాని కర్మాదివృత్తాం తముగాదు. అవి ధర్మరాజురాజ్యపాలనమునకుఁ బిమ్మటివగుటచే దానిని విన్నపిదపనే విశేషించి యడుగఁ దగినవి. అయినను జననకాలమందలి జాతకమువలన జన్మవృత్తాంతముతోఁగూడఁ గర్మాదివృత్తాంతములును సామాన్యముగాఁ దెలియవచ్చు ననియు నందువలననే ముందుముందు జాతకమువలనను గర్మాదివృ త్తాంతములును బ్రదర్శింపఁబడు ననియు తెలియునది.

౧౦౦. ఇరదు బ్రహ్మాస్త్రమును గదచేతను, అధ్యా(౮)లోఁ జక్రముచేతను భగవంతుఁడు శమింపఁ జేసినట్లు గానంబడుచున్నది ఇది విచారణీయము.

౧౦౧. అశ్వమేధము బ్రహ్మహత్యాదిదోషహార మనుటకు "తరతి తరతి బ్రహ్మహత్యాం యోఽ శ్వమేధేన యజతే" యనుశ్రుతిప్రమాణము అశ్వమేధము నిరతిశయపుణ్యస్వరూపమనుటకు "బ్రహ్మ హత్యాశ్వమేధాభ్యాం నాపరం పుణ్యపాపయోః" అనునది ప్రమాణము.

౧౦౨. జాగరూకుఁడై - మంత్రతంత్రద్రవ్యాదులలో లోపము వచ్చునో [illegible] జాగ్రత్తతో నుండె నని భావము.

౧౦౩. ఇందు "యే నాశ్రుతం శ్రుతం భవ త్యమతం మత మవిజ్ఞాతం విజ్ఞాతం" "ఆత్మని ఖల్వరే దృష్టే శ్రుతే మతే విదితే ఇదం సర్వం విజ్ఞాతం భవతి" యనుశ్రుతు లిం [illegible] ధేయములు.

౧౦౪. దీనితర్వాత "స సంయునక్తి భూతాని స ఏవ వియునక్తి చ" యను నొక యర్ధశ్లోకము గలదు. శ్రీవీరరాఘవాచార్యులవారు దీనికి వ్యాఖ్యానముఁ జేయలేదు కారణ మూహ్యము-ఇందులకు పద్యము:-
క॥ యోగేశ్వరేశ్వరుఁడు హరి । బాగుగ యోజింప నొక్క పర్యాయము సం।
యోగంబు నొక్కమారు వి।యోగంబును గూర్చుచుండు నొగి జీవులకున్.

౧౦౫. సత్త్వాది...నగుచు. పరమాత్మయుఁ బ్రపంచమును శరీరాత్మభావముచే నొకటియు స్వరూపముచే భిన్నమనియుఁ దెల్పఁబడుటచే స్వరూపైక్యవాదులవాక్యము నిరస్తము

౧౦౬. అడవియందున్నను గృహమునందున్నను నంతటను హరియే రక్షకుఁడు గాన "గృహమున నా కెట్లో జీవనము జరుగును. అడవిలో నా కెట్లు జీవింతు" నని విచారించు టనవసర మని భావము.

౧౦౭. వసుదేవునితమ్ములు-దేవభాగుఁడు, దేవశ్రవుఁడు, ఆనకుఁడు, సంజయుఁడు, శ్యామకుఁడు, కంకుఁడు, శమీకుఁడు, వత్సకుఁడు, వృకుఁడు అనువారు తొమ్మండుగురు.

౧౦౮. వసుదేవునిభార్యలు దేవకి, శ్రుతదేవ, శాంతిదేవ, యుపదేవ, శ్రీదేవ, దేవరక్షిత, సహదేవ యనువా రేడ్గురు.

౧౦౯. సుధర్మ-దేవసభ.

౧౧౦. ఈకథను సమగ్రముగా నెఱుంగఁదలఁచువారు భారతారణ్యపర్వంబునం జదువుకొనునది.

౧౧౧. "య ఆత్మదా బలదా" "ఏకో బహూనాం యో విదధాతి కామాన్" అనుశ్రుతి యిందులకుఁ బ్రమాణము.

౧౧౨. శ్రీకృష్ణుఁడు యాదవులకంటె బలవంతుఁ డని యెఱుంగక వారివంటివాఁడే యని తలంచువార్లు మందబుద్ధు లనియు భగవంతుఁడు భూభారహరణార్థము మనుష్యశరీరమును ధరించె ననియుఁ దీనిచే దెల్పఁబడినది. (శ్రీధరీయానుసారము) ప్రభుఁడగు భగవంతునకుఁ జీవులకుఁబలెఁ గర్మాధీన మైన జన్మము లే దనియు స్వేచ్ఛామాత్రముననే దేహమును బరిగ్రహించి పరిత్యజించు ననియుఁ దీనిచే సూచితము-యథా... కృతః- నిఖిలజగత్కారణభూతుఁ డగు సర్వేశ్వరునకు శరీరపరిగ్రహంబుచే హర్షంబును దత్పరిత్యాగంబుచేఁ గ్లేశంబును లేవు. కర్మచేఁ గాక స్వేచ్ఛచే నేర్పడుటవలన నా రెండును భగవంతునకు సమానములే. (చంద్రికానుసారము) "భగవంతుఁడు తనమనుష్యశరీరముతోడనే నిజలోకమున కరిగెనా? లేక దానిని బరిత్యజించి యరిగెనా?" యని శౌనకాదులకు సందేహము గలిగిన సూతుఁడు తన యభిప్రాయము నెఱింగించుచున్నాఁడు. అసాధారణము లగుచతుర్భుజాదులతోఁ గూడిన తనదివ్యమంగళవిగ్రహముతో నవతరించి దేవకీవసుదేవుల ప్రార్థనముచే భూభారమును హరించుటకుఁ బరిగ్రహించిన మనుష్యశరీరమును విడచి తనయొప్పటి యసాధారణశరీరముతోడనే యరిగె నని యర్థము. భూభారహరణకార్య మేర్పడినదిగాన నా కార్యము ముగియువరకు మనుష్యశరీరమును ధరించి పిమ్మట స్వశరీరముతో నేగె నని భావము "మనుష్యశరీరముతో నేల పోలే" దను ప్రశ్నమునకు దృష్టాంతపూర్వకముగా సమాధానము చెప్పఁబడినది. కంటకము గల పురుషుడు తనకంటకమును దీసికొనువరకు మఱియొక కంటకమును గొని కార్యము ముగిసినపిమ్మట నా రెండుకంటకములను విడచునట్లే పరమాత్మయుఁ ద్రుంపఁ దగిన దుష్టుల శరీరమును, త్రుంచుటకు సాధన మైన (అనఁగాఁ దనచేఁ బరిగ్రహింపఁబడిన) మనుష్యశరీరమును రెండును విడిచిపెట్టుటయందు సమానములే. అవసరము తీరునంతవఱకేగదా మనుష్యశరీరము ధరింపఁదగినది. "రెండు నీశ్వరున కొకఁడు" అనుటచే భగవంతుఁడు దుష్టశరీరములయందునైత మంతర్యామియై ప్రవేశించి నియమించుననియు నాశరీరంబులును బరమాత్మకు సంబంధించినవే యనియు సూచితము. ఈ యుభయకంటకములయందుఁ గంటకత్వ మెట్లు సాధారణమో యట్లే దుష్టశరీరంబులును దనచేఁ బరిగ్రహింపఁబడు మనుష్యాది శరీరంబులును భగవంతునకు సమానశరీరములే యని యిట్లు కంటకదృష్టాంతముచేత సూచింపఁబడినది (వీరరాఘవీయానుసారము).

౧౧౩. పాఠాంతరము. సీ॥ ధారుణీశ్వరుఁ డంత గారణంబగుట వాగ్వ్యాపారముల మునుముందు నిల్పి ప్రాణవశంబగుట వ్యాపారము గుఁగాన నా మనంబును బ్రాణమందు నిల్పి యుచ్ఛ్వాస నిశ్వాసరయమంత మగుటకతమునం బ్రాణంబును నపానమందు నిల్పి । తన్మూలకంబయి తనరుచుండెడుఁ.

గాన, నయ్యూపానముపృత్తుమందు నిల్పి గీ॥ యనికమును హేతుభూతంబులగుటఁజేసి । యట్టిపృత్త్యు వృక్ భూతములందు, నిల్పి । రైయిదుభూతంబులను మూఁటియందు మూఁటి । నల్లమూల ప్రకృతితత్త్వ మందునిల్పి" గీ॥ ప్రకృతిబంధమంతయుఁ గర్మపరవశుఁడయి। వెలఁగుజీవున కగుననిజీవుఁ జెల్పి । దవ్య యుండును బ్రహ్మశబ్దాభిధేయుఁ। డైనహరి కధీనుండనియర పె నృపుఁడు.— ధాయ...మనమందునిల్పి - వాగ్వ్యాపారములు మనఃపూర్వము లనుటకు "మనఃపూర్వో వా గుత్తరః బుద్ధి యనసా ధ్యాయతి త ద్వాచా వదతి" యనుశ్రుతియు, యుచ్ఛ్వా...నపానమందునిల్పి - ప్రాణము మనస్సునకుఁ గారణ మను టకు "వా జ్మనసి సంపద్యతే. మనః ప్రాణే ప్రాణ స్తేజసి" యనుశ్రుతియు, తన్మాత్ర ..వృత్త్యవందు నిల్పి - దీనిచే సర్వేంద్రియవ్యాపారములు సర్వంధమనందున ప్రాణము నపానమునందు నిల్పి నని సూ చితము - అనిల...భూతములందు నిల్పి - పృథివి - జలము - తేజము - వాయువు - ఆకాశము - అను పంచభూతములందు నిల్పి - ఆయిదు...నిల్పి - పంచభూతములను (అనఁగా పంచీకరణమును విడిచి) త్రివృత్కరణమందు (అనఁగా త్రివృత్కరణమునందు) నిల్పి యా మూఁటిని .... (త్రివృత్కరణ మును) గారణదశయందున్న (అనఁగా సృష్టికాలమందు గాక సృష్టికిఁబూర్వమందున్న కేవలకారణదశయందలి) ప్రకృతిచేఁ గలసికొనువిధము ననుసంధించె నని భావము - ప్రకృతి...నృపుఁడు - కర్మపారవశ్యము కలిగించే ప్రకృతిని విడిచి పరిశుద్ధ మగుజీవాత్మస్వరూపము సిద్ధించునట్లు తలంచెననియు "య ఆత్మని తిష్ఠన్" ఇత్యాదిశ్రుతులయందుఁ జెప్పఁబడినట్లు వస్తు పరమాత్మసత్తాధీనమగుటవలనను జీవుఁడా పరమాత్మకు శేష భూతుఁ డగుటవలనను, సాధారభూతుఁడును శేషియు నగునా పరమాత్మయం దాధేయముగను దన్ను, శేషముగను సమర్పించుకొనె నని భావము. తనశేషత్వాదిధర్మములను దెలిసికొనక పోవుటచేత నాచరించెడు విపరీతధర్మానుష్ఠానమువలన నే కదా జీవునకు సంసారబంధము సంప్రాప్తించుట.

(ఈ పద్యమును దీనివివరణమునను మంత్రికావ్యాఖ్యానము ననుసరించి వ్రాయఁబడినవి).

౧౧౪. సురయాగార్థంబు - దేవతలయజ్ఞపదార్థమును (హవిర్భాగమును)

౧౧౫. అవగీర్ణము — పొగడఁబడినది.

౧౧౬. పాఠాంతరము — మ॥ భగవద్వర్తనకీర్తనాంఘ్రియుగసేవాధర్మముల్ వైళమే భగవ త్ప్రీతిఘటింపఁజేయు ననుచున్ పాపానుభావంబు లాలసగిదిన్ వే ఫల మీయఁజాల వనుచున్ భ-జింపఁడమ్మాం గలిం। బగతున్ ఱేఁడు మరంద మాని పువుఁ దెంపఁ జో నిబ్భృంగంబనన్. దీనిచేఁ గృతయుగాదుల భగవత్సేవాదికర్మలు చాల విలంబముగా ఫలమిచ్చుననియుఁ బాపకర్మలు వెంటనే ఫల మిచ్చుననియుఁ గలియుం దట్లు గాక భగవత్సేవాది సత్కర్మలు వెంటనే ఫలమిచ్చుననియు, పాపకర్మలు విలంబముగా ఫలమిచ్చుననియు సూచింపఁబడినది. విరవిర- తెరిపులు తుయుం దగుధ్వన్యనుకరణము.

౧౧౭. విలోమజాతి - బ్రాహ్మణియందు క్షత్రియునకుఁ గల్గినజాతి. వ్యాహరింపఁగవచ్చు - చెప్ప వచ్చును. వ్యాహారము - మాట.

౧౧౮. అగ్నికి సర్వవస్తువులను దహించెడుశక్తి గల్గినట్లు నిజనామోచ్చారకుల దుష్కృతాది దోషములను దొలఁగించుశక్తి సర్వేశ్వరునకుఁ గల దని భావము శ్రుతులచేత - "సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ" ఇత్యాదిశ్రుతులచేత.

౧౧౯. భాగవతాపచార మనర్థావహముగానఁ బ్రమాదమున నట్లొనర్చినవాఁడు పరమాత్మని గూర్చి క్షమాప్రార్థన మొనర్పవలె ననియు భగవదపచారము క్షమాప్రార్థనాదులచేఁ బాపుకొనవచ్చునుగాని భాగవతాపచార మట్టిదిగా దనియు భాగవతోత్తములచేతనే నివారింపఁదగిన దనియు నపరాధులయపరాధ ములను మన్నించెడుదయామయులే భాగవతోత్తము లనియు దీనిచే సూచింపఁబడెనది.

౧౨౦. ఐహికాముష్మికములు - భూలోక స్వర్గలోకములు.

౧౨౧. ఏర్పడ మ్రొక్కె - వెందట సమూహము నుద్దేశించి మ్రొక్కె ననియు .... ప్రత్యేక ప్రత్యేకముగా మ్రొక్కె ననియు భావము.

౧౨౨. నిగ్రహము - పట్టుదల, పూనిక.

అనుబంధము.

ద్వితీయస్కంధము.

౧. దీనిచే "బహుశాఖా హ్యనంతాశ్చ బుద్ధయోఽవ్యవసాయినాం" అనునట్లు సాంసారికఫలసాధనంబు లనంతము లగుటయుఁ దారతమ్యంబును దెల్పబడినది.

౨. దీనిచే "కర్తవ్యవిపర్యయంబుఁ గరుణ దెల్పుమీ" అను ప్రశ్నమునకు సమాధానము చెప్పఁబడినది.

3. అంతర్యామియై:—ఇందు "అంతః ప్రవిష్టశ్శాస్తా జనానాం సర్వాత్మా" అను శ్రుతి యనుసంధేయము. అనన్య...చెప్పఁబడుచు-ఇందు "శ్రుతి ప్రాణ్యపరార్థోక్తి పరిభాషాసమన్వితః శబ్దోయం నోపచారేణ హ్యన్యత్ర హ్యుపచారతః" అను స్మృతి యనుసంధేయము

౪. అంతమందు-మరణసమయమందు, కర్మజ్ఞానయోగములచే భగవదుపాసనమును లభించి దానిచే నంతమందు నారాయణస్మరణము సంపాదింపవలె నని యర్థము.

౫. దీనిచే "దేని జపింపఁగా నలయు...చెందు ముక్తి" అనుప్రశ్నమునకుఁ బ్రత్యుత్తరము చెప్పఁబడినది. "ఆత్మా వారే ద్రష్టవ్యః శ్రోతవ్యో మంతవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యః" "తమేవైకం జానథ ఆత్మానమన్యా వాచో విముంచథ" యను శ్రుతు లిం దనుసంధేయములు. మఱియు శారీరకశాస్త్రప్రతిజ్ఞాపరమైన "అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా" యను ప్రథమసూత్రార్థ మిందుఁ బ్రతిపాదింపఁబడె నని యెఱుంగునది.

౬. నిగమ...విడిచిపుచ్చి-దీనిచేఁ గామ్యకర్మలను మాత్రమే విడువవలయుననియు నావశ్యకములైన పంచమహాయజ్ఞాద్యనుష్ఠానరూపవిధులను గాని నిషిద్ధము లైన కళంజభక్షణాదినిషేధములను గాని విడువఁ దగ దని తెల్పఁబడినది. "సర్వాపేక్షా చ యజ్ఞాదిశ్రుతే రశ్వవత్" "తమేతం వేదానువచనేన బ్రాహ్మణా వివిదిషంతి" "క్రియావానేష బ్రహ్మవిదాం వరిష్ఠః" "నావిరతో దుశ్చరితా న్నాశాంతో నాసమాహితః" ఇత్యాదివాక్యములు శాస్త్రవిహితములును నావశ్యకములును నగువిధినిషేధముల ననుసరింపని యెడల భగవదుపాసనము నిర్వర్తింపఁబడ దని ప్రతిపాదించుచున్నవి. మఱియు "తస్మాద్బ్రాహ్మణః పాండిత్యం నిర్విద్య బాల్యేన తిష్ఠాసేత్" "బాల్యం చ పాండిత్యం చ నిర్విద్యాథ మునిః" అను శ్రుతియందు బాలుని కామచారాదికర్మలు విద్వాంసున కుపాదేయములుగాఁ జెప్పఁబడిన వని చెప్పఁగూడదు. "అనావిష్కుర్వన్నన్వయాత్" అను నధికరణమునకు స్వమాహాత్మ్యము వెల్లడిగాకుండునట్లు చేయుబాలునికర్మలే విద్వాంసున కుపాదేయములుగాని కామచారాదులు గా వని సిద్ధాంతీకరింపఁబడి యున్నది. ఉపాసనావంతుఁ డుపాసింపఁదగిన బ్రహ్మతత్త్వము పరిశుద్ధంబును బరిపూర్ణంబు నని యెఱింగి యుపాసనమును లభించి స్వభావమును వెల్లడిచేయకుండునట్టి కర్మలు గావింపవలయు నని సూత్రార్థము.

౭. భగవం...బడియుంటఁ జేసియు-దీనికి మూలమైన చతుశ్శ్లోకీభాగవతమును జతుర్ముఖునకు నారాయణుఁ డుపదేశించె నని దీనిచే సూచింపఁబడినది వ్యాసముని కలియుగాదియందు-వ్యాసావతారము శంతనునకు సమకాలీన మని ప్రసిద్ధము.

౮. స్వరూపముం గని-స్వరూపమును దలంచుకొని యని భావము.

౯. దీనిచే వైరాగ్యవిధానము బోధింపబడినది. "యమ, నియమ, ఆసన, ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార, ధ్యాన, ధారణ, సమాధు లష్టాంగము లని చెప్పఁబడును. ఇం దీపద్యముచే "యమము" చెప్పఁబడినది.

౧౦. ఈపద్యము మొదలుకొని "ధారణాయోగలబ్ధి" అనుపద్యమువఱకు నష్టాంగయోగము సంగ్రహముగాఁ జెప్పఁబడినది ఇందు "జితేంద్రియుండు" అనుదానిచేత బ్రహ్మచర్యాదినియమము చెప్పఁబడినది.

౧౧. దీనిచే స్నానాదినియమమును నాసననియమమును జెప్పఁబడినది. ఋజుకాయత్వము స్వస్తికాసనత్వము, మున్నగువాని నతిక్రమింపక యుపదేశింపవలయు ననియు సూచింపఁబడినది.

౧౨. దీనిచే బ్రహ్మణాయామము చెప్పఁబడినది.

౧౩. దీనిచే నింద్రియప్రత్యాహారము చెప్పఁబడినది.

౧౪. దీనిచే ధ్యానధారణసమాధులు తెల్పఁబడినవి. శుభాశ్రియ మగుభగవద్రూపమందు మనం బును నిల్పుట ధారణ మనియు, నారూపంబును మాటిమాటికిఁ జింతించుట ధ్యాన, మనియు సజాతీయ జ్ఞానము నేమాత్రము విడువకుండుట సమాధి యనియు భేదము తెలియంగునది.

౧౫. ఆనందమున లీనుఁ డగుటచే నితర మేదియు స్మరించుటయు నీక్షించుటయు సంభవింప దని తాత్పర్యము.

౧౬. హరిపాదభక్తి "ప్రీతిపూర్వ మనుధ్యానం భక్తి రి త్యభిధీయతే" యనునది యిం దనుసం ధేయము.

౧౭. ఇట్లష్టాంగయోగమును సంగ్రహముగాఁ జెప్పిన విని యెండియు సవిస్తరంబుగ విన నెంచి యడుగుచుండె నను సంగతి తెలియవలయును.

౧౮. పరమ...నందు-"ఏకం వా సంయోగ రూపచోదనాఖ్యా విశేషాత్" "నానాశబ్దాదిభేదాత్" ఇత్యాదిన్యాయము ననుసరించి యుపాస్యము లగుబ్రహ్మస్వరూపములు పెక్కులగుటచే నుపాసనంబులు పెక్కులుగావున ముందుగా సర్వజగచ్ఛరీరుఁ డైనపరమాత్మయుపాసనము చెప్పఁబడుచుండె నని యెఱుం గునది.

౧౯. అశ్వతరి-మొగగాడిదకును నాడగుఱ్ఱమునకును బుట్టినది.

౨౦. ఈవిదితా...యయ్యదియుక్-సర్వంబును దచ్ఛరీరంతర్భూతమై యుండె నని భావము.

౨౧. ఇట్లు ద్రవ్యంబులును...ప్రకాశించుచుండు-దీనిచే "దృశ్యతే త్వగ్ర్యయా బుద్ధ్యా" అను శ్రుత్య ర్థము చెప్పఁబడినది.

౨౨. వైరాజపురుషునిగూర్చినధారణను జెప్పి ముముక్షువున కుపాస్యం బగురూపంబును దదుపాస కునకుఁ గల్గు నర్చిరాదిమార్గంబును జెప్ప నెంచి పూర్వోక్తం బైనయాధారణామాహాత్మ్యంబునే విశేషించి తెల్పుచున్నాఁ డను సంగతి తెలియంగునది.

౨౩. దీనిచేఁ బ్రపంచమను శరీరముగాఁ గలిగి తదాశ్రియుఁడై యున్నభగవంతుని ధ్యానించుట వలనఁ జతుర్ముఖునకు సృష్టిసామర్థ్యము గలె నని తెల్పఁబడినది

౨౪. ఈత్రిగుణములుగా...వంత యేల-"దిగ్వల్కలాదే నతి కిం దుకూలైః" అనిమూలము. దిగంబ రుఁడు గాఁగూడదా? దుకూలము లేందుల కని భావము-కాని "అపవిత్రకరో నగ్నః" యనుస్మృతియందు నగ్నుఁ డపవిత్రకరుఁ డని చెప్పఁబడియుండుటంజేసి కర్మాచరణమున కనర్హుండగుటవలనను మోక్షార్థికిఁగూడ సాపల్యకము లైనకర్మ లనుష్ఠింపఁదగిన వగుటవలనను వైవాక్యమునకు నిట్లర్థముఁ జెప్పఁదగదు. కావున నుత్తరీయమునకు దిక్కు లుండఁగా దుకూలప్రయత్న మనవసర మని యి ట్లర్థముఁ జెప్పవలయును.

౨౫. ప్రాదేశమాత్రుఁడై హృదయాంతఃప్రదేశమునకు సంబంధించిన శరీరపరిమాణముగలవాఁడై —"యస్త్వేత మేవం ప్రాదేశమాత్ర మభిమాన మాత్మానం వైశ్వానర ముపాస్తే" యనుశ్రుతియందుఁ బ్రతిపాదింపఁబడినను నుపాసకానుగ్రహముకొఱ కుపాసనాప్రదేశమునకు సంబంధించినంత శరీరపరిమితి గలవాఁ డని చెప్పఁబడుటవలనను, హృదయకమల మంగుష్ఠమాత్రమగుటవలనను, హృదయాంతఃప్రదేశము నకు సంబంధించినంత శరీరపరిణామము గలవాఁ డని యర్థముఁ జెప్పవలెనునది. దీనిచేఁ దర్జన్యంగుష్ఠవిస్తా రము ప్రాదేశ మనియు నంతియపరిమితి గలవాఁడనియు నర్థముఁ జెప్పుట యయుక్త మని యెఱుం గునది

౨౬. మెల్లగాఁ జెప్పనా-నిషిద్ధప్రక్రమునుండి యానేకవిఘ్నములఁ బోవుట సంభవించునుగాన మెల్లగాఁ జెప్పెద నని చెప్పబడినది- సప్తసప్తకము- 1 ముఖము, 2 చెవులు, 2 కన్నులు 2 నాసారంధ్రములు-

౨౭. ...దివ్యశరీర...బల కరుగునాఁడు భు...ప్రకృతియాత్మకం బైనలింగదేహంబు బోనడచి పోవు నదియుఁ ...బోవువారు ...పరిగనమ్మట వానిం ద్యజింతు రని

28. చతుర్ముఖస్థానమందును దుఃఖనివృత్తికి హేతువులేదు. ఆలోకమున కరిగినరాజొకఁడు తిరిగి భూలోకమునకు వచ్చి ప్రతిదినమును దనకవముసే భక్షించుట ప్రసిద్ధము. మోక్షమును బొందఁగల మను నిశ్చయ ముండుటవలనఁ జతుర్ముఖలోకమందలి యోగులకుఁ బునరావృత్తిభయము లే దనరాదు. భూలోకమునందలియోగులకును, నట్టినిశ్చయమే యుండుటవలన వారికిఁగూడ నట్టిభయము లేదనవచ్చును. అట్లైన నింక నుభయలోకంబులకును విశేష మేమి గాదు! "ఆబ్రహ్మభువనా ల్లోకాః పున రావర్తినోఽర్జున!" యని భగవద్గీతయుఁ జెప్పుచున్నది. చతుర్ముఖలోకము నిత్యము గా దని "రెండుపరార్థంబుల వఱ" కనుపద్యము చే నిందును సూచింపఁబడినది.

29. ఇందలియానందపరమాత్మశబ్దములచే "ఆత్మన ఆకాశ స్సంభూతః" "ఆనందో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్" అనునుపక్రమోపసంహారములయందలి రెండువాక్యములును స్మరింపఁబడినవి.

30. "ఆలోడ్య సర్వశాస్త్రాణి విచార్యచ పునఃపునః ఇద మేకం సునిష్పన్నం ధ్యేయో నారాయణ స్సదా" యనునది యిం దనుసంధేయము.

31. అనురాగము - మోక్షానందము, నిరతిశయానందమయుం డగుపరమపురుషు ననుభవించుటచే, గలిగినదియు, సర్వావస్థలయందు నుచితంబైనదియు నగుశేషశేషత్వైకస్వరూప మైనయనురాగ మని తాత్పర్యము.

32. ఉపాయసప్తకము-1వివేకము. (ఉల్లిడ్డ మొద లగుజాతిదుష్టపదార్థములచేతను ఛండాలాన్నము మొద లగుఆశ్రయదుష్టపదార్థములచేతను, ఎంగిలి మొద లగు[illegible] తము గాని యాహారముచే శరీరశుద్ధిం జేసికొనుట [illegible] సము (ధ్యేయమును మాటిమాటికి ధ్యానించుట) 4-క్రియ (పంచమహాయజ్ఞాదులను యథాశక్తి నొనర్చుట 5-కల్యాణము [సత్యము (సర్వభూతహితము) ఆర్జవము (త్రికరణము లేకరూపములై యుండుట) దయ (స్వార్థము లేకయే పరదుఃఖములను సహింపకుండుట) దానము (లోభము లేకుండుట) అహింస (త్రికరణములతోను బరులను బీడింపకుండుట) అనభిధ్య (పరులొనర్చినయపకారమును దలంపకుండుట) మొదలగు గుణసముదాయముగలిగియుండుట] 6-అనవసాదము (దేశకాలములు సరిగాలేకుండుటవలనను గతించినదుఃఖములను మరలఁగలుగఁజేయువస్తువులను స్మరించుకొనుటవలనను మనస్సు దైన్యము నొందకుండునట్లు స్థిరముగా నుంచుకొనుట.) 7-అనుద్ధర్షము-(దేశకాలములు మంచి వగుటవలనను బ్రియవస్తువులను స్మరించుకొనుటవలనను నతిసంతోషమును బొందక వనోవికారదూరుఁడై యుండుట) యని యుపాయములు సేడువిధములు.

33. ఇంతయేల...పురుషు - సర్వాంతర్యామి యగుటచేత నింద్రాదిరూపమునఁగూడఁ దానేఫలమిచ్చును గాన "యో యో యాం యాం తనుం భక్తః" అను భగవద్గీతావచనప్రకారముగా నాయాఫలములను గోరి యారాధించువారికి మోక్షమును బరమపురుషుఁ డొక్కఁడే ప్రసాదించు నని యర్థము.

34. ఊర్మిషట్కము—1 ఆఁకలి. 2 దప్పిక. 3 శోకము. 4 మోహము. 5 ముసలితనము. 6 మృత్యువు.

35. ఇట్లు హరికథాప్రభావముఁ జెప్పిన విని మొండియుఁ బ్రపంచసృష్ట్యాదిరూపంబు లైనహరిచరిత్రంబులను విన నెంచి శుకపరీక్షిన్నరేంద్రులసంవాదము ననువదింపఁజేయుటకు శౌనకుఁ డడుగుచుండె నని సంగతి నెఱుంగునది.

36. మువ్వూర్తులను దాల్చి - చతుర్ముఖస్వావతారరుద్రు లను మూఁడుమూర్తులను ధరించి, దీనిచే వైలక్షణ్యము చెప్పఁబడినది. అఖిలంబు...తనరువాని-దీనిచే భగవంతుఁ డొక్కఁడే వ్యాపకుఁ డనియుఁ వర్ణింపనదంతయు వ్యాప్య మనియుఁ దెల్పఁబడినది. ప్రాకృ...నలరువాని - దీనిచేతఁగూడ వైలక్షణ్యము చెప్పఁబడినది.

37. అనయము...యేలువాని - ఇంద్రియాగోచరుండైనను రామకృష్ణాదిరూపములం దాల్చి యెల్లరకును గోచరుండగువాఁ డని భావము. దీనిచే సౌలభ్యాతిశయము తెల్పబడినది. పరిపూత...పొల్చెడువాని - ప్రకృతిపురుషవిలక్షణుం డగుటవలనను సర్వజగత్కారణుండు గాన శుద్ధసత్త్వప్రధానుఁ డగుటవలనను మోక్షార్థుల కుపాస్యుఁ డని తెల్పబడినది.

౩౮. యాదవ...దవ్వగువాని-ఆశ్రితవాత్సల్యముచేత యాదవశ్రేష్ఠుఁడై యవతరించి సౌలభ్యంబును గనంబఱచినను భక్తిలేనివారి కందరానివాఁ డని భావము. మంగళా...దారెడువాని-ఇందు "స్వే మహిమ్ని ప్రతిష్ఠితః" అనుశ్రుతి యనుసంధేయము.

౩౯. తాపములు - ఆధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికములు; బ్రహ్మపదంబు - ఇందు "బ్రహ్మవి దాప్నోతి పరం" అనుశ్రుతి యనుసంధేయము. భగవత్కీర్తనస్మరణాదులచేఁ గేవలము పాపనివృత్తియే గాక చిత్తశుద్ధియు దానిచే భక్తియు నందువలన బ్రహ్మప్రాప్తియు గల్గు నని భావము

౪౦. దీనిచే హీనజాతులను భగవద్దాసులకు దాసులైనయెడల బ్రహ్మమును బొందుదు రని చెప్పఁగా నింక భగవద్దాసులనుగూర్చి చెప్ప నవసరము లే దని భావము.

౪౧. నిరం...పరఁగెడువాని-దీనిచే బ్రహ్మరుద్రాదులకును నంతరాత్మయగుటవలన వారికిఁ గూడ భగవంతుఁడే యుపాసనీయుఁ డనియుఁ దత్తద్రూపములచే భగవంతుఁడే సర్వఫలముల నిచ్చు ననియు భావము.

౪౨. షోడశాత్మకుఁడగుచు-(11) ఏకాదశేంద్రియ (5) పంచభూతాత్మకుఁడగుచు-షోడశగుణములు-(5) శబ్దాదివిషయములు (5) వాగాది వ్యాపారములు (5) ప్రాణాదివాయువృత్తులు (1) మనోగుణము (సంకల్పాదికము)-జీవాంతర్యామియై గుణములను గ్రహించుటచే భగవంతునకు గుణగ్రహణము లీలారసం బనియు, జీవునకుఁ గర్మాయత్త మగుటచేత భోగమనియు భావము- అఖిల...ప్రతిపాద్యుఁడు- "నతాస్మిక సర్వవచసాం ప్రతిష్ఠా యత్ర శాశ్వతీ"యనున్యాయ మిం దనుసంధేయము.

౪౩. అప్రమేయుండైన...వేదంబులెల్ల - ఇందు "సర్వేవేదా యత్పద మామనంతి" అనుశ్రుతియు, భువన...అమరులెల్ల-ఇందు "చంద్రమా మనసో జాతః" "స ఆత్మా అంగా న్యన్యా దేవతాః" అనుశ్రుతులను ననుసంధేయములు.

౪౪. మహత్తత్త్వము త్రిగుణాత్మకం బైనను క్రియాశక్తియు, జ్ఞానశక్తియుఁ బ్రధానంబుగాఁ గలది యగుటంజేసి రజస్సత్త్వగుణసంవర్ధిత మనియు నహంకారము తమోగుణకార్యమే ప్రధానముగాఁ గలదియగుటంజేసి తమఃప్రధాన మనియుఁ జెప్పఁబడినది. కావుననే యహంకారకార్యములయందుఁ దామస మధికమై రాజససాత్త్వికంబులు స్వల్పంబులుగను మహత్కార్యములయందుఁ దామసము స్వల్పంబై రాజససాత్త్వికంబు లధికంబులుగను గన్పట్టుచున్న వని యెఱుంగునది.

౪౫. గాయత్రి...ఛందస్సులు-గాయత్రి, ఉష్ణిక్కు, బృహతి, పంక్తి, జగతి, త్రిష్టుప్, అనుష్టుప్ అను నేడు ఛందస్సులు, హవ్య...న్నాదులు-హవ్యాన్నము-దేవతాన్నము-కవ్యాన్నము-పితృదేవతాన్నము - అమృతాన్నము-తదుభయశేషమైన మనుష్యాన్నము, ఆదిశబ్దముచే నస్మదాదులరసనేంద్రియంబును, తదధిష్ఠాత యగు వరుణుఁడును జెప్పఁబడుదురు. మోదము - అనుకూలవస్తుదర్శనముచే గలిగెడుసుఖము; ప్రమోదము ఆవస్తువు తనదిగా భావించుటచేఁ గలిగెడుసుఖము.

౪౬. దివ్యలోకములు-భూర్భువస్సువర్లోకములు.

౪౭. ఇట్లు పరమాత్మవలన జనించిన ప్రపంచమంతయు నతనికి విభూతియు శరీరంబు నగుటచేఁ దద్భిన్నంబుగా నేరదు. ఇదియే పురుషసూక్తార్థప్రతిపాదనముచేత సిద్ధాంతీకరింపఁబడుచున్నది. అందు "సహస్ర శీర్షా" అను నర్థబుక్కునకును, "బ్రాహ్మణోస్య ముఖ మాసీత్" ఇత్యాది ఋక్కులకును, పూర్వాధ్యాయమునం దర్థము జెప్పఁబడినది. ప్రకృతమున "పురుష ఏవేదగ్ం సర్వం" అనుదాని కర్థము చెప్పఁబడుచున్నది. ఐక్యమున నెసంగుచు-ఏకస్వరూపముతో నుండి త్రైకాలికము లగు సకలపదార్థములును బరమాత్మకు శరీరమగుటచే నతనికి శరీరంబుగాని స్వతంత్రవస్తు వేదియు లేదనియు నామరూపవిభాగమునకు వీలుగా నంతటిసూక్ష్మదశలో నున్న ప్రకృతియుఁ జీవులును గాలమును శరీరముగాఁ గల పరమపురుషుఁడే నామరూపవిభాగమునకు వీలుగా స్థూలదశలో నున్న యాప్రకృతిపురుషకాలములను శరీరములుగాఁ గలవాఁడై జగద్రూపముగాఁ బరిణమించి యుండుటచే స్వరూపస్వభావంబులంబట్టి భిన్నత్వంబును శరీరాత్మసంబంధమువలన నేకత్వమును సిద్ధించుచున్నవి. వేదాంతములయం దంతటను "సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ" "అయమాత్మా బ్రహ్మ" "తత్త్వమసి" ఇత్యాది శ్రుతులచే నిట్టి శరీరాత్మసంబంధనిబంధనమైన యైక్యమే

తెలియుచున్న దిగాని యన్యంబు గాదనియుఁ గేవలపదార్థభేద మే లే దనువారివాదము యుక్తియుక్తముగా దనియు నెఱుంగునది.

౪౮. "యథో నిష్ట్యావిత స్త్యాం తే నాభ్యా ముపరితిష్ఠతి" "హృదయం త ద్విజానీయా ద్విశ్వస్యాయతనం మహత్" అనుశ్రుతు లిం దను సంధేయములు. నిండి...చము-దీనిచే నపరిచ్ఛిన్నత్వప్రతిపాదక మగు "స భూమిం విశ్వతో వృత్వా అత్యతిష్ఠ ద్దశాంగులం" అనుశ్రుత్యర్థము చెప్పఁబడినది.

౪౯. దీనిచే-"ఉతామృతత్వ స్యేశానః" అనుశ్రుత్యర్థము చెప్పఁబడినది.

౫౦. దీనిచే "ఏతావానస్య మహిమా" అనుశ్రుత్యర్థము చెప్పఁబడినది.

౫౧. దీనిచే "పాదోస్య విశ్వాభూతాని" యనుశ్రుత్యర్థము చెప్పఁబడినది.

౫౨. అమృతము - మరణాది వికారములులేకుండుట, అభయము - అమరణాదులవలనఁ గలుగు భయము లేకుండుట, క్షేమము - నిరతిశయానంద మనునిష్టమును లభించుట, "అమృతము" అనుదానిచే విజర విమృత్యు శబ్దార్థంబులును "క్షేమము" అనుదానిచే సత్యకామాది చతుశ్శబ్దార్థంబులును "అభయము" అనుదానిచే నపహతపాప్మవిశోకశబ్దార్థంబులు సంగృహీతంబులైనవి గాన నిట్లీయూఁడు శబ్దములచేత గుణాష్టకావిర్భావరూప మైనమోక్షైశ్వర్యము సంగ్రహింపఁబడె నని యెఱుంగునది.

౫౩. దీనిచే "త్రిపాదూర్ధ్వ ఉదైత్పురుషః" అనుశ్రుత్యర్థము చెప్పఁబడినది. అందేకాంశఁబు-ఇందు "ఏకాంశేన స్థితో జగత్" "య స్యాయుతాయుత శతైకకలాంశకాంశే విశ్వం విచిత్రచిదచిత్ప్రవిభాగవృత్తం" అనునవి యనుసంధేయములు.

౫౪. దీనిచే "తతో విష్వఙ్ వ్యక్రామత్, సాశనానశనే అభి" అను శ్రుత్యర్థము చెప్పఁబడినది.

౫౫. దీనిచే "తస్మా ద్విరా డజాయత విరాజో అధిపురుషః స జాతో అత్యరిచ్యత" యనుశ్రుత్యర్థము చెప్పఁబడినది.

౫౬. దీనిచే "యత్పురుషేణ హవిషా" యనుశ్రుత్యర్థము చెప్పఁబడినది.

౫౭. "ఈయాగ ప్రదేశంబున"నని చెప్పుటచేతఁ జతుర్ముఖుఁడు యజ్ఞార్హం బైన ప్రదేశంబునం దుపవిష్టుఁడై నారదునకుఁ జెప్పుచున్నట్లు తెలియుచున్నది.—భవద్భ్రితలగు...యజించిరి. దీనిచేత "తేన దేవా అయజంత" అనుశ్రుత్యర్థము చెప్పఁబడినది.

౫౮. ఇందు "యద్య ద్విభూతిమ త్సత్త్వం శ్రీమ దూర్జిత మేవవా త త్తదే వావగచ్ఛ త్వం మమ తేజోంశసంభవం" అనునది యనుసంధేయము.

× ౫౯. సుయజ్ఞావతారంబు - దీనిచే దేవోత్పాదనంబును లోకత్రయార్తిహారణంబును ననుశాగ్యంబులు చెప్పఁబడినవి, ఇట్లే భగవదవతారంబులును దత్కృత్యంబులును నంతటం దెలియునది; - దత్తాత్రేయావతారంబు - "దత్తుఁ డను పేరుగల యత్రికుమారుండు" గాన దత్తాత్రేయుం డనం [illegible] నని యెఱుంగునది.

‼ ౬౦. పుత్త్రిత్వంబు వహించి - ఇందు "పున్నామనరకా ద్యస్మా త్పితరం త్రాయతే సుతః. తస్మా త్పుత్త్ర ఇతి ప్రోక్త స్స్వయ మేవ స్వయంభువా" యనుస్మృతి యనుసంధేయము, - స్వీయ... ప్రతిష్ఠితుండై—ఇందు "స్వే మహిమ్ని ప్రతిష్ఠితః" అను శ్రుతి యనుసంధేయము - నిట్టూర్చిన నప్పుడు [illegible] - ఇందు "తస్య హవా ఏతస్య మహతో భూతస్య నిశ్శ్వసిత మేత ద్య దృగ్వేదః" అను శ్రుతి యనుసంధేయము.

౬౦. సాంకర్తంబు...పూర్తములును-స్మృతులయందుఁ జెప్పఁబడినవాపీకూపతటాక దేవాలయవనాదులప్రతిష్ఠలు అన్న దానంబును జేయుటయును.

౬౧. అమృతము - ఉదకము.

౬౨. పంచ...శక్తులం- ఇరువదిరెండ్రుపుత ద్రవ్యముల కధిష్ఠానమగు నైదు [illegible] దీనిచే [illegible] [illegible] కారము స్మరింపఁబడినది.

౬౩. దేవా...సమన్వితుండవై-"పరాస్య శక్తిర్వివిధైవ శ్రూయతే స్వాభావికీజ్ఞానబలక్రియాచ" యనుశ్రుతి యిం దనుసంధేయము.

౬౪. దీనిచేఁ బ్రధానముగా నెఱుంగఁదగినదియుఁ బరావరములలోఁ బరశబ్దముచేఁ జెప్పఁబడునదియు నైనభగవత్స్వరూపము స్పష్టీకరింపఁబడినది. భగవంతుఁడు చేతనాచేతనశరీరకుఁ డగుటచే నామరూపము లన్నియు నతనిపర్యంతము జెల్లుచున్నవి. జీవాత్మ తనశరీరమునకు సంబంధించిన బాలత్వ యువత్వ వృద్ధత్వాదులచే స్పృశింపఁబడకుండున ట్లుభయావస్థలయందుఁ బ్రకృతిపురుషశరీరకుఁ డైనను తనకు శరీర మైన చేతనాచేతనములకుఁ గలయజ్ఞత్వదుఃఖిత్వకర్మవశ్యత్వపరిణామిత్వజడత్వాదివికారములచేఁ బరమపురుషుండు స్పృశింపఁబడక ప్రకాశించుచుండును. పరమపురుషుఁ డొక్కఁడే కార్యకారణములగుటకు ప్రకృతి పురుషులంబట్టి యుపపన్న మగు నను నిత్యాదివిషయములు శ్రీభాష్యాదులందు సవిస్తరముగాఁ జూచుకొనునది.

౬౫. ఇందు—"పా నిశా పశ్యతో మునేః" అనునది యనుసంధేయము. దీనిచేఁ బరావరములలో నవరస్వరూపము చెప్పఁబడినది. పరస్పరంబు...లట్లు ఇందు స్థూలత్వసూక్ష్మత్వములు, నిత్యత్వానిత్యత్వంబులు, జడత్వాజడత్వములు మొద లైన విరుద్ధవిషయములు సూచింపఁబడినవి.

౬౬. దీనిచేఁ జేతనాచేతనములయందుఁ బ్రవేశించుట కానించుట తద్దోషములచే స్పృశింపఁబడకుండుట మొదలగునవి తెల్పఁబడినవి "అంత ర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణ స్థితః" యనుశ్రుతి యిం దనుసంధేయము.

౬౭. ఇట్లు పరస్పరవిలక్షణ మగుచేతనాచేతనస్వరూపమును బ్రతిపాదించుటచే "నారూపంబునను" అనునదియు, జగత్కారణత్వ సర్వజ్ఞత్వ సర్వశక్తిత్వాదులను బ్రతిపాదించుటచే "నాస్వభావమును" అనునదియు, చేతనాచేతనములు బరమాత్మకు శరీరమగుటంజేసి శరీరగతము లగుబాలత్వాదిధర్మములు జీవాత్మ పర్యంతము చెల్లునట్లు చేతనాచేతనగతము లగునజ్ఞత్వాదిధర్మములు పరమాత్మపర్యంతము చెల్లు నని ప్రతిపాదించుటచే "నానానాగుణ వ్రాతముల్" అనునదియు, సృష్టిస్థితిలయకర్తృత్వమును బ్రతిపాదించుటచే "నాదివ్యకర్మంబులున్" అనునదియు, స్పష్టీకరింపఁబడినవి. తక్కనవాని నిట్లే యూహించుకొనునది. మఱియు దీనిచే భగవత్స్వరూపమే జ్ఞేయ మని సంగ్రహముగఁ దెల్పఁబడినది. నారూపము...శేషింపదు. అయోగాన్యయోగవ్యవచ్ఛేదంబులును, నన్వయవ్యతిరేకంబులును, నభావసద్భావంబులును దీనిచే నిరూపింపఁబడినవి. సర్వ...భిన్నంబు - అచిత్పదార్థమువలె జీవాత్మ నాస్తికభావుఁడు గాకున్నను "వాలాగ్రశతభాగస్య" యనున ట్లచిత్పరిణామము గలవాఁడుగాన సర్వవస్తువులయం దుండు నని చెప్పుట కశక్యమైన దని యెఱుంగునది. ఇట్లు ప్రకృతివలెఁ గాక యవికారి యనియు, నాత్మవలెఁ గాక యనంత మనియుఁ జెప్పుటచే "సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ" యనుబ్రహ్మస్వరూపలక్షణము జెప్పఁబడినది.

౬౪-౬౫-౬౬-౬౭. గుర్తులుగల నాల్గుపద్యములను నర్థమునఁబట్టి చతుశ్శ్లోకీభాగవత మని వ్రాయఁబడిరె మని తెలియుంగునది.

౬౮. పరా వరరూపము-జీవాత్మస్వరూపంబును బరస్వరూపంబనియు, జేతనాచేతనాత్మకస్వరూపము నవరస్వరూప మనియు నెఱుంగునది.

౬౯. వసిష్ఠ...బొనరింపుము-ఇది సంహారకర్త యగురుద్రున కుపలక్షణముగా నెఱుంగునది.

౭౦. "రథ స్యారేషు నేమి రర్పితాః నాభౌ వరా అర్పితాః ఏవమేవైతా భూతమాత్రాః ప్రజ్ఞామాత్రా స్వర్పితాః ప్రజ్ఞామాత్రాః ప్రాణేర్పితాః" అనుశ్రుతి యిం దనుసంధేయము.

౭౧. నీరములు-వేందర!-"ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపో వై నరసూనవః అయనం తస్య తాః పూర్వం తేన నారాయణ స్స్మృతః" అనుస్మృతి యిం దనుసంధేయము.

౭౨. కాలాదుల కన్నింటికిని భగవదనుగ్రహమున్ననే సత్తాలాభము చెప్పఁబడుచున్నది నతనిప్రభావ మనిర్వాచ్య మని భావము.

౭౩. త్రివిధముగన్ - "తేయేన జీవాన్ వ్యససర్జ భూమ్యాం" అనుతాత్పర్యము. భరణా మస్వభావము గల పంచభూతములచే నేర్పడినదియు, దేవమనుష్యాది శరీరములతోఁ గూడినదియు నగు నాకారము

నకు లక్షణముగాన నట్టిదేహములతో జీవులను గూర్చె నని తో యశబ్దమున కర్థము చెప్పఁబడినట్లు జ్ఞాతను జ్ఞేయజ్ఞాతృజ్ఞానకారణములుగా సృష్టించుట యనఁగాఁ దత్తత్కర్మానుసారముగా జీవులకు దేవమనుష్యాదిదేహములను గూర్చుటయే యని యెఱుంగునది.

౨౪. ఇట్లు సమష్టిభూతచతుర్ముఖునివలన వ్యష్ట్యవయవవిభాగమే యిందుఁ జెప్పఁబడుచున్నది. ముందుఁ జెప్పఁబోవు "వివిధ...గుము" అనుదానింబట్టి చతుర్ముఖునకు రెండుహస్తములు లేనందువలన నీ ప్రకరణము చతుర్ముఖుని యవయవోత్పత్తిని జెప్పునది గాదనుట స్పష్టము-ప్రాణవాయువువలన నాసికలు గలుగుటకు "వాయుః ప్రాణోభూత్వా నాసికే ప్రావిశత్" అను శ్రుతిని బ్రమాణముగా నెఱుంగునది.

౨౫. "ఆదిత్య శ్చక్షు ర్భూత్వా అక్షిణీ ప్రావిశత్" అనుశ్రుతి యిం దనుసంధేయము.

౨౬. "యజ్ఞో వై విష్ణుః" అనుశ్రుతి యిం దనుసంధేయము

౨౭. వానివానినామరూపకర్మములతోఁ బరమాత్ముఁ డవాంతరభేదపూర్వకంబుగ సృష్టించె నని భావము.

౨౮. ఇట్లు...త్మరై - భగవంతుఁడు చతుర్ముఖరూపముతో సృష్టించు ననియు, రుద్రరూపముతో సంహరించు ననియు, స్వస్వరూపముతోఁ బాలించు ననియు దీనిచే సూచింపఁబడినది. తిర్య...లఁదు-తిర్యగవతారములు - మత్స్యకూర్మవరాహహంసాద్యవతారములు, నరావతారములు - రామకృష్ణాద్యవతారములు, సురావతారములు - వామనయజ్ఞాద్యవతారములు, ఆదిశబ్దములచే నితరావతారముల సూహించుకొనునది.

౨౯. ఇందు "అజాయమానో బహుధా విజాయతే" యనుశ్రుతియు, "అజో పిస న్నవ్యయాత్మా భూతానా మీశ్వరోపి సన్ ప్రకృతిం స్వా మధిష్ఠాయ సంభవా మ్యాత్మమాయయా" యను భగవద్గీతావాక్యంబును "కామాచ్చ నానుమానాపేక్షా" యనుసూత్రంబును ననుసంధేయములు.

౩౦. కాలపరిణామములు - కల్పలక్షణములు - మన్వంతరములు - పద్మకల్పము - ఇవియన్నియు ద్వితీయస్కంధమునందుఁ జెప్పఁబడును.

తప్పొప్పుల పట్టిక

ప్రథమస్కంధము.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.	పుట	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
6	11	18 చ. పని	చ.పని	,,	7	విఱచి	విఱిచి
7	2	తెల్సి	దెల్పి	68	29	నీవు ౩	నీవు ౧౩,
8	22	నర్ధంబు	నరధంబు	66	14	కముతో	కములతో
11	25	ముడివడ్డ	ముడివడ్డ	67	25	మహాత్వంబు	మహాత్త్వంబు
12	14	మూర్తిర్తై ౨౩	మూర్తిర్తై ౨౩	69	15	సమయముం	సమయము
,,	15	పార్థివం	పార్థివం	,,	,,	మొసంగ	మొసంగు
,,	26	తారముల్ ౨౯	తారముల్ ౨౬	,,	28	రామా	రమా
,,	28	రజసమో	రజస్తమో	70	16	నూర్గాని	నూలొగ్గాని
,,	31	వ. మతిచరు	౨౫ వ. ౩ తిరు	75	28	మందర	మంథర
13	30	౩౩ గీ. సంత	౨౭ గీ. సంత	76	22	వ్యథముల్	వ్యథముల్
14	5	౫౨ అన	చ. అన	,,	28	బ్రిధితా	బ్రిథితా
15	8	౭౭ సీ. నాభి	౭౯ సీ. నాభి	77	31	వైభంబున	వైభవంబున
16	25	పృధు	పృథు	79	3	౯పుడు	అపుడు
17	4	మంధర	మంథర।	,,	12	బులను	బులను
18	1	బుత్రిందు	బుత్త్రిందు	,,	30	భావంబుల	భావముల
,,	26	నటుకులం	నదుకులం	,,	31	యాధాత్మ్య	యాథాత్మ్య
,,	28	బార్థుని	బార్థుని	81	1	సందలు	సంపదలు
19	22	నందు	నందు ౭౬	,,	25	చ్ఛేదమ్యుడు	చ్ఛేద్యుడు
20	14	నగును	నగును ౩౩	82	1	వర్ధనుడు	వర్ధనుడు
22	10	మునగన్న	మునసొప్పు	84	2	బోలడు	బోలెడు
27	27	గ్రంధము	గ్రంథము	89	14	నిహీంసా	నిహింసా
34	5	గారులు	గాఋలు	,,	21	వారిన	వాటిన
,,	30	నాదు	నాదు ౨౩	90	4	ధిర	ధీర
36	12	౪౯ సీ. వాను	౪౯ సీ. వాను	,,	7	కగురుట	కరుగుట
,,	17	కొరి ౩౩౩౫	కొరి ౩౩-౩౫	,,	11	థిని	థిని
37	31	తత్వ	తత్త్వ	,,	33	దల్లిం	దల్లి
38	4	గిడిరుకు ౯	గిడిరుకు ౯	91	22	దపింయించుతల్లి	దపియించుచుండ
39	22	సంత ౧౨	సంత ౧౩	,,	26	హాహా	తహాహా
,,	32	చుచుక ౧౩-౧౯	చుచుక	92	1	బంధనముం	బంధనము
				,,	29	సుమర్ధ	సుమర్థము
43	21	పథానాది	పథానాది	93	1	థత	[illegible]
44	25	గార్గిగడు	గార్గిగడు	,,	7	దారకుడు	దారకుడు
50	6	రధము	రథము	95	14	భావ్వత	భావ్వత
51	4	నారు	నాలు	96	8	విదచి	విడిచి

పుట	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
,,	20	నవళకు	యవళకు
97	13	భీభత్సా	భీభత్స
,,	28	భావ్పము	శావ్పము
98	24	గార్చు	జార్చు
,,	31	దేనకి	దేవకి
99	16	ధేష్ణున	ధేష్ణున
101	7	నిలచు	నిలుచు
,,	24	వేగుచు	వేఁగుచు
,,	25	రోత	రోఁత
,,	28	వన్మథో	మన్మథో
103	22	మరతు	అతు
,,	25	వేయ	రేయ
104	5	వెంందు	[illegible]
,,	6	సోగి	సోఁగి
,,	8	తరుచర	[illegible]
,,	[illegible]	[illegible]	[illegible]
105	33	[illegible]	[illegible]
107	8	లీలం	లీనం
114	16	జాచు	జాచు
115	14	నోట్టి	నొంటి
116	22	మిత్తి	మిత్తతి
118	14	వీపట్లు	వీపట్లు
121	2	చుండె	చుండె
124	5	జెప్పుట	జెప్పు
125	22	సీ॥ సేత	సీ॥ సేత
126	9	స్పృహ	మూని
128	3	త్రుముల్	ర్ధముల్
131	28	ముందుం	ముందు
132	6	ఊతధ్యుందు	ఊచధ్యుందు
133	1	వేకము	వివేకము
134	4	[illegible]	[illegible]
[illegible]	12	సెంబిన	[illegible]
138	1	దొందును	దందును

ద్వితీయస్కంధము.

పుట	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
2	27	భక్తి	భక్తి
5	28	ప్రాంభో	ప్రాంభో
7	4	నరేంద్ర	నరేంద్ర
10	7	బారియకం	బారియుకం
,,	23	సీ॥ అతి	సీ॥ అతి
,,	24	దయుంద	దయుంద
11	25	భునకు	భునకు.
12	10	తెల్ల	తెల్ల
,,	14	జెప్పంగ	జెప్పంగ
,,	20	పలరు	పలరు
,,	32	పలరు	పలరు
13	2	సధిప	సధిప
,,	14	సంత	కంత
14	13	చని	చని
,,	18	[illegible]	[illegible]
15	9	చుండు	చుండు
,,	30	[illegible]	[illegible]
17	20	పురుషు	పురుషు
19	2	చుం	చుండు
21	28	శుద్ది	శుద్ధి
22	4	యాత్మక వైదిక	యస్వరూపాంగ
,,	8	కొగకు	[illegible]
23	28	బునకు	బునకు
26	5	నిట్టు	న్లిట్టు
31	28	మూర్గ	మూర్ధ
,,	27	ద్బహిష్ఠం	ద్బహిష్ఠం
33	7	నందపరి	నంద పరి
,,	,,	భారం	భార
40	1	ద్రాహాంతై	ద్రుహాంతై
,,	21	[illegible]	[illegible]
48	9	పియ	ప్రియ
49	9	[illegible]	[illegible]
,,	13	చుంద్రు	చుందు
50	19	[illegible]	[illegible]

పుట	పంక్తి.	తప్పు	ఒప్పు.	పుట	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
53	8	ద్రోవ	ద్రోవ	,,	29	దింద్రియ	దీంద్రియ
54	7	దారే	ధారే	58	5	గంధ	గంధ
55	29	మాన	మాని	,,	25	[illegible]ము	క్తము
56	18	రుద్ద	రుద్ధ	59	7	న్మన	న్మనః
57	12	లనునె	లనునై	,,	17	తావు. 303	తావు 30-3
,,	18	రించియు	రించిరొ	62	28	ప్రథగా	ద్వితీయా
,,	26	ణింప	ణింపం				

అనుబంధము.

పుట	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.	పుట	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1	8	తకాళ	అకాళ	,,	37	అఖ్వంతడవు	అఖిలేశ్వరుండవు
2	6	నారా	సారాను	,,	39	యిత రెల	యితరుల
3	2	మారే	మారే	,,	41	స్సంజ్ఞనై	స్సంజ్ఞనై
,,	[illegible]	[illegible]	గొతికిన	10	14	సావి	వావి
,,	8	పూర్ణ	పూర్వ	,,	[illegible]	ప్రమా	ప్రమా
,,	24	నూరు	నూఱు	,,	28	గొనుటరుయు	గొనుటచే
4	7	సంభూతే	సంభూతా	12	8	శ్రుతులు	శ్రుతులుప్రమాణములని
,,	8	గోర్కె	గోర్కె	,,	29	సేను	సేను
,,	19	పిలచు	పిలుచు	,,	37	దేవా రుండుట	దేవారుండుట
,,	21	మాత్రో	మాత్రో	14	25	ఆసా	అసా
,,	36	చిత్త	చ్చిత్త	,,	28	వగరు	వఱరు
,,	37	రితముల	రితనుల్	15	5	బుదియ	బుద్ధిమ
[illegible]	13	[illegible]	యన్యథా	,,	16	ముగనుదన్ను	ముగను
,,	16	[illegible]	గుణంబులు	,,	17	ముగనునెను	ముగనుదన్నుసమె
,,	27	సత్వ	సత్త్వ	,,	7	పరా	పదా
,,	38	ర్వరచు	ర్వడు	,,	17	దనితెల్ప	దనియుండెల్ప
[illegible]	13	నార	నారా	,,	,,	వేష	వేష
,,	20	[illegible]	[illegible]	,,	21	ద్యాథ	ద్యాథ
,,	29	[illegible]	ప్లరా	17	25	లాడే	లాడా
[illegible]	[illegible]	త్కార్గలను	త్కార్గలును	18	36	దర్కిన	దక్కిన
,,	28	[illegible]	దాదులచే	,,	38	గోచరుంగ	గోచరుం
[illegible]	36	[illegible]	పుట్టుకతు	20	25	[illegible] ఇందు	[illegible]

శతావధాని సంపన్ముడుంబ సింగరాచార్య ప్రణీత

గ్రంథములు.

అమృతము:—ఇందలి పద్యములు నిజముగా నమృతమే ... 0-[illegible]

నక్షత్రమాల:—వేదాద్రి లక్ష్మీనరసింహస్వామి స్తోత్రము ... 0-1

నక్షత్రమాల:—యాదగిరి లక్ష్మీనరసింహస్వామి స్తోత్రము ... 0-1

నక్షత్రమాల:—మట్టపల్లి లక్ష్మీనరసింహస్వామి స్తోత్రము ... 0-1

గీతావళి:—ఇందు శ్రీభాగవతాంతర్గతములగు రుద్రగీత, శ్రుతిగీత, గోపికాగీత, భ్రమరగీత, అవధూతగీత, భిక్షుగీత, యమునానాఋగీతలు గలవు. [illegible] కవశ్యపఠనీయ గ్రంథము. ... 0-1

ప్రహ్లాదనారాయణయుద్ధము:—రెండాశ్వాసములచక్కని ప్రబంధము. ... 0-[illegible]

శ్రీ భాగవత ప్రథమపద్యము:—మతత్రయవ్యాఖ్యాన విశిష్టము త్రిమతవిషయము లిందు చక్కఁగా వెల్లడింపఁబడినవి.

శ్రీహరిశతకము:—భక్తిరసభరితము. ... 0-[illegible]

శ్రీ భాగవత గ్రంథ మండలి.

జగ్గయ్యపేట, కృష్ణాజిల్లా